

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντί

Περίοδος Β'
Τεύχος 687
Παρασκευή
21 Μαΐου 1999
Αρχ. 700

**Το Διεθνές Δίκαιο μπροστά
στη γιουγκοσλαβική κρίση**

Γράφει ο Π. Στάγκος

Επιπτώσεις του πολέμου

Σχόλια και αναλύσεις από:

Βελιγράδι, Κωνσταντινούπολη, Μόσχα,
Ρώμη και Σκόπια

**Το οργανωμένο έγκλημα
στα Βαλκάνια**

Η περίπτωση UCK. Γράφει η Μαίρη Μπόση

12 MAR 2000

Η ελπίδα που δεν θα ανθίσει

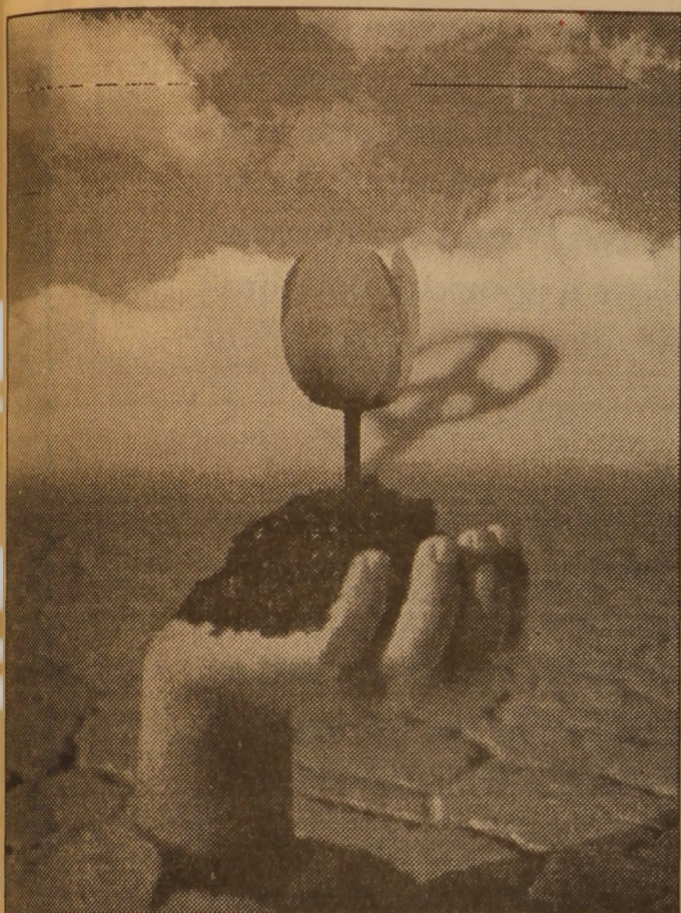

ΚΩΔΙΞ 5 ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΒΕΝΕΤΙΑΣ

ΤΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Το ελληνικό *Μυθιστόρημα* του Αλεξάνδρου περιλαμβάνει 193 φύλλα και πάνω από 200 εικόνες, ζωγραφισμένες με ζωντανά χρώματα και διακοσμημένες με φύλλα χρυσού. Επιπλέον, κάθε εικόνα συνοδεύεται από επεξηγηματική λεζάντα γραμμένη με κόκκινο μελάνι, ώστε να μπορεί κανείς να παρακολουθεί την ιστορία από τις εικόνες χωρίς να χρειάζεται να διαβάσει το κείμενο του *Μυθιστορήματος*. Οι οπτικές λεπτομέρειες και το σκηνικό είναι βυζαντινά, εισάγοντας έτσι την ιστορία σε ένα βυζαντινό περιβάλλον και δίνοντας στον Αλέξανδρο την μορφή Βυζαντινού αυτοκράτορα. Για πρώτη φορά το πολυτελές χειρόγραφο του Ελληνικού Ινστιτούτου Βενετίας παρουσιάζεται εδώ σε πιστή αναπαραγωγή, με μια εμπειριστατωμένη εισαγωγή της Νικολέτας Σ. Τραχούλια και με μετάφραση των λεζαντιών στα αγγλικά και στα νέα ελληνικά.

ΕΞΑΝΤΑΣ

Περίοδος Β' • Έτος 26ο • Τεύχος 687
Παρασκευή 21 Μαΐου 1999 • Δρχ. 700
**ΑΝΤΙ - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107
ANTI ON-LINE: <http://www.otenet.gr/anti>
e-mail: chrparou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Δημήτρης Γκέκας
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Μάχη Γεωργιάδου
ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασίου 5, Περιστέρι
Τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: **26 τεύχη**, Εξάμηνη: **13 τεύχη**
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 6.500 δρχ., Ετήσια 13.000 δρχ.,
Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 50.000 δρχ.
Φοιτητική ετήσια: 10.000 δρχ.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 41 δολ., Ετήσια: 82 δολ.,
ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:
Εξαμ. 48 δολ., ετήσια 96 δολ.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: ΔΡΧ. 700,

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΔΡΧ. 1.400

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία
της Αθήνας: Περιοδικό ΑΝΤΙ,
για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του Βιβλίου - Α Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.
Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Από το Βελιγράδι ο σχολιαστής του ανεξάρτητου περιοδικού VREME, Μίλαν Μιλόσεβιτς σε ένα ζωντανό ρεπορτάζ δίνει λεπτομέρειες για τους καταστροφικούς βομβαρδισμούς στη Γιουγκοσλαβία (σελ. 13). Το γράμμα μιας μητέρας από το Βελιγράδι δίνει την καθημερινή αγωνία του απλού πολίτη (σελ. 28). Στο τεύχος περιέχονται φωτογραφίες που μας παραχώρησε το περιοδικό VREME.

ΣΕΛ. 16 Ο πρόεδρος του ΣΥΝ Νίκος Κωνσταντόπουλος καταθέτει τις εμπειρίες του από την περιοδεία στα Βαλκάνια και την Ευρώπη.

ΣΕΛ. 18 Ο Κ. Τσαλόγλου αναφέρεται στις οικονομικές αλλά και τις πολιτικές διαστάσεις του πολέμου.

ΣΕΛ. 21 Ο Τάκης Διαμαντής καταγράφει την κινητοποίηση και τα προδιαγραφόμενα σχέδια του ενόπλου τμήματος των Κοσσοβάρων.

ΣΕΛ. 24 Ο καθηγητής Π. Στάγκος αναφέρεται στις δυο σχολές του Διεθνούς Δικαίου, δηλαδή σε εκείνη που υπερασπίζεται τη Νέα Τάξη και σε εκείνη που εμμένει στο υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο.

ΣΕΛ. 33 ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ: Για το οργανωμένο έγκλημα στα Βαλκάνια και ειδικά το ρόλο του UCK, γράφει η Μαίρη Μπόση. Για τις ελληνοτουρκικές σχέσεις και πώς επηρεάζονται από τα ΜΜΕ και «επιτήδειους» πολιτικούς γράφει η Ευγενία Βαθάκου.

Ο Λ. Βαλασόπουλος καταγράφει τον πολιτικό κυνισμό στην Ιταλία και ο Θ. Αυγερινός αναφέρεται στις αναμετρήσεις στη Ρωσία.

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Υπάρχει και η επόμενη μέρα, σελ. 4

ΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ

Γιώργος Φιλδισάκος, σελ. 5

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Αντήνωρ, σελ. 6

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Σχόλια, σελ. 8

E-MAIL

Απόστολος Διαμαντής, σελ. 12

Η ΑΝΤΙΠΑΛΗ ΕΣΤΙΑ

Αθλητικά, σελ. 43

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Πολιτισμός, σελ. 44

ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ
Δημήτρης Γκέκας

ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΑΙ Η ΕΠΟΜΕΝΗ ΗΜΕΡΑ

ΣΕ ΔΕΚΑΠΕΝΤΕ ημέρες, στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα διεξαχθούν εκλογές για την ανάδειξη νέων εκπροσώπων στο Ευρωκοινοβούλιο. Η διπλωματική δραστηριότητα που έχει στο μεταξύ ενταθεί κατά το τελευταίο διάστημα για την παύση των βομβαρδισμών –την έκβαση της οποίας δεν γνωρίζουμε την ώρα που γράφεται αυτό το σημείωμα– προφανώς και δεν είναι άσχετη με την διεξαγωγή της εκλογικής διαδικασίας. Μοιάζει σαν να δωρίζεται από τους στρατηγούς του ΝΑΤΟ και την Ουάσινγκτον, στους ηγέτες της Ε.Ε., μια ανάπαυλα στον πόλεμο ώστε η προεκλογική ρητορεία να αναπτυχθεί χωρίς τα νέφη του τρομοκρατικού πολέμου να κρέμονται πάνω από τα κεφάλια των ευρωπαίων ψηφοφόρων.

ΟΜΩΣ Η ΛΗΞΗ ή η διακοπή των βομβαρδισμών δεν φαίνεται να σημαίνει και την οριστική ειρήνευση στα Βαλκάνια. Η «επιχείρηση κατά Μιλόσεβιτς» έχει αποσαφηνιστεί, πια, ότι σημαίνει πολύ περισσότερα από την «τακτοποίηση» των ισορροπιών στο εσωτερικό της Νέας Γιουγκοσλαβίας. Η επίδειξη ισχύος του ΝΑΤΟ (διάβαζε ΗΠΑ) αλλά και το νέο οικονομικό σχέδιο της παγκοσμιοποίησης (δηλαδή της κατίσχυσης της οικονομίας που θα υπηρετεί τα συμφέροντα των πολυεθνικών) είναι τα δεδομένα που ανεδείχθησαν από την κρίση στο Κοσσυφοπέδιο.

Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ της πολιτικής ζωής στην Σερβία, την Αλβανία, το Κοσσυφοπέδιο αλλά και τις όμορες βαλκανικές χώρες την «επόμενη ημέρα» είναι αυτό που ενδιαφέρει να διερευνηθεί αυτή την ώρα. Οι δικοί μας κυβερνητικοί φωστήρες αυτό που διαλογίζονται, όπως φάνηκε, είναι το «πακέτο των έργων» που θα κληθούν να διεκπεραιώσουν οι ημέτεροι εργολάβοι και οι επενδύσεις που περιμένουν τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς.

ΟΜΩΣ τα πράγματα είναι περισσότερο πολύπλοκα. Στη Σερβία, με το ένα ή το άλλο ενδεχόμενο –δηλαδή είτε ο Μιλόσεβιτς «αποσυρθεί» είτε κρατήσει ακόμη για ένα διάστημα τα ηνία της χώρας– η προοπτική των πολιτικών αναμετρήσεων μεταξύ των πολιτικών δυνάμεων είναι ότι θα οδηγήσουν σε μακρόχρονες περιπέτειες. Στην αλβανική πλευρά, ο αναπτυσσόμενος μεγαλοϊδεατισμός, αν υπάρξει συμβιβασμός στο Κοσσυφοπέδιο, θα ανοίξει τους ασκούς του Αιόλου. Αλλά αν δεν επιτευχθεί τελικά κατάσταση προσωρινής ειρήνης στην περιοχή, οι αποσταθεροποιητικές δυνάμεις δεν θα μπορέσουν να ελεγχθούν. Το UCK, εξοπλισμένο, караδοκεί. Και από την περαιτέρω δραστηριοποίησή του δεν θα εμπλακεί μόνον η Σερβία αλλά και οι πολυποίκιλες και πολυδιαφοροποιημένες πολιτικές ομάδες στην Αλβανία, το Κοσσυφοπέδιο και την ΠΓΔΜ.

ΣΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ διάστημα δεν διαγράφονται λοιπόν ευοίωνες προοπτικές. Κυρίως για τους πολίτες όλων των βαλκανικών χωρών. Στο προσεχές διάστημα μας αναμένουν νέες οδυνηρότερες εμπειρίες. Και οι ευρωεκλογές, με τον τρόπο που φαίνεται ότι θα διεξαχθούν, δεν εξασφαλίζουν ότι θα αναδείξουν εκείνες τις δυνάμεις που θα μπορέσουν να διαχειριστούν τη νέα επερχόμενη βαλκανική κρίση.

αντί

ΛΟΓΙΚΗ Κ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ

ΚΑΛΟ...

ΜΕΓΑΛΗ ΕΥΚΑΙΡΙΑ!!!

① Διαχειρίστρια πολυκατοικίας
από Σεπόλια, συνεπής, έρχα-
τική, μαχιτική.
κωδ. Δ 517

② Φλαουτίστας από
Άγρινιο, καραμανζο-
γενής - βλέπετε και
τους δύο χονεϊς.
κωδ. Α 64

③ Όδοντίατρος, Αθηναίος
αυταρχικός, Τρικωτός,
έχεμυθος
κωδ. Ε 67

④ ΑΒΑΔΙΣΤΑ! Πατρινός
ντύτερ είδων ΒΕ-ΒΕ!
Μέ δικό του μέσο-πεζατο-
λόγιο.
κωδ Ζ 59 Β

⑤ Λουξεμβούργιος ζέν-πρεμιέ.
Γνώσεις ΚΒΣ - έρχατικών-
excel-access-ευροφασμα
κωδ. Β 52

⑥ Κομμώτρια, Θηβαία
δεπτή, εύγενής, έξω-
στρεφής.
κωδ. Α2

ΔΙΑΤΙΘΕΝΤΑΙ ΓΙΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΕΥΡΩΨΗΦΟΔΕΛΤΙΟΥ!

Πληροφορίες 099-05,231, κύριο Μάκη, ώρες νοσομασιών.

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Ειρήνη ante portas;

ΟΙ ΟΙΩΝΟΙ, προχθές Τετάρτη (την ώρα που γράφονται οι γραμμές αυτές) ήταν καλοί, καθώς οι τίτλοι ή οι αναλύσεις σειράς εφημερίδων προδιέγραφαν ότι «η διπλωματική λύση είναι τώρα πιο κοντά»... Παραμένει γεγονός ότι και άλλη φορά –αμέσως μετά τις προτάσεις των «Οκτώ»– η κοινή γνώμη είχε πιστέψει ότι «ο πόλεμος στη Γιουγκοσλαβία τελειώνει» και ότι μια «συμβιβαστική λύση» ήταν εν όψει. Μεσολάβησε, όμως, η επίθεση του ΝΑΤΟ κατά της κινεζικής πρεσβείας, στο Βελιγράδι, η κλιμάκωση των βομβαρδισμών, η σφαγή των αμάχων προσφύγων στην Κόρισα και η ειρήνη ωχέτ' απιούσα.

ΤΩΡΑ, όμως, «ο ένας μετά τον άλλο, όλοι μιλάνε για ειρήνη». Το Βελιγράδι, για πρώτη φορά (με δήλωση του εκπροσώπου του γιουγκοσλαβικού υπουργείου Εξωτερικών Ν. Βούγιονιτς), καθιστά σαφές ότι είναι έτοιμο ν' αποδεχθεί τις προτάσεις των «Οκτώ», υπό την αίρεση ότι η όλη ειρηνευτική διαδικασία θα τεθεί υπό την αιγίδα του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ... [Η δήλωση έγινε 24 ώρες προτού φθάσει στη γιουγκοσλαβική πρωτεύουσα ο ρώσος μεσολαβητής Βικτόρ Τσερνομίρντιν, ο οποίος είχε σειρά επαφών, στο Ελσίνκι, με τον πρόεδρο της Φινλανδίας Μάρτι Αχτισάρι και τον αμερικανό αναπληρωτή υπουργό Εξωτερικών Στρόουμπ Τάλμποτ]. Σε μια παράλληλη εξέλιξη, ο γερμανός καγκελάριος Γκέρχαρντ Σρέντερ και ο ιτα-

λός πρωθυπουργός Μάσιμο Ντ' Αλέμα έσπευσαν να διαφοροποιηθούν από τη «σκληρή γραμμή» των ΗΠΑ και της Βρετανίας, υποστηρίζοντας, χωρίς επιφυλάξεις, την αναζήτηση πολιτικής λύσης. [Ο Σρέντερ, ειδικότερα, απέκλεισε το ενδεχόμενο οποιασδήποτε εμπλοκής της Γερμανίας σε χερσαίες επιχειρήσεις κατά της Γιουγκοσλαβίας, ενώ ο Ντ' Αλέμα, μαζί με τον έλληνα υπουργό Εξωτερικών, Γ. Παπανδρέου, υποστηρίζουν την προσωρινή (για 48 ή 72 ώρες) αναστολή των βομβαρδισμών, για να διευκολυνθεί το έργο του Συμβουλίου Ασφαλείας].

Η ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΧΡΕΟΚΟΠΗΣΕ – ΠΡΟΣ ΤΙ Η ΣΥΝΕΧΙΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ;

Ο ΠΑΡΑΛΟΓΙΣΜΟΣ του πολέμου φαίνεται να κλονίζει όχι μόνο τις ευρωπαϊκές χώρες (ακόμα και η Γαλλία φαίνεται να υποστηρίζει την προσωρινή διακοπή των βομβαρδισμών), αλλά και χώρες μακρινές, όπως είναι η Ινδία ή η Αργεντινή. «Το ΝΑΤΟ –δηλώνει ο ινδός πρωθυπουργός Ατάλ Μπιχαρί Βαϊπαγί– βομβαρδίζει τη Γιουγκοσλαβία στα τυφλά. Πρόκειται για έναν χορό καταστροφής. Ποια είναι η αποστολή του ΝΑΤΟ; Να αποτρέπει τον πόλεμο ή να τον πυροδοτεί;». Αντιαμερικανικά συνθήματα, όμως, με αφορμή τον πόλεμο των ΗΠΑ κατά της Γιουγκοσλαβίας, άρχισαν να κάνουν την εμφάνισή τους και σε

χώρες της Λατινικής Αμερικής (στην Αργεντινή, πρόσφατη δημοσκόπηση έδειξε ότι το 64% του πληθυσμού αντιτίθεται στους αεροπορικούς βομβαρδισμούς του ΝΑΤΟ), αλλά και σε χώρες της Μέσης Ανατολής, της Ασίας και της Αφρικής.

ΑΛΛΑ ο παραλογισμός του πολέμου, η προσπάθεια της Ουάσιγκτον να εμφανίσει την επιδρομή ως «ανθρωπιστική αποστολή», απορρίπτεται και από επιφανείς αμερικανούς αναλυτές, οι οποίοι διερωτώνται αν «συνιστούν πολιτική» απηνείς βομβαρδισμοί και καταστροφές που τείνουν να φέρουν τη Γιουγκοσλαβία «πίσω στην εποχή των σπηλαίων»! Ενδεικτική, από την πλευρά αυτή, είναι η ανάλυση του Όουεν Χάρις, στους Νιου Γιορκ Τάιμς: «Υστερα από βομβαρδισμούς οκτώ εβδομάδων –γράφει– το μόνο που κατάφεραν ο Κλίντον και οι επιτελείς του είναι «να αντικαταστήσουν τη σκέψη με βόμβες» και να «οδηγήσουν την εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ σε πανωλεθρία». Οι εκκαθαρίσεις του Μιλόσεβιτς –συνεχίζει– «ήταν μια βάρβαρη πράξη, αλλά, μέχρι την επέμβαση του ΝΑΤΟ, η κατάσταση δεν ήταν χειρότερη απ' ό,τι θα μπορούσε ν' αντέξει οποιοσδήποτε δυτικός ηγέτης, αν την συνέκρινε με τις εξελίξεις στην Τουρκία, στο Κασμίρ, στο Σουδάν, στη Ρουάντα ή στην Κροατία».

ΑΠΟ ΤΗΝ πλευρά του, ένας άλλος αναλυτής, ο Τζέρολντ Ποστ, διευθυντής του προγράμματος πολιτικής φιλοσοφίας του

αντί

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΝΕΟΙ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΝΤΙ

ΠΟΛΥΤΙΜΟΣ ΒΟΗΘΟΣ

Έτοιμοι οι νέοι τόμοι του Αντί. Στα γραφεία του περιοδικού μπορείτε να προμηθευτείτε μέχρι και τον τόμο ΜΑ' (Β' εξάμηνο 1994, δηλαδή μέχρι και το τεύχος 567).

Θα βρείτε, επίσης, τους τόμους των προηγούμενων ετών.

Στους τόμους του Αντί έχετε καταγεγραμμένη τη σύγχρονη ιστορία μας.

Α' εξάμηνο 1994

Β' εξάμηνο 1994

αντί

πανεπιστημίου Τζορτζ Ουάσιγκτον, επισημαίνει ότι οι βομβαρδισμοί, σε συνδυασμό με τις τηλεοπτικές εικόνες από διαμελισμένα πτώματα αμάχων, κ.λπ. ήταν φυσικό να προκαλέσουν σοκ όχι μόνο σε χώρες που έχουν «κακές αναμνήσεις από τον αμερικανό επεμβατισμό ή τον ευρωπαϊκό ιμπεριαλισμό», αλλά και σε χώρες, όπως η Ιαπωνία, όπου εγκαταλείφθηκε (ιδιαίτερα μετά τον βομβαρδισμό της κινεζικής πρεσβείας) κάθε ιδέα «για πιθανή συμμετοχή της στην κρίση».

ΕΝΑ ΑΛΛΟ στοιχείο της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, το οποίο καταγράφουν οι αναλυτές αυτοί, είναι ο ρόλος των ΗΠΑ ως «αναγκαίου έθνους» —η προσπάθεια, δηλαδή, της Ουάσιγκτον ν' αποκτήσει η αμερικανική εξωτερική πολιτική «ηθικό περιεχόμενο»! Αλλά οι φθηνοί ηθικολόγοι —επισημαίνει ο Όουεν Χάρις— είναι εξίσου επικίνδυνοι με τους εύκολους πολεμοχαρείς. Ειδικότερα όταν η «κατάργηση του πολέμου» καταλήγει να σημαίνει χρησιμοποίηση «έξυπνων όπλων» και πέθανου!

ΣΥΝΑΦΕΣ με τα παραπάνω και το άρθρο της Καθημερινής, της περασμένης Τετάρτης, με τίτλο: «Αναλώσιμες ζωές»: Είναι εξόχως αποκαλυπτική —γράφει— η συζήτηση για το ενδεχόμενο χερσαίων επιχειρήσεων. «Με κυνισμό που εντυπωσιάζει, τόσο οι αμερικανοί, όσο και οι δυτικοευρωπαίοι αξιωματούχοι, δηλώνουν ότι θα επιμείνουν στην εύκολη λύση των βομβαρδισμών, για να μην υπάρξουν φέρετρα δικών τους στρατιωτών». Και η κατάληξη: «Είναι μέγι-

στη ανηθικότητα να δηλώνεις ότι θα συνεχίζεις να σκοτώνεις εκ του ασφαλούς αμάχους Σέρβους, για να μην κινδυνεύσουν οι δικοί σου στρατιώτες».

ΝΑ ΥΠΟΘΕΣΟΥΜΕ ότι μετά τη συνάντηση Μιλόσεβιτς-Τσερνομίρντιν (που συνεχιζόταν ως την ώρα που γράφεται το κείμενο αυτό), κέρδισε η διπλωματική λύση, κέρδισε η ειρήνη; Κοινή η ευχή και η προσδοκία. Ωστόσο, δεν μπορεί να μη σημειώσει κανείς την αγριανθρωπία του Κλίντον και των στρατηγών του, οι οποίοι συνέχιζαν —και

προφανώς θα συνεχίσουν, ως την υπογραφή της συμφωνίας— τους βάρβαρους βομβαρδισμούς τους, με στόχους διυλιστήρια, κατοικημένες περιοχές, γέφυρες, αλλά και μοναστήρια και εστιατόρια!

ΚΑΙ ΟΜΩΣ: ΟΙ ΕΥΡΩΕΚΛΟΓΕΣ ΘΑ ΓΙΝΟΥΝ ΣΤΙΣ 13 ΙΟΥΝΙΟΥ...

ΑΛΛΑ ΟΛΙΓΟΥ δειν και θα λησμονούσαμε ότι βαίνουμε προς εκλογές — ευρωεκλογές, ακριβέστερα. Ευτυχώς, ο αρχηγός της Νέας Δημοκρατίας, Κ. Καραμανλής «ανέτρεψε το ευρωψηφοδέλτιο» —κάποιοι είπαν «ανέτρεψε τον ρουν της ιστορίας»...— αποκλείοντας από την ευρωλίστα καταξιωμένα στελέχη του κόμματος, όπως τον Τίμο Χριστοδούλου, σημερινό επικεφαλής των ευρωβουλευτών της Ν.Δ., τον Γ. Αναστασόπουλο, αντιπρόεδρο του Ευρωκοινοβουλίου ή τον Τ. Λαμπρία, αντιπρόεδρο του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος. Θ' αντιληχθεί ότι η ανανέωση είναι άτεγκτος νόμος της ζωής. Αλλά όλη αυτή η... αγιογραφία που συνόδευσε την απόφαση του δυναμικού αρχηγού («ήθελε ν' αποδείξει ότι δεν συμμερίζεται "ιστορικούς συμβιβασμούς", ούτε ενδίδει σε "καθιερωμένες ισορροπίες"», κ.λπ.), θα μπορούσε να ερμηνευθεί και με τη γνωστή συνταγή του Περίανδρου της Κορίνθου: Κολούειν τα υπερέχοντα! (Όσοι τολμούν, όσοι έχουν μνήμες, «κολούονται», δηλαδή αποκεφαλίζονται).

ΦΥΣΙΚΑ και όλα τα άλλα κόμματα (ΠΑΣΟΚ, ΚΚΕ, Συνασπισμός, ΔΗΚΚΙ, Άνοιξη, αλλά και Φιλελεύθεροι, ακόμα και το ΜΑ-ΚΚΕ), έσπευσαν ν' ανακοινώ-

σουν τις ευρωλίστες τους, με μερική ανανέωση. [Εξαίρεση απετέλεσαν, ως νεόδημο κόμμα, οι Φιλελεύθεροι... Από τους 25 υποψηφίους, μόνο δύο είχαν, στο παρελθόν, ασχοληθεί με την πολιτική].

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, στα γνωστά διαφημιστικά σποτ του ΠΑΣΟΚ (όπου life in roses...), απάντησε η Νέα Δημοκρατία, με τα δικά της (γκρίζα) σποτ. Το πρώτο από αυτά, με θέμα την ανεργία, εμφανίζει το κεφάλι του πρωθυπουργού σε τρισδιάστατη, παραμορφωμένη εικόνα, ενώ, παράλληλα, προβάλλονται εικόνες από κινητοποιήσεις εργαζομένων και άλλα παρεμφερή. Ο καθείς και το όπλο του!

ΚΑΙ ΕΠΕΙΔΗ η προεκλογική εκστρατεία δεν είναι λόγος για να απεμπολεί κανείς τα «ιερά και τα όσια του κόμματος», το ΚΚΕ σκέφθηκε να οργανώσει, από τις 21-23 Μαΐου, διεθνή συνάντηση, με τη συμμετοχή 55 κομμουνιστικών και εργατικών κομμάτων, με θέμα: «Η κρίση του καπιταλισμού, η παγκοσμιοποίηση και η απάντηση του εργατικού κινήματος». (Δεν είναι βέβαιο αν, στη συνάντηση αυτή, θ' αναζητηθούν και πάλι οι αιτίες της κατάρρευσης του «υπαρκτού» και αν η κατάρρευση θ' αποδοθεί —όπως και σε προηγούμενες παρεμφερείς συναντήσεις— στον... Νικήτα Σεργκέγεβιτς Χρουστόφ ή στον Μιχαήλ Γκορμπατσόφ!).

ΣΕ ΑΝΤΙΘΕΣΗ με τη δραστηριότητα αυτή του ΚΚΕ, ο Συνασπισμός προτίμησε, σε όλο αυτό το διάστημα, μέσα στη δίνη του πολέμου, να βρεθεί σε όλες τις βαλκανικές χώρες και να συνομιλήσει με όλο το φάσμα των πολιτικών δυνάμεων των χωρών αυτών. «Μέσα στο δύσκολο ευρωπαϊκό κλίμα, όπου κυβερνήσεις και ΜΜΕ προσπαθούσαν να επιβάλουν την άποψη ότι οι βομβαρδισμοί του ΝΑΤΟ ήταν αναγκαίοι, ο Συνασπισμός —δήλωσε ο Νίκος Κωνσταντόπουλος— βρέθηκε σε όλες τις μεγάλες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες, συνομίλησε με ένα ευρύ φάσμα πολιτικών δυνάμεων, ζήτησε να σταματήσουν οι βομβαρδισμοί και ο πόλεμος, έφερε στην επιφάνεια φωνές διαμαρτυρίας, βρήκε δυνατότητες και αποδοχή για κοινή αντιπολεμική, φιλειρηνική δράση». Κατά τα άλλα, ο Συνασπισμός αγωνίζεται να καταλάβει και τρίτη έδρα στο ευρωκοινοβούλιο, με τον Νίκο Κωνσταντόπουλο, δημοφιλέστατο πάντοτε. Πώς θα μεταφρασθεί, από πλευράς ψήφων, η δημοφιλία αυτή; Ιδού η απορία...

ANTHΩP

ΠΑΠΑΝΔΡΕΪΣΜΟΣ

Μέχρι στιγμής ο κ. Σημίτης τα πάει περίφημα. Και κυρίως εκφράζει το αληθές λαϊκό αίσθημα: η καρδιά μας στο Βελιγράδι και η τσέπη μας στις Βρυξέλλες. Έξοχα. Όπως, όμως, χαρακτηριστικά επισήμανε ο πρόεδρος του Συνασπισμού Νίκος Κωνσταντόπουλος, κατά την παρουσίαση του ευρωψηφοδελτίου την περασμένη Τρίτη, δεν συνιστά πολιτική το να λέμε άλλα εντός κι άλλα εκτός. Τουτέστιν, να προσφέρουμε την Θεσσαλονίκη για τις ανάγκες του ΝΑΤΟ, να ψηφίζουμε θετικά σε κάθε επιθετική απαίτηση της Συμμαχίας, και απ' την άλλη να συμπαρατασσόμαστε φραστικά -και μόνο- με το κοινό αίσθημα, θρηνώντας για Σέρβους και για Κοσοβάρους. Βέβαια, η διγλωσσία αποτελεί την πάγια, πολιτική παράδοση του Παπανδρεϊσμού και ως εκ τούτου ο Σημίτης χρίζεται de facto ο άξιος συνεχιστής της. Τι να κάνουμε: κατά τους πολιτικούς και η πολιτική τους. Και κατά τα κόμματα (χρηματιστηρίου ή μη) και οι αρχηγοί τους.

Μ.Σ.

«ΠΕΤΑΞΕΤΕ ΕΞΩ ΤΗ ΓΙΑΓΙΑ»

Για την κυβέρνηση «έκλεισε» η υπόθεση Οτσαλάν μετά τη συζήτηση της περασμένης Τρίτης στη Βουλή. Ο πρωθυπουργός απουσίαζε όπως και από εκείνη την συζήτηση που τον είχε πιάσει «αιφνίδιο κρυολόγημα». Για όλους εμάς η υπόθεση μένει ανοικτή. Σε δέκα ημέρες αρχίζει η δίκη του κούρδου ηγέτη και όπως προδιαγράφεται η απόφαση -που θα εκτελεστεί- θα είναι καταδίκη εις θάνατον. Άλλωστε, τόσο ο **Ετσεβίτ** όσο και οι Γκριζοί Λύκοι κέρδισαν τα υψηλά ποσοστά στις εκλογές του περασμένου μήνα και εξαιτίας των διακηρυγμένων προθέσεων τους για την τύχη του κούρδου ηγέτη.

Σε μας εδώ, θα ανακινηθεί το ζήτημα γιατί η κοινή γνώμη δεν μπορεί να ξεχάσει εκείνα τα «πετάξτε την Γιαγιά έξω» που παρήγγειλαν στον πρέσβη μας στο Ναϊρόμπι οι άνθρωποι του κρατικο-παρακρατικού μηχανισμού.

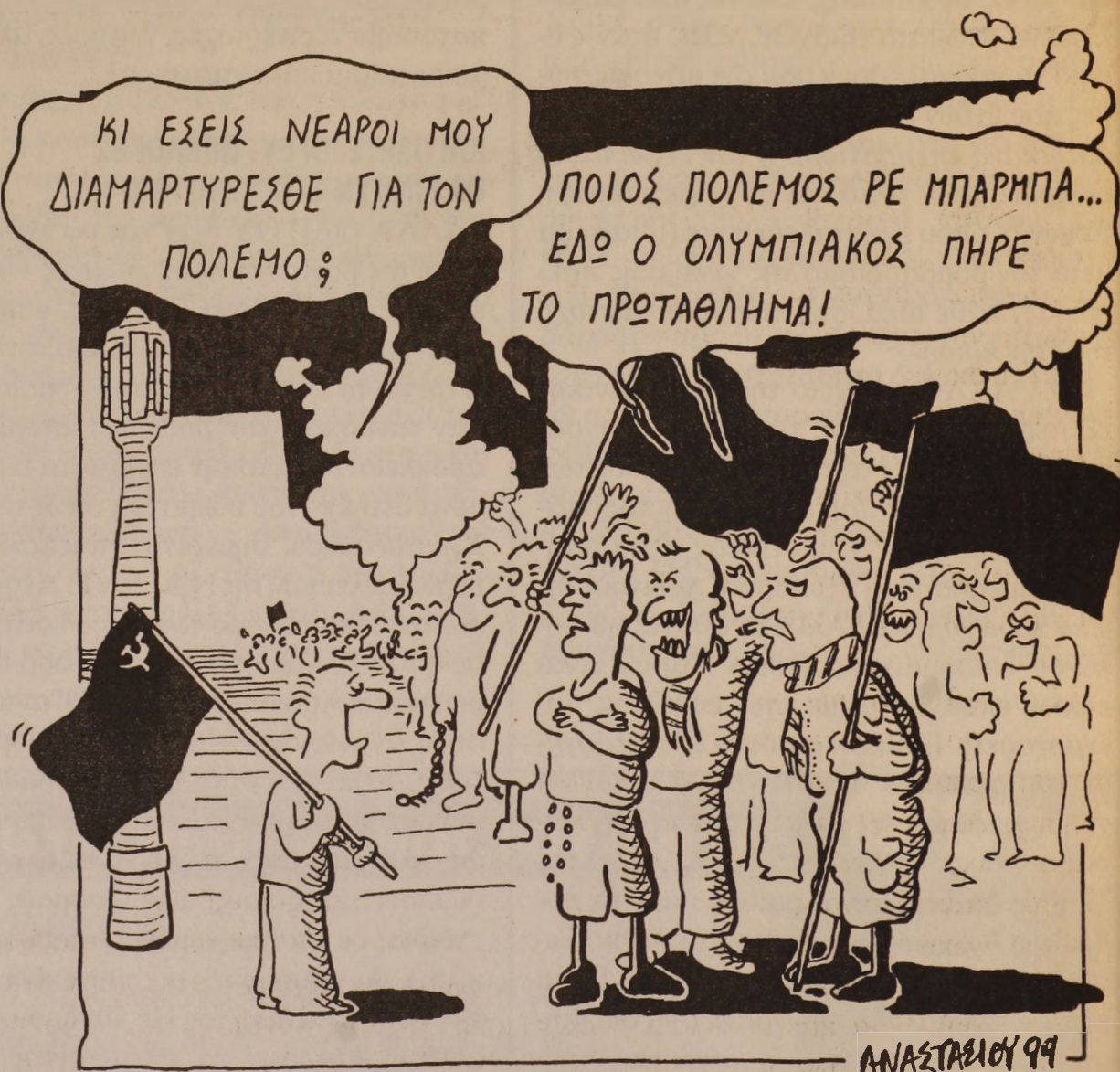
Πώς θα απολογηθούν οι κυβερνητικοί παράγοντες που έφεραν στο χείλος του εξευτελισμού τη χώρα και απέδειξαν ότι οι κρατικοί φορείς είχαν μετατραπεί σε παραμάγαζα; Πώς θα δικαιολογηθούν για τον έσχατο βαθμό ανυποληψίας στον οποίο περιήγαγαν τη χώρα και αποδυνάμωσαν τη φωνή της ένα μήνα πριν από την κρίση στο Κοσσυφοπέδιο; Γιατί και η ανυποληψία μας μέτρησε στα όσα ακολούθησαν, και «πρόβα τζενεράλε» των δυνατοτήτων της εξωτερικής πολιτικής μας στάθηκε η υπόθεση Οτσαλάν.

Αν όμως αυτά αποτελούν «μικροπροβλήματα» για τους κυβερνώντες, για την κοινή γνώμη της χώρας θα είναι μεγάλη δοκιμασία η καταδίκη του κούρδου ηγέτη. Και το πιο σημαντικό: εκτός από το ότι η δίκη αυτή θα οδηγήσει στην καταδίκη εις θάνατον του Οτσαλάν, θα αποτελέσει καίριο πλήγμα για αυτό καθαυτό το κουρδικό κίνημα.

Μ.Δ.

ΑΝΤΙΠΟΛΕΜΙΚΟ ΣΥΛΛΑΛΗΤΗΡΙΟ

ΑΥΡΙΟ, ΣΑΒΒΑΤΟ 22.5.99, επέτειο της δολοφονίας του Γρηγόρη Λαμπράκη, πραγματοποιείται στη Θεσσαλονίκη πανελλαδικό συλλαλητήριο και συναυλία για τον αποκλεισμό του λιμανιού. Σε μια στιγμή όπου συνεχίζεται με αμείωτη ένταση η δολοφονική επίθεση κατά των λαών της Γιουγκοσλαβίας και όλων των βαλκανικών λαών, καλούνται οι εργαζόμενοι και η νεολαία να κλιμακώσουν τις αγωνιστικές τους κινητοποιήσεις και να απαιτήσουν να σταματήσει εδώ και τώρα κάθε συμμετοχή και κάθε «διευκόλυνση» απ' τη

μεριά της Κυβέρνησης στον βρώμικο αυτό πόλεμο. Οι εκδηλώσεις θα ξεκινήσουν με προσυγκέντρωση στο

Άγαλμα του Βενιζέλου στις 6 μ.μ. και θα συνεχιστούν με πορεία, συναυλία και ολονύκτιο αποκλεισμό

του λιμανιού. Η αναχώρηση με πούλμαν απ' την Αθήνα θα γίνει το Σάββατο 22.5 στις 7 π.μ. από το Πεδίον του Άρεως.

ΟΙ ΒΟΡΕΙΟΙ ΚΑΙ ΟΙ «ΝΕΟΙ»

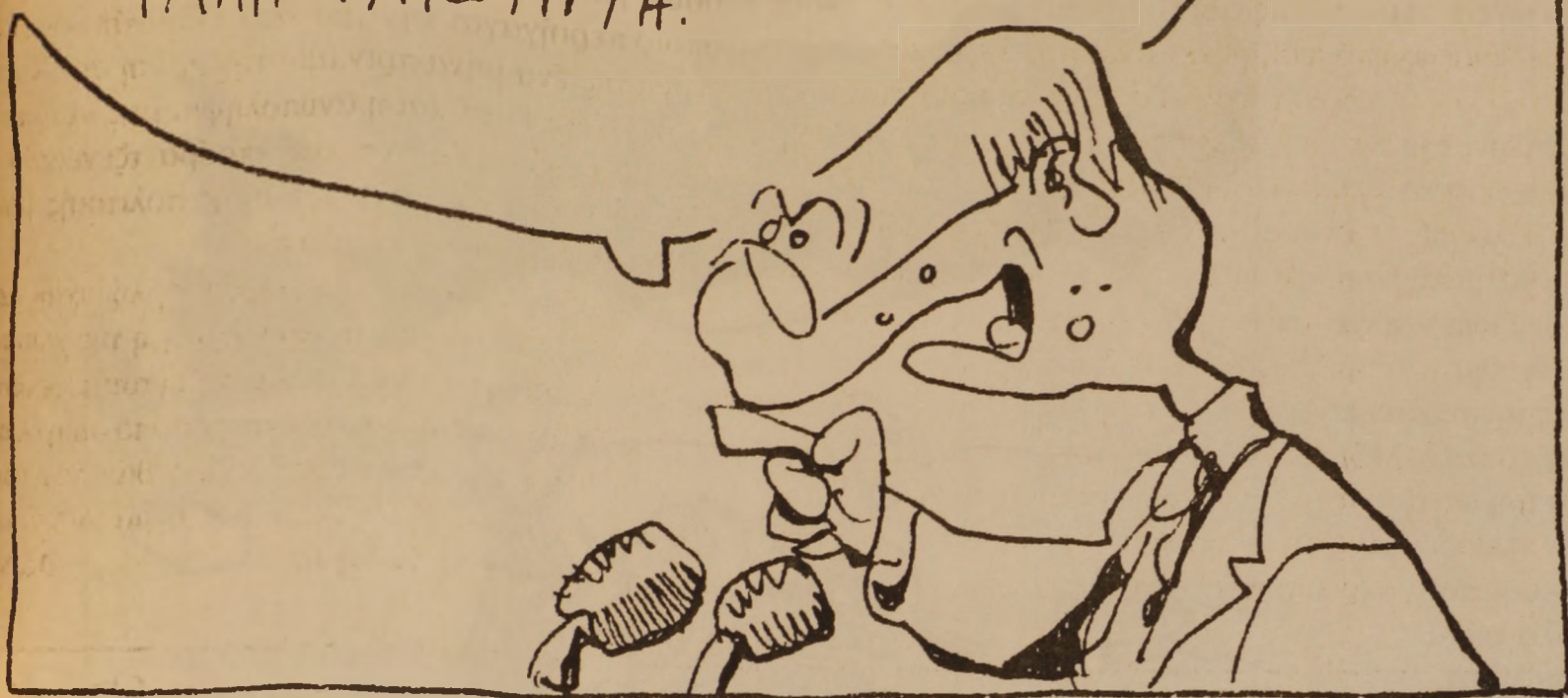
Στη Σύνοδο του ΝΑΤΟ, στην Ουάσιγκτον, διεφάνη ότι οι εκπρόσωποι της Ισλανδίας, της Νορβηγίας, της Δανίας και της Ολλανδίας είναι από τους μεγάλους υποστηρικτές του πολέμου και των βομβαρδισμών. Αντίθετα, πιο συγκρατημένα είναι τα νέα μέλη του ΝΑΤΟ και ειδικότερα οι Τσέχοι. Παρουσίασαν μάλιστα κι ένα «Non Paper» με θέσεις για τον τερματισμό των βομβαρδισμών και την εξεύρεση πολιτικής λύσης. Δεν είναι τυχαίο, άλλωστε, το ότι βρίσκονται σε τακτική

επαφή με την ελληνική κυβέρνηση, της οποίας τις ανησυχίες φαίνεται να συμμερίζονται οι πρωταγωνιστές της «βελουδίνης επανάστασης».

Σ.Ν.

ΕΙΜΑΣΤΕ ΕΤΟΙΜΟΙ ΝΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙ-
ΣΟΥΜΕ ΑΥΤΟ ΠΟΝ ΘΕΩΡΟΥΜΕ
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ!

ΚΑΙ STAR ΚΑΙ LIGHT

Σταρ, κριθάρ και λάιτ κουλτούρα είναι η συγκομιδή των κομμάτων σε σχέση με τις προσωπικότητες των ευρωψηφοδελτίων τους. Το 'χουμε μάθει πια στο σκηνικό, τους έχουμε πλέον εμπεδώσει τους στόχους του εγχώριου πολιτικού μάρκετινγκ. Δεν μπορείς να είσαι «προσωπικότητα» για τους επιτελείς των κομματικών λιστών αν δεν το εξαργυρώνεις εδώ και τώρα στο γυαλί.

Επειδή λοιπόν σήμερα κυριαρχούν οι αστέρες των media, είναι φυσικό ο πήχυς να κατεβαίνει αισθητά ώσπου να φτάσει στα μέτρα τους. Όσον αφορά πάλι στους διανοούμενους, είναι από καιρό γνωστό ότι στον τόπο μας συγχέονται η τέχνη και η ψυχαγωγία ή κουλτούρα και το θέαμα. Άρα, ουδέν πρόβλημα και με την συμπαθέστατη κυρία Κώνστα, η οποία δεν βρίσκεται στο ψηφοδέλτιο του ΣΥΝ λόγω της θητείας στο Εθνικό αλλά ασφαλώς λόγω των τηλεοπτικών Δύο Ξένων. Ο Κεσσανλής πάλι λάμπει και ως

καλλιτέχνης και ως ενεργός πολίτης στον ίδιο κατάλογο, αποδεικνύοντας ότι, όταν υπάρχει ενημέρωση και φαντασία, αξιοποιούνται σωστά και οι αληθινές ιστορικές προσωπικότητες. Τώρα πάλι τι δουλειά έχει η Εθνεγέρτις Λιάνα στο διεθνιστικό ΚΚΕ ή ο απολιτικός Φασιανός στο ψηφοδέλτιο των Εκσυγχρονιστών, ρωτήστε την Αλέκα ή τον Τσουκάτο.

Πάντως το ότι τα κόμματα—στην συντριπτική τους πλειονότητα—θυμούνται και την τέχνη και τους καλλιτέχνες παραμονή εκλογών και μόνο για λόγους βιτρίνας δεν περιποιεί τιμή ούτε στα ίδια ούτε στους—κατ'επίφασιν—τιμωμένους. Αλλού, αλλιώς και μ'άλλα όπλα δίνεται—ή θα 'πρεπε να δίνεται—η μάχη της τέχνης και της σύγκλισης δημιουργώντας και κοινωνίας. Έτσι ώστε να μην εισπράττουμε το συνεχές δυσάρεστο συναίσθημα ότι οι καλλιτέχνες και τα έργα τους γίνονται μεν αντικείμενα χρήσης κατ'επίφασιν, αλλά ούτε κατανοούνται ούτε εντάσσονται οργανικά σ'

ένα σύστημα.

Κυρίως δεν αποδίδονται στο κοινωνικό σώμα από το οποίο προέρχονται και στο οποίο ανήκουν. Στην πράξη, βέβαια, δεν κατεβαίνει ο πήχυς της τέχνης, γιατί αυτή λίγο ενοχλείται από τους κομματικούς κεκράκτες. Κυρίως κατεβαίνει δραματικά ο πήχυς της πολιτικής και των πολιτικών υποκειμένων που αντιλαμβάνονται την αποστολή τους αποκλειστικά ως πρόκληση εντυπώσεων και ως δημιουργία θεάματος.

Ας καταναλώσουμε, λοιπόν, και φέτος τις καινούργιες—ατσαλάκωτες—εικόνες του νέου, ψευδοπολιτικού προϊόντος που η παρούσα εκλογική αναγκαιότητα προσφέρει, κι ας έχουμε κατά νου ότι το νόημα των εικόνων αυτών βρίσκεται αλλού, έχει μεταστεγασθεί βιαίως και δεν ανοικεί πια στην πολύχρωμη πλην απατηλή και θνησιγενή επιφάνειά τους. Είπαμε: light κουλτούρα και φιλομαθείς και φιλοαφελείς light κουλτουριάρηδες.

Μάνος Στεφανίδης

ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Παραδίδονται ιδιαίτερα
μαθήματα
αραβικής, τουρκικής
και γερμανικής γλώσσας.
Τηλ.: 72.48.240
ή 72.32.821

ΔΡΑΚΟΥΛΙΝΙΑ

Τετάρτη 12 Μαΐου και από τον Flash ο γνωστός Κακαουνάκης κατακεραυνώνει την «Μεγα-λη Κατίνα» και τον Χατζηνικολάου για το αίμα και το σπέρμα το οποίο πλέον ρέει άφθονο στο κεντρικό δελτίο ειδήσεων (τους). «Μπροστά σας ο Ευαγγελάτος είναι αρνί» κραυγάζει. Η αλήθεια πάντως είναι, κύριοι Νίκοι μου, ότι όλοι ανεξαιρέτως οι μεγαλοπαράγοντες και οι αστέρες του Τύπου συνέβαλαν καταλυτικά ώστε το κοινό να καταστεί ένας κανίβαλος της εικόνας κι ένας βιαστής ή οφθαλμοπόρνος της είδησης. Αντί, δηλαδή, να ζούμε και να ενεργούμε τη δική μας ζωή, έχουμε μεταβληθεί σε ηδονοβλεψίες της γυάλινης virtual ζωής που κατασκευάζουν τα ΜΜΕ. Τώρα μάλιστα που η κατάσταση πια δεν ελέγχεται, όσον αφορά στην πλειοδοσία του φρέσκου –τηλεοπτικού– αίματος, είναι φυσικό να έχουν τον «λόγο» τα «μεγάλα μαχαίρια». Έχω, μάλιστα, γνωστούς που έχουν τόσο πολύ εθισθεί απ' αυτήν τη συκοφαντία του πλέον αρνητικού ρέζους, ώστε πηγαίνουν για μάτι στα σφαγεία του Ρέντη από το πρωί επειδή δεν μπορούν να περιμένουν ως τις οχτώ το βράδυ, τα δελτία. Τούτων δοθέντων, ουδείς δημοσιογράφος μπορεί να θεωρηθεί αναμάρτητος, ουδείς δικαιούται να κάνει κριτική από απυρόβλητη θέση, ουδείς είναι αθώος του αίματος. Κατά βάθος όλοι έχουν τον ίδιο δάσκαλο και δουλεύουν στο ίδιο –αμείλικτο– αφεντικό. Εμείς πάλι, το –εξίσου– ένοχο κοινό, ξέρουμε πια καλά πως κατά τον Δράκουλα και τα δρακουλίνια του...

Μ.Σ.

Η «ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ»

Το Θεραπευτικό Πρόγραμμα «ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ» ανήκει στο ΚΕ.Θ.Ε.Α. (Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων) και περιλαμβάνει τις εξής Μονάδες:

- Συμβουλευτικό Κέντρο
- Εναλλακτική Κοινότητα
- Κέντρο Κοινωνικής Επανένταξης
- Κέντρο Οικογενειακής Υποστήριξης & Συμβουλευτικής

Εορτάζει φέτος τα 10 χρόνια λειτουργίας του, με εκδηλώσεις, παρεμβάσεις και εκδόσεις που ξεκινούν τον Μάιο και λήγουν τον Δεκέμβριο.

Ο εορτασμός άρχισε με το **Ανοιξιάτικο**

Καλειδοσκόπιο, ένα τριήμερο πολιτιστικών εκδηλώσεων στον πεζόδρομο της οδού Βαλτετσίου, στα Εξάρχεια.

Οι πολιτιστικές εκδηλώσεις πραγματοποιήθηκαν την Πέμπτη 13, Παρασκευή 14 και Σάββατο 15 Μαΐου και περιλάμβαναν συναυλία με τους Λ. Αλκαίου, Aruimac, Β. Γερμανό, Β. Καζούλη, Μ. Πασχαλίδη, Περιπλανώδιοι και το μουσικό σχήμα της Κοινότητας, θεατρικές παραστάσεις, δραστηριότητες εικαστικού χαρακτήρα, τουρνουά σκάκι και άλλων επιτραπέζιων παιχνιδιών, ζωντανή ραδιοφωνική εκπομπή, κατάρριχσεις, επίδειξη δεξιότητας ποδη-

λάτων BMX κ.ά.

Για τη συνέχεια του εορτασμού αυτού, το Πρόγραμμα «ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ» έχει σχεδιάσει, για τους μήνες Μάιο, Ιούνιο και Ιούλιο, την πραγματοποίηση ενός κατασκευαστικού έργου στο Μεταξουργείο, για τον μήνα Σεπτέμβριο, την έκδοση ενός βιβλίου με την ιστορία του Προγράμματος «ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ» και για τον μήνα Οκτώβριο τη δημοσίευση σειράς στοιχείων και μελετών από το Τμήμα Έρευνας του Προγράμματος. Το ετήσιο πρόγραμμα των παρεμβάσεων θα κλείσει με μία κεντρική εκδήλωση που θα γίνει τον Νοέμβριο.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΟΛΟΓΙΑ

Από τον Νοέμβριο του 1998 λειτουργεί στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών το Διατμηματικό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών (Δ.Μ.Π.Σ.) «Μετάφραση-Μεταφρασεολογία». Το Πρόγραμμα αυτό ανήκει στην κατηγορία Προγραμμάτων Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Με τη συμμετοχή των ξενόγλωσσων Τμημάτων της Φιλοσοφικής Σχολής, το Δ.Μ.Π.Σ. «Μετάφραση-Μεταφρασεολογία», έχει ως στόχο του να καταρτίσει μεταφραστές, λογοτεχνικών κυρίως κειμένων, σε πέντε (5) γλώσσες: αγγλική, γαλλική, γερμανική, ιταλική και ισπανική. Είναι η πρώτη φορά που στην Ελλάδα διαμορφώνονται μεταπτυχιακές σπουδές προσανατολισμένες στη λογοτεχνική μετάφραση από και σε πέντε γλώσσες. Έτσι εξασφαλίζεται η συγκρότηση ειδικευμένων

μεταφραστών. Στο Δ.Μ.Π.Σ. «Μετάφραση-Μεταφρασεολογία» διδάσκουν πεπειραμένοι καθηγητές και δόκιμοι μεταφραστές. Θα προσκληθούν επίσης για Σεμινάρια εξέχουσες προσωπικότητες στο χώρο της Μετάφρασης και της Μεταφρασεολογίας. Οι φοιτητές που εισάγονται με γραπτές εξετάσεις και συνέντευξη είναι υπότροφοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μετά το πέρας της φοίτησης, τους χορηγείται Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης (Μ.Δ.Ε.) στη «Μετάφραση-Μεταφρασεολογία». Στο πλαίσιο του Προγράμματος λειτουργεί Εργαστήριο Ηλεκτρονικών Υπολογιστών. Επίσης, υπάρχει συνεργασία με εκδότες για την έκδοση μεταφράσεων στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Η πιλοτική μορφή του Προγράμματος είναι διετής.

ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΑ ΚΑΙ ΦΙΛΑΡΕΣΚΕΙΑ

Σε αυτούς τους χαλεπούς καιρούς όπου οι άνθρωποι ξανάρχισαν να περπατάνε με τα τέσσερα, η διακορευμένη τους αλληλεγγύη επανεμφανίζεται μαζί με την ουρά τους. Αυτό το περιφρονημένο υπόλοιπο ανασύρεται από τα βάθη της ανθρωπίνης περιπέτειας για να στηρίξει και τα υπόλοιπα των αισθημάτων τους, όπως εκείνο της Φιλανθρωπίας, το οποίο σύμφωνα με δηλώσεις κυβερνητικού χαζοχαρούμενου είναι δυνατόν να ενισχυθεί με τις εισπράξεις που αποφέρουν τα κροκοδείλια στρας των επιδείξεων μόδας. Μέχρι τώρα στην πασαρέλα των αξιών, οι κρεοπώλες της Ομορφιάς είχαν επενδύσει τις μετοχές

τους στο «χες' τους» και το «δε βαριέσαι», προσφάτως όμως αντελήφθησαν ότι η επιχείρησή τους θα αποκτούσε το πολυπόθητο μετάλλιο της αρετής αν θα εκάλυπταν τα οπίσθια της Ομορφιάς με την ουρά της Φιλανθρωπίας. Κατόπιν τούτου, μας γνωστοποιούν τηλεφωνα και αριθμούς λογαριασμών του φιλοπτώχου παραρτήματος των αισθημάτων τους και, συντονίζοντας τη φωνή τους με τους ήχους αναστάσιμης καμπάνας, μας υπενθυμίζουν τις παραλήψεις της φιλανθρωπίας μας.

«Αιδώς, Αργείοι, κρίμα στην ομορφιά σας τιποτένιοι» – που λέει κι ο Ποιητής! Πώς οι απλοί και ανυστερόβουλοι που

απέμειναν, θα εμπιστευτούν το υστέρημά τους σε ανεγκέφαλες τηλεοπτικές μυξοπαρθένες που βάφονται στο κομμωτήριο των Αγγέλων και τροχίζουν τη γλώσσα τους στο Μοναστηράκι; Πώς θα είναι βέβαιοι ότι το υστέρημά τους αυτό θα ταχυδρομηθεί αμέραιο στους δυστυχείς, όταν ως αρμόδιοι διεκπεραιωτές ορίζονται άνθρωποι των καθημερινών επιδείξεων και του δημόσιου λήφτινγκ;

Όπως πάντα έτσι και τώρα, οποιαδήποτε αρετή δίχως τα αφιλόκερδα διαπιστευτήρια εκείνων που την υπηρετούν, δεν πείθει για τις προθέσεις της.

Τζίμης Παπανικολόπουλος

Η ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ

Το μπουγέλωμα του Γιόσκαρ Φίσερ στο συνέδριο των Πρασίνων της Γερμανίας, απομνημόνευσε μια ιδιαίτερη στιγμή στα πολιτικά πράγματα της Ευρώπης. Πολλοί, κυνικοί σχολιαστές, σημείωναν ότι σκηνοθετήθηκε από τον ίδιο τον γερμανό ΥΠΕΞ. Όπως και να έχει το πράγμα, η φωτογραφία μένει και θα απεικονίζει το άκακο μέσο αντίδρασης ενός πολίτη. Στην Ελλάδα το αντίστοιχο ίσως να ήταν απλώς το «άσπρισμα» με γιαούρτι. «Η γεύση και το χρώμα» είναι όμως θέμα άλλου γούστου...

ΟΙΝΟΜΑΓΕΙΡΕΙΟΝ

ο Σκούφιας

Ανοικτά κάθε μέρα εκτός
Δευτέρας και Κυριακή μεσημέρι

ΤΡΩΩΝ 63
ΑΝΩ ΠΕΤΡΑΛΩΝΑ
ΤΗΛ 34 11 488

ΑΦΕΛΕΙΕΣ

Ο Ρ. Ντόρκιν, ένας αμερικανός φιλόσοφος, αναρωτιέται στη Μοντ: «Ποιοι είναι οι άνθρωποι που θα πρέπει να ζήσουν μαζί σε μια πολιτική κοινότητα και ποιοι είναι αυτοί που δεν θα πρέπει να εξαναγκαστούν σε κάτι τέτοιο;». Θέλει να πει ο άνθρωπος πως η αντικρατική μανία της νέας παγκόσμιας τάξης προσκρούει στο αιώνιο πρόβλημα της δημοκρατικής αυτοδιάθεσης.

Σε λίγο, μου φαίνεται, θα τραγουδάμε όλοι τη Μασσαλιώτιδα για να σωθούμε.

ΦΥΛΑΓΕ ΤΑ ΡΟΥΧΑ ΣΟΥ

Η κ. Βένα Γεωργακοπούλου μάλωσε τους καλλιτέχνες που έκαναν ερωτήσεις στον Σημίτη από την Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία και επιπλέον φοβάται μην τυχόν την «κατατάξουν σε λάθος στρατόπεδο». Μη φοβάστε ματτάμ, αυτό αποκλείεται.

ΑΔΙΑΒΑΣΤΟΙ ΚΑΙ ΑΡΡΩΣΤΟΙ

Ο Γιάννης Τριάντης, στην καθημερινή του στήλη στην Ελευθεροτυπία, είναι ένας γνωστός μύθος, ο οποίος δεν

βλέπει το μέλλον και επιμένει να διαφωνεί με τις βόμβες.

Δημοσίευσε λοιπόν, ο φοβισμένος, μιαν έκθεση του άλλου μύθου, του Ρεζί Ντεμπρέ, ο οποίος λέει πως η εθνοκάθαρση του Μιλόσεβιτς μάλλον δεν υφίσταται. Pauvres petits, Τριάντη και Ντεμπρέ, γιατί δεν διαβάσετε Τζανετάκο;

ΚΑΤΩ ΤΑ ΚΡΑΤΗ

Αλλά γιατί απορεί ο αφελής και δεν ρωτάει τον δικό μας φιλόσοφο Δ. Δημητράκο; Αυτός βρήκε αμέσως τη λύση στο Βήμα: Εάν επιμένεις

στην έννοια του κράτους-έθνους, πάσχεις από «μυωπική αγοραφοβία», «φυλετική εσωστρέφεια», «προστατευτισμό» και από τον «φόβο του ανοιχτού χώρου».

Είδες τι κερδίζεις όταν είσαι έλλην φιλόσοφος και όχι μύθος Σέρβος να κοιμάσαι μαζί με τους φοιτητές σου πάνω στις γέφυρες, υπερασπιζόμενος το κράτος-έθνος σου;

ΑΣΤΕΡΙ

Υπάρχει ένας γράφων, ονόματι Γ. Τζανετάκος, ο οποίος έχει μια μανία με

Λ Ι Γ Η Τ Σ Ι Π Α

Η Τζέλα είναι μοντέρνα, ακούει Πρωτοψάλτη και διαβάζει Δίφωνα. Έρχεται, λοιπόν, με ένα ριχτό φόρεμα, και μου λέει: «Ξέρεις ποια είναι τα 60 μεγάλα πρόσωπα της ελληνικής μουσικής στον 20ό αιώνα;». Γι' αυτό λατρεύω την Τζέλα, γιατί πάντα με αιφνιδιάζει. «Όχι, μωρό μου, ποια είναι: Ο Γούναρης; Ο Μητσάκης; ποια;».

Με κοίταξε εμβρόντητη σαν να άκουγε περίεργη γλώσσα: «Όχι καλέ, ποιος Γούναρης και αηδίες. Να σου πω ποια είναι: η Γαλάνη, ο Παπαδόπουλος, η Νικολακοπούλου και ο Νικολόπουλος».

Όταν λέει κάτι η Τζέλα πρέπει αμέσως να το τσεκάρεις, διότι πάει μεν στους Κατσιμίχες, αλλά δεν είσαι ποτέ σίγουρος ότι διαβάζει σωστά. Άρπαξα το Δίφωνο και είδα τη φοβερή κατάταξη. Λοιπόν, δεν ξέρω τι γνωρίζατε μέχρι τώρα, αλλά ένα σας λέω: Τρέξτε να αγοράσετε όλους τους δίσκους του Μούτση και του Νταλάρα και του Μικρούτσικου και του Ρασούλη, διότι αυτοί είναι οι κορυφαίοι του αιώνα. Ό,τι ξέρατε από Γιώργο Μουζάκη, από Μητσάκη, από Σπάρτακο, από Σογιούλ και από Πλέσσα ή Σπανό, ξεχάστε τα. Εδώ οι αταίδεις του Δίφωνου δεν σηκώνουν κουβέντα. Γαλάνη και Μητροπάνος – όχι Καίτη Γκρέυ, Δανάη, Μαρούδας, Γαβαλάς και άλλοι παγκοσμίως άγνωστοι.

Αφού διαολόστειλα την Τζέλα, έβαλα το πικάπ να ηρεμήσω. Σε λίγο, φίλοι μου, θα μας βγάλουν και κανένα βιβλίο ιστορίας της μουσικής με λευκές σελίδες και κομμένες φωτογραφίες ανεπιθύμητων – όπως ο Ζντάνωφ. «Κουκιά τρως, κουκιά μαρτυράς», που έλεγε και η γιαγιά μου.

τον Μιλόσεβιτς.

Θέλει να τον ανατρέψει για να έρθει η δημοκρατία στη Γιουγκοσλαβία. Τώρα, θα μου πείτε, πως οι Γιουγκοσλάβοι δεν συμφωνούν και συνεχώς τον εκλέγουν.

Αλλά αυτό είναι μια λεπτομέρεια που διευθετείται: σκοτώνεις όλους τους Σέρβους και στέλνεις εκεί τις οικογένειες Τζανετάκου και Δημητράκου σε ένα μη κράτος-έθνος, να ζήσουν άνετα.

ΠΙΣΩΓΥΡΙΣΜΑ

Γύρισε ένας φίλος μου από την Οξφόρδη και μου είπε πως οι άγγλοι πανεπιστημιακοί είναι, σχεδόν όλοι, έξαλλοι με τον Μπλαιρ και τους βομβαρδισμούς του. Γαμώτο, πάλι θα επικρατήσει το κράτος-έθνος;

ΣΕΡΒΟΣ-ΣΕΡΒΟΣ

Τρελαίνομαι για τη φύση και την Γκρινπίζ. Θέλω να προστατεύσω όλες τις χελώνες. Και τις φώκιες. Γι' αυτό δεν έχω πια καιρό για Σέρβους – έχουμε τόσα ζώα απροστάτευτα.

ΠΑΝΩ ΣΤΗ ΣΥΓΧΥΣΗ

Άκουσα τον κ. Κύρκο να λέει πως το πρώτο καθήκον των Ελλήνων είναι να χτυπηθεί ο εθνικισμός μας απέναντι στην Τουρκία.

Πάντα εύστοχος αυτός ο άνθρωπος! Προλαβαίνουμε, όμως, πλέον να ανακόψουμε την εθνικιστική υστερία του λαού μας και την προέλαση του στρατού μας;

Αλλά άμα είσαι αριστερός, τα παίζεις στα δάχτυλα αυτά τα προβλήματα.

«Αρχηγέ, βλέπω ένα χωριό...»

Κέντρο συνδυασμένων αεροπορικών επιχειρήσεων-Βιτσέντσε: Ένα κτίριο χωρίς παράθυρα, απ' όπου διευθύνεται ο αεροπορικός πόλεμος κατά της Γιουγκοσλαβίας από μεγάλες οθόνες μέσα σε σκοτεινά δωμάτια, οθόνες που δείχνουν νατοϊκά αεροπλάνα πάνω και γύρω από τη Γιουγκοσλαβία· εκατοντάδες αξιωματικοί, προγραμματιστές πολέμου, ελεγκτές πτήσεων και ειδικοί στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές δουλεύουν σε κάθε βάρδια. Ο αμερικανός στρατηγός Μάικλ Σορτ, που κατευθύνει τον πόλεμο ντυμένος την πράσινη στολή της αεροπορίας, σε μια συνέντευξή του στους «Τάιμς της Νέας Υόρκης» δηλώνει ότι έχει διατάξει τους νέους πιλότους να ενημερώνουν τους ανωτέρους τους σχετικά με τους στόχους: «Καλέστε με και περιγράψτε μου το χωριό και πείτε μου: "Αρχηγέ, βλέπω ένα χωριό, βλέπω τανκς παρκαρισμένα δίπλα στα σπίτια του χωριού. Τι θέλεις να κάνω;" Εγώ θα απαντήσω: "Πείτε τους να χτυπήσουν τα τανκς. Κι αν κατά λάθος χτυπήσουν στα σπίτια, η ευθύνη θα είναι δική μου"».

του Μίλαν Μιλόσεβιτς

Κατά τον βομβαρδισμό του χωριού Γκόριτσα, την Πέμπτη 13 Μαΐου τα μεσάνυχτα, σύμφωνα με τους τελευταίους υπολογισμούς σκοτώθηκαν 87 άμαχοι, κυρίως γυναικόπαιδα, και τραυματίστηκαν 78. Ήταν αλβανοί πρόσφυγες. Η αεροπορία του ΝΑΤΟ χτύπησε επανειλημμένα το χωριό, αυτό, 5 χλμ. βορειοανατολικά του Πρίζριν. Το Σάββατο 15 Μαΐου, το ΝΑΤΟ παραδέχθηκε ότι επιτέθηκε στο χωριό Γκόριτσα και εξέφρασε τη «βαθιά του θλίψη» για τα θύματα μεταξύ των αμάχων αλλά –όπως πριν, σε παρόμοιες περιπτώσεις– ισχυρίστηκε ότι επρόκειτο για «νόμιμο στρατιωτικό στόχο» καθώς και ότι δεν μπορεί να εξηγήσει πώς βρέθηκαν εκεί άμαχοι την ώρα της επίθεσης.

Την Τετάρτη 12 Μαΐου, 64 άνθρωποι σκοτώθηκαν και 20 τραυματίστηκαν όταν το ΝΑΤΟ επιτέθηκε σε ένα κονβόι αλβανών προσφύγων κοντά στην Τζακόβιτσα,

στο Κοσσυφοπέδιο. Η εισήγηση τότε ήταν πως ο πιλότος πέρασε τα τρακτέρ για στρατιωτικά οχήματα. Το κέντρο της Πρίστινα καταστράφηκε στις 6 Απριλίου και πολλοί άνθρωποι σκοτώθηκαν...

Το ΝΑΤΟ, οι πολιτικοί στη Δύση, οι ανθρωπιστές, οι διάφοροι εκπρόσωποι Τύπου, η γυναίκα του αμερικανού προέδρου, όλοι προσπαθούν να δικαιολογήσουν την έκθεση της συμμαχίας εναντίον της Γιουγκοσλαβίας ως προστασία των αλβανών προσφύγων. Πριν αρχίσουν οι επιθέσεις του ΝΑΤΟ, υπήρξαν επιχειρήσεις στο Κοσσυφοπέδιο εναντίον των αλβανών ανταρτών που δημιούργησαν –κατά τις υψηλότερες εκτιμήσεις– περί τους 250.000 πρόσφυγες (συμπεριλαμβανομένων και των αμάχων που μετατοπίστηκαν στο εσωτερικό του Κοσσυφοπεδίου). Τώρα, οι εκτιμήσεις είναι ότι 700.000-900.000 άνθρωποι διώχθηκαν από τις εστίες τους. Το ΝΑΤΟ χτύπησε τους πρόσφυγες, τους οποίους υποτίθεται ότι προστατεύει, τόσες φορές, που αξίζει να θυμηθεί κανείς τα λόγια ενός βετεράνου του Βιετνάμ τη δεκαε-

τία του '60: «Για να προστατέψουμε το χωριό Mi-Lay, θα το κάψουμε». Όσο για τους Σέρβους, έξω από το σκοτεινό δωμάτιο στο Βιτσέντσε, σύμφωνα με τα στοιχεία που δόθηκαν στην δημοσιότητα από τη Γιουγκοσλαβική κυβέρνηση μέχρι σήμερα, έχουν σκοτωθεί περίπου 1.200 άμαχοι και 5.000 έχουν τραυματισθεί βαριά.

Ο στρατηγός Σορτ έχει προσωπικό ενδιαφέρον για τον πόλεμο αυτόν, αφού ο γιος του είναι πιλότος ενός A-10 και πετά πάνω από το Κοσσυφοπέδιο. Επιπλέον, ο πενήνταπεντάχρονος στρατηγός Σορτ έχει αναμειχθεί στην υπόθεση των Βαλκανίων ήδη από το 1995, όταν προγραμμάτιζε τις αεροπορικές επιθέσεις κατά των Σερβοβόσνιων ως Αεροπορικός Διοικητής του ΝΑΤΟ για την Νότια Ευρώπη. Πέρυσι συνόδεψε τον ειδικό μεσολαβητή Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ στο Βελιγράδι. Σε μια από τις συναντήσεις, ο πρόεδρος Μιλόσεβιτς, αστεειευόμενος, τον ρώτησε εάν θα ήταν αυτός που θα βομβάρδιζε τη Γιουγκοσλαβία σε περίπτωση που οι διαπραγματεύσεις με τον Χόλμπρουκ ναυαγούσαν.

Ο πόλεμος στη Γιουγκοσλαβία συνεχίζεται για περισσότερες από 50 ημέρες και ο στρατηγός Σορτ, από το σκοτεινό δωμάτιό του στο Βιτσέντσε, διακηρύσσει την πρόθεσή του να τρομοκρατήσει τους αμάχους της Γιουγκοσλαβίας προκειμένου να δημιουργηθεί χάος και να σπάσει το ηθικό των Σέρβων. Κατά την εκτίμηση των «Τάιμς της Νέας Υόρκης», η θέση του αυτή εκφράζεται ανοικτά, καθώς το ΝΑΤΟ δηλώνει ότι δεν μάχεται τους σέρβους αμάχους, ο στρατηγός Σορτ ελπίζει ότι η δυσανεμία των σέρβων πολιτών θα μειώσει την υποστήριξή τους προς τις αρχές του Βελιγραδίου: «Δεν θα υπάρχει ηλεκτρικό για το ψυγείο σας, δεν θα υπάρχει γκάζι για την κουζίνα σας, δεν θα μπορείτε να πάτε στις δουλειές σας αν κατεδαφιστεί η γέφυρα όπου παρακολουθήσατε τις συναυλίες ροκ μουσικής φορώντας στόχους. Αυτά όλα θα πρέπει να εξαφανιστούν στις 3 το πρωί».

Έπειτα από δύο μήνες επιθέσεων, δύσκολα μπορεί κανείς να επικαλεσθεί έναν άλλο λόγο για την επιθετικότητα αυτή από την συνολική τιμωρία των Σέρβων. Όσο ο πόλεμος διαρκεί, η άποψη αυτή κερδίζει ολοένα και περισσότερο έδαφος. Τι άλλο να πιστέψει κανείς;

Το Αλέξινatz, μια πόλη με ορυχεία, καταστράφηκε στις 6 Απριλίου, την ημέρα της επετείου της επίθεσης του Χίτλερ κατά της Γιουγκοσλαβίας κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, το 1941. Ο συντάκτης του

Ο Μίλαν Μιλόσεβιτς είναι πολιτικός αναλυτής του ανεξάρτητου εβδομαδιαίου περιοδικού Βρέμε, του Βελιγραδίου

Χωριό κοντά στο Τσάτσικ.
Φωτογραφία: VREME

παρόντος θυμάται την πόλη αυτή όταν το 1988 συνέβη ένα μεγάλο ατύχημα στα ορυχεία: μια μεγάλη έκρηξη προκάλεσε το θάνατο 100 ανθρακωρύχων. Θυμόμαστε τις χήρες των ανθρακωρύχων να κρατούν στην αγκαλιά τους μικρά μελαχρινά αγόρια κλαίγοντας, καθώς τίποτε δεν είχε μείνει όρθιο. Τα ορυχεία έκλεισαν και το Αλέξινατς πάλευε να επιβιώσει. Κάποιος αξιωματικός της αεροπορίας στις Βρυξέλλες δηλώνει –σαν να πρόκειται πια για θέμα ρουτίνας– ότι ένας πύραυλος «αστόχησε» κατά 600 μέτρα και ότι «κάποιος» στάθηκε άτυχος». Το φαινόμενο αυτό είναι γνωστό ως «ανηθικότητα των πιλότων» και σημαίνει ότι η έκρηξη μιας ατομικής βόμβας από απόσταση φαίνεται σαν μανιτάρι. Αυτός ο «κάποιος» –η Ντράγκιτσα Μιλαντίνοβιτς από το Αλέξινατς, που νοσηλεύεται σε κρίσιμη κατάσταση σε νοσοκομείο του Νis– διηγείται πως όλα έγιναν σε μια στιγμή καπνός και πως η κόρη και ο άνδρας της σκοτώθηκαν επιτόπου. Μια δασκάλα, η Μπράνα Στεβάνοβιτς, που τη στιγμή της έκρηξης βρισκόταν στην ταράτσα της, θυμάται πως όταν ανασύρθηκε από τα ερείπια μπορούσε να δει μόνο τα

αστέρια και της ήταν αδύνατον να κινηθεί.

Στις 12 Απριλίου, ώρα 11.40 το πρωί, 18 χλμ. νοτίως του Λέσκοβατς στην Γκριντέλιτσα, τα νατοϊκά αεροπλάνα χτύπησαν με πολλά βλήματα τη διεθνή αμαξοστοιχία αρ. 393 που κατευθυνόταν από το Βελιγράδι στη Θεσσαλονίκη. Φαίνεται ότι το πρώτο βλήμα έπληξε τη γέφυρα και κατέστρεψε τις ράγες. Το τραίνο σταμάτησε. Ένας γιουγκοσλάβος αξιωματούχος δήλωσε στο Reuters ότι «αφού σταμάτησε το τραίνο, τα αεροπλάνα επέστρεψαν και το χτύπησαν. Ο Ντέγιαν Πέτροβιτς, φοιτητής από το Βελιγράδι, που βρισκόταν στο πρώτο βαγόνι, το επιβεβαιώνει: βγήκε από ένα σπασμένο παράθυρο αφού άκουσε αρκετές εκρήξεις. Δημοσιογράφοι που επισκέφθηκαν την Γκριντέλιτσα, στις 3 περίπου την ίδια μέρα, είδαν λιωμένα σίδερα και πάνω από 10 νεκρούς. Το τρομακτικό συμπέρασμα από τις αφηγήσεις τους είναι ότι μεταξύ της ρήψης του πρώτου και των επόμενων βλημάτων μεσολάβησε αρκετή ώρα... Την ίδια μέρα στο Βελιγράδι μια προπαγανδιστική εκπομπή του NATO μετέδιδε: «Αγαπητοί Σέρβοι θα έχετε καταλάβει από τους μέχρι τώρα βομβαρδισμούς ότι το NATO χτυπά μό-

νον στρατιωτικούς στόχους και μάλιστα με χειρουργική ακρίβεια...». Πραγματικά, με τέτοια ακρίβεια που έπειτα από κάθε βομβαρδισμό χρειάζεται μια ολόκληρη χειρουργική κλινική.

Η λίστα των λαθών είναι πολύ μεγάλη. Σε μια σειρά από επιθέσεις καταστράφηκε το σιδηροδρομικό και οδικό δίκτυο μεταξύ των επτά μεγαλύτερων σερβικών πόλεων. Σε ένα μικρό χωριό, το Μουρίνο, προκειμένου να καταστραφεί μια γέφυρα πάνω από ένα ποτάμι που μπορεί κανείς να διασχίσει και με τα πόδια, ισοπεδώθηκαν όλα τα σπίτια. Καταστρέφονται επίσης οι ηλεκτρικές εγκαταστάσεις τη χώρας. Έπειτα από νυχτερινούς βομβαρδισμούς στις 7, 11 και 12 Μαΐου, η δεύτερη μεγάλη πόλη της χώρας, το Νis, βομβαρδίστηκε και το πρωί στην περιοχή της αγοράς που έσφυζε από ζωή: δεκάδες άνθρωποι σκοτώθηκαν και άλλοι τραυματίστηκαν. Στην τρίτη μεγάλη πόλη, το Νόβισαντ, καταστράφηκαν όλες οι γέφυρες, ακόμη και εκείνη του Ζέζελ, ιδιοφυούς μηχανικού που καινοτόμησε στην κατασκευή γεφυρών από μπετόν.

Την Μεγάλη Παρασκευή και έπειτα την ημέρα του Πάσχα, στις 11 Απριλίου, βομ-

βαρδίστηκε η βιομηχανία της «Ζάσταβα» στο Κραγκούγεβατς, που απασχολούσε 20.000 εργαζομένους. Οι εικόνες μιλούσαν μόνες τους: μικρά, άσπρα, κατεστραμμένα «Yugo» στη σειρά· μεταξύ των ερειπίων οι υπολογιστές – ένας σωρός σκουπίδια: μία από τις μεγαλύτερες βιομηχανίες της Σερβίας... Ο Μποριβόγιε Ράμπιτς, μέλος του Δημοκρατικού Κόμματος, βουλευτής και δήμαρχος του Κραγκούγεβατς, ένας ήσυχος και μετριοπαθής άνθρωπος, δήλωνε στην τοπική τηλεόραση: «Αυτό αποδεικνύει ότι οι άνθρωποι που προγραμματίσαν αυτήν την επίθεση είναι παρανοϊκοί».

Το Κραγκούγεβατς επλήγη τρομακτικά κατά την τελευταία οικονομική κρίση. Από την άποψη του επιπέδου ζωής ήταν η δέκατη πόλη της Γιουγκοσλαβίας πριν από την κρίση. Τώρα βρίσκεται στην εκατοστή εξηκοστή τρίτη θέση. Ο Μίλαν Μπέκο, διευθυντής της Ζάσταβα, υπολογίζει ότι ο βομβαρδισμός της βιομηχανίας θέτει αυτομάτως σε κίνδυνο μια ολόκληρη αλυσίδα συνεταιρισμών, ενώ πάνω από 100.000 άνθρωποι καταστρέφονται οικονομικά.

«Δεν ακούσαμε τον πύργο να πέφτει, είδαμε μόνον μια λάμψη και ότι ο πύργος δεν υπήρχε πια» – εννοούσαν τον πύργο της Ραδιοτηλεόρασης στην Άβαλα, που χτίστηκε το 1965 και ήταν ένα από τα 100 σημαντικότερα κτίρια της Σερβίας: 202,87 μέτρα ύψος, μοναδικό στον κόσμο για την τριγωνική βάση του. Υψωνόταν στον ουρανό σαν «βελόνα» και ήταν το πρώτο πράγμα που αντίκριζε κανείς καθώς επέστρεφε στο Βελιγράδι από το Νότο, σημείο αναγνώρισης ότι φτάνουμε πια στα σπίτια μας, ενώ τα παιδιά μας φώναζαν χαρούμενα «η Άβαλα! η Άβαλα!» (τον ονόμαζαν έτσι επειδή υψωνόταν πάνω στον μικρό λόφο Άβαλα, κοντά στο Βελιγράδι). Σχεδιάστηκε από τον Ούρος Μπογκούννοβιτς και τον Σλόμπονταν Γιάνγιτς και κατασκευάστηκε από τον ακαδημαϊκό Μίλαν Κρίστιτς – τέλεια ενσωματωμένος στον περιβάλλοντα χώρο, χαρακτηριστικός της «έκθεσης» του Βελιγραδίου. Όπως έγραφε κάποτε η σέρβα συγγραφέας Ισιδόρα Σέκουλιτς: «η έκθεση στον κίνδυνο είναι ένα από τα χαρακτηριστικά γνωρίσματά μας εδώ. Το Βελιγράδι είναι μια εκτεθειμένη πόλη – και θα εκτίθεται ολοένα και περισσότερο καθώς θα μεγαλώνει σε ύψος· εκτίθεται γιατί δεν είναι προστατευμένη. Η έκθεση στον κίνδυνο είναι η ομορφιά και η υπερηφάνειά της. Όλα στο Βελιγράδι, ακόμη και οι κά-

τοικοί του, έχουν κάτι από αυτή την έκθεση, το άνοιγμα, την πρόκληση...». Αυτή η «έκθεση», το άνοιγμα και η έλλειψη προστασίας δεν θα πρέπει να συγχέεται με τη ρητορεία της πολιτικής και τη δημαγωγία του πολέμου, ούτε με τους αστεϊσμούς ενός γκράφιτι στο κέντρο του Βελιγραδίου: «Σερβία μέχρι το διάστημα» (αυτή η ερμηνεία της παρεξηγημένης έννοιας της «ουράνιας Σερβίας» ίσως είναι αποτέλεσμα της ευφορίας που ακολούθησε την κατάρριψη του F-117).

Μαύρο είναι και το χιούμορ του συνθήματος στη γέφυρα Πάντσεβο: «NATO παραδώσου! Όλοι θα πεθάνουμε». Ένα άλλο αστείο λέει πως το νέο όνομα του Βελιγραδίου είναι «Bombay», ενώ το Νόβισαντ μετονομάστηκε σε «σκονισμένος δρόμος», αφού μετά τον βομβαρδισμό των διυλιστηρίων κολόνες καπνού υψώθηκαν και έπνιξαν την πόλη. Σαν να παρερμήνευσαν οι ΝΑΤΟϊκοί το σύνθημα στο Νίκσιτς: «εμάς γιατί δεν μας βομβαρδίζετε; Δεν είμαστε λεπροί». Δεν έχει μείνει σχεδόν καμιά πόλη, κανένα χωριό ή γέφυρα που να μην βομβαρδίστηκε μία φορά (το Νόβισαντ βομβαρδίστηκε 38 φορές).

Με λίγα λόγια, από την Τετάρτη 24 Μαρτίου 1999, ο λαός της Γιουγκοσλαβίας βρίσκεται σε αυτοάμυνα. Όποιος είχε κάτι να πει, το είπε. Οι καλοί τρόποι υπαγορεύουν να αποφεύγονται οι επιθέσεις κατά της κυβέρνησης σε καιρό πολέμου. Μια μέρα πριν από την έναρξη των βομβαρδισμών, ενώ το σερβικό κοινοβούλιο συνεδρίαζε και ο Χόλμπρουκ αποχωρούσε από το Βελιγράδι – ίσως και λίγο αργότερα –, κάποιοι προειδοποιούσαν για τους κινδύνους του «μεγάλου ηρωισμού» και μιλούσαν για την ανάγκη συμβιβασμών. Ωστόσο, τόσο οι πιο ακραίοι όσο και εκείνοι που ήταν υπέρ των συμβιβασμών ήταν πρόθυμοι να υπερασπιστούν την πατρίδα. Όμως ο μόνος αρχηγός κόμματος που επιστρατεύθηκε είναι ο νεαρός Γκόραν Σβιλάνοβιτς, ο πρόεδρος μιας Ειρηνιστικής Συμμαχίας Πολιτών – όπως άλλοτε, το 1914 ο Ντιμίτρι Τούτσοβιτς, ένας σέρβος σοσιαλδημοκράτης που ψήφισε κατά του πολέμου (αντίθετα προς άλλους ευρωπαίους σοσιαλδημοκράτες) και σκοτώθηκε στη μάχη εναντίον των Αυστριακών στο Τσερ.

Κανείς δεν ξέρει με ποια κριτήρια θα καταλογισθούν οι ευθύνες μετά τη λήξη του πολέμου. Ο συντάκτης του παρόντος έχει κάποιες ιδέες, αλλά προτιμά να μην τις γνωστοποιήσει προς το παρόν...

ΠΥΛΟΣ

NABARINO - ΝΙΟΚΑΣΤΡΟ
ΑΝΑΚΤΟΡΟ ΝΕΣΤΟΡΟΣ

Μνήμες και χρώματα

Δίγλωσση έκδοση

Ελληνικά - αγγλικά

ΠΥΛΟΣ

NABARINO - ΝΙΟΚΑΣΤΡΟ

ΑΝΑΚΤΟΡΟ ΝΕΣΤΟΡΟΣ

Μνήμες και χρώματα

PYLOS - NAVARINO - NEOKASTRO - NESTOR'S PALACE

Κείμενα - επιλογή στίχων -
φιλολογική επιμέλεια:
ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΜΠΑΛΤΑΣ

Φωτογραφίες:

ΚΩΣΤΑΣ ΔΡΗΜΤΖΙΑΣ

Μετάφραση: ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΚΟΥΜΑΣ

Καλλιτεχνική επιμέλεια:

ΓΙΑΝΝΗΣ ΛΕΚΚΟΣ

Σχ. 4ο,

δεμένο με 167 σελίδες,
2 χάρτες, 1 αεροφωτογραφία,
148 φωτογραφίες,
20 παλαιές φωτογραφίες
και γκραβούρες

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα, 106 79,
Τηλ.: 36.27.318

Η επόμενη μέρα έχει νόημα αν τελειώσει, αμέσως, η σημερινή μέρα...

του Νίκου Κωνσταντόπουλου
Προέδρου του Συνασπισμού της Αριστεράς

Η Αμερική και το NATO κλιμακώνουν τη βαρβαρότητα του πολέμου. Δεν είναι μόνοι τους. Συνοδοιπόροι τους και συνεργοί στην τυχοδιωκτική αυτή δράση, οι κυβερνήσεις των ευρωπαϊκών χωρών. Η «νέα τάξη πραγμάτων» διά της «νέας δομής του NATO» είναι η «νέα βαρβαρότητα». Οι κυβερνήσεις της Ευρώπης, όσο επιμένουν στη δορυφορική σχέση τους με τις ΗΠΑ, δείχνουν το μικρό πολιτικό τους ανάστημα και δεν μπορούν να κρύψουν τις μεγάλες ιστορικές τους ευθύνες. Δεν έχουν κανένα άλλοθι και καμία δικαιολογία.

Ο πόλεμος του NATO σπέρνει καταστροφές, φέρνει πολιτικά πραξικοπήματα, όπως αυτό του Γέλτσιν στη Ρωσία, διαβρώνει πολιτικά και ηθικά τις πολιτικές δομές της Ευρώπης, ανατρέπει όλες τις αρχές ειρηνικής συνύπαρξης των λαών, που θεωρήθηκαν κατάκτηση πολιτισμού.

Από τη διαδήλωση ενάντια στον πόλεμο στη Γιουγκοσλαβία, στο Λονδίνο, που διοργάνωσε η βρετανική Επιτροπή Ειρήνης στα Βαλκάνια.

Ο πόλεμος εναντίον της Γιουγκοσλαβίας έφερε την Ευρώπη πρόσωπο με πρόσωπο με τις ευθύνες της, τις αναπηρίες της και τις ενοχές της. Οι κυβερνήσεις των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν συμπεριφέρονται ως εταίροι του κοινού οράματος της Ενωμένης Ευρώπης, αλλά ως συνέταιροι των ΗΠΑ στο NATO, πίσω από το οποίο βολεύουν συμφέροντα και σκοπιμότητες ενδοευρωπαϊκών ανταγωνισμών. Ο πόλεμος στη Γιουγκοσλαβία πρέπει να αφυπνίσει τις ευρωπαϊκές συνειδήσεις. Η Ευρώπη, χωρίς κοινή εξωτερική πολιτική, χωρίς κοινή αμυντική πολιτική και χωρίς αυτονομία από τη στρατιωτική ομπρέλα των ΗΠΑ, δεν πρόκειται να αποκτήσει πολιτική υπόσταση στις διεθνείς εξελίξεις. Το NATO με τη σημερινή του μορφή λειτουργεί ανταγωνιστικά προς την προοπτική της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και εξυπηρετεί αποκλειστικά τις γεωστρατηγικές επιδιώξεις των ΗΠΑ.

Είναι επικίνδυνο το έλλειμμα δημοκρατίας που φέρνει στην επιφάνεια αυτός ο πόλεμος. Οι κυβερνήσεις και οι πρωθυπουργοί διεκπεραιώνουν την οδυνηρότερη δοκιμασία της ανθρωπότητας, μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, ερήμην των κοινοβουλίων και των δημοκρατικών θεσμών.

Τέλος, ξοδεύονται γι' αυτόν τον τυχοδιωκτικό πόλεμο εκατοντάδες δισεκατομμύρια δολάρια, που θα μπορούσαν να έχουν διατεθεί για να αντιμετωπιστούν οι ανοιχτές κοινωνικές πληγές που βασανίζουν την ανθρωπότητα του 2000. Αντί να σκοτώνονται άμαχοι και να ξεκληρίζονται πρόσφυγες, θα έπρεπε να αντιμετωπίζονται η ανεργία, η φτώχεια, οι αποκλεισμοί και οι κοινωνικές ανισότητες που, σε πείσμα της ασύλληπτης τεχνολογικής εξέλιξης, βασανίζουν μεγάλες περιοχές και ολόκληρους πληθυσμούς στον κόσμο. Τα κοινωνικά ελλείμματα μαζί με την υποκρισία που εκδηλώνει η διεθνής κοινότητα στο θέμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δείχνουν ότι, παρά τις διακηρύξεις, η ανθρωπότητα στο 2000 δεν έχει τους αναγκαίους θεσμούς που θα εξασφαλίζουν πραγματική προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δημοκρατικών ελευθεριών, δεν διαθέτει θεσμούς ασφαλείας και διαχείρισης των κρίσεων στο πλαίσιο του διεθνούς δικαίου, ούτε, τέλος, έχει κατακτήσει εγγυήσεις και προτεραιότητες για την κοινωνική συνοχή και την ισόρροπη ανάπτυξη.

Πρόκειται για μία πολιτική και ηθική

αναπηρία των κρατών και κυβερνήσεων του 20ού αιώνα, με τραγικές κοινωνικές και ιστορικές επιπτώσεις, όπως φαίνεται από τον πόλεμο στη Γιουγκοσλαβία. Αποκτά δραματική έκταση το αίτημα να σταματήσει ο πόλεμος αμέσως και να βρεθεί ειρηνική λύση, γιατί η κλιμάκωση των πολεμικών επιχειρήσεων προιμοδοτεί τη γενικότερη αποσταθεροποίηση και τους εθνικισμούς.

Αποφασιστικός παράγοντας για να σταματήσουν οι βομβαρδισμοί είναι να αφυπνιστεί η ευρωπαϊκή κοινή γνώμη, να ενεργοποιηθούν τα κόμματα και να πειστούν οι κυβερνήσεις από τους λαούς και τους δημοκρατικούς θεσμούς για να αλλάξουν στάση.

Στις ευρωπαϊκές χώρες το κλίμα αλλάζει. Τα κόμματα που κυβερνούν έχουν απογοητεύσει με τη στάση τους. Στο εσωτερικό των κυβερνητικών σχημάτων και κομμάτων γίνονται έντονες διαφοροποιήσεις. Οι παλιοί επαναστατημένοι αμφισβητίες και ριζοσπάστες ιδεολόγοι, που γίνονται ιεραπόστολοι του NATO και απολογητές του κυβερνητισμού και του πολέμου, αμφισβητούνται έντονα και γίνονται αντικείμενο σκληρής σάτιρας. Η κοινή γνώμη μαθαίνει περισσότερα, βλέπει περισσότερα, αντιλαμβάνεται ότι όσα αρχικά της είχαν πει διαψεύδονται, προβληματίζεται και αντιδρά.

Στη διάρκεια του πολέμου και μετά, η πολιτική αμφισβήτηση και το αντιπολεμικό κίνημα θα σαρώσουν και πρόσωπα και σχήματα. Δημοσιογράφοι, διανοούμενοι, επιστήμονες και καλλιτέχνες έχουν ανοίξει έναν ζωντανό διάλογο με αφορμή τον πόλεμο, με μεγάλη αξία για την αναζωογόνηση της πολιτικής που κάθε μέρα κακοποιείται από κυβερνητικούς πρακτικιστές, με μοναδικό στόχο να είναι καλοί σύμμαχοι των ΗΠΑ και του NATO.

Μέσα στη δίνη του πολέμου, ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ βρέθηκε σε όλες τις βαλκανικές χώρες και συνομίλησε με όλο το φάσμα των πολιτικών δυνάμεων αυτών των χωρών. Κανείς άλλος δεν θέλησε να επισκεφθεί, δεν θέλησε να γίνει αποδεκτός και να συνομιλήσει κατά τρόπο ουσιαστικό και με την ηγεσία της Σερβίας και με την ηγεσία της Αλβανίας και με την ηγεσία της FYROM. Επισκεφθήκαμε το βομβαρδιζόμενο Βελιγράδι, αλλά και τους Κοσσοβάρους στους προσφυγικούς καταυλισμούς. Είδαμε από κοντά την πραγματικότητα, διαμορφώσαμε άποψη, μεταφέραμε τη δική μας ψύχραιμη πρόταση διεξόδου. Βρήκαμε συνομιλητές και είδα-

Με τον πρόεδρο της FYROM κ. Γκλιγκόροφ στο Προεδρικό Μέγαρο στα Σκόπια.

με πόσο χρήσιμο είναι να υπάρχει αυτή η δυνατότητα της άμεσης επικοινωνίας. Μέσα στο δύσκολο ευρωπαϊκό κλίμα, όπου οι κυβερνήσεις και τα ΜΜΕ προσπαθούσαν και προσπαθούν να επιβάλουν την άποψη ότι οι βομβαρδισμοί του NATO είναι ένας ακόμα μονόδρομος, ο Συνασπισμός βρέθηκε σε όλες τις μεγάλες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες, συνομίλησε με ένα ευρύ φάσμα πολιτικών δυνάμεων, συζήτησε για την αναγκαιότητα να σταματήσουν οι βομβαρδισμοί και ο πόλεμος, έφερε στην επιφάνεια φωνές διαμαρτυρίας, μετείχε σε φιλερηνικές κινητοποιήσεις, βρήκε δυνατότητες και αποδοχή για κοινή αντιπολεμική φιλειρηνική δράση.

Θα αξιοποιήσουμε αυτές τις δυνατότητες με κοινές πρωτοβουλίες, τόσο για το πρόβλημα του πολέμου, όσο και για την κοινωνική και δημοκρατική προοπτική της Ευρώπης. Το αλληλέγγυο, ειρηνικό μέλλον της Ευρώπης είναι υπόθεση της κοινής δράσης των λαών και των πολιτών, των κοινωνικών κινήματων και των δυνάμεων της Αριστεράς και της οικολογίας. Δεν θα προκύψει από τις εξισώσεις των κυβερνητικών και τραπεζικών μηχανισμών, από τις εξισώσεις του πολέμου και της πολιτικής υποταγής.

Η ελληνική κυβέρνηση εξακολουθεί τη διπλή γλώσσα και το διπλό πρόσωπο. Προσυπογράφει και εγκρίνει τα πάντα ως μέλος του NATO, αλλά δεν κάνει τίποτα στην πράξη για να σταματήσει ο πόλεμος.

Οι ρητορείες του κ. Σημίτη για τον πόλεμο είναι ανέξοδα φραστικά προσχήματα, για λόγους εσωτερικής κατανάλωσης. Ο κ. Σημίτης μιλάει με προκλητικό ενθουσιασμό για την επόμενη μέρα και τα μερίδια της Ελλάδας, αλλά χάνει τη φωνή του για τη σημερινή μέρα, που απλώνει τον κύκλο της καταστροφής.

Η επόμενη μέρα έχει νόημα αν τελειώσει, αμέσως, η σημερινή μέρα. Όταν πα-

ρατείνεται η σημερινή μέρα, είναι πολιτικός παραλογισμός να συμπεριφέρεται σαν να μην υπάρχει.

Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ να ζητήσει, χωρίς περιστροφές και μισόλογα, την άμεση διακοπή των βομβαρδισμών του NATO. Να ζητήσει ο έλληνας πρωθυπουργός έκτακτη σύγκληση του Συμβουλίου Κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για να απαιτηθεί το τέλος του πολέμου, γιατί διαφορετικά έρχονται οι χερσαίες επιχειρήσεις και η γενικευμένη αποσταθεροποίηση. Να φέρει στη Βουλή την διακήρυξη για τη «νέα δομή του NATO».

Η Ελλάδα δεν μπορεί να παρακολουθεί παθητικά την εξέλιξη της τραγωδίας και να ασχολείται με το μετά. Τώρα είναι ώρα να αναζητηθεί, μέσα από τη συνεννόηση όλων, πρωτοβουλία που θα συμβάλει στη διακοπή των βομβαρδισμών. Τώρα πρέπει να αναζητηθεί πρωτοβουλία για να ματαιωθεί το σενάριο των χερσαίων επιχειρήσεων. Οι έλληνες πολίτες έχουν περισσότερη νοημοσύνη από όση νομίζει η κυβέρνηση και ο πρωθυπουργός. Και γνωρίζουν πολύ καλά ότι την επομένη των Ευρωεκλογών ο πόλεμος θα πάρει την πιο άγρια μορφή του. Όπως γνωρίζουν ότι την επομένη του πολέμου η Ελλάδα θα κληθεί να πληρώσει τον λογαριασμό και όχι να μοιραστεί κέρδη.

Αυτήν τη δύσκολη ώρα η χώρα δεν έχει ανάγκη από κομματάρχες· έχει ανάγκη από πολιτικούς ηγέτες που να συναισθάνονται την κρισιμότητα των περιστάσεων και να έχουν τη δύναμη να αγωνισθούν για το εθνικό συμφέρον.

Όσοι πρεσβεύουν τη θεωρία ότι δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτα και ότι πρέπει παθητικά να κάνουμε ό,τι μας ζητούν οι άλλοι και απλώς να περιμένουμε να περάσει η μπόρα, δεν μπορούν να σηκώνουν το βάρος των καθηκόντων που επιβάλλει η ιστορική στιγμή που ζούμε.

Οι σκοτεινές προοπτικές του πολέμου

του Κώστα Τσαλόγλου

Ο μέγας ηττημένος αυτής της αποτρόπαιης επιχείρησης δημοκρατικού σωφρονισμού ανεξάρτητου κράτους της Γιουγκοσλαβίας, με τη σφαγή αθώων πολιτών του και την συστηματική καταστροφή του πλουτοπαραγωγικού του μηχανισμού, θα είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση. Η πεφυσισμένη Ουάσιγκτον θα κερδίσει κάτι στο νομισματικό πεδίο, ενώ το NATO θα απωθηθεί προοδευτικά προς τον θάλαμο μελλοθανάτων της ιστορίας, αφού δεν έχει κανένα νόημα, πια, η ύπαρξή του. Και οι λαοί της Βαλκανικής θα γίνουν μάρτυρες μιας σκοταδιστικής οπισθοδρόμησης των κοινωνιών τους.

Η φροντίδα των ισχυρών της γης για προστασία –επιλεγμένων– ανθρωπινων δικαιωμάτων κυοφορεί τη γέννηση και αθέμιτη δράση πολυάριθμων, και καλά εξοπλισμένων, φορέων του νέου τύπου ακήρυκτου και τρομοκρατικού κοινωνικο-ιδεολογικού πολέμου, ικανού να ματαιώσει κάθε πολιτική, πολιτιστική και οικονομική πρόοδο. Το μόνο που προάγει αυτός ο «πόλεμος» είναι η έκδοση –και πάλι από τους

ισχυρούς της γης– ταξιδιωτικών οδηγιών προς τουρίστες και επενδυτές να αποφεύγουν την επικίνδυνη και ανασφαλή περιοχή!

Η κατάρρευση του «υπαρκτού σοσιαλισμού», εκτός των ανακουφιστικών συνεπειών της, παρέσυρε στην περιφρονητική απαξίωσή του και το θεσμικό οικοδόμημα που είχε στηθεί μεταπολεμικά, με τη διεθνή συγκατάθεση, για να παρεμβαίνει ειρηνευτικά στην επίλυση κρίσιμων κρατι-

κών αντιπαραθέσεων, ανάμεσα στα δύο αντίπαλα ιδεολογικά και οικονομικά στρατόπεδα. Ο ΟΗΕ –καρπός της δυνατότητας συνύπαρξης των διαφορετικών καθεστώτων και υποστήριξης, με τους εξειδικευμένους οργανισμούς του, της πολύπλευρης ανάπτυξής τους– δεν μπορεί να επαληθεύσει την χρησιμότητά του, αφού δεν είναι, πλέον, παραδεκτή από το καπιταλιστικό στρατόπεδο η επιβίωση καθεστώτων που αντιστρατεύονται το δικό του ιδεολογικό «κεκτημένο».

Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Η σπουδή, όμως, των κύριων εκπροσώπων της «Διεθνούς του Κεφαλαίου», αυτών που ασκούν την πολιτική εξουσία στις ΗΠΑ, να αυτο-αναγορευθούν σε αποκλειστικούς διαχειριστές του κενού που άφησε πίσω της η εξαφάνιση του ως τότε αντίπαλου δέους, αποκάλυψε την πλήρη ανεπάρκειά τους ως ηγετών ικανών να συνεισφέρουν στην οικοδόμηση ενός νέου, ιστορικά αποτελεσματικού θεσμού διεθνούς συνεργασίας.

Η εναπόθεση, στο επίσης απαξιωμένο θεσμικά, NATO, της «επιχειρηματολόγησης» των πλεονεκτημάτων των φιλελεύθερων, πολιτικά και οικονομικά, καθεστώτων, ώστε να συμπορευθούν και όσα καθεστώτα –κατ' επιλογήν, πάντα– επιμένουν σε απολυταρχισμούς, επιβεβαίωσε την εντυπωσιακή ανεπάρκεια των εμπνευστών της ιδέας να χειριστούν τα προβλήματα που φέρνει στο προσκήνιο της παγκόσμιας ζωής η κρίση του βιομηχανικού καπιταλισμού. Ωσάν να ήταν δυνατόν, η ανωτερότητα των φιλελεύθερων κοινωνιών, οι οποίες κατέργησαν, ως αποδεικτικό της προηγμένης ηθικής τους, την θανατική ποινή ακόμα και για τους δολοφόνους, να επαληθεύεται με μαζικές δολοφονίες αθώων πολιτών για να τιμωρηθούν, δήθεν, οι υπεύθυνοι αντι-δημοκρατικών καθεστώτων!

Είναι θλιβερό, όσο όμως και αληθινό, ότι οι ηγέτες της ισχυρότερης οικονομικά και στρατιωτικά χώρας δεν αναζητούν άλλη διαδικασία προσέγγισης των «εθνικών» τους στόχων εκτός από τη χρήση βίας, όταν δεν αναγνωρίζεται δουλικά από τους τρί-

τους ο ηγεμονικός τους ρόλος, ή όταν απορρίπτονται προτάσεις «συνεργίας», οι οποίες, στην πραγματικότητα, αποβλέπουν στην οικονομική ή στην στρατηγική εξάρτηση του αντιρρησία.

Το αμερικανικό αυτό δόγμα, ωστόσο, της υποχρεωτικής συμμόρφωσης προς τις αρχές της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας, κανένα ανθρωπιστικό ή αναπτυξιακό κίνητρο δεν το εμπνέει, όπως ισχυρίζονται οι υποστηρικτές του. Αναπαράγει, αντίθετα, χωρίς βελτιωτικά, το δόγμα του μακαρίτη Μπρέζνιεφ, ο οποίος υποστήριζε ότι τα κράτη-μέλη του σοσιαλιστικού στρατοπέδου είναι **περιορισμένης κυριαρχίας**, με απόλυτο δικαίωμα της ηγέτιδας δύναμης, της ΕΣΣΔ, να παρεμβαίνει σφραγιστικά, όπου σημειώνονταν εκτροπές από την επίσημη γραμμή. Δίκαια η διεθνής κοινή γνώμη είχε καταγγείλει, τότε, το μπρεζνιεφικό αυτό δόγμα ως «ύβρι» κατά του διεθνούς δικαίου, της κυριαρχίας των ανεξάρτητων κρατών, των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του πολίτη.

Η επανάληψη αυτής της «ύβρεως», τώρα, από τους ενοίκους του Λευκού Οίκου είναι δυνατό να ισοσταθμίζεται με την εγκληματική, αναμφισβήτητη, μέθοδο που επέλεξε ο ηγέτης μιας κλυδωνιζόμενης χώρας, ο κ. Μιλόσεβιτς στην προκειμένη περίπτωση, για να αποτρέψει την απόσπαση ενός τμήματος εθνικού εδάφους, την οποία επιχειρεί, με βίαια επίσης μέσα, η αλλοεθνής μειονότητα κατοίκων του; Και επαληθεύει την προσήλωση του νεόκοπου «δόγματος» στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και στο απαραβίαστο των εθνικών συνόρων ο υπερεξοπλισμός της μειονότητας για να χρησιμοποιηθεί ως βοηθητικό στοιχείο των «έξυπνων» όπλων του ΝΑΤΟ, με τα οποία δολοφονείται ο σερβικός λαός και κονιορτοποιείται η οικονομία του, ώστε να εγκαθιδρυθεί και στη Σερβία η «φιλελεύθερη» πολιτική και η οικονομία της ανοικτής αγοράς;

Τι προσδοκά, άραγε, η Ουάσιγκτον από τις πολεμοχαρείς πρωτοβουλίες της στο γιουγκοσλαβικό; Τίποτε το ανθρωπιστικό, βέβαια. Αυτό που υπαγορεύει τη συμπεριφορά της είναι η αποτροπή δύο ανεπιθύμητων, για τα συμφέροντα του μεγάλου κεφαλαίου που εκπροσωπεί, εξελίξεων.

Να ματαιώσει, πρώτον, τη δημιουργία κοινού ευρωπαϊκού νομίσματος ανθεκτικής αξιοπιστίας, που μπορεί να απειλήσει το δολάριο ως το διεθνώς καταξιωμένο αποθεματικό νόμισμα, με όλα τα πλεονεκτήματα που αυτή η ιδιότητα προσπορίζει

στην αμερικανική οικονομία.

Να προειδοποιήσει, δεύτερον, όσες χώρες επιμένουν στην αξία των κάθε μορφής «συνόρων» τους ως θεμελιώδους προϋποθέσεως για την προστασία της εθνικής και οικονομικής ανεξαρτησίας τους, ότι παρόμοιες... αντιδραστικές αντιλήψεις δεν έχουν θέση στην εποχή της ανεμπόδιστης κυκλοφορίας κεφαλαίων και εμπορευμάτων, από την οποία και μόνο μπορεί, δήθεν, να προέλθει η ανάπτυξη των καθυστερημένων περιοχών του κόσμου.

Περιτυλιγμένος με το ηθικοπλαστικό περιβλήμα της ηθικής υποχρέωσης του αναπτυγμένου κόσμου έναντι του καθυστερημένου, ο ανελέητος βομβαρδισμός της Σερβίας προσφέρεται ως «μικρό δείγμα», ακόμα και προς τους «απροσάρμοστους» που διαθέτουν πυρηνικά όπλα, όπως η Κίνα, όλων των μέσων που θα χρησιμοποιηθούν για να επιτελέσει το αναπτυξιακό της έργο η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας. Με αυτήν, λοιπόν, την ανελαστική δέσμευση έναντι του καθήκοντος που ανέλαβε να επιτελέσει η Ουάσιγκτον καμιά συμβιβαστική λύση δεν επιτρέπεται να είναι αυτή που θα τερματίσει την «σφραγιστική» αγωγή του κ. Μιλόσεβιτς. Οι πολεμικές επιχειρήσεις κατά της Σερβίας, άρα, δεν πρέπει να αναμένεται πως θα διακοπούν σύντομα.

Η ΕΥΡΩΠΗ ΟΥΡΑΓΟΣ

Μένει, εντούτοις, αναπάντητο το ερώτημα γιατί η «Ευρώπη» δεν αντέδρασε στις αμερικανικές πρωτοβουλίες, οι οποίες στρέφονται εναντίον της, αφού, ολοφάνερα υποσκάπτουν το ηθικό, πολιτικό και οικονομικό έδαφος πάνω στο οποίο πρέπει να στηριχθεί η οικονομική και νομισματική ένωση της «Ένωσης». Η πρόχειρη απάντηση, ότι, αν είχε θεσμοθετηθεί η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Άμυνας θα ήταν διάφορη η συμπεριφορά της Ε.Ε., δεν είναι ικανοποιητική. Και δεν είναι, γιατί αφήνει αναπάντητο το προπορευόμενο ερώτημα, γιατί, δηλαδή, δεν προχωρεί, επιτέλους, στην πολυπόθητη Κ.Ε.Π.Α., όπως έγκαιρα θεσμοθέτησε το κοινό εξωτερικό δασμολόγιο για να προστατεύσει τον εσωτερικό πλουτοπαραγωγικό της μηχανισμό.

Οι εταίροι της Ε.Ε. ΔΕΝ θέλουν τις δεσμεύσεις μιας εξωτερικής πολιτικής, στην διαμόρφωση της οποίας, κάθε φορά, θα κυριαρχούν τα συμφέροντα και οι σκοπιμότητες του οικονομικά ισχυρότερου μέλους. Είναι μεγάλες οι οικονομικές ανισό-

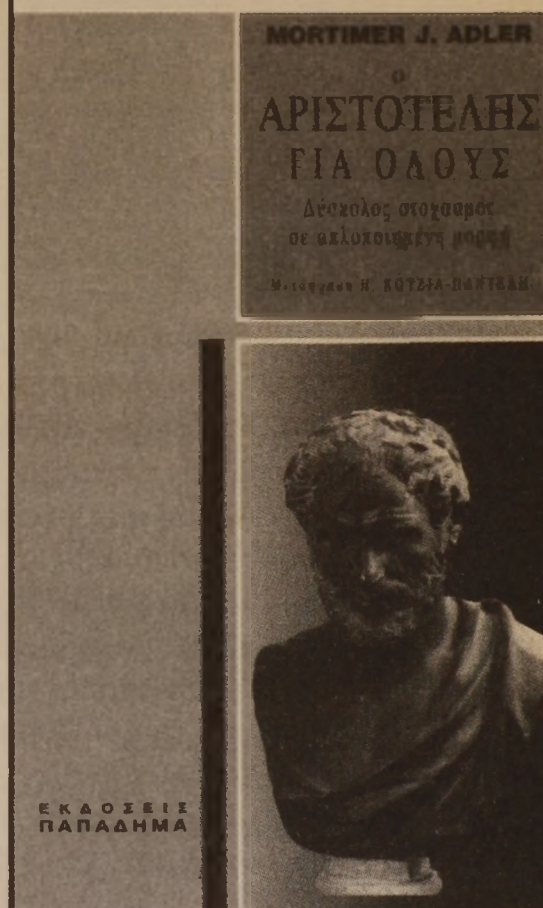
ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Σειρά: Αρχαία Ελληνική
Γραμματεία - Μελέτες

**MORTIMER
J. ADLER**

Καθηγητής της φιλοσοφίας

Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ

Μετάφραση

Π. ΚΟΤΖΙΑ-ΠΑΝΤΕΛΗ
Καθηγήτρια του Α.Π.Θ.

Με 240σελίδες

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ**
Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 36.27.318

τητες ανάμεσα και στους πλουσιότερους ακόμα εταίρους. Και οι λεγόμενοι μηχανισμοί οικονομικής συνοχής κάθε άλλο παρά πείθουν ότι στην «Ένωση» λειτουργεί πλουτοπαραγωγικό σύστημα προσανατολισμένο αποκλειστικά στην προαγωγή των συμφερότων ΟΛΩΝ.

Το αίσθημα που κυριαρχεί στις σκέψεις των εθνικών κυβερνήσεων των κρατών της «Ένωσης» είναι ίδιο με αυτό του απλού πολίτη. Κανένας δεν αισθάνεται ότι είναι πολίτης της Ευρώπης. Αντίθετα, όσο περνάει ο καιρός και τα αρνητικά σύνδρομα του παγκόσμιου ανταγωνισμού, που δεν μπορεί να συγκρατηθεί εκτός των Κοινοτικών συνόρων, πληθαίνουν τους ανέργους και όσους ζουν στο όριο της φτώχειας, τόσο κερδίζει έδαφος η εθνική περιχαράκωση ως η καλύτερη μέθοδος για να λυθούν τα εθνικά οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα.

Μέσα, λοιπόν, σε αυτό το ψυχολογικό κλίμα της Ευρώπης οι εταίροι που δεν δέχονται, στη συγκεκριμένη περίπτωση του γιουγκοσλαβικού, την ανάληψη πρωτοβουλιών από εκείνους που έχουν τη δυνατότητα διεύρυνσης της επιρροής τους στα Βαλκάνια, αναθέτουν στους Αμερικανούς με την επεμβατική τους στρατιωτική δράση, το ρόλο του ισορροπιστή των ενδο-Κοινοτικών δυνατοτήτων. Ικανοποιώντας, ταυτόχρονα, την κοινή επιθυμία να φύγει από τη μέση το απολυταρχικό καθεστώς του κ. Μιλόσεβιτς, το οποίο ευθύνεται για ολόκληρη αλυσίδα αναστατώσεων της περιοχής επί δέκα χρόνια τώρα και χωρίς να υποστούν το διασυρμό μιας νέας αποτυχημένης απόπειρας ειρηνευτικής παρέμβασης, όπως έγινε με την Βοσνία, ή την ευθύνη πολεμικών ενεργειών, ασυμβίβαστων με την ειρηνευτική φιλοσοφία της «Ένωσης».

Βέβαια, το τελικό εξαγόμενο από όλες αυτές τις δολιχοδρομίες των εταίρων μας είναι η εικόνα μιας ανίσχυρης «Ευρώπης», ανίκανης, για το ορατό τουλάχιστον μέλλον, να διαδραματίσει αποφασιστικό ρόλο στις ευρωπαϊκές και τις παγκόσμιες οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις, παρά τις προσδοκίες που είχαν εναποτεθεί σε αυτήν. Αναπόφευκτο!

Η σημαντικότερη, όμως, αδυναμία που εμφανίζει η σημερινή Ευρώπη είναι η παθητική στάση της απέναντι στις ηγεμονικές τάσεις της Ουάσιγκτον, και υποχρέωσή της, αυτές οι τάσεις, να μην επωφελούνται από το κενό που άφησε πίσω της η κατάρρευση του διπολισμού στις διεθνείς σχέ-

σεις. Ο Ο.Η.Ε., ως θεσμός για την πρόληψη των πολεμικών συγκρούσεων, και την παροχή, με τους εξειδικευμένους οργανισμούς αναπτυξιακής βοήθειας που διαθέτει, της αποτελεσματικής συνδρομής του στους πένητες του πλανήτη, δεν επιτρέπεται να αφεθεί στην κατάρρευση επειδή δεν υπάρχει «εν ενεργεία» αντίπαλο δέος στις ακόρεστες βουλιμίες του διεθνούς κεφαλαίου, όπως τις εκφράζει η Ουάσιγκτον. Αν δεν ξαναστηθεί στα πόδια του ένας εκ-

Το ενδεχόμενο μια απλή οδηγία προς «επενδυτές» στο Χρηματιστήριο να προκαλέσει οικονομική κατάρρευση της χώρας μεγαλύτερη από αυτήν που απεργάζονται στη Σερβία οι νατοϊκοί βομβαρδισμοί, μας κρατά γονυκλινείς μπροστά στους κραταιούς «συμμάχους».

συγχρονισμένος θεσμός για την διαφύλαξη της ειρήνης από τις αγριότητες κάθε μορφής, για τις οποίες είναι πρόθυμη η Διεθνής του Κεφαλαίου, ο ακραίος εθνικισμός θα εξελιχθεί ως το αντίπαλο δέος της παγκοσμιοποίησης, με όσες επαναλήψεις του γιουγκοσλαβικού, σε πολλαπλάσια μάλιστα κλίμακα, θα προκληθούν από τις συγκρούσεις των δύο «αντιπάλων». Δεν είναι ανεξάρτητο από αυτή την προοπτική ότι τα κομμουνιστικά κόμματα που είχαν για σημαία τους την Διεθνή των Εργαζομένων υιοθέτησαν, τώρα, τον εθνικισμό, την εθνική απομόνωση από τα Όργανα του διεθνούς κεφαλαίου, ως το προσφορότερο σύνθημα για να διευρύνουν την επιρροή τους. Και σημειώνουν επιτυχίες.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΠΑΘΕΙΑ

Για την Ελλάδα, όλα όσα διαδραματίζονται γύρω της αφήνουν την πικρή γεύση της ασημαντότητάς μας ως αισθητής πα-

ρουσίας στη διαμόρφωση των εξελίξεων. Η ευθύνη γι' αυτό βαραίνει ολοκληρωτικά την πολιτική ηγεσία του τόπου, όπως διαχειρίστηκε την εξουσία μετά την μεταπολίτευση. Υπό το βάρος του τεράστιου εξωτερικού χρέους έχασε και όσες δυνατότητες αντίρρησης στα κελεύσματα των δανειστών της τής είχαν απομείνει. Αν δεν ήταν τόσο εκτεθειμένα οικονομικά η χώρα θα ήταν παραδεκτή, χωρίς εξοντωτικές κυρώσεις, η άρνησή της να προσυπογράψει την απόφαση του ΝΑΤΟ για τρομοκρατικές ενέργειες εναντίον της Σερβίας.

Όταν ο οργανισμός αυτός αναγνωρίζει στα μέλη του το δικαίωμα άσκησης «βέτο» στη λήψη αποφάσεων ασυμβίβαστων με τις καταστατικές αρχές του και επιζημίες για το ηθικό κύρος των μελών του, άρνηση, όχι στην λήψη της απόφασης, αλλά στην εφαρμογή της, διόλου δεν θα σήμαινε ότι «παίρνουμε το καπέλο μας και φεύγουμε από το ΝΑΤΟ». Ούτε θα έδινε νόμιμα επιχειρήματα στους εταίρους μας στην Ε.Ε., οι οποίοι συμφώνησαν για τους βομβαρδισμούς, να απορρίψουν την ένταξή μας στην περιπόθητη ΟΝΕ, εφ' όσον εκπληρούσαμε τους οικονομικούς και νομισματικούς όρους. Παρόμοια στάση θα αναβάθμιζε πραγματικά το εθνικό μας κύρος προς κάθε κατεύθυνση, απαλλάσσοντάς μας από την αξιοθρήνητη προσπάθεια να σώσουμε τα προσχήματα υποσχόμενοι να προσφέρουμε ιώδιο και γάζες για την επούλωση των τραυμάτων που συμφωνήσαμε να καταφερθούν!

Το ενδεχόμενο, όμως, μια απλή οδηγία προς «επενδυτές» στα ομόλογα του ελληνικού Δημοσίου και στο Χρηματιστήριο Αθηνών να προκαλέσει οικονομική κατάρρευση της χώρας μεγαλύτερη από αυτήν που απεργάζονται στη Σερβία οι νατοϊκοί βομβαρδισμοί, μας κρατά γονυκλινείς μπροστά στους κραταιούς «συμμάχους», ώστε να εξασφαλίζουμε την μεγαθυμία τους για συνέχιση της ύπαρξής μας!

Κρατική συμπεριφορά κάκιστη για τη διαμόρφωση ορθών αντιδράσεων της ελληνικής κοινωνίας απέναντι σε όσα γύρω μας συμβαίνουν. Αντί, τη μία στιγμή να διαδηλώνουμε για το σταμάτημα των βομβαρδισμών, και την επόμενη να σπεύδουμε στο Χρηματιστήριο για να αγοράσουμε μετοχές των επιχειρήσεων που θα επωφεληθούν από την ανοικοδόμηση των ερειπίων.

Αυτή δεν είναι αντίδραση ανθρώπων που δίκαια υπερηφανεύονται για τον πολιτισμό τους.

Η κινεζική πρεσβεία. Φωτογραφία: VREME

Το νέο δόγμα του NATO, που υιοθετήθηκε πριν από ένα μήνα περίπου στην συνάντηση κορυφής της Ουάσιγκτον, αποτελεί έναν νέο προσδιορισμό τόσο των σχέσεων μεταξύ των χωρών-μελών του, όσο και του ρόλου που καλείται να διαδραματίσει η Συμμαχία στις συνθήκες των νέων συσχετισμών που διαμορφώνονται στον διεθνή ορίζοντα. Η εξέλιξη αυτή, ωστόσο, σημειώθηκε στην σκιά μιας σειράς διλημάτων που έχουν προκληθεί σε σχέση με τη νατοϊκή εμπλοκή στην Γιουγκοσλαβία, η οποία θέτει σε σοβαρή δοκιμασία την αξιοπιστία, την ικανότητα προγραμματισμού και την αποτελεσματικότητα της Συμμαχίας.

Οι **μεγαλοϊδεατισμοί** των Κοσοβάρων

του Τάκη Διαμαντή

Από την ανάληψη εκ μέρους του NATO αυτής της πρωτοβουλίας, η οποία στην συνέχεια μετατράπηκε σε αυτοδέσμευση, όλοι πίστεψαν ότι μια αεροπορική δράση στην Γιουγκοσλαβία δεν θα διαρκούσε περισσότερο από μερικές ημέρες και ότι η λύση της κρίσης του Κοσσυφοπέδιου θα ερχόταν αμέσως μετά, για να προσφέρει ένα καλό και σαφές επιχείρημα στους εμπνευστές του νέου δόγματος, με το οποίο το NATO

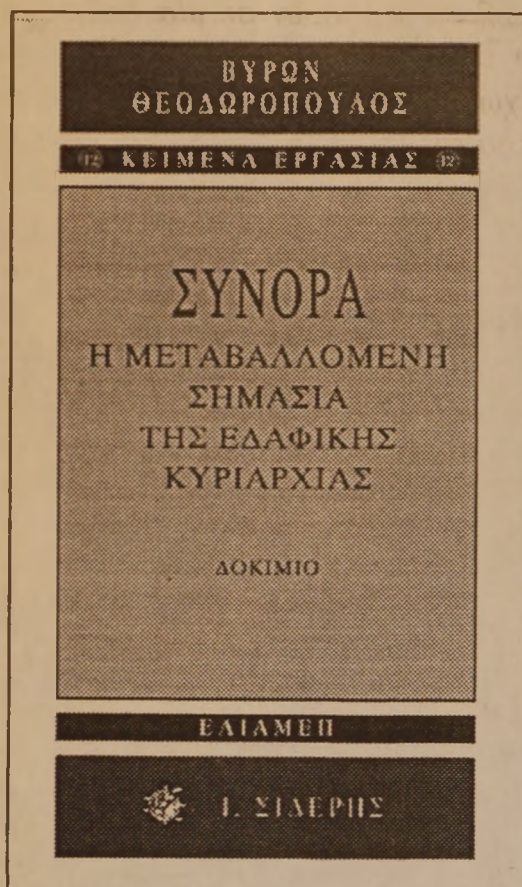
καθίσταται πλέον «χωροφύλακας» για την διατήρηση της παγκόσμιας τάξης.

Ήδη όμως, με τους βομβαρδισμούς αυτών, που συνεχίζονται δύο σχεδόν μήνες μετά την έναρξή τους, διακυβεύονται ορισμένες βασικές ηθικές και νομικές έννοιες και εφαρμόζονται πρακτικές που δημιουργούν ένα αρνητικό προηγούμενο για την νέα μορφή του NATO και τον ρόλο του στην νέα παγκόσμια γεωστρατηγική προοπτική που διαμορφώνεται.

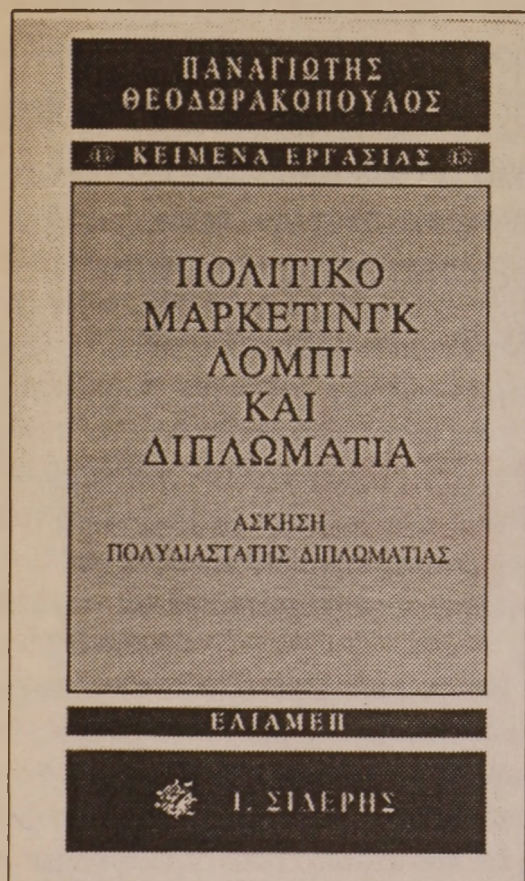
Πολύ περισσότερο μάλιστα, καθώς η εμπλοκή στη Γιουγκοσλαβία δεν αποτελεί τυχαίο περιστατικό, αλλά μέρος ενός ευρύτερου σχεδίου, στο πλαίσιο του οποίου το Κοσσυφοπέδιο θα ήταν το σημείο εκκίνησης για την ανάδειξη και την πρακτική εφαρμογή του νέου νατοϊκού δόγματος.

Βεβαίως, ανεξάρτητα από τα όποια μικρά ή μεγάλα συμφέροντα και τους τρόπους που επιλέγονται για την προάσπισή τους –διότι περί αυτού πρόκειται στην ου-

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Η μελέτη του πρέσβη ε.τ.
Β. Θεοδωρόπουλου
για τη μεταβαλλόμενη
σημασία των συνόρων

Προτάσεις του πρέσβη
Π. Θεοδωρακόπουλου
για την άσκηση
πολυδιάστατης διπλωματίας

Εκδόσεις Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ
Σταδίου 44 • 105 64 • Αθήνα
Τηλ.: 32 29 638-Fax: 32 45 052

σία- το Κοσσυφοπέδιο ήταν αναμφίβολα το απόστημα των Βαλκανίων. Ένα απόστημα που κακοφορούσε συνεχώς και για το λόγο αυτό έπρεπε να ανοίξει - και άνοιξε.

UCK: ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΝΑΤΟ

Εδώ, όμως, το ΝΑΤΟ παρεμβαίνοντας χρεώθηκε κατ' αρχήν την άνομη στρατιωτική επίθεση εναντίον μιας κυρίαρχης χώρας, την οποία ανέλαβε αυτοδικαίως και χωρίς προηγούμενη έγκριση των αρμόδιων διεθνών οργάνων. Μια επίθεση που προσπάθησε στη συνέχεια να δικαιώσει, τουλάχιστον ηθικά, με την βοήθεια μιας άνευ προηγουμένου προπαγάνδας. Ταυτόχρονα, αποφασίζοντας να λύσει μια διένεξη μεταξύ δύο εθνικισμών, του σερβικού και του αλβανικού, επέλεξε να στραφεί με όλες τις δυνάμεις του μονομερώς εναντίον του ενός και να ενισχύσει άμετρα και παράλογα τον άλλο.

Αποτέλεσμα της επιλογής αυτής μάλιστα ήταν να συνδεθεί άτυπα το ΝΑΤΟ -και ιδιαίτερα οι ΗΠΑ περισσότερο από άλλες χώρες- μέλη του- με τον περίφημο και μέχρι πριν από λίγους μήνες ακόμα αμφιλεγόμενο Απελευθερωτικό Στρατό του Κοσσυφοπεδίου.

Έναν «στρατό» που έχει συνδέσει το όνομά του, ή το όνομα ηγετικών στελεχών του, με λαθρεμπόριο ναρκωτικών και όπλων, καθώς και με άλλες παράνομες δραστηριότητες, ενώ η ίδια η δημιουργία και η δράση του, στις οποίες φέρονται ως αναμειγμένες επίσης διάφορες ισλαμικές χώρες και οργανώσεις, έχουν χαρακτηριστεί ως τρομοκρατικές και προκαλέσει σοβαρές επιφυλάξεις και φόβους όχι μόνο διεθνώς -ακόμα και σε αμερικανούς αξιωματούχους- αλλά και σε μεγάλη μερίδα στελεχών της σημερινής κυβέρνησης των Τιράνων.

Η μέχρι τώρα αποτυχία του ΝΑΤΟ να ολοκληρώσει τον σκοπό του στο Κοσσυφοπέδιο μέσα στον προβλεπόμενο χρόνο έχει δημιουργήσει ήδη ένα αδιέξοδο, από το οποίο τώρα όλοι προσπαθούν να βγουν με την μικρότερη δυνατή απώλεια σε αυτό που η κάθε πλευρά θεωρεί γόητρο, αξιοπιστία ή αξιοπρέπεια. Έτσι βρίσκεται ήδη σε εξέλιξη ένα διπλωματικό παιχνίδι κυρίως μεταξύ της Ουάσιγκτον και του Βελιγραδίου, στο οποίο όμως κάποιους πρωταγωνιστικούς ρόλους συναγωνίζονται να αναλάβουν οι «μεγάλοι» της Ευρώπης και βεβαίως η Ρωσία και η Κίνα, με ακούσιους κομπάρσους τις χώρες της Βαλκανικής.

Μέχρι να βρεθεί, βεβαίως, η κατάλληλη φόρμουλα, η νατοϊκή αεροπορία θα συνεχίζει να σφυροκοπά την Γιουγκοσλαβία, εντείνοντας περισσότερο την «ανθρωπιστική καταστροφή» που υποτίθεται ότι ήθελε να σταματήσει. Το ερώτημα, όμως, που βασανίζει ήδη πολλούς κυβερνητικούς αξιωματούχους, αλλά και πολιτικούς παρατηρητές, στις χώρες των Βαλκανίων είναι τι θα ακολουθήσει μετά την εξεύρεση της φόρμουλας που θα τερματίζει την νατοϊκή επίθεση και πώς θα αντιμετωπισθούν, αν δεν αποτραπούν, οι αναπόφευκτοι «μετασεισμοί» στην ευρύτερη περιοχή.

Ένα σοβαρό στοιχείο που απασχολεί όλους είναι κατ' αρχήν το γεγονός ότι η κατάσταση πολέμου που κυριαρχεί άμεσα ή έμμεσα, έχει βοηθήσει ώστε πλάι στον σερβικό και τον αλβανικό εθνικισμό να αναδυθούν και άλλοι, οι οποίοι έδειχναν ότι είχαν περιθωριοποιηθεί, αλλά τώρα ξαναβγαίνουν στην επιφάνεια εκφράζοντας διεκδικήσεις προς διάφορες κατευθύνσεις.

ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ

Οι μεγαλύτεροι κίνδυνοι, ωστόσο, προέρχονται από την έντονη παρουσία και δράση του Απελευθερωτικού Στρατού, για τον οποίο πριν από λίγο καιρό ο αλβανός πρόεδρος Ρετζέπ Μείντάνι είχε δηλώσει ότι «θα μπορούσε να θεωρηθεί ως σύμμαχος του ΝΑΤΟ». Ο UCK εξακολουθεί να συγκεντρώνει δυνάμεις, είτε με το ζόρι είτε πληρώνοντας αδρά μισθοφόρους, προκειμένου να συμμετάσχει σε μια χερσαία επίθεση του ΝΑΤΟ στο Κοσσυφοπέδιο, την οποία μάλιστα προσπαθεί να προκαλέσει ο ίδιος με κάθε τρόπο, ιδιαίτερα καθώς η προοπτική μιας τέτοιας επίθεσης απομακρύνεται όλο και περισσότερο.

Το ΝΑΤΟ θα μπει φυσικά με τον ένα ή τον άλλο τρόπο στο Κοσσυφοπέδιο, στο πλαίσιο της «ειρηνευτικής» αποστολής που έχει σχεδιάσει, και είναι βέβαιο ότι στην είσοδο αυτή θα συνοδεύεται επίσης από τον UCK, ο οποίος έτσι κι αλλιώς θα επιχειρήσει να ξεκαθαρίσει τα πράγματα για λογαριασμό του και να δημιουργήσει μια «ντε φάκτο» κατάσταση που θα ευνοεί τα αλβανικά σχέδια:

Η ίδια η δημιουργία, το 1996, του Απελευθερωτικού Στρατού έγινε στην βάση της επιδίωξης για ανεξαρτησία του Κοσσυφοπεδίου, μια βάση την οποία ορισμένοι εθνικιστές ηγέτες επεξεργάζονταν ήδη πολύ νωρίτερα και τώρα έχουν παγιδεύσει

Βομβαρδισμένο Βελιγράδι
Φωτογραφία: Σεμίνα Μανωλάκη

στη λογική της μια μεγάλη μερίδα των Αλβανών του Κοσσυφοπεδίου, των Σκοπίων αλλά και της Αλβανίας, περιλαμβανομένης της πολιτικής και πολιτειακής ηγεσίας της χώρας.

Έτσι, εδώ και αρκετό καιρό ηγετικές προσωπικότητες της Αλβανίας, όπως ο πρωθυπουργός **Παντελί Μάικο**, ο πρόεδρος της Βουλής **Σκεντέρ Γκινούσι** και ακόμα ο πρόεδρος **Μεϊντάνι**, αλλά και ηγετικά στελέχη κοινοβουλευτικών κομμάτων, δείχνουν να έχουν αποδεχθεί την λογική της μοναδικής ευκαιρίας για την οριστική επίλυση του προβλήματος του Κοσσυφοπεδίου με την εξασφάλιση της ανεξαρτησίας του. Μια λογική που, εκτός από έκφραση του εθνικού φρονήματος, αποτελεί για την κυβερνητική παράταξη και ένα μέσο για την αντιμετώπιση ορισμένων σημαντικών προβλημάτων που έχει να ξεπεράσει στο εσωτερικό της χώρας.

Από την άλλη πλευρά, είναι χαρακτηριστική η αντίδραση της ηγεσίας του UCK στην πρόσφατη προσπάθεια του υπουργού Εξωτερικών **Πασκάλ Μήλο** να φέρει στα Τίρανα τον θεωρούμενο ως μετριοπαθή ηγέτη **Ιμπραχίμ Ρουγκόβα**, ώστε να επιχειρήσει κάποια προσέγγιση των αντιμαχόμενων πλευρών των Αλβανών του Κοσσυφοπεδίου σε μία κοινή στάση στην επίλυση της κρίσης στην περιοχή αυτή.

Ο Ρουγκόβα ήταν άλλωστε εδώ και αρκε-

τά χρόνια για τους ριζοσπάστες της Πριστίνας ο ανίκανος ηγέτης, ο οποίος από την μία πλευρά έπαιζε το παιχνίδι του Βελιγραδίου και από την άλλη προσπαθούσε να τηρεί κάποιες βολικές ισορροπίες που, εκτός των άλλων, τον κρατούσαν στην κορυφή της ηγεσίας των Αλβανών, στην οποία τον είχε ανεβάσει τον Νοέμβριο 1992 ο τότε πρόεδρος της Αλβανίας **Σαλί Μπερίσα**, ανατρέποντας τον «κομμουνιστή» **Ρετζέπ Τσιόσια**.

Γεγονός είναι ότι ο Ιμπραχίμ Ρουγκόβα, ο οποίος διαθέτει έναν μεγάλο αριθμό υποστηρικτών μεταξύ των Αλβανών και όχι μόνο του Κοσσυφοπεδίου, προσπαθεί να τηρήσει τέτοιες ισορροπίες ακόμα και κάτω από τις σημερινές δραματικές συνθήκες, μόνο που τώρα οι ριζοσπάστες, με ατμομηχανή τον UCK, έχουν αποκτήσει αρκετή δύναμη, που τους δίνει σχεδόν το προβάδισμα έναντι των μετριοπαθών ομοεθνών τους. Ένα προβάδισμα που οφείλεται στην επίσημη αναγνώριση του UCK ως οντότητας, με καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη των πραγμάτων που αφορούν στο Κοσσυφοπέδιο, καθώς και στην ηθική και υλική υποστήριξη που του παρέχουν ορισμένες χώρες με επικεφαλής τις ΗΠΑ.

ΤΟ ΣΚΟΤΕΙΝΟ ΜΕΛΛΟΝ

Ένα άλλο γεγονός είναι ότι οι ΗΠΑ και ορισμένες άλλες χώρες της Δύσης, στην

ανάγκη να φθάσουν σε μία διπλωματική λύση της κρίσης και κάτω από την πίεση των χωρών των Βαλκανίων αλλά και γενικότερα της Ευρώπης, καθώς και του δίδυμου Ρωσία-Κίνα, θα προτιμήσουν να εξασφαλίσουν τους καλύτερους δυνατούς όρους που θα τους δίνουν το δικαίωμα να μιλούν για νίκη, επιτρέποντας στο Βελιγράδι να λύσει το θέμα του Κοσσυφοπεδίου με την απόδοση ενός καθεστώτος αυτονομίας, αλλά στο πλαίσιο της Σερβίας και γενικότερα της Γιουγκοσλαβίας, χωρίς την αλλαγή συνόρων.

Η εξέλιξη αυτή όμως, που θα αφήνει το αίτημα για ανεξαρτησία μετέωρο, παραπέμποντας την ικανοποίησή του στο απώτερο μέλλον, ήδη και σαν προοπτική δεν αρέσει καθόλου στον σκληρό πυρήνα των ριζοσπαστών Αλβανών και τους θιασώτες του, οι οποίοι είναι βέβαιο ότι θα νιώσουν προδομένοι, απογοητευμένοι και τελικά οργισμένοι, οπότε δεν αποκλείεται κάποια δυναμική αντίδραση εκ μέρους του UCK και μάλιστα ίσως όχι τόσο στο ίδιο το Κοσσυφοπέδιο όσο έξω από αυτό και ιδιαίτερα στα Σκόπια αλλά και στην Αλβανία.

Στο πλαίσιο αυτό μάλιστα, είναι πολύ πιθανό ο UCK, αν δεν προλάβουν κάποιοι να τον θέσουν έγκαιρα υπό πραγματικό έλεγχο, να εκμεταλλευθεί τα ερείσματα που έχει και την υποστήριξη που μπορεί να βρει, ώστε να προκαλέσει σκόπιμα αναταραχή στην ευρύτερη περιοχή της νότιας βαλκανικής.

Χαρακτηριστικά, κυβερνητικό στέλεχος στα Σκόπια είχε δηλώσει πρόσφατα ότι «μετά την λήξη του πολέμου στην Γιουγκοσλαβία, ο μεγαλύτερος δυνάμει κίνδυνος για την περιοχή θα είναι ο Απελευθερωτικός Στρατός του Κοσσυφοπεδίου».

Δεν είναι τυχαίο εξ άλλου ότι στα γραφεία ηγετικών στελεχών της ριζοσπαστικής παράταξης των Αλβανών, στο Τέτοβο, στο Γκόστιβαρ και αλλού, σε περίοπτη θέση μετά την αλβανική σημαία βρίσκεται ο χάρτης της «μεγάλης Αλβανίας», ο οποίος περιλαμβάνει το νότιο τμήμα του Μαυροβουνίου, ολόκληρο και μάλιστα λίγο «ξεχειλωμένο» το Κοσσυφοπέδιο, ένα μεγάλο τμήμα των Σκοπίων και τέλος ένα τμήμα της δυτικής Μακεδονίας και ολόκληρη την Ήπειρο μέχρι την Πρέβεζα.

Ένας χάρτης που αποτελεί και τον «μπούσουλα» των σχεδίων που έχει ο Απελευθερωτικός Στρατός, στο πλαίσιο της συνολικής επίλυσης του αλβανικού ζητήματος με στόχο την εθνική ολοκλήρωση των Αλβανών.

Το «Διεθνές Δίκαιο» και το καθήκον των νομικών μπροστά στη γιουγκοσλαβική κρίση

του Πέτρου Ν. Στάγκου

Ο γιουγκοσλαβικός λαός βομβαρδίζεται καθημερινά, εδώ και ενάμιση μήνα, από την πολεμική αεροπορία των ΗΠΑ και των ευρωπαϊών συμμάχων τους.

Οι απώλειες σε ανθρώπινες ζωές και το συλλογικό ψυχικό τραύμα που έχουν προκληθεί είναι ανυπολόγιστης αξίας. Για το λόγο αυτό, αποτελούν «δεδομένα» ανεπίδεκτα συγκρίσεων με άλλες καταστροφικές συνέπειες αυτού του πολέμου. Ωστόσο, στη μεριά του «ατλαντικού στρατοπέδου» και ειδικά της ευρωπαϊκής συνιστώσας του, ανηλεή «βομβαρδισμό» υφίστανται, ταυτόχρονα, οι πολίτες των ευρωπαϊκών κρατών, κατά βάση από τις κυβερνήσεις και την επίσημη προπαγάνδα, αλλά με την συνεπικουρία πολλών διανοουμένων. Σ' αυτούς, απλόχερα έχουν προσφέρει το βήμα τους ο γραπτός τύπος και τα ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης.

Ο γιουγκοσλαβικός λαός βομβαρδίζεται καθημερινά, εδώ και ενάμιση μήνα, από την πολεμική αεροπορία των ΗΠΑ και των ευρωπαϊών συμμάχων τους. Οι απώλειες σε ανθρώπινες ζωές και το συλλογικό ψυχικό τραύμα που έχουν προκληθεί είναι ανυπολόγιστης αξίας. Για το λόγο αυτό, αποτελούν «δεδομένα» ανεπίδεκτα συγκρίσεων με άλλες καταστροφικές συνέπειες αυτού του πολέμου. Ωστόσο, στη μεριά του «ατλαντικού στρατοπέδου» και ειδικά της ευρωπαϊκής συνιστώσας του, ανηλεή «βομβαρδισμό» υφίστανται, ταυτόχρονα, οι πολίτες των ευρωπαϊκών κρατών, κατά βάση από τις κυβερνήσεις και την επίσημη προπαγάνδα, αλλά με την συνεπικουρία πολλών διανοουμένων. Σ' αυτούς, απλόχερα έχουν προσφέρει το βήμα τους ο γραπτός

τύπος και τα ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης.

Σκοπός και αντικείμενο αυτής της διττής προέλευσης προπαγάνδας είναι να πεισθούν οι ευρωπαίοι πολίτες για το «δίκαιο» χαρακτήρα αυτού του πολέμου, αυτής της βάνανσης και μαζικής καταπάτησης των δικαιωμάτων του ανθρώπου στη Γιουγκοσλαβία, στο όνομα της... προστασίας των δικαιωμάτων ενός τμήματος του πληθυσμού της. Η απόσπαση της συναίνεσης των ευρωπαίων πολιτών σ' αυτόν τον επιθετικό πόλεμο είναι εκ των ων ουκ άνευ για τον ριζικό αναπροσανατολισμό της διεθνούς θέσης της ενωμένης Ευρώπης, τον οποίο ήδη ασκούν οι κυβερνήσεις της. Πραγματικά, η «ολόψυχη» στράτευση της Ευρώπης στον επιθετικό πόλεμο εναντίον της Γιουγκοσλαβίας σηματοδοτεί την ένταξή της σ' ένα νέο μπλοκ εξουσίας στις διεθνείς σχέσεις, που συγκροτήθηκε σταδιακά, στη διάρκεια της μεταψυχροπολεμικής περιόδου, υπό την ηγεμονία των ΗΠΑ. Η ίδια η ύπαρξη και η εκδίπλωση

της ισχύος αυτού του μπλοκ εξουσίας προϋποθέτουν την υπόδειξη «εχθρών», ή «αντίπαλων στρατοπέδων», οπουδήποτε κι αν αυτοί ή αυτά μπορούν να βρεθούν ή να συγκροτηθούν, εναντίον των οποίων διοχετεύεται η διπλωματική και η ένοπλη δράση.

Η κυοφορούμενη «στρατοπεδοποίηση» του κόσμου αξιώνει, όμως, αναδιατάξεις και στους κόλπους της διεθνούς έννομης τάξης, του πολυσυζητημένου στις μέρες μας «διεθνούς δικαίου». Οι αναδιατάξεις αυτές είναι η αιτία για την οποία, στη χορεία των διανοουμένων που «βομβαρδίζουν» την ευρωπαϊκή κοινή γνώμη με τις «αναλύσεις» τους, εξέχουσα θέση κατέχουν οι νομικοί. Αυτοί, κατατάσσονται σε δύο υποσύνολα.

ΟΙ ΘΙΑΣΩΤΕΣ ΤΟΥ «ΝΟΜΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ»

Μια ευδιάκριτη ομάδα αποτελούν εκείνοι οι οποίοι αναλώνονται υπέρ της «διεθνούς νομιμότητας» του επιθετικού πολέμου εναντίον της Γιουγκοσλαβίας. Στη θλιβερή πρωτοπορία αυτής της ομάδας βρίσκεται, δυστυχώς, ο ιταλός νομομαθής, καθηγητής του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου της Φλωρεντίας και δικαστής του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης για τα εγκλήματα πολέμου στην πρώην Γιουγκοσλαβία Antonio Cassese, στον οποίο πριν από λίγο καιρό η Ευρωπαϊκή Ένωση ανέθεσε την εκπόνηση σχεδίου ανασύνταξης του συστήματος προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου που είναι ενσωματωμένο στην έννομη τάξη της. Κατά τον Cassese, ο επιθετικός πόλεμος εναντίον της Γιουγκοσλαβίας είναι αναντίρρητα νόμιμος επειδή πληροί και τις πέντε προϋποθέσεις που ο ίδιος –και οι όμοια μ' αυτόν

Ο Πέτρος Ν. Στάγκος είναι καθηγητής του Ευρωπαϊκού και του Διεθνούς Οικονομικού Δικαίου στη Νομική Σχολή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Ο τηλεοπτικός σταθμός του Νόβι Σαντ.
Φωτογραφία VREME

σκεπτόμενοι— έκρινε ότι «απαιτούνται»: το κράτος, εναντίον του οποίου πρόκειται να χρησιμοποιηθεί ένοπλη βία, συστηματικά, μαζικά και εξόχως σοβαρά παραβιάζει τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα· εκκλήσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών για το σταμάτημα των παραβιάσεων έμειναν χωρίς αποτέλεσμα· απόπειρες επίλυσης του ζητήματος με διπλωματικά μέσα απέβησαν άκαρπες· η απόφαση προσφυγής στην ένοπλη βία εναντίον αυτού του κράτους έχει ληφθεί από ομάδα κρατών (sic) και δεν έχει εκφράσει την αντίθεσή της (σε ποιο forum άραγε;) η πλειοψηφία των υπόλοιπων μελών των Ηνωμένων Εθνών· η προσφυγή στον πόλεμο αποτελεί την ύστατη λύση μπροστά στη συνεχιζόμενη παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών.¹

Μέσω αυτού του «δόγματος», από την τέφρα του, εμφανίζεται να αναγεννάται το σκιάχτρο που παραληρούσε στις αρχές της δεκαετίας του 1990, υπέρ της «υποχρέωσης επέμβασης της διεθνούς κοινότητας [στην κρατική κυριαρχία μιας χώρας] για ανθρωπιστικούς λόγους», με προσφυγή

—εν ανάγκη— στην ένοπλη βία. Φορείς εκείνου του παραληρήματος ήταν γάλλοι πολιτικοί και νομομαθείς (οι Bernard Kouchner και Mario Bettati ήταν οι επιφανέστεροι εκπρόσωποι), που με τον πιο καταχρηστικό και ανιστόρητο τρόπο επεδίωξαν να ιδιοποιηθούν τη ζωντανή παράδοση—που με άλλα μέσα, ευτυχώς!— συντηρεί η Γαλλία ως κοιτίδα της νεωτερικής αντίληψης για την ένομη κατοχύρωση και προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Τότε, όπως και σήμερα, οι «μετα-νεωτερικοί» θιασώτες του «νόμιμου πολέμου για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου» σκόπιμα ξεχνούσαν ότι μόνο υπό ένα νομικό καθεστώς ένας τέτοιος πόλεμος θα ήταν νόμιμος: εάν, το 1945, οι κυβερνήσεις που συνέτασσαν τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών είχαν αποδεχτεί την πρόταση της τότε γαλλικής κυβέρνησης να ενταχθεί στον Χάρτη διάταξη, κατά την οποία «η έκδηλη παραβίαση των ουσιωδών ελευθεριών και των δικαιωμάτων του ανθρώπου [στο εσωτερικό μιας χώρας] αποτελεί αφ' εαυτής απειλή ικανή να θέσει σε κίνδυνο την ειρήνη»² μόνον υπό το κρά-

τος αυτής της εξίσωσης, την οποία εξυπάκουε η γαλλική πρόταση («οικουμενικός χαρακτήρας των δικαιωμάτων του ανθρώπου=διεθνής ειρήνη», άρα «παραβίαση των δικαιωμάτων=απειλή κατά της διεθνούς ειρήνης»), θα καθίστατο εφικτό το Συμβούλιο Ασφαλείας, σε περίπτωση μαζικής και συστηματικής παραβίασης των θεμελιωδών δικαιωμάτων των πολιτών στο εσωτερικό μιας χώρας, να ενεργοποιεί εναντίον αυτής της χώρας τις διατάξεις του κεφαλαίου 7 του Χάρτη που προβλέπουν τη συλλογική —και ένοπλη— δράση των κρατών-μελών του ΟΗΕ. Από τότε μέχρι σήμερα, είναι αναρίθμητες οι επεμβάσεις των ισχυρότερων κρατών του πλανήτη στις εσωτερικές υποθέσεις ανίσχυρων κρατών, η χρήση εναντίον τους της ένοπλης βίας, εν τέλει οι προσβολές της κρατικής κυριαρχίας τους στο όνομα της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, των αρετών του δημοκρατικού συστήματος διακυβέρνησης, του δικαιώματος αυτοδιάθεσης, της αποτροπής εγκλημάτων γενοκτονίας κ.ο.κ. Ουδέποτε παρόμοια ενέργεια περιβλήθηκε με τίτλο διεθνούς νομιμότητας. Ο αυθεντικότερος εκφραστής της συνείδησης της διεθνούς κοινότητας, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, κατ' επανάληψη επιβεβαίωσε τον απόλυτο χαρακτήρα των απαγορεύσεων που θεσπίζονται με τα άρθρα 2 παράγρ. 4 (απαγόρευση απειλής ή προσφυγής στην ένοπλη βία) και 2 παράγρ. 7 (απαγόρευση ανάμειξης στις εσωτερικές υποθέσεις) του Χάρτη. Το ψήφισμα 2625 της 25ης Γενικής Συνέλευσης (1970), διατηρεί μέχρι σήμερα την ισχύ του: «Ουδέν κράτος ή ομάδα κρατών έχει δικαίωμα επέμβασης, άμεσα ή έμμεσα και για οποιαδήποτε αιτία, στις εσωτερικές ή εξωτερικές υποθέσεις ενός κράτους. Κατά συνέπεια, όχι μόνον η ένοπλη επέμβαση, αλλά κάθε μορφή ανάμειξης ή απειλή, στρεφόμενη εναντίον της προσωπικότητας ενός κράτους ή εναντίον πολιτικών, οικονομικών και πολιτιστικών στοιχείων του, είναι αντίθετες προς το διεθνές δίκαιο». Μία μόνο φορά το Συμβούλιο Ασφαλείας επέτρεψε σε μεμονωμένη Δύναμη, τη Γαλλία, με το ψήφισμα 929 της 22.6.1994, να επέμβει στο έδαφος τρίτης χώρας, της Ρουάντας, «χρησιμοποιώντας όλα τα μέσα (...)

1. Τις «δογματικές» θέσεις του Cassese κοινολόγησε στο πλατύ κοινό, με άρθρο του στη Le Monde της 13ης Απριλίου 1999, ένας άλλος αστέρας του πολεμοχαρούς στερεώματος: ο πρώην ιταλός

κομμουνιστής, νυν πρόεδρος του Δημοκρατικού Κόμματος της Αριστεράς—που στηρίζει την κυβέρνηση D' Alema—Walter Veltroni.

2. Η γαλλική πρόταση περιέχεται, για όσους

ενδιαφέρονται περισσότερο γι' αυτήν, στη σειρά εγγράφων «Documents of the UN Conference on International Organization», με τα στοιχεία «Doc.2.G/7(0)(pt.II), March 21, 1945».

και εν ανάγκη την ένοπλη βία» για την εξυπηρέτηση ανθρωπιστικών στόχων («τη σωτηρία ανθρώπων ζώων, ιδιαίτερα των παιδιών, των αρρώστων και των πληθυσμών που έχουν μαζικά τρομοκρατηθεί»). Όμως, το «φιάσκο» εκείνης της μονομερούς γαλλικής επέμβασης δεν επέτρεψε στο εξής, στο Συμβούλιο Ασφαλείας, «γενναιοδωρία» στην παροχή αδείας για χρήση ένοπλης βίας για «ανθρωπιστικούς λόγους».

ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΕΝΑ ΚΑΙ ΜΟΝΑΔΙΚΟ

Ας έρθουμε όμως τώρα στη δεύτερη κατηγορία των νομικών που αναλύουν τη γιουγκοσλαβική σύγκρουση. Αυτή αποτελείται από όσους, με ειλικρίνεια είναι η αλήθεια, εκδηλώνουν τα αρνητικά συναισθήματά τους για τις κατάφωρες παραβιάσεις, από τις επιτιθέμενες Δυνάμεις, του «διεθνούς δικαίου». Δεν έχει το παραμικρό νόημα να μπορούμε στις λεπτομέρειες των σχετικών επιχειρηματολογιών, ούτε υπάρχει πρόθεση από μέρους μας για μετατροπή αυτών των σελίδων σε μέσο ex cathedra διδασκαλίας. Ωστόσο, η ευθύνη αυτής της ομάδας των νομικών είναι μεγάλη, γιατί το βάθρο των προσεγγίσεών τους, το ένα και μοναδικό (sic) «διεθνές δίκαιο» που παραβιάζεται, τους οδηγεί –άθελά τους– να συσκοτίζουν τη διεθνή νομική και πολιτική πραγματικότητα και, εν τέλει, να αφήνουν «άθικτο» το επιτήδειο νομικοπολιτικό εγχείρημα των ΗΠΑ και των ευρωπαϊκών συμμάχων τους: την ανάδειξη του «διεθνούς δικαίου» σε μέσο χειραγώγησης –αν όχι υποδούλωσης– ενός κυρίαρχου κράτους και, κατ' αυτόν τον τρόπο, την αναδιάταξη των θεμελιωδών προτεραιοτήτων και μέσων δράσης που ενσωματώνει στους κόλπους της η διεθνής έννομη τάξη.

Το «διεθνές δίκαιο» δεν είναι «ένα και μοναδικό», δεν είναι μία και μοναδική νοηματική κατηγορία ή επιστημονική πειθαρχία. Η μία όψη του αποτελείται από τη «διεθνή νομοθεσία»: ένα σύνολο κανόνων, αρχών και διαδικασιών, που είναι εντυπωμένοι κατά βάση στον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, οριοθετούν τις κρατικές κυριαρχίες πάνω στον άξονα της ειρηνικής συνύπαρξής τους (κυρίαρχη ισότητα των κρατών, απαγόρευση της απειλής ή της χρήσης ένοπλης βίας για την επίλυση των διακρατικών διενέξεων, μέθοδοι ειρηνικής επίλυσης των διεθνών διαφορών, προϋποθέσεις έγκυρης σύναψης διεθνών συνθηκών κ.τ.λ.) και «επιβάλλονται» στα

κράτη χωρίς τη ρητή συγκατάθεσή τους να δεσμεύονται από αυτούς (εξ ου και ο χαρακτηρισμός τους ως «νομοθεσίας»). Όμως, ο αποκεντρωμένος χαρακτήρας της διακρατικής κοινωνίας, η ανυπαρξία, δηλαδή, μιας κεντρικής, παγκόσμιας εξουσίας που να ενισχύει τους κανόνες της με τη δυνατότητα κυρώσεων, έχει ως αποτέλεσμα αφενός την εναπόθεση της τήρησης της «διεθνούς νομοθεσίας» στην κυρίαρχη βούληση των κρατών (εξ ου και οι τόσο συχνές και κατάφωρες παραβιάσεις της), αφετέρου τη θεσμοθέτηση από τα κράτη μιας και –κυριολεκτικά– μοναδικής διαδικασίας, στο πλαίσιο της οποίας εκδίδονται

Ο μόνος τρόπος που διαθέτουν οι νομικοί για να αποτρέψουν τη ρήξη της συνοχής της διεθνούς έννομης τάξης είναι να καταδείξουν στους πολίτες, έργω και λόγω, τη στοιχειώδη λειτουργία που, μεταξύ των άλλων λειτουργιών του, επιτελεί το διεθνές δίκαιο.

από έναν «τρίτο», κατόπιν οικειοθελούς υπαγωγής των ενδιαφερομένων κρατών στη δικαιοδοσία του, υποχρεωτικές αποφάσεις ερμηνείας και εφαρμογής αυτών των κανόνων σε περιπτώσεις διενέξεων: πρόκειται για τη θεσμοθέτηση της προσφυγής στο όργανο της διεθνούς δικαιοσύνης, το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης.

Η άλλη όψη του «διεθνούς δικαίου» συγκροτείται από έναν πολύ μεγάλο αριθμό διμερών, πλειομερών και πολυμερών συνθηκών που συνάπτουν τα κράτη. Περιεχόμενο αυτού του «συμβατικού διεθνούς δικαίου» είναι όχι η οριοθέτηση των κυριαρχιών, αλλά η ανασύνταξή τους ενόψει της εξυπηρέτησης κοινών στόχων (συμβάσεις για διευθετήσεις εδαφικού περιεχομένου,

συμφωνίες οικονομικής συνεργασίας, εμπορικών, νομισματικών και χρηματοδοτικών σχέσεων, περιβαλλοντικές συνθήκες, κ.τ.λ.). Οι κανόνες που εντυπώνονται σ' αυτά τα νομικά εργαλεία δεσμεύουν τα κράτη στη βάση της ρητής συγκατάθεσής τους (οι παραβιάσεις εγείρουν ζητήματα διεθνούς ευθύνης). Οι συμφωνίες αυτές ενσωματώνουν ρητά ή σιωπηρά τους θεμελιώδεις κανόνες και αρχές της «διεθνούς νομοθεσίας» που αναφέραμε προηγουμένως, και είναι αμοτεροβαρούς χαρακτήρα: σε μεγάλο βαθμό εξισορροπούν τα αντιτιθέμενα συμφέροντα των μερών, αν και ο κίνδυνος είναι υπό το μανδύα της τυπικής νομικής ισότητας των συμβαλλομένων –και κυρίως της αβίαστης(;) συγκατάθεσής τους στη δέσμευση– να αναπαράγονται οι μεταξύ τους σχέσεις ουσιαστικής ανισότητας.

Το κύριο χαρακτηριστικό της διπλωματικής διαπραγμάτευσης που είχε προηγηθεί της έναρξης των βομβαρδισμών του NATO εναντίον της Γιουγκοσλαβίας –της γνωστής ως διαδικασίας του Rambouillet–, ήταν ότι για πρώτη φορά στη μεταπολεμική ιστορία η μόνη –πλέον– Υπερδύναμη του πλανήτη, οι ΗΠΑ, με τη συμπαράταξη ευρωπαϊκών Δυνάμεων (Γαλλίας, Μ. Βρετανίας) αλλά και της Ρωσίας, επεδίωξε να αποσπάσει τη συγκατάθεση ενός τρίτου, κυρίαρχου, αλλά σαφώς κατώτερης ισχύος κράτους, στη σύναψη μιας πλειομερούς συμφωνίας, που αντικείμενό της θα ήταν όχι η οριοθέτηση ή –έστω– η ανασύνταξη της κυριαρχίας του απέναντι σε τρίτα κράτη, αλλά η μερική αναίρεσή της.

Η ΝΕΑ «ΕΝΝΟΜΗ ΤΑΞΗ»

Το τελικό σχέδιο συμφωνίας που προτάθηκε από τις ΗΠΑ προς υπογραφή στον Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς, και το οποίο αυτός απέρριψε αποχωρώντας από τις διαπραγματεύσεις, είναι προσιτό στον καθένα, αφού είναι ήδη καταχωρισμένο σε διάφορα sites του Internet. Δεν χρειάζεται να είναι κανείς νομικός για να καταλάβει, διαβάζοντας τα 53 άρθρα και τα δύο εκτενέστατα παραρτήματά του, ότι επρόκειτο για σχέδιο μιας ετεροβαρούς συμφωνίας. Η Ομοσπονδία της Γιουγκοσλαβίας καλούνταν να συγκατατεθεί στην ίδρυση ενός «εδαφικού προτεκτοράτου» με την κλασική έννοια του όρου, αίροντας την κυριαρχία της επί μέρους του εδάφους της: καλούνταν να συναινέσει στην απόσπαση, από το εθνικό έδαφος, ενός τμήματός του, της περιοχής του Κοσσυφοπεδίου, όχι με πραγμάτωση της ανεξαρτησίας του, αλλά

με υπαγωγή του σε μία τρίτη έννομη τάξη, «πηγές» της οποίας θα ήταν ο ΟΑΣΕ, το NATO και δύο «δοτές» οντότητες, η «Implementation Mission» και η «Multi-National Military Implementation Force», οι οποίες περιβάλλονταν με ανεξέλεγκτες –από τις γιουγκοσλαβικές αρχές– δικαιοδοσίες διοικητικού, δικαστικού, στρατιωτικού, αστυνομικού, ακόμη και οικονομικού χαρακτήρα. Ουδέν «αντάλλαγμα» οι αντισυμβαλλόμενοι της Γιουγκοσλαβίας (ΗΠΑ, Ευρωπαϊκή Ένωση και Ρωσία, σύμφωνα με το τελικό σχέδιο) θα παραχωρούσαν σε αυτήν για την «οικειοθελή» συγκατάθεσή της στην αναίρεση μέρους της κυριαρχίας της, ώστε η συμφωνία να μπορούσε να χαρακτηριστεί αμφοτεροβαρής.

Αν οι ΗΠΑ και οι σύμμαχοί τους ενδιαφέρονταν αποκλειστικά και μόνο για την αυτονομία του Κοσσυφοπεδίου ως μόνου τρόπου οριστικής λήξης των «εθνικών εκκαθαρίσεων» των Αλβανοφώνων από το καθεστώς του Μιλόσεβιτς, τότε δεν θα είχαν παρά να αξιώσουν την αποδοχή, μέσω του διεθνούς συμβατικού δικαίου, της υποδειγματικής «ευρωπαϊκής νομοθεσίας» που διέπει την επίλυση των εθνοτικών συγκρούσεων στο εσωτερικό των κρατικών κυριαρχιών: την από 1.2.1998 διεθνώς ισχύουσα Σύμβαση-πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των μειονοτήτων. Όπως, όμως, εξ αρχής τονίσαμε, για την Ατλαντική Συμμαχία είναι φανερό ότι προείχε η ανάδειξη ως νέου «εχθρού», δικαιολογητικού της ύπαρξης και της επιθετικής της διάταξης, του μόνου εναπομείναντος, στην ευρωπαϊκή ήπειρο, νεο-σταλινικού καθεστώτος, του καθεστώτος Μιλόσεβιτς.

Το ζήτημα που μας απασχολεί είναι, όμως, άλλο: ποιες είναι οι σοβαρές αναδιατάξεις της διεθνούς έννομης τάξης που κυφορούσε, αλλά και κατ' εξακολούθησιν κυφορεί, αυτή η –καινοφανής για τη διεθνή μεταπολεμική νομική πρακτική– μεθόδευση της άρσης της κυριαρχίας ενός κράτους με μέσα του συμβατικού διεθνούς δικαίου;

Το σχέδιο συμφωνίας που προτάθηκε προς σύναψη στον Μιλόσεβιτς «παρέλειψε» να ενσωματώσει στις διατάξεις του θεμελιώδεις κανόνες που επιβάλλονται από τη «διεθνή νομοθεσία», και κυρίως την αποδοκιμασία, και από τα δύο μέρη, της απειλής ή της χρήσης ένοπλης βίας στη διευθέτηση των μεταξύ τους σχέσεων. Απεναντίας, η σύναψη της συμφωνίας από τον Μιλόσεβιτς τελούσε υπό την απειλή της ένοπλης βίας των ΗΠΑ και των συμμάχων

τους, γεγονός που πιστοποιούνταν από τις πολεμοχαρείς προειδοποιήσεις των ηγεσιών των χωρών αυτών και τις στρατιωτικές προετοιμασίες και κινήσεις των δυνάμεων του NATO. Αμέσως θα μπορούσε κανείς να διαγνώσει ότι εξ αυτών των δύο λόγων, αν ο Μιλόσεβιτς υπέγραφε τη συμφωνία του Rambouillet, αυτή θα ήταν ab initio άκυρη: σύμφωνα με τη «διεθνή νομοθεσία» –το άρθρο 52 της Σύμβασης της Βιέννης για το δίκαιο των συνθηκών– είναι άκυρη κάθε συνθήκη που συνομολογείται από κράτος κατόπιν εξαναγκασμού του με απειλή ή χρήση βίας. Στην πράξη όμως, αν ο σέρβος ηγέτης της Γιουγκοσλαβίας υπαναχωρούσε από τη συμφωνία κατ' επίκλησιν της ακυρότητάς της, οι αντισυμβαλλόμενοι, όντας αποφασισμένοι και ... αποφασιστικοί, θα είχαν έναν πρόσθετο πολιτικό λόγο για να εξαπολύσουν την ένοπλη επίθεσή τους και να τη «δικαιολογήσουν», στη βάση μιας τυπικής υπαναχώρησης του αντισυμβαλλομένου, ενώπιον της κοινής γνώμης. Αν, αντίθετα, ο σέρβος ηγέτης επεδίωκε την «ανατροπή των συμφωνηθέντων» βάσει μιας υποχρεωτικής για τα μέρη απόφασης ενός «τρίτου», του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης, τότε θα βρισκόταν ενώπιον μιας άλλης οδυνηρής γι' αυτόν έκπληξης: η συμφωνία του Rambouillet απέκλειε ρητά τη δικαιοδοσία οποιουδήποτε τρίτου –σε σχέση με τα μέρη– οργάνου όσον αφορά την επίλυση ζητημάτων ισχύος, ερμηνείας και εφαρμογής της συμφωνίας, αναθέτοντας αυτή τη δικαιοδοσία στο παράγωγο προϊόν της «κοινής» –υποτίθεται– βούλησης των μερών: στον –μονοπρόσωπο– «Αρχηγό» (Chief) της «Implementation Mission»!

ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΝΟΜΙΚΟΙ

Μπροστά σε όλη αυτή την επιτηδειότητα, με την οποία οι ΗΠΑ και οι ευρωπαίοι σύμμαχοί τους επεδίωξαν να προσαρμόσουν, στην ισχύ και την επιθετικότητά τους, τα μέσα δράσης που προσφέρει η διεθνής έννομη τάξη, οι νομικοί δεν είναι επιτρεπτό ούτε να απολογούνται υπέρ της σκοπιμότητας, την οποία υποτίθεται ότι υπηρετεί αυτή η επιτηδειότητα (προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου), ούτε να «συνθλίβονται» συναισθηματικά κάτω από το βάρος των κατάφωρων παραβιάσεων της διεθνούς νομιμότητας.

Είναι βέβαιο ότι, κάποια στιγμή, θα σταματήσει η ένοπλη επίθεση εναντίον της Γιουγκοσλαβίας και ο σέρβος πρόεδρος Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς θα ξαναβρεί μπροστά

του, έτοιμο προς υπογραφή, ένα νέο σχέδιο συμφωνίας, που θα επαναφέρει όλα ή κάποια από τα στοιχεία που χαρακτήριζαν το σχέδιο συμφωνίας του Rambouillet ως σχέδιο ετεροβαρούς σύμβασης. Σε έναν ιδεατό κόσμο, οι νομικοί θα έπρεπε να υποκαταστήσουν τους πολιτικούς, τους διπλωμάτες και τους στρατιωτικούς στη σύνταξη του οριστικού κειμένου της συμφωνίας, εισάγοντας διατάξεις που θα αποκαθιστούσαν τον αμφοτεροβαρή χαρακτήρα της: εισάγοντας, πριν από οποιαδήποτε άλλη διάταξη, την ανάληψη ρητής δέσμευσης των συμβαλλομένων για τη μη απειλή ή τη μη χρήση της ένοπλης βίας στις μεταξύ τους σχέσεις, έτσι ώστε να μπορεί να ελεγχθεί από έναν αμερόληπτο και αδέκαστο «τρίτο» η ενδεχόμενη παραβίαση αυτής της συμβατικής ρήτηρας υπό όρους διεθνούς ευθύνης από παράνομη πράξη. Επειδή όμως μια τέτοια υποκατάσταση των επαγγελματιών της πολιτικής από τους νομικούς δεν μπορεί να συμβεί, ο μόνος τρόπος που διαθέτουν οι δεύτεροι ώστε, με αφορμή τη γιουγκοσλαβική σύγκρουση, να αποτρέψουν τη ρήξη της συνοχής της διεθνούς έννομης τάξης, την οποία απειλεί ο νέος, αυθαίρετος, διαχωρισμός του κόσμου, είναι να καταδείξουν στους πολίτες, έργω και λόγω, τη στοιχειώδη λειτουργία που, μεταξύ των άλλων λειτουργιών του, επιτελεί το διεθνές δίκαιο.

Είτε πρόκειται για τη νομοθετική είτε για τη συμβατική εκδοχή του, το διεθνές δίκαιο επιβάλλει στις Δημοκρατίες του αναπτυσσόμενου –του «δυτικού»– κόσμου να συνυπάρξουν ειρηνικά με το θλιβερό απομεινάρι της σταλινικής εκδοχής του κομμουνισμού στην ευρωπαϊκή ήπειρο, το καθεστώς του Μιλόσεβιτς, σεβόμενες, έτσι έμπρακτα, το θεμελιωδέστερο ανθρώπινο δικαίωμα όλων των πολιτών του γιουγκοσλαβικού κράτους, το δικαίωμά τους στη ζωή, χωρίς να τις εμποδίζει, ούτε κατ' ελάχιστον, από τις προσπάθειές τους να απαλλάξουν με ειρηνικά μέσα τον γιουγκοσλαβικό λαό από το ζυγό αυτού του καθεστώτος.

Στο διεθνές δίκαιο και σ' αυτήν ακριβώς τη στοιχειώδη λειτουργία του, εξάλλου, δεν θεμελιώνουν οι «δυτικές» Δημοκρατίες την ίδια διαφορούμενη στάση τους απέναντι στην κομμουνιστική Κίνα, την απάνθρωπη «Τουρκική Δημοκρατία», το θεοκρατικό Ιράν, τις απροκάλυπτες δικτατορίες της υπόλοιπης Ασίας και της Αφρικής, τις ψευτο-Δημοκρατίες της Νοτιοανατολικής Ασίας και της Λατινικής Αμερικής;

Να επιβιώσουν **μία ακόμη** μέρα...

Είμαι μια απελπισμένη μητέρα που η κάθε μέρα της αρχίζει με τη σκέψη: «Μακάρι να επιβιώσουν τα παιδιά μου μία μέρα ακόμη». Δεν θα ήθελα να είναι μια ακόμη περίπτωση «ατυχούς συμβάντος» όπως συνέβη με ένα κοριτσάκι της ηλικίας τους, την τρίχρονη Μίλιτσα Ράκιτς από την Μπατάνιτσα, που σκοτώθηκε ενώ καθόταν πάνω στο γιογιό της στο μπάνιο του σπιτιού της, ή με ένα μικρό έντεκα μηνών, που σκοτώθηκε ξαπλωμένο στο κρεβάτι με τον πατέρα του, ή με τα άλλα παιδιά που σκοτώθηκαν από βόμβες του ΝΑΤΟ, όλα αθώα.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: VREME

θα έρθει σύντομα και ότι η φτώχεια θα εκλείψει.

Ούτε καν περνούσε από το μυαλό μας ότι θα αντιμετωπίσουμε μια νέα τραγωδία, καθώς το ΝΑΤΟ θα βομβάρδιζε τη Γιουγκοσλαβία.

Στις 24 Μαρτίου, όταν έπεσε η πρώτη βόμβα στο Βελιγράδι και ακούσαμε τις σειρήνες του συναγερμού, καθόμασταν στο τραπέζι για το δείπνο. Μέχρι σήμερα (28 Απριλίου) δεν έχουμε συνέλθει από τους φοβερούς θορύβους των εκρήξεων. Αισθάνομαι ακόμη απίστευτο κρύο. Το κορμί του δεν ζεσταίνεται ούτε κάτω από τα πουπουλένια παπλώματα καθώς φορώ ζεστές πυζάμες. Βουβοί και τρομαγμένοι, τρέξαμε τότε στα καταφύγια. Τα παιδιά μου δεν κατάλαβαν τι συνέβαινε. Δεν ήμουν σε θέση να τους εξηγήσω τι κακό έκαναν ώστε να πρέπει να κρυφτούν ή γιατί θα έπρεπε να γίνουν θύματα ενός «ανθρωπιστικού» βομβαρδισμού. Έσκουζαν από τρόμο, φοβισμένα από το σκοτάδι και το κρύο του καταφυγίου, όπου δεν υπήρχε ηλεκτρικό και νερό. Από τότε, καθημερινά τα παιδιά με ρωτούν: «Θα βομβαρδίσουν και το σπίτι μας;».

Ως μητέρα, αναρωτιέμαι αν οι μητέρες του κόσμου μπορούν να καταλάβουν την απελπισία μου, αν οι γιατροί της κλινικής του Λονδίνου όπου γεννήθηκε το πρώτο παιδί του σωλήνα –που η γέννησή του μου

έδωσε ελπίδες για τη μητρότητα– μπορούν να καταλάβουν την κραυγή μου για ειρήνη. Αν το γράμμα μου φτάσει σ' αυτούς, ας σταματήσουν ως ανθρωπιστές αυτή την τραγωδία και με τον τρόπο αυτό ας βοηθήσουν τα παιδιά της Γιουγκοσλαβίας, που τη στιγμή αυτή τρέμουν για τις μικρές ζωές τους.

Μπορούν οι γονείς του κόσμου να φανταστούν τα νεογέννητα τοποθετημένα το ένα δίπλα στο άλλο σε σκοτεινά, κρύα καταφύγια ή σε μια γυναικολογική κλινική του Βελιγραδίου με τους τοίχους και τα παράθυρά της γκρεμισμένα από βόμβες του ΝΑΤΟ που έπεσαν σε κάποιο κτίριο λίγα μέτρα πιο κάτω; Κάνω έκκληση όχι για τον εαυτό μου αλλά για τα παιδιά μου και για όλα τα παιδιά της Γιουγκοσλαβίας. Γονείς του κόσμου, σας παρακαλώ, κάντε κάτι να βοηθήσετε τα παιδιά μας να περάσουν μια ευτυχισμένη παιδική ηλικία, που τώρα την στερούνται. Σας παρακαλώ, κάντε ό,τι μπορείτε να σταματήσετε την τρέλα της πολεμικής μηχανής. Αν η έκκληση αυτή φτάσει σε σας, σας παρακαλώ, δώστε μου την ελπίδα ότι μπορείτε να σταματήσετε αυτή την τραγωδία και την ταλαιπωρία που υφίστανται τα παιδιά της Γιουγκοσλαβίας.

Μήλα Γκλίγκλοριτς-Γιοβάνοβιτς
Μηχανικός Ηλεκτρολόγος
Οδός Μίλαν Βουγιακλίγια 17
Βελιγράδι, Γιουγκοσλαβία

Εχω τρίδυμα, τρεις γιους, τον Γιόβαν, τον Μίλγιαν και τον Μιχάηλο. Γεννήθηκαν πριν από τρία χρόνια, όταν ήμουν σαράντα ενός, χάρις στην πρόοδο της ιατρικής και τις μεθόδους εξωσωματικής γονιμοποίησης. Η επιστήμη μου επέτρεψε να βιώσω τις χαρές της μητρότητας που η φύση δεν μπορούσε να μου προσφέρει. Η γέννηση των παιδιών μου έφερε την ευτυχία στην οικογένειά μου, την ευτυχία τού να είσαι γονιός, κάτι που μόνον όσοι είναι γονείς μπορούν να νιώσουν. Πριν γεννηθούν, ο σύζυγός μου κι εγώ δεν γνωρίζαμε ούτε την αληθινή ευτυχία ούτε τη μεγάλη δυστυχία. Ως επακόλουθο του μακροχρόνιου οικονομικού εμπάργκο κατά της χώρας μας, η οικονομία μας ασθένησε, έτσι ώστε με δυσκολία τα βγάζαμε πέρα. Μοιραζόμασταν τη φτώχεια μας με τα εννέα μέλη της ευρύτερης οικογένειάς μας, τα μέλη της οποίας διώχθηκαν βίαια από την Κροατία και ήρθαν να ζήσουν ως πρόσφυγες μαζί μας στη Σερβία, στο μικρό μας διαμέρισμα. Τότε ακόμη ελπίζαμε ότι ένα καλύτερο μέλλον

Ένα τετραήμερο **πολέμου** με τους *Καιρούς* της Νέας Υόρκης

του Στέλιου Π. Καφαντάρη

Οι *Νιου Γιork Τάιμς* είναι εξέχον επίτευγμα του αμερικανικού πολιτισμού με την επιλεκτική, έστω, θεραπεία της ελευθεροτυπίας και ανεξάρτητης σχολιογραφίας. Άλλωστε, αριστερά από τον τίτλο φιγουράρει το κρυπτικό σύνθημά τους «Όλα τα νέα που είναι κατάλληλα να τυπωθούν».

Ελπίζοντας ότι η ανάγνωση των *Τάιμς* δίνει μια ιδέα για το πώς τροφοδοτούνται με ειδήσεις και αναλύσεις και κατ' επέκταση πώς βλέπουν τον πόλεμο οι σκεπτόμενοι Αμερικανοί, σταχυολογώ σχόλια τεσσάρων ημερών (Σάββατο 15 - Τρίτη 18 Μαΐου) κατ' ανάγκην συντομογραφημένα και μάλλον τυχαία.

Γενικώς, η κάλυψη μπορεί να μην είναι τεράστια αλλά είναι αξιοσημείωτη, περί τις δύο σελίδες (με διαφημίσεις, βεβαίως), ωστόσο πλέον στην πρώτη σελίδα υπάρχει συστηματικά μόνο μια κοντή στήλη. Οι ειδήσεις είναι λεπτομερέστερες και οι απανταχού πληροφοριοδότες αναφέρονται με το όνομα, τον τίτλο, την ηλικία και αποσπάσματα από τη δήλωσή τους, π.χ. «Υπήρξε μια αναστάτωση εδώ, και πολλοί άνθρωποι άκουσαν πως θα κλείσει (η σύνδεση Γιουγκοσλαβίας με το Ιντερνέτ)» είπε ο Μπόριβος Ιβάνοβιτς, 23, υπεύθυνος του Διαδικτύου στο Κέντρο Πολυμέσων του Καφενείου Μάβερικ».

Παρά το εκτεταμένο των ανταποκριτών της, η εφημερίδα δεν προτρέπει «των συμμάχων», προσφιλής της έκφραση, αλλά περιμένει το ΝΑΤΟ «να κάνει τις έρευνές του». Μέχρι τότε οι καταστροφές αναφέρονται ουδέτερα ως από Θεού, π.χ. λεζάντα σε φωτογραφία: «Βαρυπενθούσες Αλβανές γύρω από την κούνια πεθαμένου

βρέφους στην Γκόριτσα του Κοσόβου, η οποία βομβαρδίστηκε την Πέμπτη. Ο αριθμός των θυμάτων εκτιμάται σε 60-100». Αντίθετα, η εφημερίδα ενστερνίζεται ευκολότερα τις υποψίες του ΝΑΤΟ, λ.χ. το ενδεχόμενο να χρησιμοποιούνται Αλβανόφωνοι ως ανθρωπίνες ασπίδες από τους Γιουγκοσλάβους.

Ίσως λόγω της προσήλωσης των Αμερικανών στα ατομικά δικαιώματα και την ατομική ελευθερία, μεγάλη γοητεία ασκούν οι λεπτομέρειες της ατομικής φυγής με ταξί προς τα Σκόπια. Περιγράφεται σε εξάστηλο με φωτογραφία σαν να πρόκειται για ταξιδιωτικές εντυπώσεις. Αναφέρονται με λεπτομέρειες τα οικονομικά του ταξιδιού, τόσα για το ταξί και τόσα για μπαχτσίσι στα φυλάκια.

Ο βομβαρδισμός της κινεζικής πρεσβείας, παρά την παρέλευση εβδομάδας, εξακολουθούσε να έχει την θέση του. Τόσες εμπορικές συμφωνίες να χαθούν; «Οι Κινέζοι εντέλει διαθέτουν στον Κλίντον χρόνο για μια τηλεφωνική συγγνώμη», ήταν ένας εύγλωττος τίτλος για το «μέγα λάθος» στόχευσης.

Παρεμπιπτόντως, επισημαίνεται ότι ουδεμία υποψία για ενδεχόμενο δόλο δεν κατεγράφη στην εφημερίδα, αντίθετα, δημοσιεύτηκε ακόμα και ο χάρτης βάσει του οποίου υποτίθεται ότι έγινε η επιλογή του στόχου με τον επίμονο τίτλο «Έξυπνες βόμβες, χαζός χάρτης». Στο σχόλιο δόθηκαν λεπτομέρειες για τα λεφτά που πήραν ιδιωτικές χαρτογραφικές εταιρείες να βελτιώσουν εν καιρώ τα στοιχεία, για την προσπάθεια να επισημαίνονται τα αθώα κτίρια, αλλά ούτε κουβέντα για το ανακόλουθο ότι η θέση του στρατοπέδου που σκόπευαν ήταν ούτως ή άλλως «λίγο παρακάτω».

Μέσα στη φρίκη του πολέμου υπάρχει και το αναπάντεχο: «Ο πόλεμος του Κοσόβου δεν συμβάλλει στην στρατολογία» είναι ο τίτλος άρθρου που παρουσιάζει την απροθυμία των Αμερικανών να κατατα-

γούν –επί μισθώ εννοείται– αντίθετα από την περίοδο του Πολέμου του Κόλπου και εντεύθεν. Άγνωστο, βεβαίως, πότε πρόλαβαν να ελέγξουν αυτήν την απροθυμία που υποτίθεται αποδίδεται, παραδόξως, στην τακτική των ΗΠΑ να μην εκθέτουν σε κίνδυνο τους στρατιώτες τους, ενώ οι νέοι εμφορούνται από πατριωτισμό και αποζητούν την σύγκρουση. Ενδιαφέρουσα έμμεση διαφήμιση για τον ασφαλή στρατό, που όπως τονίζεται, «με 1,36 εκατομμύρια Αμερικανών που υπηρετούν, δεν υπάρχει κίνδυνος τέτοιων ελλείψεων που να μην μπορεί να αντιμετωπίσει τους Σέρβους».

Τέλος, μέσα στον ορυμαγδό των λεπτομερών ειδήσεων και των εκτεταμένων αναλύσεων αναδεικνύονται ως μωσαϊκές εικόνες οι βασικοί ήρωες του δράματος: Ο Κλίντον, ο σώφρων ηγέτης που δεν είναι διατεθειμένος να αντιμετωπίσει αμέσως τον αιματηρό χειρσαίο πόλεμο, που –προσέξτε αυτό– «θα έχετε μείζονα προβλήματα σε άλλες χώρες του ΝΑΤΟ, ιδίως στην Ιταλία και στην Ελλάδα».

Ο Μπλαιρ συμπλέων πιστώ, αλλά σαφώς θερμότερος υπέρ των χειρσαίων επιχειρήσεων όπως προκύπτει από το τύποις και ουσία φερέφωνο του, ΥΠΕΞ Κουκ.

Ο Μιλόσεβιτς ως ο έχων χάσει ήδη τον πόλεμο, συγκρατούμενος στην εξουσία μετά βίας χάρη στο δικτατορικό, στρατιωτικό καθεστώς αναζητών συνθηκολόγηση χωρίς ταπείνωση (η εφημερίδα ήταν προσεκτική στον τίτλο της «Ο Μιλόσεβιτς λέγεται ότι είναι έτοιμος για Συμφωνία αλλά όχι για Ταπείνωση»).

Ελπίζω να φάνηκε από αυτά τα ολίγα η στρατηγική, η μεθοδολογία και οι απεριορίστες δυνατότητες εφαρμογής αυτού του είδους της δημοσιογραφίας. Με τέτοια εφόδια, ετούτοι οι *Καιροί* τουλάχιστον είναι μενετοί για την μετάδοση όχι μόνο του τέλους της τρέχουσας αναμέτρησης αλλά και της οιασδήποτε επόμενης, των δυναμένων του Καλού ΝΑΤΟ εναντίον του μέλλοντος Κακού.

Μα υπάρχουν φυσικές ξανθιές;

της Ελένης Βερυκίου

Είναι σκυλιά, κύριοι. Αλύπητα σκυλιά. Ανελέητα σκυλιά. Πολύ μεγάλα. Σκυλιά πολύ μεγάλα. Μετά συγχωρήσεως, δηλαδή. Και με κακά σερβικά επιπλέον. «Κοιτάξτε τον ουρανό, αυτή θα είναι η τελευταία σας φορά». Επουράνια μηνύματα, τα φέιγ βολάν των ομολόγων μας και σε άθλια σερβικά... επιπλέον.

Κι όμως, εσείς κοιτούσατε ανέκαθεν τον ουρανό. Βλέπατε μόνο ουρανό. Γι' αυτό κι αυτή η αδιάλειπτη ανάληψη των φρυδιών, η συνεχής ανάταση του μικρού δακτύλου, το διογκωμένο έμβλημα του στήθους, η διαφορά στήθους απ' τον ουρανό. Α! οι κάθιδροι βιρτουόζοι της ηθοπλασίας -κ. Δη-

μητράκο- με το ανστηρό περικάρπιο και να μη χαθεί η ευκαιρία: «η επέμβαση του NATO για ανθρωπιστικούς λόγους αποτελεί ένα καλό προηγούμενο ίσως και για την Κύπρο...» ροχαλητό. Και να μη χαθεί η ευκαιρία είπατε, η «παγκόσμια πολιτισμική όσμωση». Μυρίσατε αυτόν τον ανεπαίσθητο κρίνο λοιπόν; Το πιο κατάσπρωλευκό των δυτικών ηθών. Το απέραντο καθαρήριο τραχιών, χοντροκομμένων εννοιών όπως εθνική κυριαρχία, εδαφική ακεραιότητα, ανεξάρτητη υπόσταση.

Εξεγείρεστε. Βγαλμένοι από τη μήτρα της αυτοσυνείδησης, της διανομομικής ισοτιμίας, του καθαρού λόγου, πείσμονες μετά Καντ της εγκυρότητας, της διασταυρωμένης πληροφορίας, της λεπτής ισορροπίας των εγκλημάτων - natural balance! Εξεγείρεστε. Ασθμαίνουσες Θέμιδες, με τις ζυγαριές γεμάτες από το χνουδωτό ακριβοδίκαιο ισοζύγιο των σορών των αλλοθρήσκων. Των σορών των αλλοθρήσκων τοποθετημένων με προσεκτικές κινήσεις Δικαίου για να αποκτήσει ο θάνατος ισοπαλία: Εθνοκάθαρση - Πόλεμος: 0-0. Μέσα στην αέναη κίνηση της αντικειμενικότητας ισοσκελίζετε τις πυρηνικές κεφαλές με τις μοσχαροκεφαλές - γι' αυτό και η απροσπέλαστη εμμονή με τον χασάπη των Βαλκανίων. Και εκεί, στην νεκρική κλίνη της ουδετερότητας, κείτεστε -κοιμώμενοι Neutro Roberts- αγκαλιά με αναλύσεις, συμπεράσματα - αυτή τη βελούδινη σκόνη που μένει από μια τέτοια πορεία σκέψης αντικεμενικής και ήρεμης σαν κηδεία.

Και δεν ακούτε τις «παράπλευρες ζημιές» που αφηγούνται. Όχι τις νεκρές «παράπλευρες ζημιές», αλλά τον ζωντανό αλβανό έφηβο με την κίτρινη μπλούζα στο караβάνι του «λάθους» με τους

διαμελισμένους γονείς και τις διαμελισμένες εντυπώσεις που αφηγείται, τη μικρή Σέρβα στο νοσοκομείο στο Βελιγράδι χωρίς το ένα της πόδι, παρέα με τον ακρωτηριασμό και τις ακρωτηριασμένες εντυπώσεις που αφηγείται. Αυτούς τους ζωντανούς αφηγητές χωρίς αναισθητικό και με ορθάνοικτα μάτια που είναι η ξε-

στή επώαση για να γιγαντωθεί το απαραίτητο δέντρο, το ευτραφές μίσος, με τα ποικίλα μήλα και τους πολλαπλασιασμένους Μιλόσεβιτς. Αυτοί οι αφηγητές που λίγο έλειψε να γίνουν μια σύμπτωση στο μακρινό Ραμπουγιέ, η σύμπτωση των αλλοφύλων, που απέτρεψε όμως η αρειμάνια Δύση. Γιατί τι μπορούσαν να κάνουν γι' αυτή τη σύμπτωση οι κανόκρανοι και ένας Φραπές Ανάν; Η προαναγγελλθείσα ματαιότητα ενός Οργανισμού;

Α! Η αβάσταχτη μοναξιά της ετερότητάς σας. Οι μεγάλες κακονχίες της αίρεσης που μας απομάκρυναν όμως οριστικά από την ανωμαλία του 98%. Να βρεθεί κανείς μαζί με τον ένστολο Ζιρινόφσκι, το σφυροδρέπανο, τον ακτιβιστή Μαστοράκη, την

ελληνοσερβική φιλία κάθε καρδιάς καρύδι. Ή με τα ανέκδοτα της Αρχιεπισκοπής και το εθνικιστικό μένος της. Μακριά από σας το πικρό αυτό ποτήρι. Αν και πρέπει να παραδεχτείτε ότι μέχρι στιγμής το εορτολόγιο υπήρξε ψύχραιμο. Ούτε έναν άγιον Γκόραν δεν συμπεριέλαβε, έστω έναν άγιο Ίλιτς - για άγιο Ντούσαν ούτε λόγος, λόγω του εμφυλίου σπαραγμού.

Μα υπήρξατε, λοιπόν, τόσο αθώοι; Πιστέψατε ότι υπάρχουν ακόμη φυσικές ξανθιές, ανθρώπινα δικαιώματα και πράσινα άλογα; Ενώ η πράσινη ειρήνη, η αγωνιστική χλωροφύλλη των οικοσυστημάτων που μάχεται κατά της άδικης σφαγής αμάχων πασχαλινών εριφίων από τις εσχατιές των δικαιωμάτων της φώκιας, αναγνωρίζει κυρίως τα πράσινα άλογα. Ούτε καν τις φυσικές ξανθιές! Και όπως εκείνοι οι Ισπανοί που φώναξαν στον Ναπολέοντα «κάτω η Ελευθερία», αν πρέπει εμείς να πούμε «Κάτω τα ανθρώπινα δικαιώματα», τι πρόκειται να μας συμβεί; Μετά συγχωρήσεως, δηλαδή...

Τι να κάνει; Διαχειρίζεται το "υπάρχον"

του Τάσου Παππά

Στα καθεστωτικά και εντελώς γραφειοκρατικοποιημένα κόμματα η βασική αρχή λειτουργίας τους είναι η κομματική επετηρίδα. Για την ανάδειξη των στελεχών «μετράνε» περισσότερο τα κομματικά ένησημα παρά οι ικανότητες. Έτσι, δεν πρέπει να παραξενευόμαστε όταν βλέπουμε να προωθούνται παντελώς ανίκανα και ανεπάγγελτα άτομα επειδή το μοναδικό προσόν που διαθέτουν είναι η κομματική ηλικία τους. Οι κομματικές γραφειοκρατίες μικρών και μεγάλων σχηματισμών έχουν τον τρόπο να προστατεύουν τα μέλη τους και να αναπαράγουν τους όρους της εξουσίας τους. Η επετηρίδα σπανίως παραβιάζεται. Όταν συμβεί αυτό, ξεσηκώνεται θύελλα αντιδράσεων. Κατά του «επήλυδος» συνασπίζονται οι πάντες. Στελέχη και ομάδες, που σε κανονικές κομματικές συνθήκες «σφάζονται» στην κυριολεξία μεταξύ τους, ενώνονται, προκειμένου ν' αντιμετωπίσουν τον ξένο, τον εισβολέα, δηλαδή τον εξωκομματικό.

Αφορμή για τις προεκτεθείσες σκέψεις ήταν η αντίδραση του κομματικού μηχανισμού του ΠΑΣΟΚ στην προοπτική να τοποθετηθούν σε εκλόγιμες θέσεις της ευρωλίτσας ο κεντροδεξιός **Β. Κοντογιαννόπουλος** και ο κεντροαριστερός **Σπ. Βούγιας**. Ο πρώτος απερρίφθη, ούτε καν μετ' ελπίων, επειδή ανδρώθηκε πολιτικά στη συντηρητική παράταξη! Προφανώς, για τους κεκράκτες της ιδεολογικής καθαρότητας, που παραδόξως δεν διαμαρτυρήθηκαν όταν ο ιδρυτής του κινήματος πραγματοποιούσε επιτυχώς τα αμφίπλευρα εκλογικά ανοίγματά του, η συμμετοχή κάποιου στο πολιτικό παιχνίδι μέσω του αντιπάλου χώρου είναι έγκλημα καθοσιώσεως και, για να εξαγνιστεί, πρέπει να υποβληθεί σε ταπεινωτικά μαρτύρια. Ενδεχομένως να χρειάζεται να καταθέσει και δήλωση μετανοίας πριν του επιτραπεί να μεταπηδήσει στο ναό του... σοσιαλισμού, όπου ιερουργούν κατ' αποκλειστικότητα οι πατενταρισμένοι επαναστάτες.

Αν στην περίπτωση Κοντογιαννόπουλου το ιδεολογικό πρόσχημα έχει μια σχετική νομιμοποίηση στη συνείδηση μέρους του κομματικού πληθυσμού, εκείνου που εξακολουθεί να φαντασιώνεται τις γενέθλιες αρχές του ΠΑΣΟΚ, στην περίπτωση του προερχομένου από τον συγγενή χώρο της δημοκρατικής Αριστεράς **Σπ. Βούγια**, δεν υπάρχει καμία ουσιαστική δικαιολογία. Αυτά που ψελλίζουν διάφοροι σχετικά με την τάχα επίμεμπτη στάση του **κ. Βούγια** στον δεύτερο γύρο των δημοτικών εκλογών, ότι δηλαδή αρνήθηκε να στηρίξει ανενδοίαστα

το ψηφοδέλτιο του **κ. Λαζαρίδη**, είναι αστεία. Δεν αντέχουν στην κριτική.

Εξαρχής και τα δύο πολιτικά ρεύματα στο εσωτερικό του ΠΑΣΟΚ (εκσυγχρονιστές-τσοχατζοπουλικοί) είδαν στο πρόσωπο του **κ. Βούγια** έναν δυνάμει ανατροπέα της κομματικής ισορροπίας και της τάξης. Διεμήνυσαν εν αγαστή συμπνοία στην ηγεσία ότι θα παραδώσουν τα κλειδιά των οργανώσεων και δεν θα εμπλακούν στον προεκλογικό αγώνα. Οι μέχρι τώρα ορκισμένοι εχθροί συνέπηξαν μέτωπο και κατάφεραν να επιβάλουν τη γραμμή τους. Ο εκβιασμός πέρασε.

Ανεξαρτήτως της γνώμης που μπορεί να έχει κανείς για την ποιότητα του πολιτικού λόγου και της δημόσιας συμπεριφοράς του **κ. Βούγια** (πρόκειται για τον Αβραμόπουλο της Κεντροαριστεράς, με τη διαφορά ότι αυτός εκτός από ευειδής έχει και άποψη για τα πράγματα) δεν είναι δυνατόν να μη συμφωνήσει ότι η ένταξή του στο ψηφοδέλτιο του ΠΑΣΟΚ θα προσέφερε ψήφους και κύρος. Θα έδινε αυτό το «κάτι παραπάνω» που έχει ανάγκη το ΠΑΣΟΚ στον αγώνα που κάνει για μια αξιοπρεπή επίδοση στις 13 Ιουνίου. Φαίνεται ότι για τους αχθοφόρους των κομματικών συμβόλων αυτό που προέχει είναι η πάση θυσία περιφρούρηση των κεκτημένων, η προμώθηση των «δικών μας», έστω κι αν έχουν αποτύχει παντού όπου δοκιμάστηκαν, έστω κι αν ανήκουν σε ανταγωνιστικό εσωκομματικό στρατόπεδο. Είναι ΠΑΣΟΚ κι αυτό αρκεί. Τι κι αν το κόμμα βυθίζεται στη μιζέρια και την εσωστρέφεια, τι κι αν ο κόσμος, βλέποντας τους ίδι-

ους και τους ίδιους να φιγουράρουν στις κομματικές προθήκες, απογοητεύεται και αποσύρεται. Αυτά είναι ψιλά γράμματα.

Και καλά οι γραφειοκράτες, τη δουλειά τους κάνουν, τα συμφέροντά τους εξυπηρετούν. Το θέμα είναι τι πράττει ο πρωθυπουργός για να ξεφύγει από τον σφιχτό και θανάσιμο εναγκαλισμό. Δυστυχώς, ελάχιστα πράγματα. Στην αρχή κάθε παρόμοιας διαδικασίας εμφανίζεται αποφασισμένος να χτυπήσει και να σπάσει το απόστημα. Υπόσχεται αλλαγές, νέα πρόσωπα, άλλη αντίληψη. Στη συνέχεια, όμως, μετά τις οργανωμένες αντιδράσεις και τους υποβολιμαίους ψιθύρους, αναδιπλώνεται περιδεής και περιορίζεται σε μια ανακύκλωση του παλιού υλικού. Αυτό έκανε το 1996, αυτό κάνει και τώρα. Τότε ήταν στις προθέσεις του να προτείνει συνεργασία με τον **Μίμη Ανδρουλάκη**, αλλά μόλις διαφώνησε δημοσίως ο **Α. Κωνσταντίνιδης** (πολιτευτής της Θεσσαλονίκης), που αργότερα, μάλιστα, εξετέθη με το ΔΗΚΚΙ στις δημοτικές εκλογές, έκανε πίσω. Τώρα επιθυμούσε διακαώς να τοποθετήσει τον **Σπ. Βούγια** και τον **Β. Κοντογιαννόπουλο** στο ευρωψηφοδέλτιο, αλλά υποχώρησε ατάκτως μόλις εκδηλώθηκαν γκρίνιες και εκτοξεύθηκαν απειλές.

Αλλά μήπως πολιτεύθηκε διαφορετικά στο κατά δήλωσίν του μείζον θέμα της ανασύνθεσης της δημοκρατικής Αριστεράς; Υποτίθεται ότι ήταν ο στρατηγικός στόχος του. Υποτίθεται ότι βρισκόταν πολύ ψηλά στην πολιτική ατζέντα του. Ξεκίνησε φουριόζικα, καλλιέργησε πολλές προσδοκίες, αλλά άφησε το θέμα να ξεφουσκώσει σε σημείο που, σήμερα, η οποιαδήποτε νύξη να προκαλεί λοιδορίες. Από την περιλάλητη υπόθεση έχει απομείνει ένα πελώριο τίποτα.

Όσο ο πρωθυπουργός θα συμφιλιώνεται με το καθεστώς αιχμαλωσίας που του έχουν επιβάλει εχθρικές και φίλιες δυνάμεις, όσο θα παραμένει δέσμιος των εσωκομματικών ισορροπιών και συσχετισμών, τόσο θα αποκαρδιώνει όλους εκείνους που πίστεψαν ότι η αναρχική του στην εξουσία θα προκαλούσε την αναδιάρθρωση του πολιτικού σκηνικού. Μέχρι τώρα πάντως απλώς διαχειρίζεται το «υπάρχον»...

Κατευθύνσεις οικονομικής και νομισματικής πολιτικής

Απόσπασμα από την έκθεση
του διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος κ.
Λουκά Παπαδήμου για το έτος 1998.

Αναμφίβολα, το 1999 είναι το έτος της μέγιστης προσπάθειας, εφόσον η επιτυχία του όλου εγχειρήματος της ένταξης θα κριθεί με βάση κυρίως τις φετινές οικονομικές επιδόσεις, οι οποίες πρέπει να είναι και διατηρήσιμες. Κατά την τελική φάση της μετάβασης στη ζώνη του ευρώ, δηλαδή το έτος 2000, η οικονομική και η νομισματική πολιτική θα πρέπει να ασκηθούν μέσα σε ένα περιβάλλον που θα χαρακτηρίζεται από ορισμένες ιδιαιτερότητες συνδεδεμένες άμεσα με την υιοθέτηση του ευρώ και την εφαρμογή στη χώρα μας της κοινής ευρωπαϊκής νομισματικής πολιτικής. Είναι απόλυτα αναγκαίο να συνειδητοποιηθούν πλήρως και εγκαίρως οι νέες αυτές προκλήσεις για την οικονομική πολιτική, ώστε να αντιμετωπιστούν με επιτυχία.

Από τα μέσα του 2000 και μετά, οπότε πλέον θα πλησιάζει η ημερομηνία ένταξης της Ελλάδος στη νομισματική ένωση, θα σημειωθεί βαθμιαία χαλάρωση των νομισματικών συνθηκών, καθώς τα επιτόκια στην Ελλάδα θα συγκλίνουν προς τα επίπεδα των αντίστοιχων επιτοκίων της ζώνης του ευρώ και η ισοτιμία της δραχμής έναντι του ευρώ θα τείνει προς την κεντρική της ισοτιμία. Η μεταβολή των νομισματικών συνθηκών είναι αναπόφευκτη συνέπεια της διαδικασίας ένταξης στη νομισματική ένωση και της εφαρμογής της ενιαίας νομισματικής πολιτικής από τον Ιανουάριο του 2001. Επομένως, κατά την τελική φάση της μεταβατικής περιόδου, θα περιορίζεται βαθμιαία η δυνατότητα να ασκείται αυτόνομη εθνική νομισματική πολιτική.

Η αναμενόμενη σύγκλιση των επιτοκίων εκτιμάται ότι θα έχει γενικά θετικές επιδράσεις στη δαπάνη της οικονομίας, ιδιαίτερα στις επενδύσεις, αν και δεν πρέπει να υποεκτιμάται ότι θα περιορίσει τα εισοδήματα από τόκους καταθέσεων και άλλων περιουσιακών στοιχείων. Ανεξάρτητα, όμως, από το μέγεθος της τελικής επίδρασης στη συνολική ζήτηση από τη σύγκλιση των ελληνικών επιτοκίων, η δημοσιονομική και η διαρθρωτική πολιτική πρέπει να λάβουν υπόψη τις οικονομικές επιπτώσεις από τη μεταβολή των νομισματικών συνθηκών, ώστε να περιοριστούν οι πληθωριστικές πιέσεις και να διατηρηθεί η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας πριν και μετά την είσοδο στη ζώνη του ευρώ. Το πρόβλημα γίνεται δυσκολότερο στο βαθμό που η νομισματική πολιτική, εφέτος και στις αρχές του επόμενου έτους,

επιδιώκοντας να εξασφαλίσει επαρκή περιθώρια ασφαλείας στην πορεία προς την σταθερότητα των τιμών, αναλαμβάνει σχετικά μεγαλύτερο μέρος της αντιπληθωριστικής προσπάθειας. Οι προβληματισμοί αυτοί ενισχύουν την άποψη ότι πρέπει να ενταθεί η αντιπληθωριστική προσπάθεια τόσο εφέτος όσο και το 2000 με μέτρα δημοσιονομικής και διαρθρωτικής πολιτικής.

Η μεγαλύτερη, όμως, πρόκληση για την οικονομική πολιτική τα επόμενα έτη είναι η επίτευξη της πραγματικής σύγκλισης του βιοτικού επιπέδου της χώρας προς τον μέσο όρο στην Ευρωπαϊκή Ένωση και η αντιμετώπιση του προβλήματος της ανεργίας. Παρά την πρόοδο που έχει σημειωθεί από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, το κατά κεφαλήν εισόδημα στην Ελλάδα εξακολουθεί να υπολείπεται κατά 30% του αντίστοιχου εισοδήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Μετά την ένταξη στη ζώνη του ευρώ, η πραγματική σύγκλιση θα πρέπει να επιδιωχθεί και να επιτευχθεί στο πλαίσιο της ενιαίας νομισματικής πολιτικής, η οποία θα χαράσσεται και θα ασκείται με βάση τις νομισματικές και οικονομικές συνθήκες που επικρατούν όχι στις επιμέρους χώρες, αλλά στη ζώνη του ευρώ γενικότερα. Επιπλέον, η δημοσιονομική πολιτική θα υπόκειται στους περιορισμούς του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, κυρίως όμως στους ουσιαστικούς περιορισμούς που απορρέουν από το υψηλό δημόσιο χρέος, τις υποχρεώσεις των βασικών ταμείων κοινωνικής ασφάλισης, καθώς και τις υποχρεώσεις δημόσιων επιχειρήσεων και άλλων φορέων εκτός του κυβερνητικού τομέα.

Οι κύριες συνιστώσες της κατάλληλης στρατηγικής για την πραγματική σύγκλιση

της οικονομίας έχουν αναπτυχθεί στο παρελθόν και έχουν γίνει αποδεκτές οι γενικές αρχές και τα βασικά μέσα υλοποίησής της. Κεντρικός άξονας της στρατηγικής αυτής είναι η ενίσχυση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας, η οποία μπορεί και πρέπει να επιτευχθεί με την ολοκλήρωση της δημοσιονομικής εξυγίανσης και την εφαρμογή διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που αποσκοπούν στη βελτίωση της παραγωγικότητας και την αποτελεσματικότερη λειτουργία των αγορών, συμπεριλαμβανομένης και της αγοράς εργασίας.

Κατά την ένταξη της χώρας στη νομισματική ένωση, η δημοσιονομική και, γενικότερα, η οικονομική πολιτική θα διαθέτουν δύο σημαντικότερα πλεονεκτήματα: πρώτον, τα χρηματοοικονομικά οφέλη από την εξοικονόμηση δαπανών για την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους και, δεύτερον, τους πόρους των διαρθρωτικών ταμείων και του ταμείου συνοχής. Τα δύο αυτά πλεονεκτήματα πρέπει να αξιοποιηθούν για να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας. Η αύξηση των δαπανών για την παιδεία, την επαγγελματική κατάρτιση και την ενίσχυση της επιχειρηματικής δράσης αποτελεί βασικό μέσο για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας. Παράλληλα, η αναβάθμιση της υποδομής και η επίσπευση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που αποσκοπούν στην καλύτερη λειτουργία των αγορών και της δημόσιας διοίκησης θα συμβάλουν προς την ίδια κατεύθυνση. Η αποτελεσματική υλοποίηση αυτής της στρατηγικής θα συντελέσει στην επίτευξη υψηλού και διατηρήσιμου ρυθμού ανάπτυξης, που αποτελεί το κύριο μέσον για τη μείωση της ανεργίας.

Στη σφαίρα των αρμοδιοτήτων της, η Τράπεζα της Ελλάδος θα συνεχίσει να εφαρμόζει νομισματική πολιτική που αποσκοπεί πρωταρχικά στην επίτευξη και διασφάλιση της σταθερότητας των τιμών. Η Τράπεζα θα χρησιμοποιήσει με αποφασιστικότητα τα διαθέσιμα μέσα πολιτικής για την επίτευξη νομισματικής σταθερότητας, η οποία αποτελεί και καταστατική της υποχρέωση μετά τη θεσμοθέτηση της αυτονομίας της. Παράλληλα, θα συνεχίσει να προωθεί τη σταθερότητα και τον εκσυγχρονισμό του χρηματοπιστωτικού συστήματος στο πλαίσιο των εποπτικών της αρμοδιοτήτων. Επιπλέον θα επιταχύνει, σε συνεργασία με τις τράπεζες και άλλους χρηματοοικονομικούς φορείς, τις απαιτούμενες προπαρασκευαστικές εργασίες για την ομαλή μετάβαση στο ενιαίο νόμισμα. Με αυτόν τον τρόπο η Τράπεζα θα συμβάλει στην ταχύρρυθμη και διατηρήσιμη ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας.

Επιμέλεια: Σωτήρης Ντάλης

Η Λαχτάρα για Ειρήνη

Οταν αποχώρησε από την εκλογική μάχη ο **Γιτζάκ Μορδεχάι**, στερώντας από τον **Νετανιάχου** την τελευταία ελπίδα για έναν δεύτερο γύρο στις εκλογές, ο **Εχούντ Μπάρακ** εμφανίστηκε ως το αδιαφιλονίκητο φαβορί.

Υποσχόμενος έναν νέο τρόπο διακυβέρνησης που θα συνοδεύεται από αλλαγή, ενότητα και ελπίδα, ο Μπάρακ έθιξε τα πιο ευαίσθητα θέματα που απασχολούν την κοινή γνώμη –την απασχόληση, τους νέους, την οικονομία, την ασφάλεια– απέχοντας από αυτά που διχάζουν.

Ο Εχούντ Μπάρακ απέσπασε το 56% των ψήφων, ενώ ο απερχόμενος πρωθυπουργός και αρχηγός του Λικούντ **Βενιαμίν Νετανιάχου** το 44%. Παρά τη θριαμβευτική νίκη του Μπάρακ, ο συνασπισμός του οποίου ηγείται κέρδισε μόνο 27 έδρες επί συνόλου 120 που διαθέτει η Κνεσέτ, κι αυτό γιατί στο Ισραήλ οι εκλογές για πρωθυπουργό και βουλευτές γίνονται με χωριστά ψηφοδέλτια.

Έτσι παρά τη θριαμβευτική εκλογή του Μπάρακ στην πρωθυπουργία, ο σχηματισμός κυβέρνησης δεν θα είναι γι' αυτόν απλή υπόθεση. Έχει 45 ημέρες για να καταλήξει σε συνεργασίες και να σχηματίσει κυβέρνηση. Υπολογίζεται ότι ο Μπάρακ θα καταφέρει να συγκεντρώσει κυβερνητική πλειοψηφία έως και 70 εδρών.

Μόνο με ισχυρή πλειοψηφία θα μπορέσει να προχωρήσει σταθερά στις ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις και να θέσει στέρεες βάσεις αμοιβαίας

συνεργασίας με τους Παλαιστίνιους, τους οποίους φαίνεται να συμερίζεται. Είναι χαρακτηριστική άλλωστε η δήλωσή του: «Και εγώ, αν ήμουν Παλαιστίνιος, σίγουρα θα είχα ενταχθεί σε κάποια τρομοκρατική ομάδα».

Σκοπός του είναι να φέρει την ειρήνη με όσο το δυνατόν μικρότερες εδαφικές απώλειες και με απόλυτη εξασφάλιση των συνόρων του Ισραήλ.

«Ας φτιάξουν οι Παλαιστίνιοι το δικό τους κράτος. Καλύτερο το διαζύγιο από ένα γάμο προβληματικό», τονίζει χαρακτηριστικά.

Γεράκι με κλάδο ελαιάς, ο Εχούντ Μπάρακ ανδρώθηκε μέσα στον ισραηλινό στρατό. Ήταν αυτός που συνέτριψε την εξέγερση των Παλαιστίνιων στη Δυτική Όχθη του Ιορδάνη και στη Λωρίδα της Γάζας. Όμως, το 1994, συνέβαλε ουσιαστικά στην υπογραφή της συμφωνίας ειρήνης βάσει της οποίας παραχωρήθηκε στους Παλαιστίνιους περιορισμένη αυτονομία σε συγκεκριμένες περιοχές. Όμως για το ζήτημα της Ιερουσαλήμ ο Μπάρακ δήλωσε ότι δε θα κάνει καμία παραχώρηση και υπενθύμισε τα τέσσερα βασικά σημεία της πολιτικής του για τα κατεχόμενα:

- Καμία επιστροφή στα πριν από το 1967 σύνορα.
- Καμία ξένη δύναμη στα δυτικά του Ιορδάνη.
- Διατήρηση στην κυριότητα του Ισραήλ των θυλάκων με εβραίους εποίκους και
- Δημοσκοπήση πριν από την υπογραφή τελεσίδικης ειρηνευτικής συμφωνίας.

**Υποσχόμενος
έναν νέο τρόπο
διακυβέρνησης
που θα
συνοδεύεται από
αλλαγή, ενότητα
και ελπίδα,
ο Μπάρακ έθιξε
τα πιο ευαίσθητα
θέματα που
απασχολούν την
κοινή γνώμη,
απέχοντας από
από αυτά που
διχάζουν.**

Ρωσία-Γέλτσιν 0-1

(ή Μπερεζόφσκι-Πριμακόφ 2-1)

του Θανάση Αυγερινού - thavgerinos@glasnet.ru

«Στο μόνο ερέθισμα, στο οποίο αντιδρά πλέον ο πρόεδρος Γιέλτσιν, είναι η απειλή της προσωπικής εξουσίας του, έτσι όπως γίνεται αντιληπτή σ' αυτόν, αφού φιλτραριστεί από το στενό περιβάλλον και την οικογένειά του», μας έλεγε παλαιό στέλεχος των υπηρεσιών του Κρεμλίνου, λίγες ώρες μετά την ανακοίνωση της αποπομπής του πρωθυπουργού Γιεβγκένι Πριμακόφ με προεδρικό διάταγμα. Νωρίς το πρωί της 12ης Μαΐου ο Γιέλτσιν καλούσε στο Κρεμλίνο τον Πριμακόφ για να του ζητήσει αυτό που ήταν στα πρωτοσέλιδα από την προηγούμενη: να υποβάλει παραίτηση για να διευκολύνει την αντικατάστασή του. Εκείνος αρνήθηκε κατηγορηματικά, κερδίζοντας ακόμη περισσότερους πόντους δημοτικότητας με την αξιοπρέπεια της αποχώρησής του και των διπλωματικών δηλώσεων υποστήριξης στον νέο πρωθυπουργό Σεργκέι Στεπάσιν, που ακούγονταν κιόλας ως λόγια συμπαράστασης.

Οι θρυλικοί αιφνιδιασμοί του ρώσου ηγέτη σε συνθήκες κρίσης, πάνω στους οποίους έχτισε το πολιτικό του προφίλ, γίνονται όλο και περισσότερο προβλέψιμοι. Η δυσανεμία με την οποία αντιμετώπιζε το Κρεμλίνο επί μήνες τον πολιτικώς «αντόνομο» πρωθυπουργό του, τον πρώτο που ουσιαστικά «επεβλήθη» στον Γιέλτσιν από την Κρατική Δούμα, μετά την κρίση του περασμένου Αυγούστου, ήταν κάτι παραπάνω από εμφανές. Και έγινε εμφανέστερη με την ανάκληση από την εφεδρεία του Βίκτορ Τσερναμίρνιν, ο οποίος αναδείχθηκε –όχι χωρίς αμερικανική παράδειξη– ειδικός μεσολαβητής επί του Γιουγκοσλαβικού, εξοβελίζοντας πλήρως από το χειρισμό του θέματος τον Πριμακόφ και εν μέρει τον υπουργό Εξωτερικών Ίγκορ Ιβανόφ, που θήτευσε στη «διπλωματική σχολή» (κυριολεκτικά και μεταφορικά) του «ακαδημαϊκού καγκεμπίτη» Γιεβγκένι Μαξίμοβιτς.

Από μια στιγμή κι έπειτα οι πάντες εκτιμούσαν πλέον ότι η απομάκρυνση του δημοφιλέστερου στα χρονικά πρωθυπουργού, από τον πιο αντιδημοφιλή πρόεδρο, ήταν θέμα χρόνου και αρκετοί είχαν αρχίσει μάλιστα να ονομάζουν και ημερομη-

νίες, με τελευταίον τον πρώην αντιπρόεδρο της κυβέρνησης Σόχιν, ο οποίος έπεσε έξω μόλις κατά μία ημέρα, όταν προέβλεπε ότι η αντικατάσταση θα γίνει στις 13 του μηνός, το βράδυ της πρώτης ημέρας, που θα εξεταζόταν στην Κρατική Δούμα η πρόταση για την καθαίρεση του ρώσου προέδρου, βάσει πέντε κατηγοριών, στις οποίες είχε καταλήξει ειδική κοινοβουλευτική ανακριτική επιτροπή:

- τη συνωμοτική διάλυση της ΕΣΣΔ το 1991, με τις αμφισβητούμενες συμφωνίες στο Μπελαβέζ της Λευκορωσίας με τους τότε προέδρους Ουκρανίας και Λευκορωσίας,

- την αντισυνταγματική διάλυση και τον κανονιοβολισμό του Ανωτάτου Σοβιέτ, της ρωσικής Βουλής του 1993,

- την ευθύνη για την εθνική τραγωδία του πολέμου στην Τσετσενία, που στοίχισε τη ζωή σε 100.000 χιλιάδες πολίτες (τα ανεπίσημα στοιχεία μιλούν για 150.000 νεκρούς),

- τη διάλυση του στρατού και τα ισχυρά πλήγματα στην αμυντική ικανότητα της χώρας, και τέλος

- τη «γενοκτονία» εναντίον του ρωσικού λαού, όπως επιβεβαιώνεται από την καθαρή μείωση του πληθυσμού και τις ανεπα-

νόρθωτες βλάβες της υγείας του στα χρόνια των γιελτσινικών πειραματισμών.

Αν και αρκετές από τις κατηγορίες «έπασχαν» εξαρχής από νομικής άποψης, η αντιπολίτευση αισιοδοξούσε, κάποιες στιγμές υπερβολικά, ότι θα κατόρθωνε να συγκεντρώσει το απαραίτητο όριο των 2/3 της Κάτω Βουλής για την παραπομπή της υπόθεσης Γιέλτσιν στο Συμβούλιο της Ομοσπονδίας, την Άνω Βουλή και ταυτοχρόνως στο Ανώτατο και Συνταγματικό Δικαστήριο.

Το Κρεμλίνο υπολόγισε, όμως, κι αυτή τη φορά καλύτερα από τους αντιπάλους του. Αφού φρόντισε να προετοιμάσει το έδαφος με την απομάκρυνση Πριμακόφ ακριβώς την παραμονή της τριήμερης συζήτησης στη Δούμα, εξαπέλυσε ένα γνώριμο σχέδιο πιέσεων και εξαγορών, που είχε γρήγορα και προπαντός ορατά αποτελέσματα. Ο υπερεθνικιστής Βλαντίμιρ Ζιρινόφσκι εν μία νυκτί μετατράπηκε σε ένθερμο υποστηρικτή του Κρεμλίνου, τα περισσότερα ΜΜΕ εξαπέλυναν μια σχεδόν προεκλογικού χαρακτήρα αντικομμουνιστική εκστρατεία και για τους πιο ανθεκτικούς χρησιμοποιήθηκαν και τα «μεγάλα μέσα»: υποσχέσεις επαγγελματικής αποκατάστασης, διαμερίσματα και

αυτοκίνητα στη Μόσχα και αναλόγως της περίπτωσης 10-30.000 δολάρια για αποχή ή ψήφο υπέρ του προέδρου. Τα ακριβή ποσά ποικίλλουν στις επώνυμες καταγγελίες βουλευτών και τα σχετικά δημοσιεύματα, όμως σχεδόν κανείς δεν αμφιβάλει ότι οι «ειδικοί απεσταλμένοι» του Κρεμλίνου οργίασαν για άλλη μια φορά και κανείς φυσικά δεν εξανίσταται σ' αυτήν την υποδειγματική ρωσική δημοκρατία, με τους ισχυρούς προστάτες στην πολιτισμένη Δύση.

Η ιστορική ψηφοφορία –καθώς για πρώτη φορά στα ρωσικά χρονικά δοκιμαζόταν η ανατροπή με συνταγματικά μέσα αρχηγού του κράτους ενώ ασκεί την εξουσία– έφερε στο στρατόπεδο της αντιπολίτευσης μόνο 283 ψήφους για την «τσετσενική» κατηγορία, 17 λιγότερες από τις απαιτούμενες. Και η «χλιαρή» αντίδραση της ηγεσίας της έκανε πολλούς να σκεφθούν ότι, παρά τις κατάρτες και τους προπηλακισμούς, στους οποίους κατέφυγαν οι οπαδοί της, ίσως αυτό ακριβώς να ήταν το κατά βάθος επιθυμητό αποτέλεσμα. Έτσι αποφεύγονταν οι αβέβαιες εξελίξεις από μια ανοιχτή σύγκρουση με το Κρεμλίνο, καθώς ήδη είχαν τεθεί σε κυκλοφορία όλα τα σενάρια της προεδρικής ομάδας, που μερικά βρήκαν και υποστηρικτές όπως ο Τσερναμίρντιν, το κόμμα του οποίου υπό φυσιολογικές συνθήκες κινδυνεύει να μην υπερβεί το όριο 5% και να μείνει εκτός Βουλής στις προγραμματισμένες βουλευτικές εκλογές του Δεκεμβρίου.

Τα σενάρια προέβλεπαν διάλυση της Δούμας, απαγόρευση του Κομμουνιστικού Κόμματος, προκήρυξη νέων εκλογών, χωρίς κόμματα, αλλά με ενιαία λίστα υποψηφίων, ακόμη και αναβολή των εκλογών επ' αόριστον με ταυτόχρονη επιβολή καθεστώτος εκτάκτου ανάγκης, που θα μπορούσε κάλλιστα να επικαλεσθεί τη δύσκολη οικονομική κατάσταση της χώρας, σε συνδυασμό με την «εξωτερική απειλή» της γιουγκοσλαβικής κρίσης. Ανεξάρτητα από το κατά πόσον και ποιοι ακριβώς σχεδιασμοί ανταποκρίνονταν στην πραγματικότητα, το κλίμα προετοιμάστηκε καταλλήλως.

Τη γενική ασάφεια και σύγχυση επέτεινε και ο ίδιος ο πρόεδρος Γιέλτσιν, άγνωστο μέχρι στιγμής εάν έπραττε συνειδητά ή σε κατάσταση αμφίβολης νηφαλιότητας. Σύμφωνα με τη μαρτυρία του προέδρου της Κρατικής Δούμας Γκενάντι Σελεζνιόφ, του τηλεφώνησε για να του ανακοινώσει

ότι εισηγείται για την πρωθυπουργία την υποψηφιότητα του Νικαλάι Αξιόνενκο, έως σήμερα υπουργού Σιδηροδρόμων. Στον πρόεδρο της Άνω Βουλής Γιεγκόρ Στρώεφ είχε νωρίτερα αναφέρει την υποψηφιότητα του Βίκτορα Τσερναμίρντιν, για να εισηγηθεί τελικά γραπτώς στην Βουλή τον υπουργό Εσωτερικών Σεργκέι Στεπάσιν, ο οποίος μόλις στις 27 Απριλίου είχε αναβαθμισθεί σε αντιπρόεδρος της κυβέρνησης, επιβλέπων των δυνάμεων ασφαλείας. Σε κάθε περίπτωση, η αναποφασιστικότητα του Μπαρίς Γιέλτσιν είναι και μια ένδειξη του κλίματος που επικρατεί στο εσωτερικό του Κρεμλίνου, το οποίο σε μεγάλο βαθμό έχει εγκαταλειφθεί από πολλά δοκιμασμένα στελέχη του και όλο και συχνότερα είναι εξαρτημένο στις αναλύσεις και τις επεξεργασίες του από τις υπηρεσίες του γνωστού και μη εξαιρετέου «τσάρου των ιδιωτικοποιήσεων» Ανατόλι Τσουμπάις και του πάντα πρόθυμου μεγαλοεπιχειρηματία Μπαρίς Μπερεζόφσκι.

Σύμφωνα με διασταυρωμένες πληροφορίες, άνθρωπος της στενής επιρροής Μπερεζόφσκι θεωρείται ο Νικαλάι Αξιόνενκο, η υποψηφιότητα του οποίου φαίνεται πως εξετάστηκε κάποια στιγμή ακόμη και για την πρωθυπουργία, για να διοριστεί τελικά αντιπρόεδρος της κυβέρνησης, με ευθύνη πιθανότατα τον οικονομικό τομέα. Δεν είναι και λίγο για τον κ. Μπερεζόφσκι, ο οποίος επί Πριμακόφ αναγκάστηκε να οδηγηθεί στον ανακριτή με την απειλή της σύλληψης, σε μια υπόθεση που κάτι μας λέει ότι θα οδηγηθεί σύντομα στο αρχείο.

Παρά τις φωνές και τις διαμαρτυρίες της, η ρωσική αντιπολίτευση και η μεγαλύτερη συνισταμένη της, το Κομμουνιστικό Κόμμα του Γκενάντι Ζιουγκάνοφ, διέπονται από εντυπωσιακό πραγματισμό. Απέδειξαν ότι δεν ήσαν έτοιμοι για μια ευθεία αντιπαράθεση με το Κρεμλίνο και, σε χρόνο-ρεκόρ με την πρώτη ψηφοφορία και με πλειοψηφία πολύ μεγαλύτερη της απαιτούμενης, επικύρωσαν σχεδόν χωρίς συζή-

τηση το διορισμό του Σεργκέι Στεπάσιν, εξηγώντας ότι πρόκειται για το «μικρότερο κακό», σε σχέση με μια ενδεχόμενη «απαράδεκτη» υποψηφιότητα Αξιόνενκο, Τσουμπάις ή Τσερναμίρντιν, που θα οδηγούσε έπειτα από τρεις διαδοχικές απορρίψεις στη διάλυση της Κρατικής Δούμας και σε πρόωρες εκλογές το Σεπτέμβριο. Με κλειστή τη Βουλή επί τρίμηνο, η αντιπολίτευση θα στερούνταν το στρατηγείο της και την υπάρχουσα πρόσβαση στα ΜΜΕ, μας εξήγησαν στο επιτελείο των κομμουνιστών, ενώ οι εκλογές στις αρχές του χειμώνα, το Δεκέμβριο, όταν τα οικονομικά προβλήματα θα γίνουν αισθητά με νέα ένταση, είναι σαφώς προτιμότερες από μια αναμέτρηση αμέσως μετά το καλοκαίρι. Οι κλιματικές και μεταφυσικές παράμετροι παίζουν κατά παράδοση ισχυρό ρόλο στις πολιτικές εξελίξεις της Ρωσίας. Όσο ο πρόεδρος Γιέλτσιν εντυπωσιάζει ακόμη και τον εαυτό του πλέον με τις ορμητικές επανακάμψεις του στο πολιτικό προσκήνιο, έπειτα από μακρόχρονες απουσίες λόγω των πολλών προβλημάτων της υγείας του, το ζήτημα της εξουσίας στη χώρα δεν έχει αφεθεί πλέον μόνο στον καιρό που θα επικρατεί στα τέλη του έτους, αλλά και στον ίδιο το Θεό.

Οι κυνικοί στην εξουσία!

του Λεωνίδα Βαλασόπουλου

Οι νατοϊκοί βομβαρδισμοί εναντίον της Γιουγκοσλαβίας συνεχίζονται με αμείωτη ένταση. Η ιταλική, και όχι μόνο, κεντροαριστερά –πρώτος και καλύτερος ο πρωθυπουργός Ντ' Αλέμα–, εφοδιασμένη με ισχυρές δόσεις κυνισμού, αντιμετωπίζει χωρίς περιστροφές αυτό τον πόλεμο ως αναγκαίο κακό.

Προσπαθώντας να κρατήσει τα προ- σχήματα, η ιταλική κυβέρνηση συντάσσεται με τους πιο ψυχραιμους νατοϊκούς ηγέτες. Μ' αυτούς, δηλαδή, που, κάνοντας πόλεμο, παριστάνουν ότι βρίσκονται στην αναζήτηση της ειρήνης. Σ' αυτό το πλαίσιο εντάσσεται και η πρόσφατη επίσκεψη Ρουγκόβα στη Ρώμη –η οποία όμως δεν οδήγησε σε καμία λύση– όσο και η στάση «περιστεριού» που προσπαθεί να κρατήσει ο Ντ' Αλέμα στις συναντήσεις του με τους υπόλοιπους ευρωπαίους ηγέτες.

Παρ' όλα αυτά, είναι ξεκάθαρο ότι αυτό που απασχολεί την ιταλική κυβέρνηση είναι το κομμάτι που θα λάβει από την νατοϊκή νίκη και τους τρόπους με τους οποίους θα το εξασφαλίσει, όταν και όπως τερματιστεί η καταστροφή των Βαλκανίων. Στα ερωτήματα που αφορούν τους τρόπους με τους οποίους θα τηρηθούν τα περιβόητα κριτήρια σύγκλισης, τη στιγμή που αυτός ο πόλεμος βαρύνει και την ευρωπαϊκή οικονομία –κάτι για το οποίο έχει συχνά εκφράσει τους φόβους του ο καθηγητής Πρόντι από τον Όλυμπο της Ευρώπης–, ο Ντ' Αλέμα απαντάει χωρίς να ντρέπεται: «Η ανοικοδόμηση της Γιουγκοσλαβίας θα είναι μια ευκαιρία ανάπτυξης της ιταλικής και της ευρωπαϊκής οικονομίας». Έτσι λοιπόν τα 26,3 δισ. λιρέτες (περίπου 400 εκατ. δρχ.) που σπαταλάει μηνιαίως το ιταλικό δημόσιο σ' αυτό τον πόλεμο δεν είναι τίποτα άλλο από επένδυση για το μέλλον. Ύστερα απ' όλα αυτά, δεν μπορεί παρά να δικαιώνεται ο Ζαν Μποντιγιάρ που,

προ ετών, παρατηρούσε: «Πάνε οι τακτικές της απόκρυψης, σήμερα μας κυβερνούν με όρους ανοιχτού εκβιασμού». Όσον αφορά τα απανωτά λάθη των έξυπνων πυραύλων και τις σφαγές προσφύγων που προκάλεσαν, ο Ντ' Αλέμα αποδείχτηκε ακόμα πιο ειλικρινής: «Αλίμονο αν θα πρέπει να απολογούμαι μετά από κάθε λανθασμένη ενέργεια του ΝΑΤΟ».

Η ιταλική κεντροαριστερά ψιθυρίζει τη λέξη ειρήνη συμμετέχοντας στον πόλεμο. Με ανθρωπιστικές αποστολές, σαν αυτή που βάφτισε «ουράνιο τόξο» και αφορά τη δημιουργία και συντήρηση προσφυγικών καταυλισμών στην Αλβανία και στην ΠΓΔΜ και με τη φιλοξενία ελάχιστων χιλιάδων προσφύγων στη Σικελία, προσπαθεί να καλύψει τις ενοχές της. Οι ευρωεκλογές πλησιάζουν και με κάποιο τρόπο πρέπει να φανεί η διαφοροποίησή της από την «νατοϊκότερη και από το ΝΑΤΟ» αντιπολίτευση. Η εύκολη εκλογή του νέου προέδρου της Δημοκρατίας επέτρεψε στους Δημοκράτες της Αριστεράς να νιώσουν πιο άνετα. Ο «τσάρος» της ιταλικής οικονομίας Κάρλο Αντζέλιο Τσιάμπι βρίσκεται πλέον στην καρέκλα του πρώτου πολίτη της χώρας –με τις ψήφους και της Φόρτσα Ιτάλια– αφήνοντας το δυσκολότερο απ' τα δύσκολα υπουργεία –αυτό της Εθνικής Οικονομίας– στον Τζουλιάνο Αμάτο.

Η όλο και πιο έντονη χρήση των νατοϊκών βάσεων που βρίσκονται στην ιταλική χερσόνησο συνεχίζει να προκαλεί μεγάλη δυσανεμία. Η αποκάλυψη περί των

αχρησιμοποίητων βομβών που αδειάζουν τα νατοϊκά αεροπλάνα στην Αδριατική –μετά τον σοβαρότατο τραυματισμό ενός ψαρά, που είχε την ατυχία να πιάσει στα δίχτυα του μια απ' αυτές– ανάγκασε την ιταλική κυβέρνηση να ζητήσει εξηγήσεις από το ΝΑΤΟ. Οι αντιδράσεις στο εσωτερικό της κυβέρνησης δεν δείχνουν να φοβίζουν πλέον τον Ντ' Αλέμα. Τόσο οι ιταλοί κομμουνιστές του Κοσσούτα και οι Πράσινοι του Μανκόνι όσο και τα στελέχη του Λαϊκού Κόμματος και των Δημοκρατών της Αριστεράς, που εκφράζονται κατά του πολέμου, δεν δείχνουν διατεθειμένοι να χάσουν τις καρέκλες τους. Όμως, η πραγματική αντιπολίτευση στον πόλεμο γίνεται στους δρόμους: στις πορείες, στις συγκεντρώσεις, στις προσπάθειες αποκλεισμού των νατοϊκών βάσεων αρθρώνεται ο μοναδικός αντίλογος στον προπαγανδιστικό μονόλογο των ΜΜΕ. Στις «βαθυστόχαστες» αναλύσεις και στα «έγκυρα» άρθρα, όποιος τάσσεται κατά του πολέμου βαπτίζεται υπερασπιστής του Μιλόσεβιτς.

«Εκείνοι οι Αλβανοί που πνίγηκαν μετά τον τορπιλισμό από τα πολεμικά μας πλοία φάνταζαν στο αστικό φαντασιακό του μέσου Ιταλού σαν άνθρωποι του υποκόσμου, σαν διαταρακτές, που έπρεπε να κρατηθούν μακριά με κάθε κόστος όταν πάλευαν στα νερά της Αδριατικής για να προσεγγίσουν τις ακτές μας. Εκείνοι, λοιπόν, οι Αλβανοί μετατράπηκαν στο ίδιο φαντασιακό σ' έναν λαό-θύμα που έπρεπε να σωθεί βομβαρδίζοντας και εξοντώνοντας έναν άλλο λαό.

»Και στις δύο περιπτώσεις, όταν τους διώχνουν και όταν τους «προστατεύουν», η Ιταλία και η Δύση θέλουν απλώς να προστατέψουν τη δική τους κανονικότητα. Οπότε ο πόλεμος είναι η καλυμμένη αλλά αναγκαία καταστροφή. Βομβαρδίζοντας τη Σερβία και το Κοσσυφοπέδιο, η Δύση προστατεύει την ασφάλεια της ήρεμης καθημερινότητάς της – όπως αυτή υπαγορεύεται από την αγορά...»

Αυτή είναι η Ιταλία, η Ευρώπη, η Δύση της κεντροαριστεράς. Πιστή στις αξίες της εποχής, επαναλαμβάνει πάλι και πάλι: «Οι επενδύσεις, οι χρηματογορές, η οικονομία über alles!». Και ο πόλεμος μια επένδυση είναι! Οι κυνικοί στην εξουσία!

* Ρομάνο Λουπερίνι, 12.5.99 *Il Manifesto*.

Μέχρι το τέλος της δεκαετίας του '80, ο όρος οργανωμένο έγκλημα δεν συμπεριλαμβανόταν στο λεξιλόγιο των βαλκανικών κρατών. Το οργανωμένο έγκλημα εθεωρείτο ως ένα από τα προβλήματα που υφίσταντο μόνο στα πλαίσια του δυτικού καπιταλισμού.

Παρ' όλα αυτά, από το 1989, οι οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές που συνέβησαν στο σύνολο των πρώην σοσιαλιστικών χωρών ενθάρρυναν ή, ακριβέστερα, συνέτειναν στην δημιουργία και την οργάνωση εγκληματικών ομάδων. Σταδιακά, η δραστηριότητα των ομάδων αυτών επεκτάθηκε εντός και εκτός των συνόρων των χωρών στις οποίες δρούσαν.

Στην πραγματικότητα, δεν υπήρξε καμία χώρα που μπόρεσε να εξαιρεθεί από την έξαρση την οποία παρουσίασε το έγκλημα στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη μετά την πτώση των σοσιαλιστικών καθεστώτων.¹

Το οργανωμένο έγκλημα στα Βαλκάνια

της Μαίρης Μπόση

Εκτοτε, ομάδες του οργανωμένου εγκλήματος δρουν στις Ανατολικο-ευρωπαϊκές χώρες, όπου «οι εγκληματικές δραστηριότητες καλύπτουν ευρύτατο φάσμα δραστηριοτήτων, όπως η διακίνηση ναρκωτικών, το ξέπλυμα χρήματος, η οργανωμένη πορνεία, οι κλοπές αυτοκινήτων, η διακίνηση όπλων, η παράνομη διακίνηση στρατηγικών όπλων και πυρηνικού υλικού, η κλοπή έργων τέχνης, η κλεπταποδοχή, η παραχάραξη, οι εκβιασμοί, και η εξαγωγή μισθοφόρων».²

Η προέλευση του οργανωμένου εγκλήματος στα Βαλκάνια παραμένει ένα πεδίο προς διερεύνηση. Στην παρούσα φάση, το φαινόμενο εμφανίζει σημαντική πολυπλοκότητα, ενώ η υφή του δεν προσφέρεται για απλές ερμηνείες. «Το οργανωμένο έγκλημα που αρχίζει να

έχει βάσεις στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη δείχνει κάποια κοινά σημεία με αυτό που αναπτύχθηκε στις δημοκρατίες της Δύσης: φαίνεται ότι αναπτύσσεται καλύτερα σε χώρες με άναρχη οικονομία, προσπαθεί να υπεισέλθει στην τρέχουσα πολιτική της χώρας και συχνά επωφελείται από το θεσμικό σύστημα και το νομοθετικό καθεστώς. Παρά το γεγονός της διαφοροποίησης στις εθνικές νομοθεσίες, το κύριο χαρακτηριστικό του οργανωμένου εγκλήματος μπορεί να αναζητηθεί στον παγκόσμιο χαρακτήρα του και στην ομοιότητα της οργάνωσης και των προϊόντων που διακινεί, είτε δρα στην Ευρώπη, την Ασία, την Αμερική είτε στον αναπτυσσόμενο κόσμο».³

Όπως αναφέρθηκε, οι αναλύσεις που αφορούν την ανάπτυξη και εξάπλωση του οργανωμένου εγκλήματος σε παγκόσμια κλίμακα ασχολούνται όλο και περισσότερο με την ανάπτυξη και την δράση του στα Βαλκάνια, ενώ σοβαρό μέρος της ανάλυσης αναφέρεται στη δράση των Αλβανών και ακόμη περισσότερο στη δράση των Αλβανών του Κοσσυφοπεδίου. Στο συγκεκριμένο ζήτημα αναμένεται να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα, εφόσον η δράση του εκπορευόμενου από τους Κοσοβάρους οργανωμένου εγκλήματος απασχολεί και πρόκειται να απασχολήσει στο μέλλον περισσότερο τις αρχές ασφαλείας σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

Οι εγκληματικές οργανώσεις που δρουν στην Αλβανία ειδικεύονται στην διακίνηση ναρκωτικών, όπλων και στην μετάβαση των λαθρομεταναστών στην Ιταλία. Από την άλλη πλευρά, η διακίνηση ηρωίνης από τους Κοσοβάρους στην Γερμανία και τις γερμανόφωνες περιοχές παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια σημαντικές μεταβολές. Οι Κοσοβάροι συνήθιζαν να αγοράζουν τις ναρκωτικές ουσίες από την Τουρκία και να τις πωλούν σε χώρες του Σέγκεν σε υπερβολικά χαμηλές τιμές. Οι διαφορές στην τιμή πώλησης των ναρκωτικών ουσιών –και ειδικά της ηρωίνης– δημιούργησε προβλήματα στους διακινητές, με αποτέλεσμα την αύξηση των συλλήψεων των αλβανών Κοσοβάρων, τόσο στην Γερμανία όσο και στην Αυστρία. Αριθμητικά, οι συλλήψεις των τελευταίων στις συγκεκριμένες χώρες βρίσκονται στη δεύτερη θέση, ακολουθώντας αυτές των Τούρκων, που συνήθως βρίσκονται στην πρώτη θέση των συλλήψεων με την κατηγορία της εμπορίας και της διακίνησης ναρκωτικών.

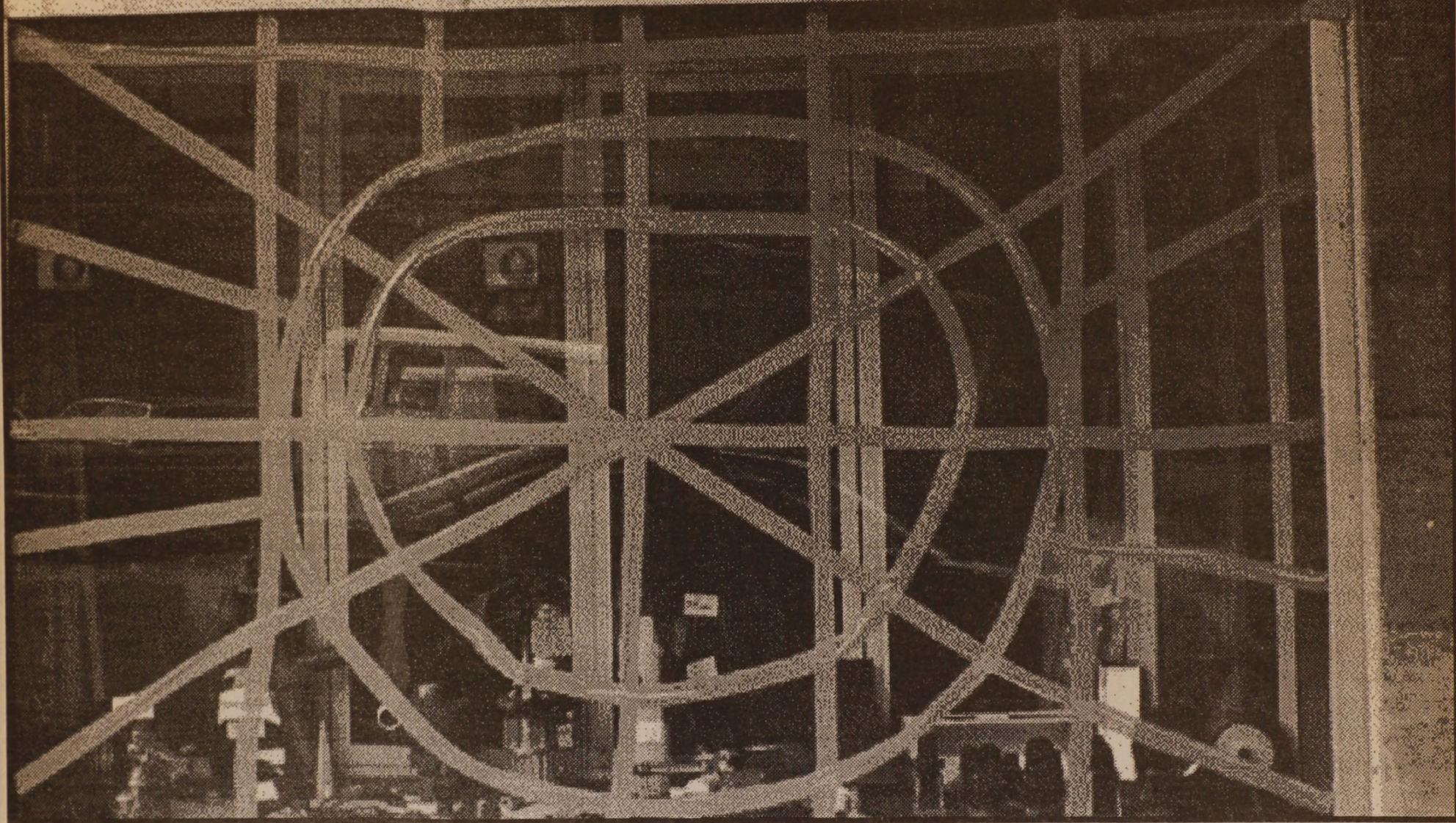
Η δράση των Κοσοβάρων και ειδικά του λεγόμενου «Απελευθερωτικού Στρατού του Κοσσυφοπεδίου», έχει απασχολήσει σε σημαντικό βαθμό και τον αμερικανικό Τύπο, όπου δημοσιεύματα τον παρουσιάζουν ως εγκληματική οργάνωση με ιδιαίτερη κλίση στα ναρκωτικά και τα όπλα.⁴

Ο λεγόμενος «Απελευθερωτικός Στρατός του Κοσσυφοπεδίου», κατηγορήθηκε για σχέσεις με τον διεθνή (βάσει αμερικανικών δημοσιευμάτων), τρομοκράτη **Οσάμα Μπιν Λάντεν**.⁵ Ο σαουδάραβας «αρχιτρομοκράτης» φημολογείται ότι στρατολογεί, εκπαιδεύει και χρηματοδοτεί τους Κοσοβάρους, έναντι της «μεγάλης ιδέας» που αφορά την εξάπλωση της ισλαμικής θρησκείας στην Ευρώπη.⁶

Οι οργανώσεις του εγκλήματος που δρουν στην περιοχή του Κοσσυφοπεδίου είναι όχι μόνο πολυάριθμες αλλά και πολύπλοκες στη δομή τους, έτσι ώστε οι μορφές του εγκλήματος να επικαλύπτουν η μία την άλλη, δημιουργώντας με τον τρόπο αυτόν ιδιαίτερο πρόβλημα στην κατ' αρχήν αναγνώριση και ανίχνευσή τους.

Ως εκ τούτου, η σύρραξη στην περιοχή συνέτεινε αποφασιστικά στην αύξηση της διακίνησης παράνομων ειδών και ουσιών, ενώ το οργανωμένο έγκλημα θεωρήθηκε η οικονομική βάση για την συνέχιση των διεκδικήσεων. Η ένοπλη οργάνωση των Κοσοβάρων στήριξε τις διεκδικήσεις της στην διακίνηση παράνομων ουσιών και όπλων,

ⓐ agroprema

Ο τρόπος που επινόησαν στο Βελιγράδι για να προστατεύσουν τα τζάμια: χαρτοταινίες που σχηματίζουν το στόχο... Φωτογραφία: VREME.

γεγονός που έχει προβληθεί βάσει τεκμηρίων από τα διεθνή ΜΜΕ, δίχως οι ίδιες καταγγελίες να έχουν αποδειχθεί για άλλες οργανώσεις που έχουν θεωρηθεί αντίστοιχες (βλ. κουρδικό ζήτημα). Η αύξηση των καταγγελιών στον ελληνικό και διεθνή Τύπο γνωστοποίησε στην κοινή γνώμη τις πηγές χρηματοδότησης του UCK, αλλά δεν ανέτρεψε την διεθνή και ευρωπαϊκή άποψη για τις διεκδικήσεις των ιδίων σε βάρος της εθνικής ακεραιότητας της Νέας Γιουγκοσλαβίας.

Για τη σύγχρονη ιστορική πραγματικότητα, θεωρείται καινοφανές το φαινόμενο της αναγωγής ενός άναρχου εγκληματικού συνονθυλεύματος σε κεντρικό συνομιλητή και πολιτικό διαπραγματευτή, με την παράλληλη απόρριψη της δικαιοδοσίας ενός κυρίαρχου κράτους.

Γεγονός είναι ότι η λεγόμενη «Βαλκανική οδός» των ναρκωτικών έχει υποστεί αλλαγές, κυρίως λόγω του πολέμου. Η νέα οδός διαμορφώνεται πλέον βάσει των νέων διαστάσεων του πολέμου στην τέως Γιουγκοσλαβία. Τα ναρκωτικά, ερχόμενα από Τουρκία, διοχετεύονται στην πΓΔΜ και από εκεί, μέσω μελών της αλβανικής μειονότητας, εισέρχονται στην βόρεια Αλβανία, από όπου διοχετεύονται στην βόρεια Ευρώπη. «Ο δρόμος για την ηρωίνη που διακινούσαν οι αντάρτες του UCK (Απελευθερωτικός Στρατός του Κοσσυφοπεδίου)

ου) περνούσε πάντοτε από χωριά στα σύνορα της Αλβανίας με την πΓΔΜ, όχι μακριά από τη λίμνη της Οχρίδας. Η Αλβανία ήταν η μοναδική «πρόσβαση» της πΓΔΜ στη θάλασσα και παρέμεινε η μοναδική σίγουρη οδός στα Βαλκάνια για το λαθρεμπόριο ναρκωτικών και τσιγάρων. Την επομένη κίελας της πρώτης επίθεσης του NATO εναντίον της Γιουγκοσλαβίας (25 Μαρτίου 1999), η Europol είχε ανακοινώσει ότι θα εξετάσει το ζήτημα των «δικτύων του λαθρεμπορίου ναρκωτικών στο Κοσσυφοπέδιο».⁷ Τα δημοσιεύματα στον Τύπο είναι πολλά και ανάλογα των διαστάσεων που υποκειμενικά κρίνονται αναγκαία για την έκβαση του πολέμου στην περιοχή. Παρ' όλα αυτά, είναι γεγονός αναμφισβήτητο ότι όλα συγκλίνουν στην άποψη και στην συμφωνία που έχει ήδη δοθεί στην δημοσιότητα από την Ιντερπόλ τον Νοέμβριο του 1997: «Οι Αλβανοί του Κοσσυφοπεδίου κατέχουν το μεγαλύτερο μερίδιο στην αγορά της ηρωίνης στην Ελβετία, στην Αυστρία, στο Βέλγιο, στη Γερμανία, στην Ουγγαρία, στη Δημοκρατία της Τσεχίας, στη Νορβηγία και στη Σουηδία».⁸

Οι ίδιες καταγγελίες είχαν καταγραφεί από το 1994, στο «The Geopolitical Drug Dispatch», in *Guns and Ammo for a Greater Albania*, όπου γίνεται και ειδική αναφορά στην εμπορία όπλων. Γράφεται συγκεκριμένα: «Η εμπορία και διακίνηση της ηρωίνης έχουν

ΚΟΣΣΥΦΟΠΕΔΙΟ

ισχυρές ρίζες στις κοινότητες των Αλβανών στην Αλβανία, στη Μακεδονία και στην περιοχή της Σερβίας, στο Κοσσυφοπέδιο. Η εμπορία των ναρκωτικών αποσκοπεί στην αγορά μεγάλης ποσότητας όπλων όχι μόνο για την παρούσα σύρραξη στη Βοσνία, αλλά και για αυτή που ετοιμάζεται στο Κοσσυφοπέδιο. Έτσι, στις 18 Μαΐου, έπειτα από μια μεγάλη επιχείρηση, η αστυνομία της Ιταλίας εξάρθρωσε δίκτυο "Ιταλο-μακεδόνων" και κατείχε 40 κιλά ηρωίνης τουρκικής προέλευσης, που προοριζόταν για την Ιταλία μέσω των Βαλκανίων. Τον τελευταίο καιρό σημαντικές ποσότητες ηρωίνης έχουν κατασχεθεί στην Ελβετία, Γερμανία, Ιταλία και Ελλάδα, από εμπόρους που προέρχονται από την Πρίστινα (πρωτεύουσα του Κοσσυφοπεδίου), τα Σκόπια (πρωτεύουσα της Μακεδονίας), ή της Σκόδρα (πόλη της βόρειας Αλβανίας)». Το ίδιο δημοσίευμα αναφέρει ότι μόνο στις φυλακές της Ελβετίας βρίσκονται 2.000 Κοσοβάροι, με την κατηγορία της εμπορίας και διακίνησης ναρκωτικών ουσιών.

Το μοναδικό ιστορικά φαινόμενο ενός άμορφου συνόλου, αποτελούμενου από άτομα που στηρίζουν την ύπαρξη τους στην διακίνηση παράνομων προϊόντων, η προσπάθεια να δοθεί διεθνής βαρύτητα σε μη σύννομες –κατά το διεθνές δίκαιο– απαιτήσεις για ανεξαρτησία, αλλά και η αποδοχή από τη διεθνή κοινότητα ακόμη και της ίδιας της ύπαρξής τους, αποτελεί ένα από τα θέματα που προφανώς θα απασχολήσουν τον μελετητή της Νέας Τάξης Πραγμάτων.

Από αυτή την άποψη, η συνέχεια της αποδοχής της ύπαρξης αυτού του άμορφου «στρατού» εγκληματιών, έχει ήδη δημιουργήσει προβλήματα τάξης και ασφάλειας στην γειτονική Αλβανία, ενώ η πιθανότητα εμφύλιας σύρραξης διαγράφεται πλέον ως μια «αναγκαία» λύση εκτόνωσης για δυνάμεις που πληρούν τις προδιαγραφές δημιουργίας εμπόλεμων συρράξεων.

Η αποστρατιωτικοποίηση του UCK, όπως συμφωνήθηκε στη συνάντηση των G8, αποτελεί ευχολόγιο με ελάχιστες πιθανότητες επίτευξης. Η δύναμη των όπλων –και ειδικά των όπλων μέσω του παράνομου συστήματος απόκτησης και της λογικής της χρήσης τους– δεν αποτελεί προϊόν εύκολης ειρηνευτικής διαπραγμάτευσης. Παραδείγματα υπάρχουν πολλά, όπως είναι η πλειονότητα των οργανώσεων του οργανωμένου εγκλήματος στην Λατινική Αμερική, αλλά και του νέου εγκλήματος και των ομάδων που το εκφράζουν στην Ευρώπη και τη Ρωσία. Ο UCK, νομοτελειακά θα αποτελέσει κατά τα επόμενα χρόνια έναν από τους σοβαρότερους –σε θέματα ασφαλείας– πονοκεφάλους, τόσο για την Ευρώπη όσο και για το σύνολο της διεθνούς έννομης τάξης.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ulrich J. C., «The New Red Terror: International Dimensions of Post-Soviet Organized Crime», *Low Intensity Conflict & Law Enforcement*, Vol. 5, No. 1, Summer 1996, pp. 29-44
2. Ulrich J. C., *όπ. παρ.* σελ. 30
3. Wright A., «Organized Crime in Hungary: The Transition from State to Civil Society», *Transnational Organized Crime*, Vol. 3, No. 1, Spring 1997, p. 68.
4. Grigg N. W., «Diving Into the Kosovo Quagmire», *New American*, Vol. 15, No. 6, March 15, 1999. *The Washington Times*, May 3, 1999
5. Εφημερίδα *Ελευθεροτυπία* 5.4.1999, Εφημερίδα *Τα Νέα*, 5.4.1999, Grigg N. W., *όπ. παρ.* *The Washington Times*, May 4, 1999.
6. Ελληνικός Τύπος, Απρίλιος 1999
7. Εφημερίδα *Το Βήμα*, 2.5.1999
8. Εφημερίδα *Το Βήμα*, 2.5.1999
9. Εφημερίδα *Τα Νέα*, 7.5.1999

FREDRIC JAMESON ΤΟ ΜΕΤΑΜΟΝΤΕΡΝΟ

ή
η πολιτισμική λογική
του ύστερου καπιταλισμού

«Ο Φρέντρικ Τζαϊήμσον είναι ο κορυφαίος μαρξιστής κριτικός της Αμερικής, ένας προικισμένος στοχαστής, του οποίου το πνευματικό εύρος εκτείνεται από τον Σοφοκλή ως την επιστημονική φαντασία.... Το Μεταμοντέρνο είναι ένας πνευματικός ογκόλιθος... μια έγκαιρη ανάπαυλα στον κυρίαρχο αριστερό πεσιμισμό και ταυτόχρονα μια πνευματική πρόκληση».

TERRY EAGLETON

«Για όποιον θέλει να κατανοήσει, όχι μόνο τις πολιτισμικές αλλά τις πολιτικές και κοινωνικές εφαρμογές του μεταμοντερνισμού... το βιβλίο του Τζαϊήμσον είναι ένα ανεπανάληπτο, θεμελιώδες έργο».

GLIBERT ADAIR «Sunday Times»

«Μια εγκυκλοπαιδική, βαθυστόχαστη σύλληψη του σύγχρονου πολιτισμού»

STUART HALL «Marxism Today»

«Ένα κλασικό έργο της ευρωαμερικανικής κριτικής σκέψης του τέλους του αιώνα μας».

NED LUKACHER, «Choice»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 10680, Τηλ. 36.07.744 - FAX: 36.23.093

e-mail: nefeli-p@otenet.gr

Η δοκιμασία των ελληνοτουρκικών σχέσεων

της Ευγενίας Βαθάκου

Για άλλη μία φορά, πριν από μία εβδομάδα περίπου, ανέβηκε πάλι η θερμοκρασία στις ελληνοτουρκικές σχέσεις με αφορμή την βραχονησίδα Πλατύ. «Νέα Ίμια» βιάστηκαν τα ΜΜΕ να μας πείσουν. Ευτυχώς, ωστόσο, μετά τις πρώτες αναφορές, τόσο στα ελληνικά όσο και στα τουρκικά ΜΜΕ, το θέμα αποσιωπήθηκε. Μας θύμισε έντονα, παρ' όλα αυτά, τα γεγονότα στα Ίμια του 1996, όταν οι δύο χώρες βρέθηκαν αντιμέτωπες στο Αιγαίο με το δάχτυλο στη σκανδάλη.

Μας έφερε ακόμα στο νου την κρίση –περισσότερο εσωτερική– με την υπόθεση Οτσαλάν.

Απ' αυτές τις τρεις περιπτώσεις φαίνεται καθαρά η ύπαρξη ενός εκρηκτικού δυναμικού και ότι ανά πάσα στιγμή μπορεί να ξεσπάσει κρίση. Δεν πρόκειται μόνο για τις διαφορές στο Αιγαίο, που η Τουρκία θεωρεί ότι υπάρχουν. Πρόκειται κυρίως για τον τρόπο με τον οποίο έχει γραφεί και διαβάζεται η ιστορία, τα στερεότυπα και τις εικόνες των αντιπάλων που είναι διάχυτες στις δύο χώρες. Πρόκειται για ένα ψυχολογικό υπόβαθρο αμοιβαίας καχυποψίας και έχθρας πάνω στο οποίο ξεσπά και κλιμακώνεται εύκολα η κρίση. Πέρα απ' αυτό όμως, κάθε φορά υπάρχει ένα συγκεκριμένο γεγονός που έρχεται να πυροδοτήσει μία έκρυθμη κατάσταση. Η διάκριση αυτή έχει σημασία γιατί μας δίνει την δυνατότητα να διεισδύσουμε στα εκάστοτε γεγονότα, να αποφύγουμε γενικεύσεις και στερεότυπα. Οι «ρεαλιστές» μάς λένε χωρίς διασταγμό ότι η Τουρκία, όταν εμφανίζεται μια ευκαιρία, προσπαθεί με κάθε τρόπο να πετύχει τον σταθερά χαραγμένο στόχο της, να αλλάξει το στάτους κβο στο Αιγαίο. Γι' αυτό και οι ίδιοι είναι υπέρ των μεγάλων εξοπλιστικών προγραμμάτων, αφού θεωρούν ότι μόνο η δύναμη –και δη η στρατιωτική– μπορεί να αντιμετωπίσει την «τουρκική απειλή». Ωστόσο, αν κοιτάξει κανείς προσεκτικότερα το πώς ξεκίνησαν και οι τρεις κρίσεις, θα διαπιστώσει ότι τουλάχιστον από ελληνικής πλευράς διαπράχθηκαν μοιραία λάθη. Ότι η Ελλάδα

δημιούργησε την ευκαιρία που έψαχνε η Τουρκία. Ειδικότερα, στη διαμόρφωση κάθε μιας από αυτές τις καταστάσεις βρίσκει κανείς τη δράση μη κυβερνητικών παραγόντων, που έδρασαν ανεξέλεγκτα, και τα ΜΜΕ, που έπαιξαν έναν καταλυτικό ρόλο στην εξέλιξη των γεγονότων.

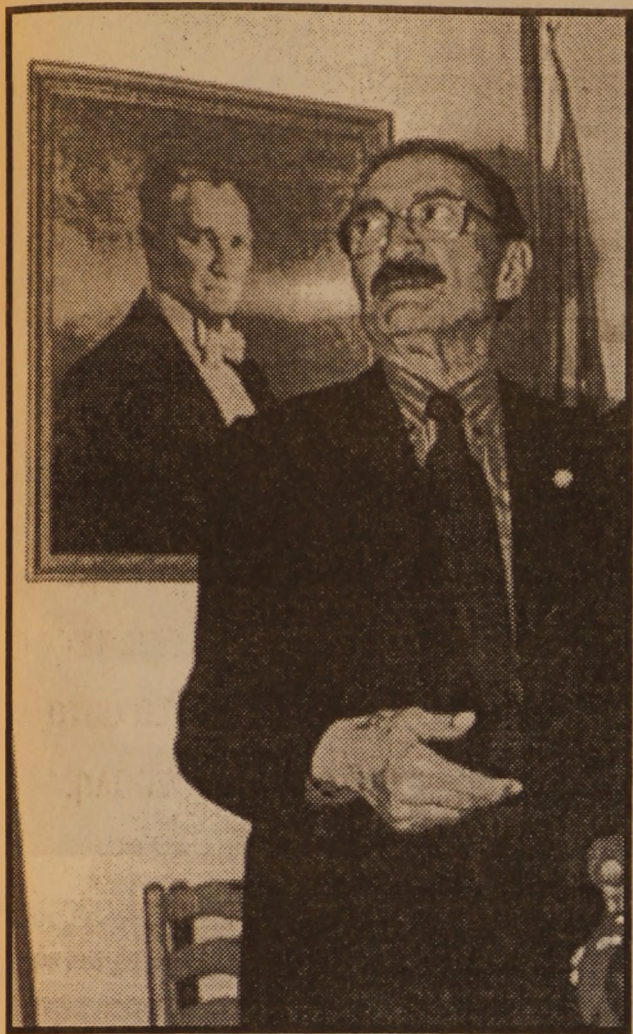
Το ερώτημα κατά πόσον θα είχαμε καταλήξει στα θλιβερά γεγονότα του '96 αν δεν υπήρχε διαρροή στον Αντέννα και στα μεγάλα βραδινά δελτία και πρωτοσέλιδα για ένα θέμα που αφορά τα ζωτικά εθνικά συμφέροντα, μένει ακόμα να εξεταστεί. Η κυβέρνηση είχε ήδη χειριστεί την προσάραξη του Figen Akad και τις τουρκικές απαιτήσεις μέσα από τα διπλωματικά κανάλια όταν παρουσιάστηκε το θέμα. Ο έλεγχος χάθηκε από τη στιγμή που παρενέβησαν τα ΜΜΕ, δίνοντας δημοσιότητα σε ένα θέμα που απαιτούσε λεπτούς διπλωματικούς χειρισμούς και άνοιξαν την πόρτα σε άλλους αναρμόδιους παράγοντες να λάβουν μέρος με έμμεσο ή άμεσο τρόπο στην διαδικασία λήψης αποφάσεων (δήμαρχος Καλύμνου, δημοσιογράφοι-ρεπόρτερ στα νησιά, κ.τ.λ.). Επέτρεψαν τη δημιουργία κλίματος κρίσης, φόβου, μαζικής υστερίας μέσα από την δραματοποίηση των γεγονότων.

Ανάλογη ήταν η συμπεριφορά τους και στην **υπόθεση Οτσαλάν**. Δεν άφησαν να καταλαγιάσει ο θόρυβος, να φύγει η ομίχλη, κατασκεύασαν και πάλι ειδήσεις, αφιέρωσαν σελίδες επί σελίδων στα πιθα-

νά σενάρια σύλληψης του κούρδου ηγέτη, προκαλώντας τη συναισθηματική εμπλοκή του ελληνικού λαού. Μερικές εβδομάδες αργότερα, αποκαλύφθηκε ότι, παρά το μέλανι που είχε χυθεί και τις απίστευτες ώρες τηλεοπτικών συζητήσεων και ρεπορτάζ, δεν είχαν ειπωθεί όλα σχετικά με την υπόθεση Οτσαλάν. Όσον αφορά τη βραχονησίδα Πλατύ ήταν το MEGA το οποίο έδωσε το εναρκτήριο λάκτισμα σε μία κρίση που –ευτυχώς– δεν πήρε διαστάσεις.

Ωστόσο, αυτά που είδαμε στις οθόνες μας και διαβάσαμε στις εφημερίδες είναι μόνο η επιφάνεια του ζητήματος. Γιατί σε κάθε περίπτωση τα ΜΜΕ δεν λειτουργήσαν αυτόνομα, αλλά χρησιμοποιήθηκαν από κάποιους ως μέσο επικράτησης στη μάχη για τη νομή της εξουσίας και ως μέσο επιβολής της δικής τους αντίληψης του εθνικού συμφέροντος.

Στα Ίμια, πληροφορίες λένε πως η διαρροή έγινε από πολιτικό αντίπαλο του κ. Σημίτη, ο οποίος είχε πρόσβαση σε τέτοιους είδους θέματα και θέλησε να δημιουργήσει πρόβλημα στη νεοσύστατη κυβέρνηση. Επίσης, τόσο στην υπόθεση Οτσαλάν όσο και στη βραχονησίδα Πλατύ είδαμε ν' αναλαμβάνουν πρωταγωνιστικό ρόλο παράγοντες οι οποίοι δεν αποδέχονταν την επίσημη κυβερνητική στάση. Διαφωνούσαν ως προς την καλύτερη εξυπηρέτηση του ελληνικού συμφέροντος – έννοια που εύκολα χρησιμοποιεί κανείς, αλλά δύσκολα ορίζει.

Η κρίση Οτσαλάν ξέσπασε μετά τις δηλώσεις του ναύαρχου **Ναζάκη**, ότι ο Οτσαλάν κρυβόταν στην ελληνική πρεσβεία και ότι σύμφωνα με την άποψή του η ελληνική κυβέρνηση τον παρέδωσε στην Τουρκία. Η αναμετάδοση της δήλωσης αυτής ως αδιαμφισβήτητης αλήθειας οδήγησε σε εσωτερική κρίση και έδωσε επίσης στην Τουρκία το υλικό που χρειαζόταν για την εσωτερική και εξωτερική της προπαγάνδα. Στην υπόθεση Πλατύ, έγινε σύντομα γνωστό ότι πίσω απ' αυτήν υπήρχε ο βουλευτής της Ν.Δ. κ. **Παναγιώτης Καμμένος** και ο επιχειρηματίας κ. **Πρόδρομος Εμφιετζόγλου** – και οι δύο γνωστοί για την ανάμειξή τους στην υπόθεση Οτσαλάν. Το ενδιαφέρον στο παραπάνω σημείο είναι η σχέση που υπάρχει μεταξύ αυτών των παραγόντων και των ΜΜΕ και τα αποτελέσματα αυτής της σχέσης. Η ταύτιση των συμφερόντων στη δεδομένη στιγμή επιτρέπει τη χρήση τού ενός από τον άλλο. Τα ΜΜΕ, λειτουργώντας σε συνθήκες έντονου ανταγωνισμού, αναζητούν απεγνωσμένα την αποκλειστικότητα που θα ανεβάσει την ακροαματικότητα και τις πωλήσεις. Οι εκτός κυβέρνησης εμπλεκόμενοι χρησιμοποίησαν τα ΜΜΕ με τη σειρά τους για να επιβάλουν τις προσωπικές τους σχέσεις.

Το αποτέλεσμα, ωστόσο, έχει αποδειχθεί

εξαιρετικά επικίνδυνο: αξιολογώντας τον αντίκτυπο που έχουν τα γεγονότα αυτά, πρέπει κανείς να στρέψει το βλέμμα του κατ' αρχάς στο εσωτερικό της γείτονος. Απ' αυτήν την οπτική γωνία διαπιστώνουμε ότι και στις τρεις παραπάνω περιπτώσεις όχι μόνο δεν ωφελήθηκε σε τίποτε η Ελλάδα, αλλά –επιπλέον– το τουρκικό καθεστώς βοηθήθηκε στην αναπαραγωγή της ανθελληνικής προπαγάνδας του και κατ' αυτόν τον τρόπο στην ενίσχυση της βάσης του. Παραπλανήθηκε, δηλαδή, ένας λαός, ο οποίος ήδη πιστεύει ότι η Ελλάδα αποτελεί αληθινή απειλή για την Τουρκία εφόσον έχει επεκτατικές βλέψεις στο Αιγαίο Πέλαγος και υποθάλλει την «αποσχιστική τρομοκρατική δράση στο εσωτερικό της Τουρκίας».

Αυτό είναι μια παράμετρος που συνήθως αγνοείται στις διάφορες αναλύσεις των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Εστιάζοντας στους κρατούντες, συνήθως παραβλέπεται ή υποτιμάται το γεγονός ότι αυτοί στηρίζονται στα εξήντα εκατομμύρια του τουρκικού πληθυσμού που ελέγχεται και καθοδηγείται. Όσο κι αν αυτό ηχεί παράξενα στην Ελλάδα, ο μέσος τούρκος πολίτης θεωρεί ότι η χώρα στην οποία ζει είναι «παράδεισος, όπου συνυπάρχουν τέσσερις εποχές, είναι διεθνές σταυροδρόμι και όλοι, πρωτοστατούσης της Ελλάδας, επιδιώκουν την αποδυνάμωσή της, το διαμελισμό της». Δεν σκεφτόμαστε ότι είναι αυτός ακριβώς ο φόβος και αυτή η αντίληψη, στην οποία βασίζουν τη δύναμή τους οι κυβερνώντες.

Πέρα από τον αντίκτυπο των γεγονότων αυτών στο εσωτερικό της Τουρκίας, υπάρχει ακόμη μια επικίνδυνη συνέπεια: πρόκειται για τη χειραγωγή της ελληνικής κοινής γνώμης από επιλεγμένη και μονομερή πληροφόρηση και την παγίδευσή της σε ψευδοδιλήμματα του τύπου «σύγκρουση ή χαμένες πατρίδες». Γιατί ακόμη και στην άκρως υποθετική περίπτωση που οι δύο χώρες συγκρουστούν, η «λογική» του κατεστημένου δεν πρόκειται να αλλάξει. Η ελληνική «απειλή» αποτελεί λόγο ύπαρξης για το τουρκικό στρατοκρατούμενο καθεστώς. Η ανακίνηση των ελληνοτουρκικών διαφορών διευκολύνει επομένως τη διατήρηση της αβεβαιότητας και κατά συνέπεια την επιβίωση του καθεστώτος. Υπ' αυτήν την έννοια η κάθε μορφής συμβολή εκ μέρους της Ελλάδας στη διαδικασία αυτή είναι εντελώς λάθος.

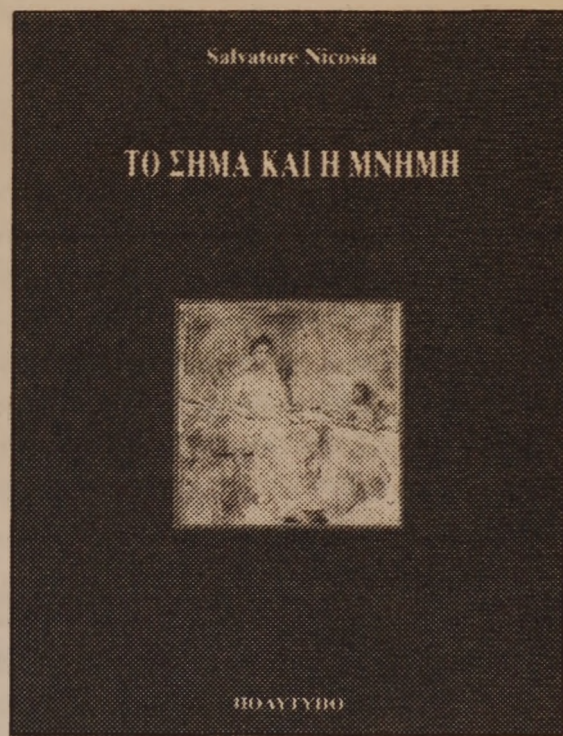
Salvatore Nicosia

ΤΟ ΣΗΜΑ ΚΑΙ Η ΜΝΗΜΗ

Ταφικά επιγράμματα
από την αρχαία Ελλάδα

Μετάφραση:
Ευριπίδης Γαργαντούδης

Ἀπό τίς χιλιάδες ἐπιγραφές πού
διασώθηκαν παρουσιάζεται μία
σημαντική ἐπιλογή πού περιέχει κείμενα
ἀπὸ τὸν 7ο π.Χ. αἰῶνα μέχρι τὸν 4ο μ.Χ.
Ἀρχαῖο κείμενο, μετάφραση, σχόλια.
Ἐκτενὴς εἰσαγωγή τοῦ ἑλληνιστῆ
Σαλβατόρε Νκοζία.
Τετράχρωμες ἀπεικονίσεις ἀπὸ τίς
ἐπιτύμβιες στήλες τῆς Δημητριάδος.

Ἡ ἐπιτύμβια ἐπιγραφή διαωνίζει τὸ
ὄνομα καὶ τὴν ταυτότητα ἑνὸς ἀτόμου,
μαρτυρεῖ τὸν τρόπο πὺ ἐζήσε καὶ
πέθανε, χαράζει τὴν παρουσία του στὴ
μνήμη τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου,
προτείνοντάς τον σαν ἥρωικό πολιτικό,
ἠθικό παράδειγμα καὶ τοῦ ξαναδίνει τὴ
μοναδική μορφή ὑπαρξῆς πὺ μπορεῖ νὰ
συνεχίσει ἀκόμα καὶ μετὰ τὸ θάνατο.

Ἐκδόσεις
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Η ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΓΕΛΤΣΙΝ

Η ξαφνική αποπομπή από την κυβέρνηση του πρωθυπουργού **Γεβγκένι Πριμακόφ** την περασμένη εβδομάδα, επαναβεβαίωσε τη βαθιά πολιτική κρίση που περνά η Ρωσία. Τρεις πρωθυπουργοί έχουν παραπεμφθεί από το Μάρτιο του 1998: Ο **Βίκτορ Τσερνομύρντιν**, σημερινός ειδικός διαμεσολαβητής της Ρωσίας στο γιουγκοσλαβικό πρόβλημα, ο **Σεργκέι Κιριένκο** και **Γεβγκένι Πριμακόφ**. Η αυθαιρεσία του προέδρου **Μπορίς Γέλτσιν** επιτείνεται ακόμα περισσότερο μετά την τελευταία «νίκη» του στη Δούμα, όπου κατάφερε να γλιτώσει την καθαίρεσή του. Οι 5 κατηγορίες που είχαν απαγγελθεί εναντίον του από την κομμουνιστική κυρίως αντιπολίτευση δεν έκαμψαν την παντοκρατορία του. Ακόμα και η κυριότερη κατηγορία της κήρυξης του πολέμου κατά της Τσετσενίας την περίοδο 1994 έως 1996 δεν κατάφερε να σταθεί. Θερμός υποστηρικτής του Γέλτσιν αποδείχθηκε ο υπερεθνικιστής **Βλαντιμίρ Ζιρινόφσκι**. Με το πρόσχημα του γιουγκοσλαβικού πολέμου και των νατοϊκών δυνάμεων που «απειλούν με βομβαρδισμούς και τη Μόσχα» κάλεσε τους βουλευτές να μην προχωρήσουν στην καθαίρεση του Γέλτσιν. Ο **Σεργκέι Στεπάσιν**, ο νέος εντολοδόχος πρωθυπουργός της Ρωσίας, που προτάθηκε από τον Γέλτσιν, υπερψηφίστηκε από τη Δούμα με 296 ψήφους υπέρ, έναντι 55 κατά. Στο διάγγελμά

του, ο νέος πρωθυπουργός έκανε λόγο για τη συνέχιση των οικονομικών μεταρρυθμίσεων που είχαν δρομολογηθεί από τον προκατόχό του **Πριμακόφ**. Οι επενδύσεις, οι ιδιωτικοποιήσεις και η οικονομική σταθερότητα και η πάταξη της παραοικονομίας παραμένουν προτεραιότητες για τη νέα ρωσική κυβέρνηση.

ΚΟΡΣΙΚΑΝΟΣ ΠΟΝΟΚΕΦΑΛΟΣ

Η απόλυση και φυλάκιση του νομάρχη της Κορσικής **Μπερνάρ Μπονέ** την περασμένη εβδομάδα με την κατηγορία του ηθικού αυτουργού για εμπρησμό υπαίθριου εστιατορίου σε μια από τις ειδυλλιακές περιοχές της Κορσικής, φαίνεται να απειλεί τη γαλλική σοσιαλιστική κυβέρνηση. Τα τρία δεξιά κόμματα της αντιπολίτευσης προτίθενται να καταθέσουν την προσεχή εβδομάδα πρόταση μομφής κατά της κυβέρνησης του **Λιονέλ Ζοσπέν**. Η «πληθυντική αρι-

στερά» έχει την πλειοψηφία στη γαλλική βουλή με 320 βουλευτές σε σύνολο 575. Μπορεί η κυβέρνηση να μην κινδυνεύει όσο θα επιθυμούσαν οι πολιτικοί της αντίπαλοι, όμως οι πολιτικές ευθύνες της είναι σημαντικές. Ο Μπονέ διαδέχθηκε πριν από ένα περίπου χρόνο τον δολοφονημένο νομάρχη **Κλοντ Ερινιάκ** και θεωρείται «άνθρωπος» του Ζοσπέν. Στόχος του ήταν να βάλει τάξη στο νησί και ιδιαίτερα στις ημιπαράνομες επιχειρήσεις που λειτουργούν κάθε καλοκαίρι σε αυθαίρετα κτίσματα, όπως το εστιατόριο **Chez Francis** που κάηκε από άνδρες της χωροφυλακής. Η υπόθεση ξεσήκωσε πάλι τα πάθη εθνικιστών, οι οποίοι διεκδικούν «πολιτική λύση στο κορσικανό ζήτημα». Πάντως, οι δημοσκοπήσεις δείχνουν ότι μόνο το 10% των Κορσικανών είναι υπέρ της ανεξαρτησίας. Το ποσοστό όμως είναι αυξημένο σε σχέση με το περσινό, που ανερχόταν μόλις στο 6%.

Η ΜΕΤΑ-ΣΟΥΧΑΡΤΟ ΕΠΟΧΗ

Στην Ινδονησία για πρώτη φορά μετά 44 χρόνια, η σύσταση των κομμάτων είναι ελεύθερη. Στις προσεχείς βουλευτικές εκλογές της 7ης Ιουνίου συμμετέχουν 48 κόμματα που διεκδικούν την ψήφο 130 εκατ. εκλεκτόρων σε σύνολο 206 εκατ. κατοίκων. Την αναγκαστική παραίτηση του προέδρου **Σουχάρτο** την περσινή χρονιά διαδέχθηκαν εθνοτικές και θρησκευτικές συγκρούσεις που προκάλεσαν εκατοντάδες θύματα στη χώρα τους. Πολλοί φοβούνται ότι οι βιαιότητες θα συνεχιστούν. Τα κυριότερα κόμματα της αντιπολίτευσης αποφάσισαν, στην αρχή της αυτής της εβδομάδας, να συμμαχήσουν προκειμένου να αντιμετωπίσουν νικηφόρα το Γκολκάρ, το κόμμα του Σουχάρτο που παραμένει ακόμα πολύ ισχυρό στη χώρα. Η συμμαχία αυτή περιορίζεται σε «έναν κώδικα καλής συμπεριφοράς» σύμφωνα με τους εκπροσώπους των κομμάτων...

«Γνωρίζουμε ότι υπάρχει πραγματική απειλή ανθρώπινων ασπίδων σε ολόκληρο το Κόσοβο. Όμως έχουμε και μεγάλη εμπιστοσύνη στη διαδικασία στόχευσης», τονίζει συνήθως με την милитарιστική και αμοραλιστική φρασεολογία του ο Ουέσλι Κλαρκ. Το βλέμμα της νεαρής Αλβανίδας, που γλίτωσε από τους βομβαρδισμούς στην Κόριζα, είναι η καλύτερη απάντηση στον στρατηγό.

ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΤΩΝ ΣΠΟΡ. Έτσι αποκαλείται το ποδόσφαιρο. Ο βασιλιάς των σπορ. Το ποδόσφαιρο είναι το δημοφιλέστερο άθλημα στη Γη. Οι φίλαθλοί του ανέρχονται σε δισεκατομμύρια, οι τηλεθεατές του ακόμη περισσότεροι – και κατά συνέπεια ο τζίρος του αθλήματος που κυβερνά η Παγκόσμια Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία, η ΦΙΦΑ, τεράστιος.

ΕΙΝΑΙ ΩΡΑΙΟ ΤΟ ΑΤΙΜΟ. Από τα ομαδικά αθλήματα, το ποδόσφαιρο είναι το πιο προσιτό σε όλους. Ακόμα και στις ΗΠΑ, που είναι μία από τις λίγες χώρες στις οποίες προτιμούνται άλλα αθλήματα, στο δημοτικό τα περισσότερα παιδιά παίζουν ποδόσφαιρο. Μια μπάλα χρειάζεται και λίγος χώρος. Σε αλάνες, δρόμους, πλατείες, χωράφια, αυλές και μπαλκόνια, τα πιτσιρίκια έχουν κάποια μπάλα –πολλές φορές αυτοσχέδια– και κλωτσάνε. Αλλά και οι δυνατότητες είναι τεράστιες. Η ατομική τεχνική φτάνει σε αξιοθαύμαστα επίπεδα και η οργανωμένη κίνηση 11 παικτών μίας ομάδας απαιτεί σχεδιασμό, συντονισμό και στρατηγική, και μπορεί να αποτελέσει ένα πολύπλοκο και αξιοθαύμαστο θέαμα. Κι άμα υπάρχει και η αγάπη για μια ομάδα, το ποδόσφαιρο μπορεί να είναι μοναδικό πάθος.

ΠΡΩΤΑΘΛΗΜΑ-ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ. Όταν μάλιστα ένα πρωτάθλημα διεξάγεται σωστά, μπορεί να είναι συναρπαστικό. Όπως στην Αγγλία, που η Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ αναδείχτηκε πρωταθλήτρια με διαφορά ενός πόντου από την Άρσεναλ, έπειτα από αγωνιώδες φινάλε 4 αγώνων, κατά τους οποίους ο τίτλος «άλλαζε χέρια» με κάθε γκολ που έμπαινε. Το γεγονός ότι στην Ελλάδα το ποδόσφαιρο έχει τα χάλια του τα μαύρα δεν είναι καταδίκη για το ποδόσφαιρο αλλά για την Ελλάδα.

Ο ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΝΤΟΥΣΚΟ. Το μόνο αξιόπιστο στοιχείο στο ελληνικό πρωτάθλημα ποδοσφαίρου είναι ένας άνθρωπος, και αυτός δεν είναι καν Έλληνας! Ο Βοσνιοσέρβος προπονητής **Ντούσαν Μπάγεβιτς** είναι ο απόλυτος κυρίαρχος του ελληνικού πρωταθλήματος. Έχει κερδίσει 7 από τα τελευταία 11 πρωταθλήματα, δύο κύπελλα και μόλις κέρδισε και το νταμπλ. Ο Μπάγεβιτς είναι ο μόνος άνθρωπος στην Ελλάδα που καταφέρνει να επιβάλλει στην ομάδα του τα στοιχειώδη απαραίτητα για να λειτουργήσει σωστά – καλή οργάνωση, πειθαρχία, ομαδικότητα. Το ελληνικό πρωτάθλημα χωρίζεται στα δύο: την ομάδα του Μπάγεβιτς και όλες τις άλλες. Και όλες οι άλλες είναι... καφενεία.

Σε αποκλειστικότητα το Αντί παρουσιάζει σήμερα τη μακέτα του νέου γηπέδου του Παναθηναϊκού στο Γουδί(!)... Λέμε τώρα!

ΠΟΛΛΑ ΚΑΦΕΝΕΙΑ!

Και για να πάρετε μια ιδέα, ο αριθμός των ποδοσφαιρικών σωματείων στην Ελλάδα φτάνει τα 4.234! Αντιλαμβάνεστε ίσως τώρα γιατί άμα σε ένα καφενείο φωνάξει κανείς «Γεια σου, πρόεδρε!» όλο και κάποιος θα γυρίσει. Μόνο αυτή την στιγμή υπάρχουν 4.234 εν ενεργεία πρόεδροι ποδοσφαιρικών σωματείων και φυσικά και πολλές χιλιάδες πρώην πρόεδροι. Ακόμα πιο εντυπωσιακός είναι ο αριθμός των ποδοσφαιριστών. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΟΥΕΦΑ, στα 4.234 αυτά σωματεία είναι εγγεγραμμένοι 222.542 παίκτες!

1 ΣΤΟΥΣ 10 ΕΛΛΗΝΕΣ

Αν, λοιπόν, υποθέσουμε ότι η μέση ελληνική οικογένεια είναι τετραμελής, περισσότεροι από ένα εκατομμύριο Έλληνες έχουν συγγένεια πρώτου βαθμού με το ποδόσφαιρο, και αν βάλουμε στον υπολογισμό και

τους θείους και τα ξαδέρφια, και τους παράγοντες και τους δικούς τους συγγενείς, πολλοί περισσότεροι.

Τουλάχιστον ένας στους δέκα Έλληνες έχει άμεση σχέση με το ποδόσφαιρο.

ΚΑΙ ΓΙΑΤΙ ΟΧΙ;

Και καλά κάνουν και ασχολούνται με το ποδόσφαιρο.

Έχετε δει την πολιτική στην Ελλάδα τι χάλια έχει; Από πού κι ως πού είναι καλύτεροι όσοι, κραδαίνοντας πράσινες και μπλε σημαίες, πανηγυρίζουν την εκλογική νίκη κάποιου κόμ-

ματος από τους οπαδούς μιας ομάδας; Στο κάτω κάτω, οι ποδοσφαιρικοί οπαδοί άντε να σπάσουν καμιά τζαμαρία, κανένα βαγόνι του ηλεκτρικού στην Αθήνα. Οι οπαδοί των κομμάτων βάζουν στο λούκι όλη τη χώρα.

ΕΠΙΣΗΜΑΪΝΟΥΜΕ

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΚΡΑΥΓΗ

Αναρωτιέμαι ειλικρινά –πέραν των όσων ειλικρινών ή ανειλικρινών κατά καιρούς δηλώνουμε– τι σχέση παίζουν τα εικαστικά στη ζωή μας. Κι αυτή πάλι η λέξη «εικαστικά» πόσο είναι ουδέτερη και άκομψη. Και ο εικαστικός χώρος, πάλι, μια αγκαλιά άνθρωποι που ελάχιστα συμφωνούν και συνήθως διαγκωνίζονται για θέσεις ή για την διεκδίκηση ενός μικρού ή μεγάλου κομματιού από την πίτα της αγοράς.

— Και η καλλιτεχνική αγορά; Η ίδια βρίθκει από πλαστά ή σαν πλαστά έργα, από κατασκευάσματα αμφίβολης αισθητικής ή από τις μηχανές που στήνουν οι επιτήδριοι για να προσελκύσουν τους συλλέκτες, το κοινό, τους χορηγούς ή τις αρμόδιες υπηρεσίες του ΥΠΠΟ. Πόσο ανιαρά είναι όλα αυτά!

Αν ό,τι λάμπει δεν είναι χρυσός, στο χώρο των εικαστικών και ο χρυσός έχει σχετικότατη σημασία. **Βλέπετε, στη συνείδηση των πολλών μπερδεύεται η χρηματιστηριακή με την αισθητική αξία του έργου, η διακόσμηση με την αληθινή έρευνα, η εικονογράφηση με την ζωγραφική, αυτό που φαίνεται «παλιό» μ' αυτό που μοιάζει «καινούργιο»** κ.ο.κ. Πρόσφατα, μου επετέθη γνωστός και επιτυχής ζωγράφος ως **μηνίων Αχιλλεύς**, κατηγορώντας με ότι τον κατηγορώ πως ζωγραφίζει για νεόπλουτους (Nouveaux Riches κατά την έκφρασή του). Λες και είναι κακό αυτό. Ή λες και δεν έχει ο ίδιος ολόκληρη λίστα αναμονής από πελάτες των βορείων προαστίων οι οποίοι περιμένουν να περατωθεί η βίλα τους και να τελειώσει ο πίνακας, για να τοποθετηθεί στο καθιστικό που βλέπει προς την πισίνα. Άρα το θέμα του έργου οφείλει να είναι ανάλογο. Λες και δεν αμιλλώνται δεκάδες εντόπιοι Hockney ή Bacon ή Warhol ή Magritte για να φιλοτεχνήσουν έργα που θα γίνουν ανάρπαστα μεν από την καθ' ημάς περιφέρεια, αλλά τα οποία δεν θα είχαν **καμία** αξία εκτός Ελλάδος. Λες και δεν δουλεύουν σχεδόν όλοι βάσει συγκεκριμένων προδιαγραφών που επιτάσσουν διεθνείς μόδες· μόδες που προπαγανδίζονται από φερέλπιδες δημοσιογραφούντες αστερίες από τα ηλεκτρονικά ή τα έντυπα ΜΜΕ. Τι θλίψη, αλήθεια, όταν ένας ολόκληρος κόσμος, λόγω αμάθειας ή μισαλλοδοξίας, το μόνο που βλέπει είναι κάποιες αισθητικές συνταγές που λειτούργησαν πριν από δεκάδες χρόνια και σήμερα καθίστανται πάλι άνευ ουσιαστικού λόγου επίκαιρες.

— Πόσο απηχεί, όμως, την εποχή μας ο ένας που ζωγραφίζει αλλά Caravaggio, ο άλλος α λα Chardin, ο τρίτος α λα Beuys και πόσο μπορούμε να είμαστε ευτυχείς για την τέχνη που παράγουμε και καταναλώνουμε σαν να είναι προϊόν super market;

Αυτό που εισπράττει κανείς είναι ένα αίσθημα μελαγχολίας από τη γενικότερη σύγχυση και παραζάλη αλλά και από την διαπίστωση ότι τα «εικαστικά» παίζουν εν τέλει ασήμαντο ρόλο στη ζωή και την εξέλιξη αυτού του τόπου.

Αναφερόμαστε συχνά σε ζωγράφους, γλύπτες, μουσικούς, συγγραφείς.

— Μπορούμε, όμως, ν' αναφερόμαστε σε καλλιτέχνες; Αυτό που συνήθως βλέπω είναι κάποιοι ψοφοδεείς «δημιουργοί» που ταυτίζουν ευρύτερα τον κόσμο και την αγωνία του με τα στενά όρια του ατομικού τους κόσμου.

Δεν υπάρχει πια αυτό που υπήρξε στα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια, δηλαδή μια καλλιτεχνική κοινότητα που να μοιράζεται συγκινήσεις και που να παράγει ιδεολογία. Που να καταθέτει αισιοδοξία.

Μάνος Στεφανίδης

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

• **Ταξιδέψτε:** Στην Έδεσσα από 15-22 Μαΐου για το Γ' Εαρινό Φεστιβάλ Μουσικής που διοργανώνει η Δημοτική Επιχείρηση «Καταρράκτες» Έδεσσας. Στις 21.5 το Jazz Quartet του Δήμου Δημητριάδη θα σας κουρδίσει στο ρυθμό του: από Mainstream και Free τζαζ μέχρι Funk και Βαλκάνια. Στις 22.5 η **Νατάσσα Μουμτζίδου** με την Passion Big Band θα σας ταξιδέψει στη δεκαετία του '30 με τις «λευκές» και «μαύρες» ορχήστρες στην Αμερική. Αίθουσα «Μέγας Αλέξανδρος», 8 μ.μ. Αν σας μείνει χρόνος...

• **Δείτε:** Την έκθεση ζωγραφικής του **Πάρι Χατζηγιάννη** στην Αίθουσα Παρθεναγωγείου Έδεσσας ως τις 23.5.

• **Δείτε:** Την Έκθεση «Οδοιπορικό στην Κορινθία» που οργανώνει το Ιστορικό-Λαογραφικό Μουσείο Κορίνθου Βάσω Πετροπούλου-Παναγιώτου Γαρταγάνη με χαρακτηριστικά από τον 15ο ως τον 19ο αι., από τη συλλογή του Αναστάση Παπαληγούρα. Ως τις 9 Ιουνίου '99, καθημερινά εκτός Δευτέρας, 8.30 π.μ. έως 1.30 μ.μ., στο χώρο του Ιστορικού-Λαογραφικού Μουσείου Κορίνθου.

• **Δείτε:** Την έκθεση του **Γιώργου Χατζημιχάλη** «Από τα αρχεία του εργαστηρίου σχεδίων και εικόνων σε κρίση», στην Γκαλερί Ζουμπουλάκη σε επιμέλεια Κατερίνας Κοσκινά. Ο Χατζημιχάλης γεννήθηκε στην Αθήνα το '54 και σπούδασε ζωγραφική στο Λονδίνο. Παρουσίασε την πρώτη του ατομική στην «Ωρα» του Μπαχαριάν, το 1977. Επ' ευκαιρία της έκθεσης η «Άγρα» κυκλοφορεί το βιβλίο του καλλιτέχνη **Σταυροδρόμια**.

• **Αποκτήστε:** Τα αυτόγραφα έργα του Διονυσίου Σολωμού, *Η Γυναίκα της Ζάκυθος*. Είναι το πρώτο μέρος από το σύνολο των 15 ενοτήτων που θα κυκλοφορήσουν. Μια εργασία που ξεκίνησε ο **Λίνος Πολίτης** και ολοκλήρωσε η **Ελένη Τσαντσάνογλου** στην παρούσα αναθεωρημένη δεύτερη έκδοση που έγινε από το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, το Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης και το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου. Στο τεύχος Α', αντικρίζουμε τις φωτοτυπίες, την πιστή, δηλαδή, αναπαραγωγή των χειρογράφων και στο τεύχος Β' διαβάζουμε την τυπογραφική μεταγραφή τους. Ένας εκδοτικός άθλος δηλαδή, που προσφέρεται σε όλους μας με τη γενναιοδωρία των απόντων πρωτεργατών και τη συνδρομή όλων όσοι ακολούθως φρόντισαν για τη συνέχιση του έργου. Και είναι πολλοί. Μνημονεύω μόνο την **Κατερίνα Τικταπούλου** που φρόντισε για την εξαιρετική επιμέλεια της έκδοσης.

ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΤΟΥ ΚΑΛΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ

Ο «ΘΡΥΛΟΣ ΤΟΥ ΑΝΗΛΙΑΓΟΥ» είναι η ιστορία της πάλης του ήρωα με τις αντίρροπες δυνάμεις του καλού και του κακού, με το σκο-

τάδι της νύχτας και τη λαχτάρα της ψυχής για το φως, που εν τέλει σπάει τα δεσμά κι επιβάλλεται ενάντια στον φόβο και την απόγνωση. Το παραμύθι του Ανή-

λια γ ο υ μπορεί κάλλιστα να θεωρηθεί αλληγορική σύνθεση για τον πόλεμο στη διπλανή Γιουγκοσλαβία, όπου το παράλογο αναμετράται με τη

ζωή καθώς το σκότος απλώνεται απειλητικό πάνω από τα κεφάλια των λαών της περιοχής. Είναι το έργο του Γιώργου Σκούρτη που για πρώτη φορά παρουσιάζεται φέτος, στις 4 και 5 Ιουνίου, στο «Ανοιχτό Θέατρο» στο πλαίσιο των εκδηλώσεων «Μήνας Χορού 1999». Η χοροθεατρική διάσταση του *Ανήλιαγου* προσελκύει το ενδιαφέρον καθώς μια νέα ομάδα, ο «Ερμέρως», με χρονικά σύντομη αλλά σε σταθερές ποιοτικές βάσεις δημιουργική παρουσία, έχει αναλάβει τη χοροκινητική διατύπωση στο δραματοποιημένο κείμενο. Ο *Ανήλιαγος* παρουσιάζεται με γνώμονα σύγχρονες κινησιολογικές προτάσεις που πρεσβεύουν τη δημιουργική χρήση στοιχείων από παραδοσιακά δρώμενα και μοντέρνες χορευτικές τεχνικές - υλικό αναμειγνύόμενο με τέτοιο τρόπο ώστε να αποφέρει ένα πρωτότυπο καλλιτεχνικό αποτέλεσμα. Η παράσταση στηρίζεται στο τρίπτυχο λόγου, μουσικής και κίνησης, τα οποία συμπράττουν στο μήνυμα-συμπέρασμα ότι η δύναμη της θέλησης ξεπερνά τη θυσία και την απώλεια. Τη σκηνοθεσία του *Ανήλιαγου* έχει φροντίσει η *Ειρήνη Βαχλιώτη*, τη χο-

ρογραφική επιμέλεια κι εκτέλεση ο *Φάνης Καφούσιας*, τη μουσική σύνθεση το συγκρότημα των *Άβατον*, τα σκηνικά-κοστούμια η *Μαρία Καραθάνου* και η *Ντένυ Βαχλιώτη*, ενώ την αφήγηση του κειμένου ο ηθοποιός *Πασχάλης Τσαρουχάς*. **B. P.**

ΦΟΙΤΗΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Η Θεατρική Ομάδα «Ατραπός» του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών παρουσιάζει από σήμερα 21 έως τις 30 Μαΐου στο κτίριο «Κωστής Παλαμάς», Μασσαλίας 1 και Ακαδημίας, το έργο της *Λίνα Βερτμίλλερ* *Έρωτας και Αναρχία*.

Η ιστορία αναφέρεται στην προετοιμασία μιας, τελικά αποτυχημένης, απόπειρας δολοφονίας του Μπενίτο Μουσολίνι στη Ρώμη το 1932.

Ημέρες και ώρες παραστάσεων: **21 έως 30 Μαΐου**, ώρα 21.30.

Θα γίνουν και μεταμεσονύκτιες παραστάσεις στις **22, 25, και 29 Μαΐου**, ώρα 24.00. **Η είσοδος είναι ελεύθερη.**

Τηλέφωνο επικοινωνίας: 88.22.361.

Β Ο Μ Β Ι Δ Ι Α πολιτιστικής Α Φ Α Σ Ι Α Σ

- Και ο Μακιαβελισμός θέλει την αισθητική του.
- Η Μαγδαληνή η Ολόλαμπρη όμως δεν μετανοεί με τίποτε.
- Αντίθετα, οι εγχώριες Μαγδαληνές νομίζουν ότι με φραστικές συγγνώμες καθάρισαν.
- Έτσι όμως μοιάζουν το λιγότερο Πιλάτοι και το περισσότερο Πόντιοι.
- Στη θέση της ουτοπικής Μεγάλης Ιδέας έβαλαν τον μικροϊδεατισμό και την ολιγοφρένεια.
- Σωστά το διατύπωσε η «Πρωτοβουλία Πολιτών 1ης Μαρτίου»: Ο πιο πολυσύχναστος δρόμος του μυαλού τους είναι η Σοφοκλέους.
- Και συνεχίζουν: «Γιατί διαλύθηκε το Ίδρυμα Ελληνικού Πολιτισμού; Και η Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού. Απεργεί;»
- Ελάτε που δεν ξέρετε! Κι αν δεν ξέρετε εσείς, ο συνεργάτης σας κ. Μικρούτσικος όλο και κάτι θα ξέρει...
- Εκτός κι αν έχουν όλοι την λατρεμένη αμνησία του πολυαγαπημένου μας Μίκη.
- Και βέβαια τον Μίκη πάντα τον

συγχωρούμε. Τους άλλους όμως;

- «Έξυπνη» ρουκέτα κυνηγάει έναν τύπο στο Βελιγράδι. Κι αυτός διαμαρτύρεται: Δεν είμαι

Σέρβος, σερβιτόρος είμαι! (Χαρισμένο στον Α. Πετρούλακη).

- Πέντε μήνες απλήρωτες οι υπερωρίες των αρχαιοφυλάκων, οι οποίοι και απεργούν ακριβώς στην έναρξη της τουριστικής περιόδου κλείνοντας τα μουσεία της χώρας.

• Η Γ. Γραμματέας του ΥΠΠΟ ομολογεί το δίκαιο του αιτήματός τους.

Ο κ. Βενιζέλος;

- Ξέχασα. Αυτός τώρα «αναπτύσσει» άλλους χώρους.

• Τον Φασιανό αυτοί, τον Κεσσανλή εμείς.

• Του οποίου Κεσσανλή το βιβλίο-λεύκωμα που κυκλοφόρησαν οι εκδόσεις ΑΔΑΜ είναι ένα αριστούργημα (επιμελητής του ο Γ. Τζιρτζιλάκης).

• Να φανταστείτε ότι γράφουν μέσα από τον Χρήστο Ιωακειμίδη ως την Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα. Αυτό δεν είναι βιβλίο, είναι κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας.

• Ο Ντένης Ζαχαρόπουλος, ο διακεκριμένος έλληνας τεχνοκριτικός,

ανέλαβε αφενός Γενικός Διευθυντής του γαλλικού υπουργείου Πολιτισμού και αφετέρου κομισάριος του Γαλλικού Περιπτέρου στην Biennale.

• Μόνο στον κ. Βενιζέλο δεν έκανε ο Ζαχαρόπουλος για διευθυντής του Μουσείου Μοντέρνας Τέχνης στη Θεσσαλονίκη.

• Όπως, βεβαίως, δεν έκανε και ο κ. Ιωακειμίδης για την Αθήνα.

• Ο Φασιανός όμως!

• Ο Γιώργος Τσιτσόπουλος ήταν εξαιρετικός ως πάστορας στην Χώρα Ήφεν του Ιάκωβου Καμπανέλλη που ανέβασε ο Γιώργος Μιχαηλίδης στο «Ανοιχτό Θέατρο».

• Ομοίως διακρίθηκε και ο γιος του, ο ζωγράφος Φίλιππος Τσιτσόπουλος στην πρόσφατη έκθεση που παρουσίασε στον «Κρεωνίδα» με τίτλο Los Vientos.

• Κατά μάνα κατά κύρη.

• Το 5ο Φεστιβάλ Χορού στην Καλαμάτα έχει ένα εξαιρετικό πρόγραμμα. Για δέκα μέρες οι λάτρεις του χορού θα δουν από την Λία Μελετοπούλου ως τον Άλβιν Νικολάι

και από τον Δημήτρη Παπαϊωάννου ως την Ίμπαλ Πίντο (κυρίως αυτή).

• Πρόκειται για μιαν αναμφισβήτητη επιτυχία του Δικτύου Πόλεων και οφείλουμε να το αναγνωρίσουμε.

Μανωλάκης ο Βομβιστής

Ένας κριτικός μείζονος κλίμακος

του Αλέξη Ζήρα

Στα μέσα της δεκαετίας του '70 ζούσα
ακόμα στο πατρικό μου, πολύ κοντά
στο σπίτι του Σπύρου Τσακνιά.

Παρά τη γενική ατμόσφαιρα
της συναισθηματικής έξαρσης
που διαδεχόταν την
αναγκαστική αδράνεια τόσων
ετών, βρισκόμουν ακόμα κάτω
από τον αστερισμό του
ντοστογιεφσκικού ανθρώπου του
υπογείου, έχοντας οργανώσει τη
ζωή μου μακριά από τους

κανόνες της
αγοράς. Αλλά
και ο Σπύρος,
από τη μεριά
του, έμοιαζε
να βγαίνει
από μια
περίοδο

μακροχρόνιου εκτοπισμού. Και παρά το ότι η θητεία του στα γράμματα είχε
την αφετηρία της αρκετά χρόνια πίσω, κατ' ουσίαν τότε επιχειρούσε το
ουσιαστικό του άνοιγμα προς τη λογοτεχνία, θέλοντας, με αρκετό ενθουσιασμό
αλλά και αρκετή επιφυλακτικότητα (κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις
μπορούν αυτά τα δυο να συμψηφιστούν), να καλύψει το «χαμένο έδαφος».

Περνούσαμε έτσι αρκετές ώρες, κυρίως τα απογεύματα, κάνοντας τον μικρό
χώρο του σπουδαστηρίου μου αδιαπέραστο από τους καπνούς των τσιγάρων
και από τα πολλά και συνήθως αναπάντητα ερωτήματα που έκαναν τις
συζητήσεις μας πολλές φορές να μοιάζουν μετέωρες.

Σ κέφτομαι πόσο συχνά
η μνήμη μάς παίζει πε-
ρίεργα παιχνίδια.
Ενώ θυμάμαι πολύ
καλά την εντύπωση
που μου είχαν προξενήσει τα
κριτικά του κείμενα που διά-
βαζα στην *Αυγή*, δεν μπορώ,
παρά τις προσπάθειες που κα-
τέβαλα, ιδίως μετά το θάνατό
του, να ανακαλέσω τον τόπο
και τις συνθήκες της πρώτης
συνάντησής μας. Είχε τότε δη-
μοσιεύσει, σχεδόν ταυτόχρο-
να, δύο συλλογές ποιημάτων,
Εν Αυλίδι και *Ιστορίες με το*
Σέργιο, και αυτό που μπορώ να
θυμηθώ με αρκετή καθαρότη-
τα είναι το καλοκαιρινό βράδυ
στη βεράντα του σπιτιού μου,
μετά από μια γερή οινοποσία
με μεγάλη παρέα σε κάποιο
στέκι της εποχής, όπου τραυλί-
ζοντας και θέλοντας συνάμα
να φανούμε στο ύψος των πε-
ριστάσεων, προσπαθούσαμε
με το Σπύρο να βάλουμε σε τά-
ξη το μουνδιασμένο μυαλό μας.
Και τότε, όπως και στη συνέ-
χεια, σε άλλες αναρίθμητες πε-
ριπτώσεις συζητήσεων, είχα
εντυπωσιαστεί από την ικανό-
τητά του να μιλάει συνδηλωτι-
κά, δηλαδή να εννοεί κάτι πε-
ρισσότερο από αυτό που ει-
σπράττεται από τον συνομιλη-
τή του σε πρώτο επίπεδο. Νο-
μίζω ότι αυτό δεν οφειλόταν σε
κάποιο έμφυτο χάρισμα του,
αλλά ήταν προϊόν μιας παρα-
τεταμένης διαμονής του σε ό,τι
αποκαλούμε εσωτερική ζωή, η
ζωή εκείνη η οποία αναπτύσ-
σεται, πλουτίζει και θησαυρί-
ζει όντας «εξόριστη» στη σκιά

της πιο συμβατικής πολλές φορές καθημερινότητας. Ήταν ένας λόγος που σπανίως ακολουθούσε τονικότητες με οξείες διακυμάνσεις, ένας λόγος στρογγυλεμένος, παραμυθητικός, ροηκός αλλά και αρχιτεκτονημένος, με ενδιάθετη την αίσθηση της στωικής απόγνωσης που αυτή ακριβώς σήμαινε και άφηνε ανοιχτό εκείνο που δεν κατονομαζόταν.

Ιδιοσυγκρασιακά ήταν ένας άνθρωπος του ημίφωτος. Όχι ότι περιφρονούσε τα δημόσια πράγματα, αλλά αναμφίβολα προτιμούσε τις συνθήκες όπου η ένταση έχει μειωθεί, όπου οι φωνές έχουν κουραστεί και έχουν χάσει την εριστικότητα τους. Τότε, αναδυόταν η συγκεφαλαιωτική και αθροιστική του προσπάθεια, αυτός ο επιμερισμός κερδών και ζημιών που χρειάζεται κάθε συζήτηση. Μ' αυτή την έννοια, υπήρχε πάντοτε στη σκέψη του μια τάση αναδιάταξης και επαναδιαπραγματεύσης των λεγομένων και των πεπραγμένων, είτε στο πεδίο της πολιτικής και των ιδεών είτε στο πεδίο της τέχνης. Αυτή η τήρηση μιας λογικής ακολουθίας στη διαδικασία των προσεγγίσεών του, προσδιορισμένη σε σημαντικό βαθμό από την ώριμη ανάγνωση των μεγάλων μαρξιστών και μεταμαρξιστών φιλοσόφων και θεωρητικών της λογοτεχνίας (ο Γκέοργκ Λούκατς είχε μια εμβληματική θέση σ' αυτό το πάνθεον) σχημάτισε, κατά τη γνώμη μου, και τον τρόπο ανάπτυξης των κριτικών κειμένων του. Ξεκινούσε πάντοτε από τη διατύπωση ορισμένων γενικών αρχών, για να περάσει στα επιμέρους, όχι όμως εφαρμόζοντας κάποια κανονιστική που προκαθόριζε το ζητούμενο, αλλά εντοπίζοντας πολύ συχνά, την ίδια τη στιγμή του κριτικού διαλόγου με τα

σημεία του κειμένου, απροσδόκητα ανοίγματα που ανέτρεπαν ακόμα και τη σχετική επιχειρηματολογία του.

Η παρείσδυση αυτής της αμφιλογίας είναι γεγονός σε πολλά από τα γραπτά του, ιδιαίτερα στις βιβλιοκρισίες του, και σημαίνει αυτό ακριβώς στο οποίο θα ήθελα να επιμείνω: *ότι σ' αυτά τα κείμενα μεταγυζόταν απροσδόκητα το ψυχικό του απόθεμα*. Ανεξάρτητα από το αν συνέπιπταν ή όχι οι προτιμήσεις μας, δεν μπορούσα παρά να του αναγνωρίσω ένα πάθος στην υπεράσπιση ή στην απόρριψη όχι τόσο ενός βιβλίου όσο μιας τεχνικής. Είχε διαμορφώσει με αφάνταστη επιμονή και μετά από χρόνων μοναχικές αναζητήσεις, μια μαστορική αντίληψη για το χτίσιμο του μυθιστορηματικού σύμπαντος. Συχνά έτσι μπορεί να αντιληφθεί κανείς εκεί την προσωπική συγκίνηση ενός αναγνώστη που κάθε άλλο παρά είναι επαγγελματίας και που η χειρωνακτική εξάσκηση μιας αφήγησης, η οποία συντίθεται με αφορμή μιαν άλλη αφήγηση, τον τρέπει προς έναν ηδυσμένο λόγο. Ή, ακόμα, την ικανοποίηση και την ψυχική του ευφορία που προέκυπταν από μια αναγνωστική εμπειρία η οποία του απελευθέρωνε καινούργιες οπτικές.

Θα έλεγα, μάλιστα, ότι η αφηγηματική ροή που υπάρχει σε κάθε γραπτό του -και εδώ συμπεριλαμβάνω τα ποιητικά, όσο και τα δοκιμακά ή τα πεζογραφικά του κείμενα- αντανακλά την παραμυθητική, προφορική του δεινότητα να μεταφέρει τον κόσμο σε μια εξιστόρηση. Βλέποντας το έργο του αναδρομικά, εντυπωσιάζομαι για μια ακόμα φορά από το ότι επί τόσα χρόνια πολιορκούσε, σκοπεύοντας από χίλιες δυο

μεριές ένα λογοτεχνικό είδος που τελικά το έψαυσε μόνο στα ειδοποιά χαρακτηριστικά του: το μυθιστόρημα. Ανήκε σε μια γενιά που κινήθηκε αποκλειστικά πάνω στον διπολικό άξονα ποίηση-μυθιστόρημα και που ξανάβαλε το ερώτημα της κρίσης της επικής συνειδησης σε μια εποχή, δηλαδή μετά τον πόλεμο, όταν εμφανίζονταν τα πρώτα ίχνη κόπωσης ακόμα και στους σημαντικούς ευρωπαίους συγγραφείς του μοντερνισμού. Πολλές συζητήσεις μας είχαν καταλήξει σε αδιέξοδο, καθώς υπεράσπιζα την άποψη ότι οι πεζογράφοι της γενιάς του δημιουργούσαν έχοντας αποκλειστεί μέσα στο πνεύμα μιας συλλογικής φαντασίωσης. Ότι συνέχισαν από μια άποψη την απεγνωσμένη προσπάθεια της αθηναϊκής γενιάς του '30 να δημιουργήσει έναν δίαυλο υποθετικού και ιδεώδους σχηματισμού της αστικής συνειδησης μέσω της μυθιστορηματικής σύνθεσης. Εκείνος, μου αντέτεινε ότι, στο βαθμό που η ποίηση ή άλλες αφηγηματικές μορφές, όπως το διήγημα, δεν έχουν πια τη δυνατότητα να απεικονίσουν ένα συλλογικού χαρακτήρα μόρφωμα, είναι καταδικασμένες να έχουν έναν ρόλο περιθωριακό. Συγκρίνοντας τώρα τις μελέτες του για τους μεταπολεμικούς ποιητές και πεζογράφους, ανακαλύπτει εύκολα κανείς το πόσο διορατικός και επινοητικός αναδεικνύεται όταν ασχολείται με τα θέματα και τα προβλήματα ανάλυσης των στοιχείων του μυθιστορήματος. Και πόσο αμήχανος και συγκρατημένος, όταν επιχειρεί να κάνει ορισμένες δευτεροβάθμιες προσεγγίσεις σε ποιητές, μάλιστα, με τους οποίους συνδεόταν προσωπικά. Ήταν αναπόδραστα συνδεδεμένος με τους συγγραφείς για τους οποίους η μυθοπλασία ισοδυναμούσε με

ιεροτελεστία, με συγγραφείς όπως ο Στρατής Τσίρκας, ο Αλέξανδρος Κοτζιάς, ο Ανδρέας Φραγκιάς, ο Νίκος Κάσδαγλης, ο Άρης Αλεξάνδρου, ο Χριστόφορος Μηλιώνης, ο Νίκος Μπακόλας (αλλά και ο Ηλίας Παπαδημητρακόπουλος, που τα διηγήματά του τα εξέταζε, όπως και του Δημήτρη Χατζή, ως μέρη ενός λογοτεχνικού σύμπαντος εν προόδω), που το έργο τους συνδύαζε το πάθος για τη χώρα με το πάθος για τη μαστορική γραφή.

Ημινόδιον
ΑΘΗΝΑ ΙΟΥΝΙΟΣ 1999

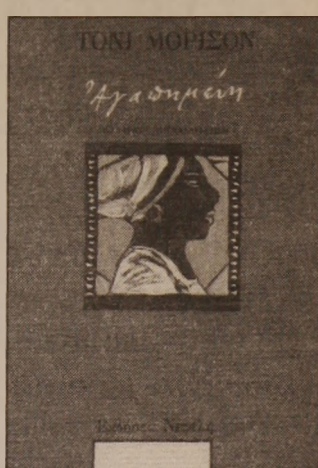

Γ. ΜΑΝΟΥΣΑΚΗΣ. Τρία μικρά κεφάλια σ. Μ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ. Η νύχτα του πεπασσέν σ. Ρ. ΣΕΛΙΑΝ. Ο Μεσσηνισμός. Μην. Γ. Σαμαράκης. Ν. ΛΕΒΕΝΤΗΣ. Άρπαξη και φθορά γλώσσας του Γ. Σαραντάκη σ. ΗΡ. ΝΙΚΟΠΟΥΛΟΥ. Ένα κείμενο σ. ΕΑ. ΑΡΣΕΝΙΟΥ. Πού είναι ο υπερακασμάς όταν πεθαίνει σ. ΕΑ. ΚΟΤΖΙΑ. Η πεζογραφία του Βασίλη Τσαμικού σ. Β. ΤΣΙΑΜΠΟΥΣΗΣ. Πίλκρες μελιζάνες σ. Γ. ΒΑΡΒΕΡΗΣ. Εισαγωγή στην μετάφραση του Δυσκόλου του Μενάνδρου σ. ΕΝ. ΠΑΡΟΛΩ. Βιβλιοκρισίες - αναφορές - σχόλια Γράφουν: Γ. ΑΡΑΓΗΣ, Ν. ΛΕΒΕΝΤΗΣ, Φ. ΤΕ...

ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ
Δύσκολος ή Μισάνθρωπος
* ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΕΡΗΣ *

ΡΖΑΚΗΣ, Γ. ΣΑΓΚΡΩΤΗΣ, Μ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ, Γ. ΠΑΤΙΑΝΗΣ, Σ. ΠΑΣΤΑΚΑΣ, Ν. ΦΩΚΑΣ, Ν. Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ, ΧΡ. ΔΑΛΚΟΣ, Α. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ, Κ. ΒΟΥΓΑΡΗΣ, ΑΙΤ. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ
* Εξώφυλλο - Κοσμήματα: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΕΡΟΣ *

29

Τόνι Μόρισον
ΑΓΑΠΗΜΕΝΗ
Τώρα και
στον κινηματογράφο
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Οι δραστηριότητες του Φεστιβάλ Αθηνών έχουν γίνει επίκεντρο πολλών συζητήσεων τα τελευταία χρόνια, καθώς ο κύριος χώρος στέγασης των εκδηλώσεων, το Θέατρο Ηρώδου Αττικού, έγινε τόπος παρουσίασης παραστάσεων και καλλιτεχνών που μαρτυρούσαν αντιφατικές ή και αμήχανες επιλογές. Αυτό που κυρίως φαινόταν ήταν η μεγάλη κρίση ενός «δεσμού» που πλέον παρέπαιε ανάμεσα στη λαμπρότητα των εκπροσώπων του σταρ-σύστεμ τού χθες και των προτύπων τού σήμερα. Ήταν σε θέση ο γνωστότερος κύκλος δερινών παραστάσεων να ανταποκριθεί στην (φυσική) έλλειψη ενός Νουρέγιεφ, και να επιβληθεί στη συνείδηση των νεότερων γενεών και τις απαιτήσεις των καιρών που ήδελαν να αμφισβητούνται τα κάθε είδους «γκαλά» ακόμη και μεγάλων καλλιτεχνών; Τι μορφή θα έπρεπε, λοιπόν, να πάρει το Φεστιβάλ, σε ποιο κοινό να απευδύνεται και τι είδους θεάματα να στεγαστούν στον «ιερό» χώρο του Ηρωδείου;

της Νατάσσας Χασιώτη

Ελληνικό Φεστιβάλ Α.Ε.

Ντεγκά: Μάθημα χορού.

Οπανικός και το «άρπα-κόλλα» τα τελευταία χρόνια φέρανε όχι μόνο «κεσάτια», αλλά και απίστευτες «λύσεις ανάγκης» προκειμένου να καλυφθούν έξοδα και ταμειακά ελλείμματα οφειλόμενα στην πολύ μικρή προσέλευση του κοινού. Έτσι, οι μουσικές, για παράδειγμα, επιλογές μεγάλου μέρους των νεοελλήνων, άφησαν περιθώρια ή δημιούργησαν τις συνθήκες ώστε να

παραχωρηθεί ο χώρος σε λαϊκο-γκαλά με εγχώριες ντίβες. Απ' αυτό το επικίνδυνο «tip» φάνηκε να υπάρχει ελπίδα διαφυγής, με την δημιουργία του Ελληνικού Φεστιβάλ Α.Ε. Ανεξαρτητοποιούμενο, ώστε να οργανώνει το πρόγραμμα του Φεστιβάλ με τη δυνατότητα παραγωγών και παραγωγeliών απευθείας και όχι ακολουθώντας και αγοράζοντας τις προτάσεις καλλιτεχνικών πρακτόρων, θα είχε τη δυνατότητα

χρήσης του Ηρωδείου για σαράντα ημέρες, από τέλη Ιουνίου ως τις αρχές Αυγούστου.

Το τι ακολούθησε τα φιλόδοξα σχέδια και τις εξαγγελίες των πρώτων ημερών είναι λίγο-πολύ γνωστό. Ο λόγος που επανερχόμαστε είναι οι παραστάσεις του Μπαλέτου της Εθνικής Λυρικής Σκηνής (και ο χορός μας ενδιαφέρει εδώ), καθώς και η συνήθης ασυνεννοησία ανάμεσα

στους διάφορους «παράγοντες» και «φορείς» (ή τουλάχιστον αυτό προκύπτει από τις επίσημες και ημιεπίσημες ανακοινώσεις των ενδιαφερομένων μερών). Το αποτέλεσμα είναι και τα δύο μέρη να βρίσκονται ή να έχουν περάσει μεγάλη κρίση (παραιτήσεις, ανακοινώσεις, φαιδρά σχόλια από σχετικούς και άσχετους), και να έχει για άλλη μια φορά πληγεί η αξιοπιστία τους. Και βέβαια, δεν είναι το καλύτερο, ένας καλλιτεχνικός οργανισμός, όπως η Λυρική, να θεωρείται ένα από τα χρόνια δεινά αυτής της χώρας, χωρίς ελπίδα σωτηρίας ή καλύτερευσης της εικόνας και της αξιοπιστίας της. Το ίδιο ισχύει και για το Φεστιβάλ, η κακή λειτουργία του οποίου δημιουργεί κλίμα αβεβαιότητας και αμφισβησιών και στο κοινό, που μόλις είχε αρχίσει να θεωρεί και πάλι τις παραστάσεις του Ηρώδειου πόλο έλξης και ενδιαφέροντος.

Η δημιουργία ενός ανεξάρτητου οργάνου, όπως το Ελληνικό Φεστιβάλ Α.Ε., ήταν μια κίνηση σωστή, που κάτω από τις απαραίτητες προϋποθέσεις της σωστής λειτουργίας (αντικειμενικά κριτήρια στην επιλογή καλλιτεχνών, ενημέρωση και εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων μάρκετινγκ κ.λπ.), θα μπορούσε να εξασφαλίσει ταχύτητα στη λήψη των αποφάσεων όσον αφορά στο Φεστιβάλ, πιο σύγχρονη αντιμετώπιση στον τρόπο προώθησης των παραστάσεων, καθώς και ευελιξία στην επιλογή των σχημάτων και των καλλιτεχνών που θα έπαιρναν μέρος στις εκδηλώσεις του. Είναι κρίμα, λοιπόν, που στις απαρχές της λειτουργίας του φορτώθηκε προβλήματα απ' αυτά που δεν σπανίζουν στην ελληνική πραγματικότητα και ενεπλάκη στους δαιδάλους της ασυνεννοησίας της δημόσιας διοίκησης, όπου δεν γνωρίζει η αριστερά τι ποιεί η δεξιά, ή εν πάση περιπτώσει αδιαφορεί για ό,τι κι αν αυτή ποιεί.

Το πρόβλημα όμως βαθαίνει και πάνω στην Λυρική Σκηνή, βασικό πρόβλημα της οποίας είναι η διατήρηση των διευθυντών της στις θέσεις τους για κάποιο σεβαστό χρονικό διάστημα! Στον υπόλοιπο κόσμο –και ίσως ακούγεται τετριμμένο, αλλά το παράδειγμα ανάλογων σχημάτων που λειτουργούν δεκαετίες με επιτυχία είναι χρήσιμο– δεν νοείται αλλαγή διευθυντή με τέτοια συχνότητα. Βεβαίως στην περίπτωση του κ. Κούκου, είχαμε παραίτηση, αλλά και πάλι στο ίδιο αποτέλεσμα καταλήγουμε: να βρίσκεται «ακέφαλο» το μόνο κρατικό συγκρότημα όπερας και μπαλέτου, πριν καν ο αποχωρών υπεύθυνος προλάβει να «μάθει τα κατατόπια».

Η κόντρα λοιπόν κατέληξε άσχημα και

για τις δύο εμπλεκόμενες πλευρές, κι ως την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές, δεν είναι γνωστό αν θα γίνει ή δεν θα γίνει τελικά η παράσταση του μπαλέτου της Λυρικής στο Ηρώδειο. Κανένας λοιπόν ο νικητής πέραν της μικροπολιτικής, σ' αυτή τη διένεξη που αφορούσε την ημερομηνία παρουσίας του μπαλέτου στο Ηρώδειο, και κατ' επέκταση τις άδειες θερινών διακοπών των χορευτών (καθ' όλα σεβαστές) καθώς και τις ανησυχίες για την έγκαιρη (ποια;) έναρξη της επόμενης σαιζόν που θα έπρεπε να μετατεθεί αν άλλαζε ο χρόνος αδειών(!) κ.λπ.

Τα συνδικαλιστικά προβλήματα των χορευτών (γιατί αυτοί μας αφορούν εδώ, το είπαμε), και οι πιέσεις που αυτά ασκούν, αφορούν δυστυχώς μόνο διεκδικήσεις που παροδικά αποφορτίζουν δυσανεκτικότητα και όποιες κρίσεις ελλοχεύουν στις σχέσεις τους με τον οργανισμό που τους έχει προσλάβει, την Ε.Λ.Σ. Ως «κρίση» μεταφράζουμε την χρόνια κακή οργάνωση, τους χαμηλούς μισθούς, τις ελάχιστες παραστάσεις, την αδυναμία αξιοποίησης του δυναμικού των χορευτών, ώστε το συγκρότημα να φανερώσει την πλήρη ισχύ του, την έλλειψη χάραξης κάποιας γραμμής ως προς το προφίλ του Μπαλέτου της Λυρικής (που η αλήθεια είναι ότι το επίπεδό του έχει ανέβει πολύ τα τελευταία χρόνια, και όλοι χαιρόμαστε γι' αυτό).

Από τη μια, δηλαδή, ανεβάζει, με μεγάλη επιτυχία, τον «Ζορμπά», κιτςάτο υπερθέαμα, κι από την άλλη *Ρωμαίο και Ιουλιέττα* ή το απολύτως κλασικό έργο *Μπαγιαντέρα* ή μοντερνίζοντα θεάματα ελληνικών «χοροθεατρικών ανθρώπων». Καλά ή αρκετά καλά ανεβασμένα και χορευμένα, πλην όμως σ' ένα απίστευτο αισθητικό και θεματολογικό ή υφολογικό φύρδην-μήγδην.

Ίσως είναι καλύτερα να μένουν αδιαπραγμάτευτα τα «μπάνια των χορευτών», από την άλλη όμως είναι ακόμη καλύτερα να μην μένουν αναξιοποίητοι οι χο-

ρευτές κάνοντας για μήνες μαθήματα και πρόβες κλεισμένοι στο στούντιο, να ενταχθούν τα ταλαντούχα παιδιά του Στούντιο Μπαλέτου στο τακτικό δυναμικό της Ε.Λ.Σ. ώστε να μην περάσουν τα χρόνια της ακμής τους ως έκτακτοι συμβασιούχοι, περιστασιακά χρησιμοποιούμενοι για τις ανάγκες κάποιων μεγαλύτερων παραγωγών, να αμειφθούν επιτέλους οι χορευτές καλύτερα (στην Ε.Ε. το επάγγελμά τους ανήκει στα «ανθυγιεινά επαγγέλματα»), και να υπάρξει μέριμνα για τους μεγαλύτερους σε ηλικία που ίσως δεν είναι συμβατοί με την τωρινή ποιότητα του συγκροτήματος, σ' αυτή την περίπτωση το παράδειγμα του Νέντερλαντς Ταντς Τεάτερ είναι ιδιαίτερα χρήσιμο.

Το Δ.Σ. του Ελληνικού Φεστιβάλ Α.Ε. υπάρχει. Η θέση του διευθυντή της Ε.Λ.Σ. πληρώθηκε. Ας φροντίσουν και οι δύο πλευρές να μην χαθεί η δυνατότητα να ξεκολλήσουν απ' το τέλμα οι λειτουργίες και των δύο οργανισμών. Η συνεργασία σε ό,τι αφορά (έστω για το μέλλον), κοινές δραστηριότητες είναι καλός σύμβουλος, χωρίς βιαστικές παρεμβάσεις και ενέργειες από άλλους φορείς. Η υπευθυνότητα, ο επαγγελματισμός, και –γιατί όχι;– το ήθος είναι για τον κάθε φορέα απαραίτητη προϋπόθεση για ορατά και καλά αποτελέσματα στο πεδίο δραστηριοποίησης του καθενός. Ίδωμεν...

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ
 Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας
 Μάνης 5, 106 81 Αθήνα. Τηλ.: (01) 38 18 372, Fax: 33 01 583

MARY TILES

**Μπασελάρ - Επιστήμη
 και αντικειμενικότητα**

Επιστημονική επιμέλεια: ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΜΠΑΛΤΑΣ

Η παγκοσμιοποίηση σ' όλους τους τομείς της οικονομίας δεν θα άφηνε αλώβητες ούτε τις δισκογραφικές εταιρείες. Τα σχέδια συγχωνεύσεων και εξαγορών αφορούν πλέον και τους κολοσσούς της μουσικής βιομηχανίας, οπότε έχουν αρχίσει να επεξεργάζονται και να προγραμματίζουν σχετικές κινήσεις. Η παγκόσμια αγορά τείνει να παρουσιάζει αυξητικές τάσεις και το μοίρασμα της «πίτας» εκ νέου. Κάπως έτσι έγινε πρόσφατα η απορρόφηση της Polygram από την Universal, ενώ σύντομα αναμένονται κι άλλες αντίστοιχες στον χώρο. Ουδέν σχόλιον, βέβαια, για τον σκεπτικισμό περί «μετοχοποίησης» ή συρρίκνωσης του καλλιτεχνικού προϊόντος και κυνικής μετατροπής του σε λογιστική μονάδα...

Ηχητικές αποδόσεις

του Βασίλη Ρούβαλη

OTTMAR LIEBERT

Innamorare

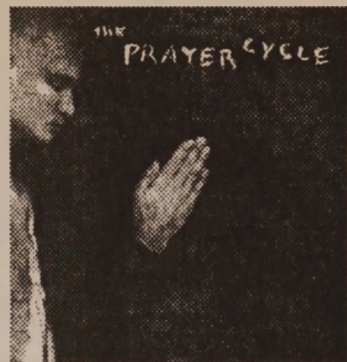
Ένας διεθνούς φήμης κιθαρίστας, συνθέτης και παραγωγός χρυσών και πλατινένιων δίσκων, ο Ottmar Liebert επιστρέφει δι-

σκογραφικά με αυτό το cd πιστοποιώντας τη σταθερή ποιοτική βάση της μουσικής του.

Πολύ εύκολα θα μπορούσε να κατηγοριοποιηθεί η συνθετική του βάση στο φλαμένκο εάν σε κάθε δίσκο δεν επιδείκνυε μια χαρακτηριστική διάθεση «παντρέματος» διαφορετικών ηχητικών βάσεων. Έτσι, και στην περίπτωση του *Innamorare* οι φλαμένκο ηχοχρωματισμοί αποτελούν συνδετικό κρίκο σε κιθαριστικά μέρη με έντονες επιδράσεις από τζαζ, φανκ, afro-beat αλλά και στοιχεία από διάφορους, τουλάχιστον αναγνωρίσιμους, χορευτικούς ρυθμούς. Η αίσθηση που απορρέει από το άκουσμα του *Innamorare* είναι το θερμό μεσογειακό φως και η δροσερή νοσταλγία του τοπίου που η κιθάρα του Ottmar Liebert φροντίζει στο έπακρο να αναδείξει με όλη τη μαεστρία και δημιουργική καθαρότητα.

JONATHAN ELIAS

The Prayer Cycle

Μια ιδιαίτερη συνεργασία μεταξύ καλλιτεχνών από διαφορετικές μουσικές περιοχές έλαβε χώρα υπό την καθοδήγηση του

Jonathan Elias με αποτέλεσμα ένα κλασικότροπο-θρησκευτικής κατάνυξης δίσκο. Ο Jonathan Elias έχει υπογράψει διάφορα μουσικά έργα (κυρίως κινηματογραφικά - *Chaplin*) και εν προκειμένω είχε την έμπνευση για τη δημιουργία ενός συμφωνικού χορωδιακού canto. Αποτελούμενο από ένα σετ εννέα κομματιών-προσευχών προσεγγίζει τη βαθιά ανθρώπινη πεποίθηση της ματαιότητας των πραγμάτων αλλά, τουναντίον, προσδιορίζει και την έννοια της ελπίδας στη χριστιανικής αντίληψης διάσταση αγάπης-μίσους. Με βάση αυτή την προοπτική το cd διακρίνεται από το απόλυτα προσωπικό ύφος του δημιουργού του και ενισχύεται από την επίλεκτη ομάδα καλλιτεχνών (αν μη τι άλλο περιεκτική: Alanis Morissette, James Taylor, Salif Keita, Perry Farrell, Nusrat Fateh Ali Khan, Linda Ronstadt, John Williams) προσπερνώντας πολιτιστι-

κά σύνορα, μουσικές κουλτούρες και κατηγοριοποιήσεις. Ένα πολύ ενδιαφέρον στοιχείο των συνθέσεων είναι η απόδοση σε διάφορες γλώσσες από τους ερμηνευτές (ουγγρικά, μάλι, γερμανικά, θιβετιανά, εβραϊκά, ιταλικά κ. ά.) αλλά και η χορωδιακή «υποστήριξη» από τις **English Chamber Orchestra** και **The American Boychoir** ώστε, τελικά, να γίνεται λόγος για ένα ιδιόμορφο καλλιτεχνικό αποτέλεσμα που αξίζει εμβριθούς προσοχής και αξιολόγησης.

THE CRANBERRIES

Bury The Hatchet

Έγιναν γνωστοί και στην Ελλάδα με τη μεγάλη επιτυχία του σινγκλ *Zombie* πριν από πέντε χρόνια και το cd *No need to argue* που έκανε

πωλήσεις εκατομμυρίων σε Ευρώπη και Αμερική ώστε να «τοποθετηθούν» μεταξύ των σημαντικότερων φορέων της σύγχρονης βρετανικής ποπ. Το *Bury the Hatchet* είναι το τέταρτο άλμπουμ για τους Ιρλανδούς και προφανώς μια σημαντική στιγμή για αποτίμηση της καλλιτεχνικής τους ταυτότητας. Η φωνή της **Dolores O' Brian** εξακολουθεί να σαγηνεύει με την κρυστάλλινη εκφορά της ενώ η συνθετική βάση του γκρουπ παραμένει αναλλοίωτη. Θα μπορούσε να είναι μια ακόμη όψη επανάληψης, αλλά ουσιαστικά εκείνο που κάνει τον δίσκο ενδιαφέροντα είναι η παραγωγή και οι ενορχηστρώσεις που έγιναν πλουσιότερες, ανανεώθηκαν και υποδεικνύουν την ανάγκη των Cranberries για επαναδιατύπωση της παρουσίας τους στην ποπ σκηνή. Εκτός του πολύ γνωστού *Promise* και των ραδιοφωνικών *The animal*, *Just my imagination* υπάρχουν και μερικά μικρά διαμαντάκια σαν τα *Delilah*, *Copyscat* και *Desparate Andy* που συνηγορούν στην άποψη ότι εδώ έχουμε να κάνουμε με έναν υποδειγματικό δίσκο για τούτη τη χρονιά, που προφανώς θα ακολουθήσει την εμπορική επιτυχία της προηγούμενης δισκογραφίας τους.

SIGMATROPIC

Random Walk

Οι Sigmatropic ξεκίνησαν το 1996 αλλά έγιναν ευρύτερα γνωστοί στο ελληνικό κοινό μέσω της συλλογής *Pocket Ozonizer* με δύο κομμάτια (*Ordinary life & Polymeric Music*). Ιθύνων νους του σχήματος ο Άκης

Μπογιατζής, ο οποίος είχε «δράσει» στα θρυλικά –για το πλαίσιο της πολύπαθης ελληνικής ροκ σκηνής– σχήματα **Captain Νέφος** και **Libido Blume** στη δεκαετία του '80.

Οι Sigmatic πρ ε σ β ε ύ ο υ ν επαρκώς το ηλεκτρονικό ιδίωμα ώστε να θεωρούνται βασικοί εκπρόσωποι της ελληνικής electronica και πλέον να αναγνωρίζονται και να ακούγονται στην Ευρώπη. Πλήρες στην παραγωγή (με συμμετοχή και του **Αντώνη Λιβιεράτου**), άρτιο συνθετικά και με «ευέλικτη» στιχουργική βάση το άλμπουμ σαμπλάρει ιδανικά μεταξύ συνθετητών και ροκ αίσθησης. Η ακρόαση του ομότιτλου *Random walk*, ενός *The song of the ever circling sorcerer* ή ενός *If you were me* πιστοποιούν της σπουδαιότητας το αληθές...

WOOFER

Woofers

Ένα ακόμη ελληνικό σχήμα που περιδινείται στα πολυδαίδαλα κανάλια της electronica, οι Woofers κάνουν το δισκογραφικό ντεμπούτο τους έχοντας ήδη στρέψει τα βλέμματα πάνω τους από την πρώτη «δημόσια» εμφάνισή τους στο Pocket Ozonizer της Hitch Hyke Rec. πέρυσι. Το ντουέτο των **Κ. Καμπάνη** και **Ν. Δημακόπουλου** γνωρίζει αρκετά καλά τα μυστικά, ώστε να προσεγγίζουν με επιδεξιότητα το ambient, το trip hop αλλά και το drum'n'bass. Όλα τούτα τα ιδιώματα συνυπάρχουν κι αλληλοσυμπληρώνονται στις συνθέσεις των Woofers – δειγματοληπτικά να αναφερθούν εδώ τα κομμάτια *Dark ice*, *Water falling*, *Tick tock* και το γνωστό air-play *Late night Martini*. Ο δίσκος αναμένεται να κάνει αίσθηση, ανοίγοντας ακόμη περισσότερο το φάσμα του ελληνικού ηλεκτρονικού ήχου.

IMUVRINI

Leia

Η μουσική παράδοση της Κορσικής είναι λίγο έως ελάχιστα γνωστή στο ελληνικό κοινό παρότι διακρίνεται για τις ιδιαι-

τερότητές της αλλά και τη συμπαγή εκφορά της στον χρόνο έως σήμερα. Μεταξύ Γαλλίας, Ιταλίας και μεσογειακών σειρών, η μουσική των Κορσικάνων διαθέτει μια ξεχωριστή γοητεία.

Το συγκρότημα των Muvrini ξεκίνησε με αυτό τον σκοπό και σταδιακά εμπλούτισε τις παραδοσιακές μελωδίες του νησιού με μουσικά στοιχεία από διάφορες κουλτούρες. Δημοφιλέστατοι στην Κορσική έγιναν σταδιακά γνωστοί παίζοντας σε διάφορα φεστιβάλ και κάνοντας επιτυχία στη Γαλλία με τα δύο τελευταία τους άλμπουμ. Με το *Leia* ανοίγουν νέους δρόμους καθώς πετυχαίνουν να συνδυάζουν αρμονικά τις μουσικές επιρροές τους – όπου οι στίχοι, οι φωνές, οι μελωδίες ισορροπούν και συνυπάρχουν κυρίως με κέλτικους ήχους αλλά και τζαζ ρυθμούς, φωνές από τη Μαγαδασκάρη και cajun γεύσεις. Μεταξύ των δεκατριών κομματιών και η συνεργασία με τον περιώνυμο **Sting** (που τραγουδά ντουέτο με τον **J.F. Bernardini** την μπαλάντα *Terre D'Oru*) αλλά και η συμμετοχή του σπουδαίου **Manu Katche** στα κρουστά.

VANESSA MAE

The Original Four Seasons

Αμφιλεγόμενη πάντοτε η χρήση κλασικών έργων που αποσκοπεί στον όποιο «εκσυγχρονισμό» τους ή τοποθέτησή τους σε διαφορετικές –κάποτε παράταιρες– φόρμες. Η Vanessa Mae αντιπροσωπεύει μια τέτοια περίπτωση, κατά την οποία προσδίδει σε κλασικούς συνθέτες σαν τον **Tchaikovsky** και τον **Beethoven** μια ποπ χροιά δημιουργώντας παράλληλα μια φόρμουλα που η ίδια έχει ονοματίσει «techno-acoustic fusion». Βέβαια, το φαινόμενο της όμορφης κινεζοαμερικάνας βιολονίστριας είναι άμεσα διακριτό κι ερμηνεύσιμο. Η καθιέρωσή της σε παγκόσμιο επίπεδο είναι δεδομένη, όπως και η πράγματι μοναδική τεχνική της στο παίξιμο του βιολιού. Το ζήτημα τίθεται αμέσως ύστερα, αφορώντας βασικά στην εμπορική προώθηση και τον μηχανισμό αναγωγής

της σε ποπ είδωλο τύπου ανοργασμικών καλλιτεχνών ωςάν **Madonna** και **Michael Jackson**. Και, κυρίως, το ζήτημα εστιάζεται στην προσέγγιση τέτοιων ιερών τεράτων της παγκόσμιας μουσικής, στον οίστρο και στην αιδημοσύνη που απαιτείται για να καταπιαστεί κάποιος όσο πλήρης και καταρτισμένος κι αν είναι... Πάντως, ο υπογράφων εάν αναζητούσε σε κάποιο δισκοπωλείο κάποια εκτέλεση από τις *Τέσσερις Εποχές* του **Vivaldi** θα προσπερνούσε μάλλον στα γρήγορα ετούτο το cd.

ΩMEGA VIBES

Diaspora

Η μουσική των Omega Vibes είναι χορευτική, απευθύνεται στα clubs κι έχει πετύχει να ακούγεται από διαφορετικά ακροατήρια.

Ο **Δημήτρης Πανόπουλος** κρύβεται πίσω από την επιτυχή συγκυρία ενός ελληνικού ηλεκτρονικού σχήματος να διεκδικεί ισάξια μερίδιο στη σύγχρονη χορευτική μουσική της Ευρώπης.

Η κυκλοφορία του προηγούμενου cd *Renaissance* απέδειξε του λόγου το αληθές με εντυπωσιακά νούμερα στις πωλήσεις εντός κι εκτός συνόρων αλλά και θερμή υποδοχή από τον Τύπο. Η *Diaspora* ακολουθεί τις μουσικές αναζητήσεις του Πανόπουλου αξιοποιώντας τις δυνατότητες της σύγχρονης τεχνολογίας ώστε να πετυχαίνει να συγκεράσει χορευτικά progressive και ambient στοιχεία με ρίζες από την ελληνική και τη βαλκανική μουσική παράδοση.

Το αποτέλεσμα συνείρει διαφορετικούς μουσικούς κόσμους –όχι κάτι άγνωστο ή πρωτόγνωρο στον χώρο που κινούνται οι Omega Vibes– με συνδετικό θεματικό κρίκο τους εμικρέδες του πρόσφατου παρελθόντος σε Ευρώπη και Αμερική, τον νόστο και τον μισισμό για την πατρίδα. Οι Omega Vibes ξεκαθαρίζουν ακόμη περισσότερο το προσωπικό ηχητικό στίγμα τους με χρήση και φυσικών ακουστικών οργάνων.

Στα συν του δίσκου η συμμετοχή επάξιων μουσικών σαν τον διεθνή φήμης μπασίστα **Ederhard Weber**, στα μείον η επιλογή σε δύο κομμάτια των αμφιλεγόμενων ερμηνειών του **Χρήστου Δάντη** και της **Γλυκερίας**.

Ασυνήθιστο γεγονός για τα ελληνικά εικαστικά η συνέχεια σε μια ομαδική έκθεση. Πόσο μάλλον όταν αυτή αποτελείται αποκλειστικά από γυναίκες.

Εξαγώγιμος Μετα-φεμινισμός

του Θανάση Μουτσόπουλου

Το πρώτο μέρος (;) της ομαδικής έκθεσης *Kiss from Greece* είχε παρουσιαστεί στο Παρίσι στην γκαλερί N.O.M.A.D.E. Την ομάδα τότε αποτελούσαν πέντε καλλιτέχνιδες.

Η έκθεση στη συνέχεια μεταφέρθηκε στη Βενετία, στο Studio Barbieri, και σήμερα μια νέα (διαφορετική) έκθεση *Kiss from Greece* παρουσιάζεται στην galerie Stalzer, στη Βιέννη. Αυτή τη φορά στην ομάδα υπάρχουν εννέα (πάντα και αποκλειστικά) γυναίκες καλλιτέχνιδες. Είναι οι: **Karmen Garcia Bartolomé** (ισπανίδα καλλιτέχνις που ζει και δουλεύει στην Αθήνα), **Λίλα Καμπάνη**, **Σοφία Κοσμάογλου**, **Ντιάνα Μαγκανιά**, **Ιωάννα Μίρκα**, **Αλίκη Παλάσκα**, **Μαρία Παπαδημητρίου**, **Δήμητρα Βάμιαλη**, **Katerina Würthle**. Η θεματολογία, όπως και στο πρώτο *Kiss from Greece*, δύσκολα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί φεμινιστική, όμως το γυναικείο στοιχείο τελικά, με έναν περίεργο τρόπο, καταλαμβάνει την έκθεση. Η επιμελήτρια (μαζί με τη Μαρία Παπαδημητρίου) **Χαρίκλεια Χάρη** έγραφε στον προηγούμενο κατάλογο: «Το να μιλήσεις για μια έκθεση με τίτλο "*Kiss from Greece*" είναι σαν να εξηγείς σε κάποιον που δεν έχει λάβει ποτέ κάρτα τι σημαίνει επικοινωνία. Ή μάλλον ας αρχίσουμε αντίστροφα: Ας υποθέσουμε ότι στέλνουμε μια κάρτα σε κάποιον. Μια κάρτα από την Ελλάδα. Για τη ζωή μας, τις σχέσεις μας, τα νέα των φίλων μας. Η καθημερινή μας ζωή, το έργο του καθενός μας, μπαίνει σε μια διαδικασία "εκμυστήρευσης", ζητά έναν διάλογο, συνεχίζει να είναι ζωή.... Αν θα μπορούσαμε να εντοπίσουμε ένα συνεκτικό

στοιχείο των έργων, αυτό επικεντρώνεται στο θέμα της καλλιτεχνικής γλώσσας και στη σχέση με το σώμα, το οποίο οι δυτικές κοινωνίες έχουν απονεκρώσει και αναγάγει σε αντικείμενο και φετιχιστικό ισοδύναμο του εμπορεύματος...» Τα έργα της έκθεσης και τότε και τώρα διαφέρουν αρκετά -τόσο μορφολογικά, όσο και νοηματικά- μεταξύ τους, όμως όλα σχολιάζουν τη σχέση με το (γυναικείο) σώμα. Σε αυτό το *Kiss from Greece* αυτό το σωματικό στοιχείο μειώνεται προς όφελος ενός σχολίου για τη (γυναικεία;) καθημερινότητα. Συνηθισμένες καταστάσεις, περίοδοι αμηχανίας, μοναξιά, αποξένωση, cocooning, άγχος για την εξωτερική εμφάνιση, διάθεση για επι-

κοινωνία, ελλειπτικός ερωτισμός. Συχνά οι φεμινίστριες του παρελθόντος υποβάθμισαν το πρόβλημα του σεξ ως είδος κοινωνικής σύμβασης: επαναρρυθμίστε την κοινωνία, εξαφανίστε την ανισότητα των φύλων, εξαγνίστε τους σεξουαλικούς ρόλους, και ευτυχία και αρμονία θα βασιλεύσουν. Η **Μαρία Παπαδημητρίου**, αντιθέτως, με το έργο *Συνεχίζεται (ballooning over Mount Athos)*, σχεδιάζει μακιαβελικά την άλωση του αβάτου του Αγίου Όρους από την ίδια. Δούρειος Ίππος για την επίτευξη αυτού του στόχου, ένα ανθρωπομορφικό αερόστατο με τη φάτσα της. Η **Carmen Garcia Bartolomé** με το έργο *Willma Maria -Next* βάλθηκε να αποδείξει ότι οι μισογύνηδες έχουν δίκιο που αποδίδουν στη γυναίκα όλα τα κακά της ανθρωπότητας από το προπατορικό αμάρτημα και μετά. Υποδύεται ένα από τα πιο αποκρουστικά αρχέτυπα γυναίκας, τη Μήδεια, πνίγοντας το ίδιο της το παιδί. Η σκηνή παρ' όλα αυτά αποδεικνύεται εξαιρετικά γκροτέσκα. Η **Ιωάννα Μίρκα** στο *Connections* παρουσιάζει πενήντα τέσσε-

Μαρία
Παπαδημητρίου:
Συνέχεια,
(ballooning over
Mount Athos)

Ιωάννα Μίρκα:
Connections

Άλλο ένα από τα προσφιλή φωτογραφικά θρίλερ της Λίλας Καμπάνη περιλαμβάνει αυτή τη φορά εκτός από ένα γυναικείο πτώμα και έναν άνδρα. Έναν άνδρα; Ή μήπως πρόκειται απλώς για μια βιτσιόζικη ερωτική συνεύρεση; Η Χαρίκλεια Χάρη γράφει στον κατάλογο του *Kiss from Greece* [2]: «Περισσότερος ρεαλισμός, περισσότερος ακτιβισμός, περισσότερες ευκαιρίες, περισσότερη φιλοδοξία, περισσότερη χειραφέτηση, περισσότερη διαίσθηση, περισσότερη αυτάρκεια, περισσότερη εκφραστικότητα,

περισσότερο μυστήριο, περισσότερη υπευθυνότητα, περισσότερη βαθύτητα, περισσότερη ιδιωτικότητα, περισσότερη σεξουαλικότητα, αισθάνομαι καλύτερα όταν σκέφτομαι τους φίλους μου».

ρις πρίζες τηλεφώνου (νέου τύπου). Η ιδιαίτερα αγαπητή στις γυναίκες ενασχόληση της ομιλίας στο τηλέφωνο ακροβατεί μεταξύ ενός παραδείσου του κουτσομπολιού και μια οργουελικής επιτήρησης.

Λίλα Καμπάνη: *Himmelreich*

ΒΙΚΤΩΡ ΙΒΑΝΟΒΙΤΣ
ΥΠΕΡΡΕΑΛΙΣΜΟΣ
ΚΑΙ «ΥΠΕΡΡΕΑΛΙΣΜΟΙ»
ΕΛΛΑΔΑ - ΡΟΥΜΑΝΙΑ -
ΙΣΠΑΝΟΦΩΝΕΣ ΧΩΡΕΣ

ΒΙΚΤΩΡ ΙΒΑΝΟΒΙΤΣ
ΥΠΕΡΡΕΑΛΙΣΜΟΣ
ΚΑΙ «ΥΠΕΡΡΕΑΛΙΣΜΟΙ»
ΕΛΛΑΔΑ - ΡΟΥΜΑΝΙΑ -
ΙΣΠΑΝΟΦΩΝΕΣ ΧΩΡΕΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΑΘΗΝΑ 1996

Στην Ελλάδα, στην Ρουμανία και στις ισπανόφωνες χώρες ο υπερρεαλισμός εμφανίστηκε και εξελίχθηκε σε απόσταση και απόκλιση από το (παρισινό) «Κέντρο» και από τα «κεντρικά» πρότυπα. Γι' αυτό και παρουσιάζει ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά, που στοιχειοθετούν την ιδέα των παραλλήλων βίων του στους παραπάνω τρεις χώρους. Το βιβλίο του Βίκτωρα Ιβάνοβιτς ερευνά τις σχετικές αναλογίες, αλλά και λειτουργικές ομοιότητες, με στόχο την επεξεργασία ενός «περιφερειακού» υπερρεαλιστικού μοντέλου. Συμπερασματικά:

- Από τυπολογικής σκοπιάς, ο μὲν ελληνικός και ισπανόφωνος υπερρεαλισμός αναπτύσσουν την «εξημερωμένη» εκδοχή του ρεύματος, ενώ ο ρουμανικός οδηγεί τα δεδομένα του σε έναν ακραίο παροξυσμό.
- Και στις δύο περιπτώσεις, το αποτέλεσμα είναι, από ιστορικής πλευράς, η υπέρβαση του νεωτερικού «παραδείγματος» (στο οποίο ανήκει ο υπερρεαλισμός), στην κατεύθυνση του μεταμοντέρνου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Δείτε την αμπαλισμένη ραπτομηχανή του ντανταϊστή Man Ray. Είναι σαν να λέει πως η τέχνη δεν εξαντλείται στην επιφάνεια των μορφών αλλά αναζωογονείται από το αίνιγμά τους. Το ίδιο το αντικείμενο-ερώτημα παρουσιάζει συγχρόνως μιαν δυναμική εικόνα, μια σημαίνουσα μορφή για να θυμηθούμε τον Clive Bell (Significant Form). Πόσα, αλήθεια, σύγχρονα έργα και εντός και εκτός συγκροτούν ισχυρή μορφή, δηλαδή δυναμική φόρμα και δυναμική εικόνα; Ας περιηγηθούμε μερικά.

Ελεγείες και σάτιρες

του Μάνου Στεφανίδη

Να χορέψω μες τη ζάλη
όμορφα και ταπεινά
Β. Τσιτσάνης

Γκράφιτι κι όχι γραφικότητες

Ο Μάιος κυλάει εντυπωσιακά παραγωγικός. Έστω κι αν ο συγκάτοικος **Θανάσης Μουτσόπουλος**, μιλώντας για την παρουσία του ΔΕΣΜΟΥ στο ΔΕΣΤΕ (Βήμα, 9.5), καταλήγει στο μεταμοντέρνο συμπέρασμα πως «τίποτε δεν είναι αλήθεια· όλα επιτρέπονται», εντοπίζονται στον τόπο μας διακριτά παραδείγματα ενός πειραματικού όσο και γλωσσοκεντρικού μοντερνισμού. Ενός μοντερνισμού που συχνά μας υποχρεώνει ν' αναθεωρούμε σχήματα και συμπεράσματα μιας υπό κατασκευήν ιστορίας της σύγχρονης τέχνης στην Ελλάδα. Οι εκθέσεις του Νίκου Τζιώτη, του Γιώργου Χατζημιχάλη, του Σταύρου Ιωάννου, του Δημήτρη Κόζαρη, του Γιάννη Παρασκευάδη σου επιβάλλουν να δεις **κριτικά** τον κόσμο χωρίς να εγκαταλείπονται σ' εύκολες συγκινήσεις αλλά και χωρίς να κόβουν τα νήματα που τις συνδέουν με το εντόπιο ιστορικο-αισθητικό σύ-

μπαν. Ίσως το μόνο μείον σ' όλα αυτά να είναι η καταφανής αδυναμία των περισσότερων γκαλερί να υποστηρίξουν **ουσιαστικά** το έργο που εκθέτουν και να το προπαγανδίσουν σε μια κοινωνία που εδώ και χρόνια πορεύεται ερήμην του. Εξαιρετικές εκθέσεις που δεν συνοδεύονται, όμως, από ανάλογο κατάλογο, ριγμένες εικη και ως έτυχεν χωρίς στρατηγική ή σοβαρό προμοτάρισμα και κυρίως χωρίς την προοπτική τού να δειχθούν και εκτός Ελλάδος, συχνά μας θυμίζουν μπουνκάλια ναυαγών στο πέλαγος. Και οι ίδιες οι γκαλερί από τη μια φαίνονται να κυνηγάνε τον «αόρατο συλλέκτη» κι απ' την άλλη να διοργανώνουν την βαβελική Art Athina που μάλλον κατατρώγει όλη την ικμάδα τους. Ίσως μια αντίσταση σ' όλα αυτά τα χιλιομασημένα και συμβατικά –από κοντά και οι δηλώσεις της υπουργού για το Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης στο 2004– να πραγματοποιούν τα ποικίλα crews των ανώνυμων γκράφιτάρων που, ενοχλώντας, διατρανώνουν την ανεξαρτησία τους ως προς το ισχύον σύστημα τέχνης και, ρυπαίνοντας, αντιτίθενται τόσο προς την ατομική ιδιοκτησία όσο και προς την άνωθεν διατεταγμένη δημόσια αισθητική. Μα είναι τέχνη αυτό; θα με ρωτήσετε.

Ναι, στο μέτρο που παρεμβαίνει ενοχλώντας και ενοχλεί παρεμβαίνοντας. Ένας writer από τους περίπου 400 που δραστηριοποιούνται ανάμεσα στον Βύρωνα και την Ν. Φιλαδέλφεια μου αποκάλυψε ότι «**κάνω παράνομα γκράφιτι γιατί το θεωρώ πολιτική πράξη εναντίον της ιδιοκτησίας**».

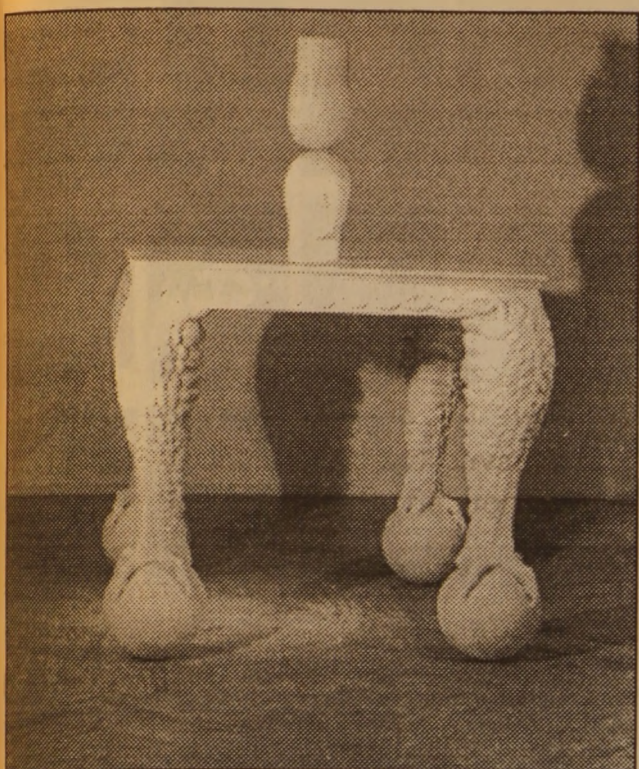
–Δικαιούται, όμως, κάποιος να βάζει τ' αρχικά του με σπρέι στην πόρτα του σπιτιού μου ή ακόμη χειρότερα στην βάση του γλυπτού «Γλάδστων» που φιλοτέχνησε τον

19ο αι. ο Γ. Βιτάλης για τα Προπύλαια του Πανεπιστημίου; Δικαιούται **όντας εν αδίκω** στον ίδιο βαθμό που βρίσκεται εν αδίκω ο «σοβαρός» επιχειρηματίας με το χολιγουντιανό έκτρωμα που φυτεύει στην Εκκλη και το οποίο βεβαίως υπογράφει κάποιος βαρύγδουπος αρχιτέκτων-μελετητής. Σήμερα η ανάβαση στην Πάρνηθα ή την Πεντέλη, με τις ξεκοιλιασμένες πλαγιές και την θεατρική «αρχιτεκτονική» της σκηνογραφημένης ευμάρειας και της προσβολής του μέτρου, είναι πλέον τραυματική. Ο αισθητικός κανόνας του **Β. Τσιτσάνη** «Να χορέψω με τη ζάλη, όμορφα και ταπεινά» νομίζω πως απωλέσθη οριστικά για τον τόπο. Αφορμή για τις σκέψεις αυτές υπήρξε η ενότητα Los Vientos (οι Άνεμοι) που εξέθεσε ο **Φίλιππος Τσιτσόπουλος** στον **Κρεωνίδα**. Μαθητής του **Julian Schnabel**, ο νεαρός καλλιτέχνης ακολουθεί ένα είδος μονοχρωμικής action painting επιλέγοντας ηρωικές χειρονομίες και εντυπωσιακά μεγέθη και φθάνοντας μέσα από υπερβάσεις αυθορμησίας σε μιαν επική ελεγεία για το στιγμιαίο και το θνησιγενές.

Νίκος Τζιώτης και «Ομφαλός»

Η μεγάλη έκθεση της σαιζόν, νομίζω, στάθηκε η μικρή αναδρομική(;) του γλύπτη και περφόρμερ Νίκου Τζιώτη στο «Σπίτι της Κύπρου», την άτυπή μας Kunsthalle, την οποία δεν ενισχύουν τραπεζίτες αλλά η τράπεζα καρδιάς των καλλιτεχνών που την εμπιστεύονται. Ο Τζιώτης είναι ένας πρωτογενής, πολυσύνθετος καλλιτέχνης για τον οποίο κάποτε ο Νίκος Καρούζος έγραφε πως «οι συμπάγεις γης που εκθέτει είναι θρόνος για ζωή, εφόσον η αρχαιότητα του χρόματος απομακρύνει τον χρόνο». Ο Τζιώτης εκκινεί απ' τα πράγματα και απ' την εμπειρία για να καταλήξει στις έννοιες. Τον ενδιαφέρει το ανεικόνιστο, το πρωτογενές, το ικανό να μυήσει και το ανοιχτό στο να μυηθεί. Από τους χωμάτινους «κύβους» του 1985 που αντανakλούσαν αστεροειδή φώτα στον τοίχο ως τους πυθαγόρειους «Αριθμούς» του '90 και την γλυπτική με ύφασμα σε δεξαμενή από τσιμέντο του 1998, η απόσταση δεν είναι μεγάλη. Είτε με τον «Ομφαλό» είτε με την κατάβαση στην Ελευσίνα, ο καλλιτέχνης ψάχνει για τις ενότητες και τα στοιχεία που ενώνουν τ' αντίθετα. Γι' αυτό που κάποιοι «εγνωσιολογικοί» του '60 θα ονόμαζαν «**πρωταρχικές δομές**» (Primary Structures). Ο φίλος του, γάλλος δημοσιογράφος Patrick Landre τον προλογίζει ως εξής: «...Ο θάνατος της τέχνης και η γέννηση του σύγχρονου μαλάκα χρονολο-

γούνται από το Μανιφέστο Dada του Tzara. Είναι λακωνικό, προφητικό και οριστικό. Τα πάντα έχουν ειπωθεί: η τέχνη δεν έχει πια άλλο ρόλο από το να τροφοδοτεί τη σπέκουλα. ... Οι καλλιτέχνες ψοφάνε απ' αυτό, φυσικά... Το μέλλον όμως επινοείται μέσα από την σιωπηλή ενατένιση του Ομφαλού του Κόσμου, μες στη λιτότητα των βασικών μορφών που πρέπει να καθαρίζεις διαρκώς από μπαρόκ σκωρίες και από αλλεπάλληλες νεοτερικότητες...». Στον κατάλογο επίσης δημοσιεύεται και αναγραμματισμένη ποίηση του γλύπτη, η οποία σκαλίζεται σε μάρμαρα ή χαράσσεται στο μέταλλο καθισταμένη οπτική ενέργεια καθώς θυμίζει μιαν προκλητική γραφή αυτής της αρχαίας γλώσσας που δεν μιλήθηκε ακόμη:

ΑΙΙΕΔ ΑΙΛΥΚΣ (Δειλά Σκυλιά)
ΑΝΕ ΕΙΟΔΑ ΤΗΠΟΡΙ ΝΕΔ ΕΙΚΑΝ
ΑΝΕ ΧΕΙΞΕΛΟ ΤΗΠΟΡΙ ΝΕΔ ΕΙΚΑΝ
(Ένα άδειο ποτήρι δεν είναι
Ένα ξέχειλο ποτήρι δεν είναι)

Αυτοί οι περίεργοι γλωσσικοί post Homerum σημαντήρες οδηγούν στην «Τράπεζα» που ισορροπεί τα αετήσια άκρα της στην τέλεια ανισορροπία τεσσάρων βαριών σφαιρών ενώ επάνω της ακροβατούν δύο κυκλαδικά κεφάλια (ο θετικός και ο αρνητικός εαυτός μιας ανώνυμης θεότητας). Το συνταρακτικό video με την Αννέζα Παπαδοπούλου συμπληρώνει το εικονοστάσιο του Τζιώτη, το οποίο πάντως αρνείται να γίνει θέαμα απαιτώντας ασκημένους θεατές: Μια γυναίκα γυμνή, ξαπλωμένη σ' ένα μαύρο πανί ώστε να γράφει το περίγραμμά της σε κατασκότεινο φόντο a la Goya ή και Caravaggio, ακούει έναν υπόκωφο σκοπό από 9/8. Σι-

γά-σιγά το οριζοντιωμένο σώμα τρεμίζει και συσπάται για να χορέψει ένα «αντίθετο» ζείμπέκικο. Δύο χρόνια δούλεψε με την ηθοποιό –τέλειο όργανο!– ο Τζιώτης για να σχεδιαστεί αυτή η εξαιρετική περφόρμανς. Τεχνολογική, κι όμως χειροποίητη, σε πείσμα της τεχνολογίας, η γυναικεία αυτή γειωμένη ζεμπεκιά αποτελεί μια από τις προσφορές του τόπου μας στην κοινή ευρωπαϊκή κληρονομία: Έτσι! Ένα θήλυ αποφασίζει να χορέψει τον μονήρη άρρενα χορό και μέσα σ' αυτόν περνά τη μητρότητα, τη γέννηση, την οδύνη, τον θάνατο, την αθανασία της ύλης, τέλος, ξεγυμνωμένη από κάθε υστερόβουλη μεταφυσική. Θυμάμαι τους λαϊκούς ζείμπέκηδες του Τσαρούχη που τους στεφάνωναν κάθετοι ερωτιδείς, εξ ουρανού ορμώμενοι. Θυμάμαι τα πλακάκια στα οποία συνετελείτο η ιερουργία. Εφεξής, το ζείμπέκικο θα είναι ταυτισμένο στο μυαλό μου μ' ένα σώμα-κείμενο, μ' ένα κείμενο-σώμα ριγμένο στο πιο μαύρο πανί της απελπισίας και της υπομονής.

Χάρτινη Ελεγεία

– Τι συμβολίζει ένα τραπουλόχαρτο;

Μα τι άλλο παρά την τύχη, τον τζόγο, το ρίσκο.

– Κι ένας πύργος φτιαγμένος από τράπουλα;

Το κατά βάσιν αίοιο των ανθρώπων προσπαθειών και την μακροπρόθεσμη αποσύνθεση κάθε συνεκτικού στοιχείου τους.

– Πώς, τέλος, ερμηνεύεται η παρούσα

χάρτινη πολιτεία;

Κυρίως σαν μιαν ελεγεία της ζωγραφικής διαδικασίας και σαν ένα εικαστικό σχόλιο πάνω στη φθορά και την αποσάθρωση εννοιών, αξιών και εικόνων. Αυτή η χάρτινη πολιτεία είναι η πόλη που ζούμε, είτε στην πραγματικότητα είτε κατ' όναρ. Και στις δύο όμως περιπτώσεις πολλά επάθαμεν και παθαίνουμε δι' αυτήν. Το βασίλειο εσχάτως κλυδωνίζεται επικίνδυνα. Ο Σταύρος Ιωάννου, θέλοντας να μιλήσει για όλα αυτά τα κρίσιμα ζητήματα και επιπλέον να κάνει ό,τι πάντα κάνει στις εκθέσεις του –δηλαδή να αυτοαναλυθεί μέσα απ' τη δυναμική της εικόνας– επέλεξε για την παρούσα εκδήλωση ένα χάρτινο περιβάλλον το οποίο σχολιάζεται από μιαν «επώδυνη» σειρά σχεδίων. Τα σχέδιά του συνιστούν ελεύθερες –καλύτερα άτακτες– χειρονομίες και σπασμωδικές –καλύτερα ασύντακτες– γραφές, οι οποίες κατατίθενται επιθετικά στο χαρτί, εγγράφοντας τεκμήρια απόγνωσης και αποσυνθέτοντας σκόπιμα τον παραδοσιακό ιστό της εικόνας. Άρα, πρόθεση του Ιωάννου είναι να μιλήσει για το εφήμερο της όποιας αισθητικής συγκίνησης και για το αδιέξοδο των εικονολογικών συστημάτων εφόσον η ίδια η εικαστική έκφραση είναι σε κρίση.

Πρόκειται λοιπόν για μιαν συμβολική ελεγεία της ζωγραφικής εφόσον ο καλλιτέχνης γνωρίζει ότι κατά βάθος η κρίση της τέχνης δεν είναι αισθητικό αλλά κοινωνικό φαινόμενο και ότι η «παρακμή» της συμβαδίζει με την ευρύτερη παρακμή θεσμών, αξιών και ιδεολογιών της «νέας εποχής».

Ο Σταύρος Ιωάννου ζωγραφίζει κυνηγώντας με συνέπεια τα οράματά του εδώ και τριάντα περίπου χρόνια.

Γιάννης Παρασκευάδης

Ο Γιάννης Παρασκευάδης, που γεννήθηκε το 1939 και θήτευσε πλάι στον Γ. Βακιρτζή και τον Γ. Μαυροΐδη, παραμένει ένας λυρικός κατασκευαστής εικόνων. Χρησιμοποιεί ανοξείδωτη λαμαρίνα, κολλάζ, χρώματα, χαρτίνα μυλαράκια, που γυρίζουν άμα τα φουξίξεις, παιδικά παιχνίδια. Κυρίως όμως χρησιμοποιεί κείμενα τα οποία τα προτείνει ως εικόνες, επιμένοντας σε μιαν απόλυτα γλωσσολογική διάσταση της εικαστικής έκφρασης. Συχνά συνθέτει «πίνακες-ερμάρια οστεοφυλάκίων» με ονόματα πλοίων ή ονόματα νησιών και ανθρώπων ή ονόματα λουλουδιών που όμως είναι και ονόματα ανθρώπων [λ.χ. Δάφνη Λεημονή ή Χρύσανθος

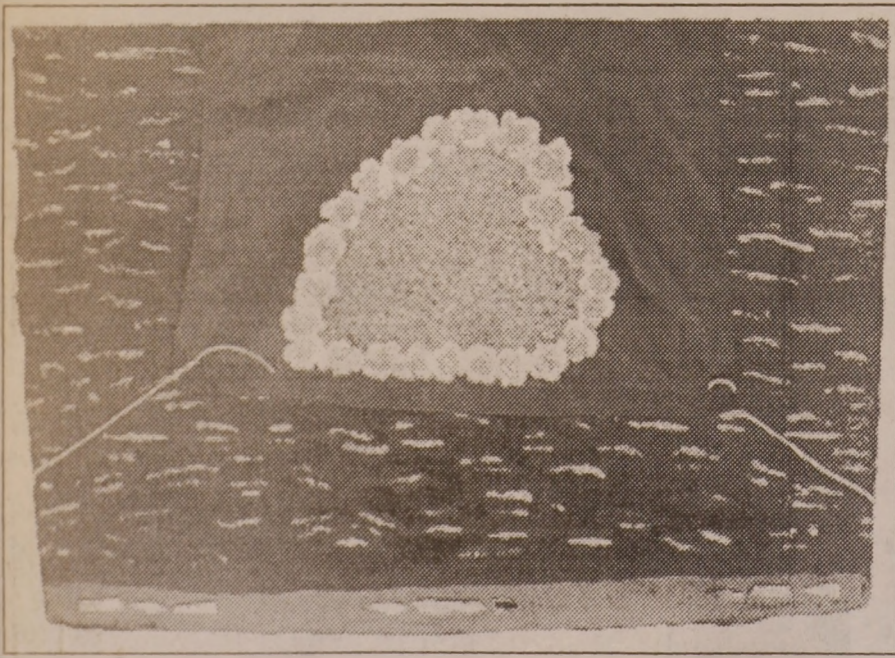
Παπαρούνας (sic)]. Στο Titanium εξέθεσε τρεις ενότητες έργων:

α) Το Γράμμα ενός Σκλάβου· πρόκειται για ένα μεταλλικό τρίπτυχο στο οποίο σφυρηλάτησε με υπομονή το γράμμα που συνέταξε ένας ναξιώτης ναυτικός του 17ου αι. για τη γυναίκα του ζητώντας της να βρει λύτρα και να τον απελευθερώσει απ' τους Κουρσάρους. Ιδού ένα δείγμα του εικονοποιημένου λόγου «Γράφω σου τα βάσανα και την παιδα όπου ηπέρασα ώστε που νάρθωμε εδώ στην Τρίπολη (της Λιβύης). Θέλεις ξέρεις, αγάπη μου, πως μισεύγοντας απ' αυτόν τετράδη βράδυ ξημερώνοντας η Πέφτη, τις δύο του δευτεροουλίου, αλλ' άλμπα ένα μίλι αλάργου από την Ικαριά, ευρεσθήκασι δύο γαλιότες μανουρισμένες και πιάνουσί μας και το πρώτο που εκάμασιν μ' έβαλαν πίνυτα και κρατούσασί με πέντε νομάτοι και με στρόπο κατραμωμένο με δέρνασι γδυμένο με το βρακί να μολογήσω, λέει, που βρίσκαται η αρμάδα...

...Είναι και άλλοι φτωχοί και ας είμαστε κι εμείς. Μη μ' αφήνεις αγάπη μου, να χαθώ, λυπήσου με γύρεψέ με. Και πάλι ξαλαλέγω σου, μη πικραίνεσαι...».

Αυτό το απίστευτο κείμενο ανασύρει και αξιοποιεί ο Παρασκευάδης, μακριά από γραφικότητες, προτείνοντάς το ως διαχρονικό σημείο αναφοράς ενός τόπου.

β) Στην συνέχεια δημιουργεί είκοσι μικρά επιτύμβια με καθρεφτάκια και κορδέλες σε μια ιδέα-παιχνίδι για το κρυφό και το φανερό που πάντα πάνε μαζί και, τέλος,

γ) προσφέρει εικαστικά λουλούδια στον Νίκο Γαβριήλ Πεντζίκη μέσα από την ενότητα «Δες τι βλέπω και εσύ λείπεις». Ο Παρασκευάδης –κι άλλοι ακόμη– βλέπουν κι αγαπάνε ένα παλλόμενο πατριδογνωστικό υλικό κι εμείς; οι περισσότεροι, τι κρίμα, λείπουμε.

Εικόνες σε κρίση;

—Πού πηγαίνει η ζωγραφική όταν δεν την χρειάζομαστε πια;

—Ποια αποθήκη, ποιο εργαστήρι την προστατεύει για πιο εύκρατες συνθήκες; Τι πρέπει να είναι σήμερα η ζωγραφική, εφόσον η παραδοσιακή της μορφή εξαντλήθηκε;

Ο Γιώργος Χατζημιχάλης με την ενότητα αυτού του προφητικού «Εργαστηρίου κειμένων και εικόνων σε κρίση» που παρουσιάζει αυτόν τον καιρό στη «Ζουμπουλάκη», αποδεικνύει αφενός την υψηλή ποιότητα του προβληματισμού του και αφετέρου, το κύρος του –απόλυτα σύγχρονου– έργου του, τόσο εντός, όσο και εκτός. Τώρα πόσοι και ποιοι το εισπράττουν, τι είδους μηχανισμοί το αξιοποιούν σε διεθνείς συμμετοχές και πόσο συσσωματώνεται στην υπόλοιπη εικαστική μας παραγωγή, αυτό είναι ένα άλλο θέμα. Ο υπογράφων μαζί με τους Γιαν Χουτ, Ντένη Ζαχαρόπουλο, Μανουέλ Μπερναρντάκ και Κατερίνα Κοσκινά ζητήσαμε πριν από δύο χρόνια το «Εργοστάσιο» της ΑΣΚΤ για να του οργανώσουμε μια αναδρομική παρουσία-

ση, αλλά οι γραφειοκράτες της Σχολής το αρνήθηκαν δείχνοντας άγνοια, μικροψυχία και ανεπίτρεπτη κατάχρηση εξουσίας. Αν αυτός ο χώρος δεν ανήκει στους καλλιτέχνες, στους θεωρητικούς και στα σύγχρονα έργα, διερωτώμαι πού ανήκει. Εν πάση περιπτώσει ας μείνουν οι κλειδοκράτορες με τα κλειδιά τους.

Ο Χατζημιχάλης με τα τωρινά πρόσωπα-σφραγίδες και το πεντάπτυχο των 1.200 περίπου τυπωμένων μορφών, όπως επίσης και με την εγκατάσταση «Ερμάρι της ζωγραφικής», με τα 60 συρτάρια, ολοκληρώνει τον προβληματισμό που είχε παρουσιάσει το 1995 στην Πάτρα.

Δηλαδή την «Ερμηνεία των Απέναντι Σημείων, 1889». Τον καταδιώκουν, δηλα-

δή, τα πρόσωπα των κατοίκων της Μικρασίας από τον 19ο αι. ως την καταστροφή. Αυτών των μορφών τις εκατοντάδες φωτογραφίες αξιοποιεί τυπώνοντάς τις σε ιερατικές σειρές και αριθμώντας τις με κωδικά στοιχεία. Πρόσωπα που πέθαναν και θα πεθάνουν –κατά την εμπνευσμένη έκφραση του R. Barthes– και που ανήκαν στους πολυφυλετικούς πληθυσμούς της άλλης όχθης, αποτελούν το υλικό της δουλειάς του. Αυτές οι φωτογραφίες –που βρίσκονται στο αρχείο Μερλιέ– τυποποιούνται μέσα από επεξεργασία computer και μετατρέπονται σε «σφραγίδες-διαβατήρια» με ποικίλες συμπαραδηλώσεις. Τα πρόσωπα πάντως, παρά την τυποποίηση, διατηρούν την ατομικότητα και την προσωπική τους άλω.

Η δουλειά του Χατζημιχάλη μετεωρίζεται ανάμεσα στο εύρημα και την αποκάλυψη ή στο μεταφυσικό και την εμπειρία. Γλωσσολογική κατά βάση η έρευνά του, ουσιαστικά αναλώνεται στο τι μπορεί να είναι η ζωγραφική σήμερα. Έτσι η χρωματική λειτουργία της, μοιρασμένη σε δεκάδες μικρούς πίνακες, κρύβεται στα συρτάρια μιας κατασκευής η οποία λειτουργεί εν είδει κελύφους ή ως το περικάρπιο του εσώτερου νοήματος. Ο Χατζημιχάλης αγαπά να μεταμορφώνει τις ζωγραφισμένες εικόνες σ' αινίγματα ή σε οπτικά παιχνίδια χωρίς επ' ουδενί ν' απεμπολεί το μεράκι και την παρατήρηση του παλιού μάστορα. Ως προς αυτόν η «ραπτομηχανή» του Man Ray κρύβει ένα ζωγραφικό σκαρίφημα α λα Παπαλουκά που έτσι όμως προστατεύεται από την κρίση της εικόνας.

Έχουμε εδώ την πρώτη ατομική έκθεση του καλλιτέχνη στην Αθήνα, ύστερα από δεκατέσσερα χρόνια, η οποία και ανακεφαλαιώνει το προσωπικό του εικονοσύστημα και την θεματική του.

Και κει που λέγαμε ότι μας τελείωσε το φετινό απόδεμα των αξιόλογων ταινιών –προς την έξοδό του γαρ ο Μάης και το θερμόμετρο σταθερά πάνω από τους 30°– ο αμερικανικός κινηματογράφος εξακολουθεί να μας αιφνιδιάζει με τα εφεδρικά του αποδέματα. Από τη μια, ο οικολογικός *Κατήγορος* του ελάχιστα γνωστού μας Στήβεν Ζάιλιαν και από την άλλη, τα χιτσκοϊκά *Αληθινά εγκλήματα* του Κλιντ Ήστγουντ. Αυθεντικά και οι δύο δείγματα των καλών, «παραδοσιακών» τρόπων του Χόλλυγουντ.

Πρόσωπα και προβλήματα της κοινωνίας

του Δημήτρη Χαρίτου

Δεύτερη σκηνοθετική δουλειά του Ζάιλιαν ετούτος ο *Κατήγορος* – περισσότερο γνωστού μας ως σεναριογράφου της *Λίστας του Σίντλαιρ*. Και είναι αυτή ακριβώς η ικανότητά του που κυρίως εντυπωσιάζει στην ταινία: η πληρότητα και η βαθιά επεξεργασία του σεναριακού υλικού. Δηλαδή, ό,τι τραγικά απουσιάζει από τον εγχώριο κινηματογράφο. Επιτυχημένο δικηγορικό γραφείο, το οποίο ειδικεύεται σε δίκες –οικονομικών– συμβιβασμών, με επικεφαλής έναν διάσημο εργένη, με υπερφίαλη αυτοπεποίθηση, (πολύ καλός ο 45άρης πια, αλλά με το ίδιο πάντα διάφανο βλέμμα, *Τζων Τραβόλτα*) μπαίνει σ' ένα «χοντρό» δικαστικό παιχνίδι εναντίον ενός μεγάλου βυρσοδεψείου και της μητρικής του, πολλαπλού παραγωγικού χαρακτήρα, που δρουν σε μια μικρή πόλη κοντά στη Βοστώνη. Κατηγορούνται και οι δύο από κατοίκους της περιοχής ότι είναι υπεύθυνες για την μακρόχρονη υπόγεια μόλυνση του πόσιμου νερού, με αποτέλεσμα μια σειρά θανάτων παιδιών από λευχαιμία. Ο άνισος από πλευράς οικονομικού κόστους αγώνας θα καταβαραθρώσει το δικηγορικό γραφείο. Η δίκη θα οδηγηθεί σε ένα φτηνό και ασύμφορο συμβιβασμό. Το γραφείο θα διαλυθεί. Παρ' όλα αυτά, η ταινία δεν τελειώνει εκεί. Το ηθικό και το κοινωνικό αίτημα έχουν ανοικτή προοπτική. Δεν θα πρόκειται για ένα φικσιόν «ευτυχές τέλος», αφού η ταινία έχει στηριχτεί σε αληθινό περιστατικό της περασμένης δεκαετίας.

Πλούσια και πειστική, η κινηματογραφική μεταγραφή. Επίμονη και αφειδώλευτη σε λεπτομέρειες –γνώσης και ύφους– που

καταγράφουν τη διαλεκτική μεταμόρφωση του σεναρίου από τον οικονομικό χρησιμοθηρισμό μέχρι την «εις άτοπον απαγωγή» των άκαμπτων συμφερόντων αλλά και την αφύπνιση των μηχανισμών κοινωνικής συστράτευσης. Απολαυστικός στο ρόλο του αντίπαλου δικηγόρου ο *Ρομπέρ Ντυβάλ*. Μεγάλος καρατερίστας!

Κοντά στα εβδομήντα του, ο *Κλιντ Ήστγουντ*, αποτελεί μαζί με τους κατ'άτι νεότερους του Ρόμπερτ Ρέντφορντ και Γουόρεν Μπήττυ ένα σημαντικό και αξιοθαύμαστο τρίο καλών ερμηνευτών και καλών, ταυτόχρονα, δημιουργών. Έχοντας αφομοιώσει τους κανόνες του κλασικού αμερικανικού σινεμά, παραμένουν και οι τρεις απόγονοι αλλά και επίγονοι του Καζάν, του Κέρτιζ, του Κιούκορ, του Χωκς, του Πρέμινγκερ, του Σερκ ή του Φορντ. Ένας κινηματογράφος στέρεος, βαθύτατα αντιφιλολογικός, πιστός στους αφηγηματικούς κανόνες της «μιας ιστορίας που βλέπεται και ακούγεται». Και στα *Αληθινά εγκλήματα* η μεγάλη αρετή τους βρίσκεται στο τέλεια επεξεργασμένο σενάριο που υπηρετεί με επάρκεια μια κεντρική ιδέα και τους χαρακτήρες που την περιέχουν.

Ξεπεσμένος, κοντά στην τρίτη ηλικία του, ο δημοσιογράφος Έβερετ (Κλιντ

Ήστγουντ), αλκοολικός, αθεράπευτα γυναικάς, αυτοσαρκαζόμενος αλλά και με αυθεντικό ταλέντο «μύτης», να μυρίζεται δηλαδή πού αληθινά μυρίζει δημοσιογραφικό ενδιαφέρον, αναλαμβάνει να πάρει –ως αντικαταστάτης νεκρής σε τροχαίο, νεαρής συναδέλφους του– την «τελευταία» συνέντευξη μαύρου κατάδικου που πρόκειται να εκτελεστεί ύστερα από δώδεκα ώρες. Ο μελλοθάνατος κατηγορήθηκε ότι σκότωσε τη νεαρή ταμία ενός μικρού σούπερ μάρκετ. Από την πρώτη στιγμή ο Έβερετ υποψιάζεται ότι η υπόθεση «βρωμάει», ότι οι μαρτυρικές καταθέσεις είναι ανεπαρκέστατες και ότι ο θρησκευόμενος, αγαθός και καλός οικογενειάρχης μαύρος (*Αϊζάια Ουάσιγκτον*) είναι αθώος. Παρά το δύσπιστο (μέχρι εχθρικό) προς το πρόσωπό του κλίμα της εφημερίδας, τα σκληρά οικογενειακά του προβλήματα και τη ρατσιστική ατμόσφαιρα που επικρατεί στους χώρους και τους ανθρώπους στους οποίους πρέπει να ψάξει, ο Έβερετ θα αποδυθεί σε μια τρελή «κούρσα» επτά ωρών προκειμένου να σώσει τον μελλοθάνατο.

Η ταινία διατρέχεται από τρεις-τέσσερις παράλληλους αφηγηματικούς άξονες με πρωταγωνιστή το ηλεκτρικό ρολόι της φυλακής. Όσο ωθείται ο χρόνος προς το σημείο μηδέν, το γνήσια χιτσκοϊκό σασπένς συνταράζει τον θεατή. Άνθρωποι αληθινοί, τρόποι αληθινοί, χειρισμοί οικείοι, ο κλαυσίγελως συγγνωστός και πάνω απ' όλα κινηματογράφηση συναρπαστική. Ασφαλώς, δεν πρόκειται για μεγάλο δραματούργημα, σίγουρα όμως πρόκειται για ευεργετική ψυχαγωγία.

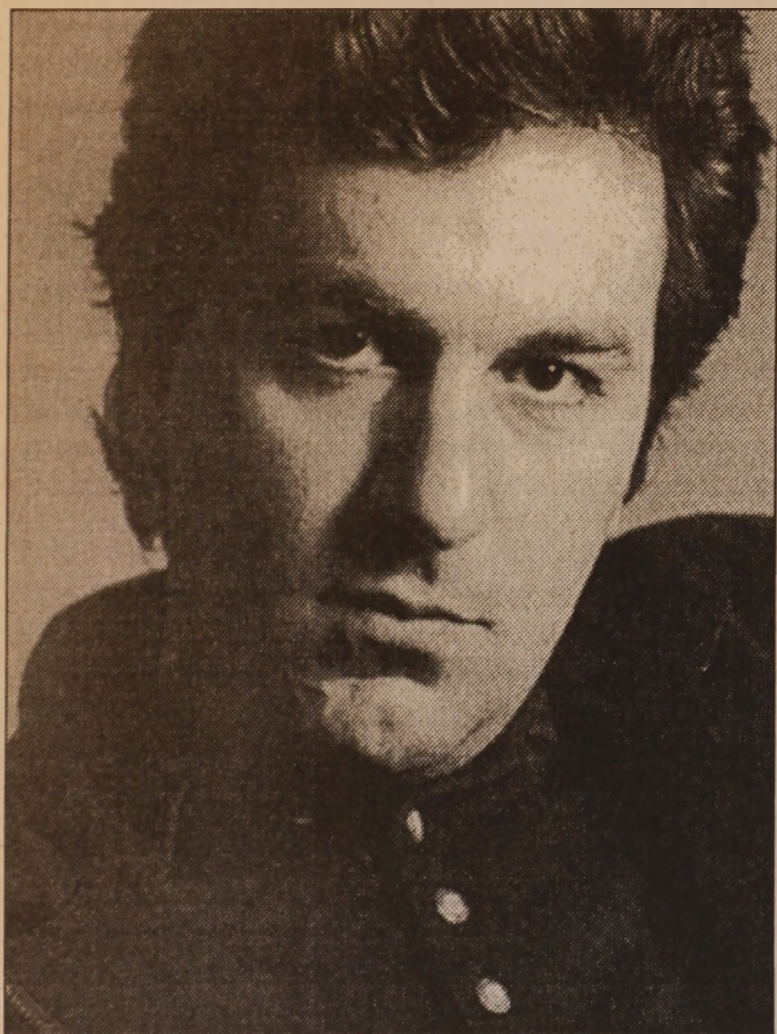
Ο Κλιντ Ήστγουντ (μεσόκοπος και γυναικάς) δημοσιογράφος και ο Τζαίμς Γουντς, ο αρχισυντάκτης του στα *Αληθινά εγκλήματα*.

Ρόδινα ακρογιάλια

ΣΥΝΟΜΙΛΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΕΥΘΥΜΗ ΧΑΤΖΗ

του Βασίλη Ρούβαλη

Γόνος ελλήνων μεταναστών στις Ηνωμένες Πολιτείες. Η επαφή του με την πατρίδα μηδαμινή ή τουλάχιστον διαστρεβλωμένη. Ο Ευθύμης Χατζής ανέβηκε στο Φεστιβάλ της Θεσσαλονίκης παντελώς άγνωστος κι επέστρεψε χωρίς βραβεία ή διθυράμβους. Πριν από τη συνέντευξη του ανοίγω κουβέντα για τα δρώμενα της ελληνικής «διαπλεκόμενης» κινηματογραφίας και για την ενοχλητική, σε κάθε νοήμονα σινεφίλ, ιστορία βραβείων-προβολής-χρημάτων-καλλιτεχνικού αποτελέσματος. Μου λέει με

σεμνότητα παιδιού ότι η εμπειρία του άρεσε, ότι γι' αυτόν είναι ένα πανηγύρι, μια ευκαιρία να συναντηθούν και να επικοινωνήσουν άνθρωποι με κοινά ενδιαφέροντα... Ετοιμάζει νέα ταινία, και πάλι στην Ελλάδα, με θέμα που έχει να κάνει με τη σύγχρονη εποχή. Τα Ρόδινα Ακρογιάλια βγήκαν στις αθηναϊκές αίθουσες για δύο εβδομάδες κι έπεται διανομή στην επαρχία. Ευελπιστεί να τα πάει σε κάποια φεστιβάλ σε Ευρώπη κι Αμερική, όπως και να τα φέρει εκεί, στις εστίες των εμικρέδων που ξεχνιούνται και ξεχνούν. Άγγιξε τον Παπαδιαμάντη με σεβασμό και αιδήμονα πρόθεση που αποτυπώθηκε

στην ταινία, κάτι που μεταξύ των άλλων αξίζει συγχαρητήρια. Στην απορία μου για τον ηρωισμό των νέων ανθρώπων που θέλουν να κάνουν σινεμά στη χώρα τους σε αντιπαραβολή με τις συνθήκες που υπάρχουν στην πιο προηγμένη - οργανωμένη κινηματογραφία της κοντινής Ευρώπης, με κοιτάζει με χαμόγελο κι απαντά: «πράγματι, χρειάζεται ηρωισμός!...»

• Πόση ευλάβεια απαιτείται για την προσέγγιση του παπαδιαμαντικού κειμένου κινηματογραφικά;

— Πρέπει να έχεις λόγο για να κάνεις ταινία ένα βιβλίο. Εάν σκεφτείς να πάρεις ένα διήγημα για να το χρησιμοποιήσεις ως στόρι, αυτό δεν έχει κανένα νόημα. Επέλεξα να κάνω ταινία τα Ρόδινα Ακρογιάλια γιατί ήθελα να φέρω στο φως μια ερμηνεία του διηγήματος, να σκηνοθετήσω αυτή τη διάσταση ώστε να οδηγήσω

τον θεατή εγγύτερα στο παπαδιαμαντικό κείμενο.

• Είναι, δηλαδή, μια δική σας ανάγνωση σ' αυτό· είναι ό,τι νιώσατε κι ό,τι αντιληφθήκατε...

— Ναι, διότι μελέτησα το κείμενο, αναζήτησα τα κλειδιά του και από αυτή τη διαδικασία έφτασα στο σκηνοθετικό στήσιμό του. Ο Παπαδιαμάντης είναι, εξάλλου, ένας τεράστιος κόσμος. Αυτό θέλησα να περάσω και στους ηθοποιούς, αυτό

προσπάθησα να βγάλω και με την κάμερα. Σκηνοθέτησα τους ηθοποιούς έτσι ώστε να μην «παίξουν» αλλά να κατανοήσουν τη βαθύτερη ουσία του έργου και να λειτουργήσουν με αυτή την αίσθηση.

• Πιστεύεις ότι τελικά αποτυπώθηκε στην ταινία αυτή η αίσθηση;

— Ο κινηματογράφος καταγράφει τη στιγμή. Οπότε, εάν έκανα την ταινία ύστερα από πέντε χρόνια θα κατέγραφα κάτι τι περισσότερο ή διαφορετικό. Και σ' αυτό ακριβώς έγκειται η γοητεία της τέχνης αυτής.

• Η ουσιαστική διάσταση του έργου του Παπαδιαμάντη έχει περιθώριο να τοποθετηθεί στην εποχή μας ώστε να αγγίξει τον σύγχρονο άνθρωπο, αποφεύγοντας μια φολκλορικού τύπου προσέγγιση;

— Ο Παπαδιαμάντης μιλάει για τη διαδικασία της ψυχής, κι αυτό είναι σύγχρονο κι επίκαιρο. Σήμερα δεν έχουμε άλλο μοντέλο ζωής, άλλο μοντέλο για τον έρωτα. Ίσως να έχουμε παραμορφωμένα ή λανθασμένα πρότυπα. Με την ταινία βγήκε η διαχρονικότητα της λειτουργίας της ψυχής, η επικαιρότητα του θέματος του έρωτα. Δεν με ενδιέφερε η αποτύπωση της εποχής του συγγραφέα, γι' αυτό και συζητήσαμε αρκετά με τον σκηνογράφο ώστε να μην καταλήξουμε στο φολκλόρ. Καταλήξαμε στη λιτότητα και την απέριττη διατύπωση της εικόνας ώστε να μην δημιουργηθεί η αίσθηση μουσείου, αλλά να υπάρχει «επικοινωνία» με το σήμερα.

• Τα Ρόδινα Ακρογιάλια ήταν αφορμή για κάποιους από τους θεατές ώστε να αναζητήσουν πάλι τον σκιαθίτη συγγραφέα;

— Ήταν αρκετοί εκείνοι που μου είπαν ότι ξαναδιάβασαν το διήγημα ύστερα από την προβολή της ταινίας. Ευελπιστώ να γίνει αφορμή για κάποιους να προσεγγίσουν τον Παπαδιαμάντη πιο θερμά. Για να δούμε, θα ανεβούν οι πωλήσεις των βιβλίων του;!... (γέλια).

• Υποθέτω ότι είναι ακόμη δυσκολότερο για έναν Έλληνα του εξωτερικού να διαβάσει τα διηγήματά του. Εσένα τι σε κέντρισε τελικά;

— Κατ' αρχάς με βοήθησε πάρα πολύ στο να εξοικειωθώ με τα ελληνικά, έστω κι αν έχει τόσο καθα-
ρευσισιάνικα όσο και δημοτικιστι-
κά στοιχεία. Νομίζω ότι ο ίδιος ο
συγγραφέας είχε μεριμνήσει ώστε
η γλώσσα μέσα από τα έργα του να
διακονεί τον λαό, να προάγει τη
ζωή του σε κάθε επίπεδο σκέψης
κι έκφρασης. Με τη γλώσσα βιώ-
νουμε βαθύτερα τα πράγματα, κι ο
Παπαδιαμάντης επεδίωκε να ενι-
σχύει τη δυναμική της. Όταν ήλθα
από την Αμερική δεν γνώριζα την
ελληνική λογοτεχνία αλλά ούτε
καλά καλά και την Ελλάδα. Είχα
διαφορετικά ερεθίσματα και δια-
φορετική αντίληψη για όλα αυτά
εκεί πέρα. Ήθελα να κάνω κινη-
ματογράφο όχι αμερικανικό, αλλά
να εκφραστώ με το μοντέλο του
Έλληνα που είχα στο μυαλό μου.

• Σκέφτομαι ότι ο

Παπαδιαμάντης είναι για σένα
ότι ο Τζέιμς Τζόις για μένα, στο
πρωτότυπό τους...

— Δεν τον διάβασα στα αγγλικά αλλά
απευθείας στα ελληνικά. Παρ' όλο που
δεν καταλάβαινα όλες τις λέξεις και δυ-
σκολεύτηκα πάρα πολύ, ένιωθα ότι κάτι
ανακινούνταν μέσα μου, ίσως, θα μπορού-
σαμε να πούμε, μια ποιητική αίσθηση.
Μια εσωτερική διαδικασία που μου προ-
καλεί δέος ακόμη και τώρα που ξέρω όλες
τις λέξεις!...

• Ποια επικινδυνότητα υπάρχει
στην κινηματογραφική αποτύπωση
σημαντικών πνευματικών
προσωπικοτήτων ή ακόμη και στη
μεταφορά των πονημάτων τους; Τα
περισσότερα δείγματα είναι μάλλον
επιλήψιμα...

— Φυσικά και είναι επικίνδυνο αυτό. Βέ-
βαια, δεν έδειξα καθαρά τον Παπαδιαμά-
ντη ως ήρωα, αφού και ο ίδιος ο συγγρα-
φέας στο διήγημα δεν αποσαφηνίζει τη δι-
κή του συμμετοχή στη μυθοπλασία. Το κά-
νει ακριβώς όπως και οι Ευαγγελιστές
που στις περιγραφές τους δεν κάνουν ξε-
κάθαρες αυτοαναφορές. Έτσι άφησα αυ-
τό το διαφορούμενο στοιχείο να ενυπάρχει
και στο σενάριο. Πάντως, οφείλω να πω
ότι ο Παπαδιαμάντης με βοήθησε να κα-
ταλάβω ότι μπορείς να εκφράσεις μέσω
της τέχνης την προσωπική σου καλλιτεχνι-

Από την ταινία Ρόδινα
Ακρογιάλια του Ευδ. Χατζή.

κή ανάγκη κι από την άλλη να απευθυν-
θείς στον κόσμο. Στην ταινία μου, ο ήρωας
που υποτίθεται ότι είναι ο Παπαδιαμά-
ντης μπαίνει στη βάρκα για να σκιαγρα-
φήσει όχι τον συγγραφέα αλλά την οντό-
τητα του ανθρώπου, που μπορεί να είναι
από τον Αδάμ έως τον Οδυσσέα και τον
οποιοδήποτε άλλο άνθρωπο, που μπαίνει
αλληγορικά στη δική του βάρκα και κάνει
αυτή τη διαδρομή. Έτσι πιστεύω ότι απέ-
φυγα τον κίνδυνο να χαρακτηρίσω το
πρόσωπο αυτό. Η αφήγηση του Αλέξη
Δαμιανού εξισορροπεί τη διττή αυτή διά-
σταση. Διάβασα, μάλιστα, κάπου ότι δό-
θηκε σε μαθητές ερωτηματολόγιο για τη
μορφή του Παπαδιαμάντη, και το αποτέ-
λεσμα ήταν απογοητευτικό. Τον χαρακτη-
ρίζαν ως μια θλιμμένη μορφή, ως μοναχι-
κό, μέθυσσο, μισογύννη, πράο ή σοβαρό
συγγραφέα. Όμως αυτό που έχει σημασία
είναι η απλότητά του ως προσωπικότητα
και κυριότερα το τι αποκομίζει κανείς
από την τέχνη του.

• Μιλήστε μου για τα γυρίσματα της
ταινίας. Μια τεχνική δυσκολία που
εντόπισα είναι η χρησιμοποίηση φυσικού
φωτισμού όσο βέβαια και οι λήψεις στο
νησί...

— Για να χρησιμοποιήσω απόλυτα το φυ-
σικό φως χρειάστηκε πολύς χρόνος και

κόπος. Από την άλλη, η Σκιάθος έχει χά-
σει το φυσικό της χρώμα και τα προβλή-
ματα ήταν πολλά, που μερικά είχαν κιό-
λας πλάκα. Για παράδειγμα, κάποιο πρωί
είχαμε γύρισμα στη θάλασσα όπου ξαφνι-
κά εμφανίστηκε ένα γιοτ και έριξε άγκυ-
ρα εντός πλάνου. Σε λίγη ώρα θα σουρού-
πωνε και θα χάναμε το φως. Τηλεφωνή-
σαμε στο λιμεναρχείο κι εκείνοι ειδοποίη-
σαν τους ανθρώπους στο γιοτ ώστε να φύ-
γουν, πράγμα που έγινε μέσα σε μερικά
λεπτά... Αλλά το βασικότερο πρόβλημα
ήταν στην αρχή η διαφορετική αισθητική
αντίληψη που είχαν οι παραγωγοί για το
φίλμ. Δεν είχαν καταλάβει το πνεύμα του
σεναρίου, πράγμα που μας δυσκόλεψε
αρκετά στη συνεργασία. Ακόμη, το συ-
νεργείο δούλεψε φιλότιμα αν και διακρί-
νω κάποιες οργανωτικές ελλείψεις που
δεν είχα προβλέψει κι έπρεπε να μεριμνή-
σω.

• Σκεφτήκατε ότι αν γυρίζατε την ταινία
στην Αμερική θα πετυχαίνατε κάποιο
άλλο αποτέλεσμα;

— Αν το έκανα εκεί... θα έβαζα τον ήρωα
όχι σε μια βάρκα αλλά πάνω σε μια
Harley να οδηγεί στην έρημο της Αριζόνα,
να φτάνει στο Λος Άντζελες και να συναν-
τά τους υπόλοιπους χαρακτήρες σε κά-
ποιο μπαρ... Πλάκα δεν θα 'χε;

Οι χαμένοι δρόμοι της Αρχιτεκτονικής

του Δημήτρη Φιλιππίδη

Ας φανταστούμε κάποιον μελλοντικό αρχαιολόγο να «σκάβει» στο πολιτισμικό νεκροταφείο του 1998, ανακαλύπτοντας εκδόσεις για αρχιτεκτονική, θαυμαστά διατηρημένες από την τότε μολυσμένη ατμόσφαιρα, που σώθηκαν σε κάποιο θαμμένο βιβλιοπωλείο. Ας δοκιμάσουμε να καταγράψουμε τις σκέψεις που περνούν από το μυαλό του καθώς, ένα προς ένα, βγαίνουν στο φως, σκονισμένα και αρκετά ταιριασμένα (αλλά πάντα έτοιμα να ανθήσουν), τα αλλοτινά βιβλία. Άρα, μιλάμε για κατηγοριοποιήσεις –τη βάση κάθε κατανόησης– που αντιστοιχούν σε περιοχές ενδιαφερόντων εκείνης της χρονικής τομής.

ΠΡΩΤΟ ΠΟΡΙΣΜΑ: Η εποχή γοητεύεται από το κενό, τον ίλιγγο του βάθους (χωρικού ή χρονικού). Σε όλα αυτά ενυπάρχει ένας εξωτισμός, που ανακαλεί το ρίγος του ώστου – ό,τι απόμεινε από αυτό μετά το μεθοδικό άρμεγμα κάθε δυνατής πηγής συγκινήσεων.

Αίφνης, θα του έκανε εντύπωση η έκδοση *Hypertopos* προς τιμήν δύο πρόσφατων έργων του Χρήστου Παπούλια, προσκεκλημένου σε κλειστό διαγωνισμό (Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης, Ρώμη) και σε έκθεση (Biennale Τέχνης, Βενετία 1999). Η «εκτός διαγωνισμού» πρότασή του για το απόκρυφο Εριχθόνειο μουσείο στα σπλάχνα της Ακρόπολης συμπληρώνεται με πρότασή του για τα «Αστικά Δωμάτια», ένα μουσείο-πέραςμα στην όχθη ποταμού της Λουμπλιάνα, παίζοντας πάντα με την αίσθηση του κενού, με την απουσία της συμβατικής χρήσης. [Cf. fragmenta των Θ. Μουτσόπουλου (Αντί, 680/12.2.1999) και Μ. Φιλιππίδη (34, 12/1999)].

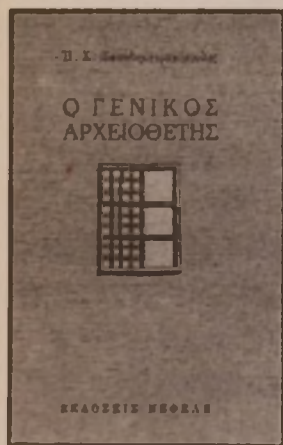
Άλλου είδους κενό φαίνεται ότι θέλησε να καλύψει *Το Ερώτημα της Καταγωγής* στο Έργο του Δημήτρη Πικιώνη του Ζήση Κοτιώνη (έκδ. ΤΕΕ). Σε αυτό, δύο τότε διάσημοι φιλόσοφοι (κάποιοι Heidegger και ο δικός μας Πικιώνης) συνδιαλέγονται με θέμα τη «μνημονική διάσωση» κάτω από συνθήκες «απώλειας και καταστροφής» – δηλαδή για το πολιτισμικό κενό. [Cf. frag. Δ. Φιλιππί-

δης, Αντί, 25.9.1998]. Κατά περίεργο τρόπο, κανένα άλλο ίχνος ανταπόκρισης δεν βρέθηκε στο ίδιο στρώμα.

Ο Αριστείδης Αντονάς στο *Κτίσματα 1992-1998* («Πατάκης») ανακαλεί στη μνήμη με τα σχέδιά του αρχιτεκτονικά υβρίδια, σαν σπαράγματα μιας χαμένης βιβλιοθήκης που έχουν χάσει ειρμό, νόημα, σημασία. Πιάνεται από ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα του Novalis που αναφέρεται στη νύχτα σαν διπλή υπόσταση και αναπαράγει ένα «αρνητικό» της αρχιτεκτονικής πράξης που είτε μένει βουβή μπροστά στις μορφές είτε τις ξοδεύει μηχανικά και αλόγιστα, φτάνοντας στο ίδιο αποτέλεσμα. Τίποτα δεν σχολιάζεται, και ό,τι περιγράφεται παραπέμπει στον «άλλο», καταραμένο κόσμο, οπότε αυτοαναιρείται. Κάπως έτσι δεν θα σχεδίαζε (αν μπορούσε), άραγε, ο αγαπημένος του Casares; [Cf. frag. Θ. Μουτσόπουλος, Αντί, 682/12.3.99].

ΔΕΥΤΕΡΟ ΠΟΡΙΣΜΑ: Η εποχή συνευρίσκεται με το παρελθόν κατά συρροήν, προϊόν μιας καταναλωτικής μανίας που πίσω από τη δίψα της πληροφόρησης (η γνώση ανήκει αλλού) εκταμιεύει παλαιότερες αξίες. Το παρόν είναι επισφαλές: ακόμα και όταν αναφέρονται σε αυτό, προηγείται υποχρεωτικά η κατάδυση στην άβυσσο του χρόνου. Παρελθόν είναι το μοντέρνο κίνημα, ο μοντερνισμός γενικότερα, το δικαίωμα για κάτι καλύτερο ή για μια άλλη αίσθηση των πραγμάτων. Άκρατος συγκρητισμός, παρακμιακή αναδίφηση σε ψήγματα του ελάχιστου, ανάδειξη του αχρηστεμένου από την πρόοδο. Εξαντλημένες εκδόσεις ξανακυκλοφορούν, νέες προωθούν εξαντλημένα από τη χρονική απόσταση θέματα ή νεκρά σώματα. Όσο για το παρόν, αυτό έχει εξοριστεί σε εύπεπτες διαφημιστικές συσκευασίες (σε φυλλάδες, φιγουρίνια, εκπομπές στην τηλεόραση, συνεντεύξεις). Κανένας πια δεν παίρνει την ευθύνη για το σήμερα.

Τρεις επανεκδόσεις παίζουν αυτό το παιχνίδι με συνέπεια. Πρωτοστατεί ο Le Corbusier, με το Ένα Μικρό Σπίτι του ('50), σε μετάφραση Δημήτρη Αντωνακάκη («Libro»). Η πιστή αναπαραγωγή του βιβλίου, σε κάθε λεπτομέρειά του, υπενθυμίζει την απίστευτη δύναμη που διαθέτουν τα φετίχ. Πρόκειται για ένα «ιερό αντικείμενο» που επανεμφανίζεται άτρωτο από τον χρόνο. Ακολουθεί ο Giorgio Grassi με το *Κείμενα για την Αρχιτεκτονική*, σε μετάφραση Κωνσταντίνου Πατέστου («Καστανιώτης»), με 15 προγραμματικά κείμενα και αντιπροσωπευτική εικονογράφηση. Μετά την επιτυχημένη εισαγωγή του Aldo Rossi στην Ελλάδα, θα ερχόταν η ώρα

Η.Χ. Παπαδημητρακόπουλος

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ
ΑΡΧΕΙΟΘΕΤΗΣ
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Νίκος Χουλιαράς

Η ΜΕΣΑ ΒΡΟΧΗ
ΔΕΚΑΕΞΙ ΙΣΤΟΡΙΕΣ
ΤΗΣ ΑΘΕΑΤΗΣ ΠΛΕΥΡΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ενός άλλου άτεγκτου ρασιοναλιστή, ειδικού σε ερείπια, κενά και σιωπές. Τέλος, στην ομάδα περιλαμβάνονται και οι Κ. Vrieslander - Τζ. Καϊμη, με *Το Σπίτι του Ροδάκη στην Αίγινα* (1934), με πρόλογο του Α. Κωνσταντινίδη, εισαγωγή του Δ. Φιλίππιδη και επίμετρο του Μ. Φάις («Ακρίτας»). Άλλο, τοπικής εμβέλειας, φετίχ, το σπίτι αυτό μαγνήτισε άλλοτε πολλές ψυχές και η υπερβατική του υπόσταση θα του εξασφαλίσει ασφαλώς αμέτρητες μελλοντικές εκδόσεις (συζητήθηκε να μπει και σε χαρτονόμισμα).

Το βιβλίο του Ν. Χολέβα, *Η αρχιτεκτονική της «μετάβασης» στην Αθήνα του Μεσοπολέμου* («Libro»), ανήκει σε μια καταξιωμένη κατηγορία με ζηλευτή αυτάρκεια που ρίχνει ιστορικές γέφυρες πάνω από «χάσματα» που έχουν αφήσει άλλοι. Ο όρος, όπως δηλώνει, είναι δικός του (από το 1983), όπως δικές του είναι οι πολλαπλές ερμηνείες που χρειάζονται για να καλύψουν αυτό το πρώτο τέταρτο του 20ού αιώνα, με όρους όπως «μόδες», «αμφιταλαντεύσεις», «μεταπηδήσεις» και «συγκινήσεις».

Το δίγλωσσο λεύκωμα με φωτογραφίες της Τζέλλης Χατζηδημητρίου *Σπίτια του '30 στην Αθήνα*, με πέντε μικρά εισαγωγικά κείμενα για το ευρύ κοινό («Νηρεύς»), κινείται περίπου στο ίδιο με το προηγούμενο βιβλίο κλίμα. Το ότι δεν πρόκειται για τον μεσοπόλεμο αλλά για μια (υποτίθεται) αρραγούς ενότητας δεκαετία όπου θριάμβευσε το μοντέρνο κίνημα στην Ελλάδα, δεν έχει ιδιαίτερη σημασία. Οι φωτογραφίες άλλωστε, αν όχι πάντα καθαρά, λένε τη δική τους ιστορία. [Cf. frag. Α. Γιακουμακάτος, το *Βήμα*, 10.1.99].

Ειδική μνεία απαιτείται για τον Φ. Ωραιόπουλο, ο οποίος με το *Ο νεοελληνικός λόγος για την αρχιτεκτονική και την πόλη* («Εστία») επιτελεί πραγματικό άθλο, λαμβάνοντας σαν ενότητα αναφοράς ένα ιστορικό πανόραμα διάρκειας πολλών αιώνων. Ο βαρύς αυτός τόμος, σαρώνοντας τους αιώνες με αφάνταστη βουλιμία, εκπορθεί ασύνδετα σπαράγματα νοημάτων ώστε να προκύψει ένα ανυποψίαστο στους πολλούς συνεκτικό σώμα σκέψης πάνω στις χωρικές σκέψεις του ελληνισμού. Η τέτοια αντιπαράθεση στο ως τώρα μονοπώλιο της Δύσης δεν έχει ενδιαφέρον μόνο για την τοπική αγορά [κυκλοφόρησε και στα γαλλικά].

Οι δύο τελευταίες εκδόσεις προσφέρουν έντονες επιφανειακά διαφορές. Από τη μια μεριά η συλλογική, μνημειακού μεγέθους έκδοση των ΕΜΠ και ΕΙΕ *Ιστορικός Βιομηχανικός Εξοπλισμός στην Ελλάδα*, με επιμελητές τους Χριστίνα Αγριαντώνη και Νίκο Μπελαβίλα, και από την άλλη το *Διακοσμητικές Τέχνες* του υπογράφοντα («Μέλισσα») θεραπεύουν αντίστοιχα την αυστηρή επιστήμη (βιομηχανική αρχαιολογία) και την αισθητική (τέχνη με τα όλα της). Ο εντυπωσιακός τόμος για τον βιομηχανικό εξοπλισμό καταπιάνεται με ό,τι πιο πεζό και περιφρονημένο. Είναι η καταγραφή των τεκμηρίων χωρίς ίχνος συγκινησιακής μέθεξης, η ιστορία στην πιο καθαρή της μορφή, μεθοδικά ψυχρή και αμερόληπτη. Το παρελθόν της ελληνικής βιομηχανίας τοποθετείται έτσι στην ανατομική κλίνη και χειρουργείται συστηματικά. Ενώ από την άλλη μεριά, η διακόσμηση των τριών τελευταίων αιώνων στην ελληνική αρχιτεκτονική δεν κρατά τα προσχήματα. Μεταφέρει με αγαλλίαση το σκίρτημα της ψυχής αντίκρου στην τέχνη, τα σημάδια αυτά της γιορτής της ζωής. Κατά βάθος, τότε, και τα δύο βιβλία υμνούν την ανθρώπινη δημιουργία με τη γλώσσα του ρομαντισμού, δοξάζοντας εξίσου το άσχημο και το όμορφο. Και ξέρουμε da πόσο μικρή είναι η απόσταση μεταξύ τους.

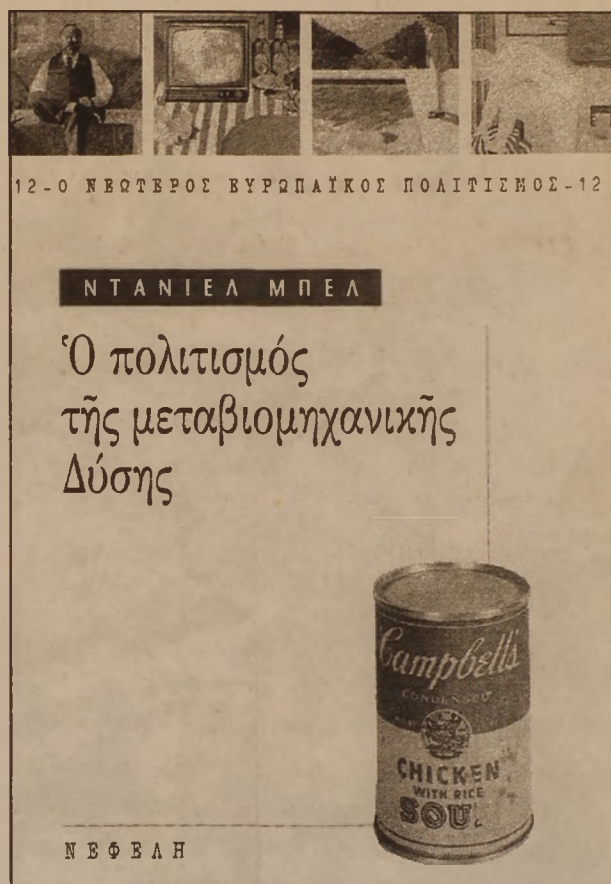
Ο αρχαιολόγος έριξε μια ματιά στην έρημο γύρω του. Αν ο έντυπος λόγος για αρχιτεκτονική ήταν πράγματι ακόμα ζωντανός στην τότε Ελλάδα, σε τι, άραγε, οφείλεται η διαφαινόμενη αποστροφή προς το παρόν συσχετισμένη με τη λατρεία του κενού; Ήταν, άραγε, σημάδι παρακμής; Τι θα έλεγε γι' αυτό ο μεγάλος Alois Riegl;

Ο ΝΕΩΤΕΡΟΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Διεύθυνση: Παναγιώτης Κονδύλης

Ντάνιελ Μπελ Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΔΥΣΗΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΓΕΡ. ΛΥΚΙΑΡΔΟΠΟΥΛΟΣ

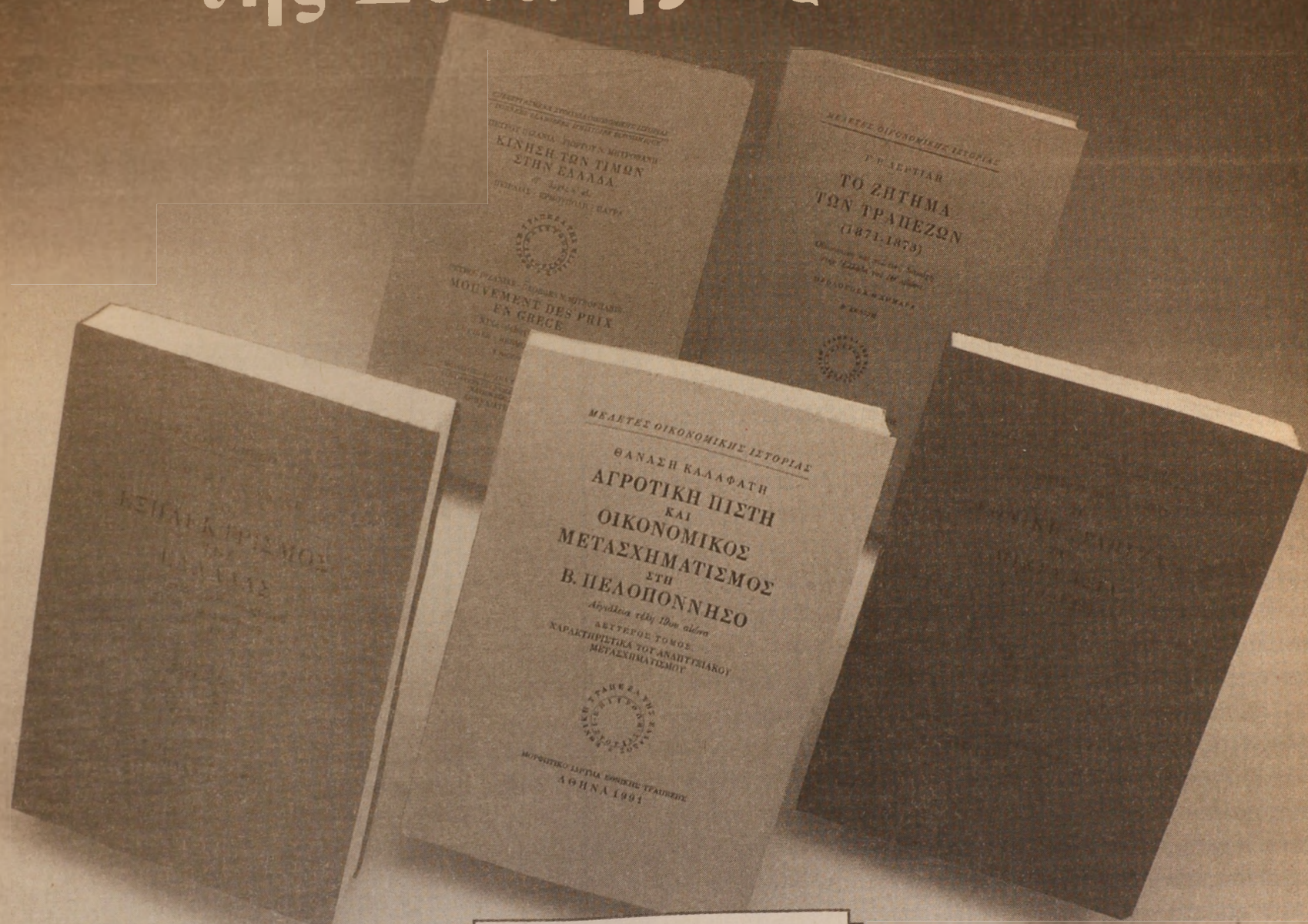

Το πολυσυζητημένο βιβλίο του Μπελ αποτελεί μίαν από τις διεισδυτικότερες αναλύσεις του παρόντος των δυτικών μεταβιομηχανικών κοινωνιών και συνάμα μια βαρύνουσα προσπάθεια πρόγνωσης του μέλλοντός τους, που απειλείται από τη σύγκρουση ασυμβίβαστων τάσεων στους κόλπους τους. Από τη μια μεριά οι επιτυχίες στον τεχνικό και οικονομικό τομέα και από την άλλη η καπιταλιστική οργάνωση της παραγωγής, ο συναγωνισμός και η αύξηση της παραγωγικότητας, αναπτυσσόμενη η καθεμιά με τη δική της λογική, οδηγούν αναπόφευκτα σε κρίση που θέτουν σε κίνδυνο τα θεμέλια της μεταβιομηχανικής Δύσης.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 10 680, Τηλ. 36.07.744 - FAX: 36.23.093
e-mail: nefeli-p@otenet.gr

Εκδόσεις του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας

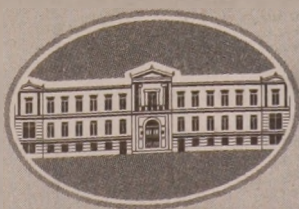
Διάθεση

- Βιβλιοπωλείο
«Το Μορφωτικό»
Στοά του Βιβλίου
- Πεσμαζόγλου 5
Τηλ.: 3215606

- Πρατήριο Εκδόσεων
Ε.Τ.Ε. και Μ.Ι.Ε.Τ.
Πλουτάρχου 5, Θεσσαλονίκη
Τηλ.: (031) 295105

- Μορφωτικό Ίδρυμα
Εθνικής Τραπέζης
Θουκυδίδου 13
Πλάκα
Τηλ.: 3221335

Η Τράπεζα που γράφει ιστορία

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΥ

ΚΡΙΤΙΚΗ

Πώς ο έρωτας διαβάζεται ως αρρώστια...

... και η λογοτεχνία γίνεται ιατρική

Massimo Peri,
Του Πόθου Αρρωστημένος:
Ιατρική και Ποίηση στον
Ερωτόκριτο,
Μτφ. Αφροδίτη
Αθανασοπούλου,
Πανεπιστημιακές Εκδόσεις
Κρήτης, 1999

Αν αληθεύει ότι η δομή του
κνιτάρου αναπαράγει τη δομή
ολόκληρου του οργανισμού, ας
μου επιτραπεί να ορίσω τον
ποιητικό λόγο του Mallarmé με
βάση έναν και μόνο στίχο.

Stefano Agosti,
Il Testo Poetico, 1972

Οι Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης πάλι καινοτομούν εκδίδοντας ένα βιβλίο που, στην περίπτωσή μας, ξεφεύγει κατά πολύ από την κλασική φιλολογική μελέτη. Ο πρόωρα χαμένος Νίκος Παναγιωτάκης βοήθησε ιδιαίτερα την ελληνική έκδοση αυτής της μελέτης του Massimo Peri πάνω στη σχέση Ποίησης και Ιατρικής στον *Ερωτόκριτο*. Το έργο του Κορνάρου είναι κατά βάση μια ερωτική ιστορία στο πρότυπο των μυθιστορημάτων όπου ο έρωτας παρεμποδίζεται από μια κοινωνική διαφορά. Ο Ερωτόκριτος είναι πληβείος και η Αρετούσα κόρη του βασιλιά (μιας Αθήνας ακαθόριστης αρχαιότητας). Ο Ερωτόκριτος

τιμωρείται για την τόλμη του με μια σειρά ταλαιπωρίες, εξορίες, μονομαχίες και τραυματισμούς. Στο τέλος του έργου (που μας ενδιαφέρει περισσότερο σε σχέση με το θέμα που θίγει το βιβλίο του Massimo Peri), ο Ερωτόκριτος φανερώνεται στην αγαπημένη του μόνον αφότου την έχει υποβάλει σε ένα ψυχολογικό μαρτύριο που θα μπορούσε να αποβεί θανατηφόρο. Για να εξηγήσει μια τέτοια συμπεριφορά, ο μελετητής ανατρέχει στην ιστορία της ιατρικής, ξεφεύγοντας κατά πολύ από τα συνήθη πλαίσια της φιλολογικής ανάλυσης. Αντίθετα με ό,τι συμβαίνει στην ιταλική και γαλλική παράδοση του μυθιστορήματος, μέσα στον *Ερωτόκριτο* ο έρωτας περιγράφεται επίμονα σαν μια «πληγή», ένας «πυρετός», μια «αρρώστια». Οι εραστές αναζητούν ένα «βοτάνι», ένα «φάρμακο», απευθύνονται στους έμπιστούς τους όχι μόνο για να «βοηθηθούν» ή να «παρηγορηθούν», μα επίσης και κυρίως για να «γιατρευτούν». Ο Peri βρίσκει απρόσμενη βοήθεια στις δυσκολίες του σε ιατρικά εγχειρίδια του 16ου αιώνα. Ό,τι μέχρι τότε είχε συνηθίσει να βλέπει ως «λογοτεχνία» μετατρέπεται με λίγα λόγια, σε «ιατρική». Δυσκολεύτηκε πολύ να ορίσει πού τελειώνει η λογοτεχνία και πού αρχίζει η ιατρική, όμως μέσα από αυτή τη διαδικασία βρέθηκε σε έναν προβληματισμό κοντινό στη σύγ-

χρονη σκέψη που αναζητεί στην αρρώστια έναν μεταφορικό ρόλο. Η αλήθεια είναι ότι η ασθένεια είναι ένας φορέας που υπάρχει μέσα στο σώμα, το βάλλει, καμιά φορά όμως συνυπάρχει και ειρηνικά μέσα του. Στις μέρες μας πια, ο Καρκίνος είναι η ασθένεια που χαρακτηρίζει όσο καμία άλλη τον φόβο του ανθρώπου του τέλους της χιλιετίας. Το AIDS είναι μια τελείως διαφορετική φοβία που εμπεριέχει και το στοιχείο της προφύλαξης ή την πεποίθηση ότι «δεν μπορεί να συμβεί σε μας». Η ασθένεια του καρκίνου περιέχει όλα τα στοιχεία μιας εσωτερικής αναδόμησης. Στον καρκίνο, μη νοήμονα («πρωτογενή», «εμβρυώδη», «αταβιστικά») κύτταρα πολλαπλασιάζονται και τη θέση σου παίρνει κάτι που δεν είσαι εσύ. Στην κλασική ιατρική το σώμα αντιμετωπίζεται ως ένα είδος ενότητας. Ο καρκίνος αντιμετωπίζεται με τη ρητορική του πολέμου: «επιτίθενται» και «εισβάλλουν» στο σώμα και αυτό «αμύνεται» και «αντεπιτίθεται». Οι ανοσιολόγοι ταξινομούν τα καρκινικά κύτταρα του σώματος ως «μη-εγώ». Ο καρκίνος αντιμετωπίζεται συχνά στο συλλογικό ασυνείδητο ως παράσιτο. Ο Νοβάλις, σε ένα προσχέδιο για την εγκυκλοπαίδεια που ετοίμαζε, ορίζει την γάγγραινα και τους καρκίνους ως «πλήρη παράσιτα - αυξάνουν, γεννιούνται, γεννούν, έχουν τη δομή τους, εκκρίνουν,

Θα φυλλομετρήσουμε πάλι περιοδικά: Από τη *Νέα Εστία* 1710 (Μάρτιος '99) ξεχωρίζω το άρθρο του Κώστα Στεργιόπουλου με θέμα «Γλώσσα και ποιητική γλώσσα στον Καρυωτάκη» για τις διεισδυτικές του παρατηρήσεις. Μια ερεθιστική συνέντευξη του Cioran -αποσπασματικά- μετέφρασε η Τάσα Βατάλη για το περιοδικό *Παρέμβαση* 105 (Δεκ. '98-Ιαν.-Φεβ. '99) της Κοζάνης. Ποιήματα του Τεντ Χιουζ δημοσιεύονται στο λογοτεχνικό περιοδικό *Πανδώρα* 5(1999) σε μετάφραση της Βίλκης Αντωνιάδη. Το θέμα του μήνα για το περιοδικό *Διαβάζω* 396 (Μάιος '99) επιμελήθηκε με άρτιο τρόπο η Λιάνα Σακελλίου και αναφέρεται στο συνταρακτικό λογοτεχνικό ζεύγος Σύλβια Πλαθ-Τεντ Χιουζ· στο ποιητικό ανθολόγιο του αφιερώματος μεταφράζουν η Κατερίνα Αγγελάκη-Ρουκ και η Κατερίνα Ταβαρτζόγλου. Στο *Πλανόδιον* 29 (Ιούνιος '99), μέσα στην πολύ ενδιαφέρουσα ύλη του, ξεχωρίζει η παρουσίαση της μετάφρασης της κωμωδίας του Μενάνδρου «Δύσκολος ή Μισάνθρωπος» από τον Γιάννη Βαρβέρη. Από το γνωστό κερκυραϊκό περιοδικό *Πόρφυρας* 89 (Γεν.-Μάρ. '99) διάβασα με προσοχή τις παρατηρήσεις του Λάμπη Καφετάκη για την «μετρικολογική κριτική του Βρισιμιτζάκη για την καθαφική ποίηση».

Ιδιαίτερη μνεία, νομίζω,

πως αξίζει να κάνω για την ειδική ετήσια έκδοση του περιοδικού *Εντευκτήριο* 45/3 (χειμώνας 1998-99). Ξεχωρίζω την «Επιστολή στον Μανόλη Αναγνωστάκη» από τον **Κλείτο Κύρου** και αντιγράφω την 10η εντολή που παρέδωσε ο καταδικασμένος σε θάνατο Μανόλης στον φίλο του Κλείτο που τον επισκέφθηκε στο Γεντί Κουλέ: «Στην σύγχρονη έκλυση των πνευματικών ηθών, στην ανεξερεύνητη βραζιλιάνικη ζούγκλα που λέγεται “νεοελληνική διανόηση”, μέσα στο πλήθος των πάσης φύσεως μαστροπών, εκπορνευτών και χαμερπών διανοουμένων που απεγνωσμένα συναγωνίζονται για την κατάκτηση του αριστείου της κακοήθειας και της ανηθικότητας, διατηρήστε πάση θυσία τον πυρήνα της ατομικής σας οντότητας, της συνέπειας των αρχών σας και της πνευματικής σας αξιοπρέπειας. *Loін du foule litteraire* το σύνθημά σας μέχρι της παρελεύσεως της πικρής αυτής περιόδου. Η τέχνη δεν βιάζεται. Το μέλλον είναι δικό σας».

Καθολική η συμπαράσταση στον γιουγκοσλαβικό λαό από μέρους των κατοίκων του Βύρωνα και της Καισαριανής, εκφράζεται μέσα από την τοπική εφημερίδα *Εντός* 44 (Απρ. '99). Η μετάβαση των δημάρχων **Ρογκάκου** (Βύρωνα) και **Κατημερτζή** (Καισαριανή), καθώς και άλλων υπηρεσιακών παραγόντων στη

τρώνε». Ο Καρκίνος είναι μια δαιμονική εγκυμοσύνη, επαναλαμβάνει η Σούζαν Σόνταγκ: «Αυτός ο όγκος είναι κάτι ζωντανό, ένα έμβρυο με δική του βούληση», λέει η Σόνταγκ, η οποία ασχολήθηκε ειδικά με τη νόσο ως μεταφορά.

«Οι επιτελείς της επιστήμης», γράφει ο Massimo Peri, «κάτι θα μπορούσαν να μάθουν διαβάζοντας σοβαρά ποίηση, γιατί

η ποίηση είναι ένα σύστημα τόσο σύνθετο που ίσως αποδεικνυόταν χρήσιμο για την προσομοίωση της πολυπλοκότητας του σύμπαντος. Κάποιο κέρδος θα μπορούσαν, για παράδειγμα, να βγάλουν, αναλογιζόμενοι ότι στην τέχνη ο “θόρυβος” δεν είναι μια απλή παρεμβολή στην επικοινωνία, μα δύναται να μετατραπεί σε πληροφορία (τα κομμένα χέρια της Αφροδί-

της της *Μήλου* είναι μια παραμόρφωση που παράγει καινούργιες σημασίες, είναι, μ'έναν λόγο, ένα παράδειγμα του *order from noise*, ακριβώς όπως το εντροπικό φαινόμενο της φθοράς των εγκεφαλικών νευρώνων φαίνεται ότι επαυξάνει τις διανοητικές ικανότητες». Αμήν.

Θανάσης Μουτσόπουλος

Ο Τσαρούχης και η εποχή του

Ειρήνη Φλώρου,
Γιάννης Τσαρούχης -
Η ζωγραφική και η εποχή του,
εκδόσεις Νέα Σύνορα -
Α. Α. Λιβάνη

Ο Γιάννης Τσαρούχης γεννήθηκε τον Δεκέμβριο του 1910 στο Πασαλιμάνι –ο ίδιος δήλωνε με κοκεταρία το 1911– και πέθανε στο Μαρούσι τον Ιούλιο του 1989. Δέκα χρόνια μετά, η Ειρήνη Φλώρου, που διδάσκει Ιστορία της Τέχνης στην Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών της Αθήνας, έρχεται να μας αποδείξει, παρά την πληθώρα των σχετικών δημοσιευμάτων, **πόσο άγνωστος είναι αυτός ο πασίγνωστος ζωγράφος**. Η Φλώρου παρακολουθεί βήμα βήμα τον δημιουργό και την εποχή του, παρουσιάζει και σχολιάζει ένα πλούσιο ανέκδοτο υλικό, προσφεύγει σε γόνιμους συσχετισμούς αντιπαράθετοντας την εντόπια σχολή και ό,τι γινόταν την ίδια περίοδο, στην υπόλοιπη Ευρώπη. Έτσι, ο Τσαρούχης παρουσιάζεται να ισορροπεί ανάμεσα στην εγχώρια παράδοση και τον κοσμοπολιτισμό, ανάμεσα στην αισθητική του Matisse και στον διδιάστατο κόσμο του Θεάτρου Σκιών, ανάμεσα στη Μαρία Κάλας και το ρεμπέτικο, ανάμεσα στη διεθνή σταδιοδρομία και τη μοναχικότητα του αποδιοπομπαίου. Σ' ένα γράμμα

του προς τον Αλ. Ξύδη, του 1947, γράφει ο ίδιος: «... Αν προτιμάς τη διαμαρτυρομένη Θρησκεία των Καθολικών, γνώριζε ότι απομακρύνεται έτι ακόμη του Ορθοδόξου. Έτσι που κατάντησε το ανάξιον έθνος μας, μόνο διά του Καθολικισμού θα οδηγηθούμε εις την Ορθοδοξία...». Το κείμενο συνοδεύει μια «εύθυμη» χήρα μέσα σε μνήματα εμπρός σ' έναν αξιωματικό και έναν νεκρό φτερωτό νέο. Το σχόλιο του Εμφύλιου είναι ευανάγνωστο. Ο Τσαρούχης μορφοποίησε μοναδικά τη νεοελληνική ευαισθησία, δείχνοντάς της ένα δρόμο που δεν είναι τίποτε άλλο παρά η ευσυνειδητή ισορροπία ανάμεσα στις αντιθέσεις. Ο ίδιος, καραβατζικός στον ψυχισμό και θεοφιλικός στην αισθητική, τόλμησε να καταστήσει τη ζωή του Τέχνη, εμπλέκοντας επιθυμία και δημιουργία αξεδιάλυτα. Αυτή η πρόκληση, που σόκαρε την πουριτανική μας κοινωνία κατά τον Μεσοπόλεμο, αποτελεί και τη μεγαλύτερη προσφορά του σε σχέση με την αυτοσυνειδησία του τόπου. Η ζωή του Τσαρούχη στάθηκε το ίδιο διαφωτιστική. Με τα βιβλία ή τους πίνακες του υπήρξε ένα όλον. Το βιβλίο της Φλώρου, άψογα φροντισμένο από τον Λιβάνη, καταφέρει μαζί να είναι προσωπικό και επιστημονικό, τεκμηριωμένο και ποιητικά αυθαίρετο, με πολλές ερ-

μηνείες αλλά και ανοιχτά ερωτήματα. Όπως, για παράδειγμα, το αν ο Τσαρούχης είναι μεταμοντέρνος η αντιμοντέρνος, ένα ερώτημα, δηλαδή, που μάλλον συνιστά μορφολογικό ψευδο-δίλημμα, εφόσον ο ίδιος λειτούργησε ως διαφωτιστής της εποχής του και ανανεωτής μιας παράδοσης ζωντανής. Ο Τσαρούχης λοιπόν είναι πρωτίστως αντικαθημαϊκός και γεμάτος εκπλήξεις και ανατροπές. Το ευχάριστο, τέλος, είναι πως με το ερεθιστικό αυτό βιβλίο η συζήτηση για τον Τσαρούχη και την ιθαγένεια στην εικαστική έκφρασή μας ξαναρχίζει. Ο ίδιος, μάλιστα, όντας εξαιρετικά αυστηρός αναγνώστης και βαθύς γνώστης της ελληνικής τέχνης, θα απολάμβανε την ανάγνωσή του.

Μάνος Στεφανίδης

KENTPO **ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ** **ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ**

- Αραβικά
- Εβραϊκά
- (Βιβλικά και Νεώτερα
- Κλασικά Συριακά (Αραμαϊκά)
- Οθωμανικά
- Νέα Τουρκικά

Μαθήματα, Σεμινάρια,
Μεταφράσεις

Καποδιστρίου 2 - Τηλ.: 3825821
E-mail: faruhtuncay@yahoo.com

Δοκιμές σε γκροτέσκο

Ανδρέας Μήτσου,
Γέλια,
Εκδ. Καστανιώτης, 1998

Παρόλο που με το μοναδικό μυθιστόρημά του *Τα ανίσχυρα ψεύδη του Ορέστη Χαλκι-όπουλου* ο Ανδρέας Μήτσου κατέκτησε πρόπερσι το κρα-τικό βραβείο, φαίνεται ότι ο χώρος του διηγήματος του είναι πιο οικείος, και επιστρέφει σ' αυτόν με τη νέα του συλλογή διηγημάτων με τίτλο *Γέλια*. Ο τίτλος αυτός δεν είναι τίτλος διηγήματος της συλλογής, όπως συμβαίνει συνήθως. Τα γέλια είναι ο κοινός παρονομαστής ορισμένων διηγημάτων, είτε πρόκειται για γέλια κοροϊδευτικά, όπως στο διήγημα «Τα κόκκινα σκαρπίνια», είτε για γέλια ανακούφισης, όπως στο διήγημα «Γέλια ως το πρωί».

Και σ' αυτά τα διηγήματα ο Μήτσου φλερτάρει με το γκροτέσκ, ένα όριο το οποίο δεν θέλει να αποχωριστεί μετά την εγκατάλειψη της σουρεαλιστικής μυθοπλασίας του *Φόβου της έκρηξης*, της δεύτερης συλλογής του. Ένα γκροτέσκ που δεν βρίσκεται μόνο στις ιστορίες του, επινοημένες ή μη δεν ξέρουμε, όπως στο διήγημα «Η κραυγή», αλλά και στην πραγμάτευση των ιστοριών του, όπως στο διήγημα «Το μπα-στούνι του παππού»:

«Όταν του ρίξαν τις απανω-τές βολές, ο γιατρός δεν έπεσε... του έριχναν μετά καταιγιστικές βολές με τα αυτόματα... Το απόσπασμα αποχώρησε... Αργότερα, όταν ήταν μόνος, εκείνος έγειρε σιγά σιγά και μαλακά μπροστά».

Ως κύριο αντικείμενο πραγμάτευσης στα έργα αυτά είναι ο χρόνος. Το παρόν είναι μια στιγμή η οποία φορτίζεται και

έλκεται ακαταμάχητα, τόσο από το παρελθόν όσο και από το μέλλον.

Η πιο άμεση προβολή του παρελθόντος στο παρόν είναι το όνειρο. Και οι ήρωες του Μήτσου ονειρεύονται συχνά ίδια πρόσωπα και ίδια γεγονότα του παρελθόντος, όπως στο διήγημα «Χαιρέκακη και αιμοβόρα».

Το παρελθόν ζει επίσης μέσα στα αντικείμενα όπως το πουλόβερ στο διήγημα «Τα ρούχα είναι το παλιό μας δέρμα», φορτίζοντάς το με εκδοχές συμβάντων που υπήρξαν πιθανές και δεν συντελέστηκαν, όπως η αυτοκινητιστική κόντρα των δύο αντίζηλων γυναικών στο ίδιο διήγημα.

Η πιο γκροτέσκ όμως αναβίωση του παρελθόντος βρίσκεται στο διήγημα «Η αποτύπωση». Ο ήρωας κατατράχεται από τη μνήμη του αδελφού του, σε τέτοιο βαθμό, ώστε βαθμιαία παίρνει τα χαρακτηριστικά του, κάτω από τα οποία ο ίδιος εξαφανίζεται.

Αλλά το παρόν δεν κινείται μόνο κάτω από τη σφαίρα του παρελθόντος, αλλά και του μέλλοντος. Στο διήγημα «Το απίστευτο κύρος των μαθητικών μητρών», ο εβδομηντάρης καρκινοπαθής που του μένει λίγος χρόνος ζωής εγγράφεται στο νυκτερινό γυμνάσιο μόνο και μόνο για να καταγραφεί ως ύπαρξη στα αρχεία του σχολείου. «Εδώ μόνο βρίσκεται το μέλλον και η προοπτική μου, εξήγησε, μιλώντας πολύ αργά και με υπομονή».

Το διήγημα αυτό μας θυμίζει το «Χώμα» από τις «Τρεις αρρώστιες» στη βραβευμένη συλλογή *Η μυρωδιά τους με κάνει να κλαίω* του Μένη Κουμανταρέα. Ο ήρωας που πάσχει από AIDS σκεπάζει το πρόσωπό

του με χώμα, προσπαθώντας να εξοικειωθεί με την προοπτική ενός επικείμενου θανάτου, οπότε θα σκεπαστεί ολόκληρος με χώμα.

Το πρόβλημα του AIDS θεματοποιείται και στο διήγημα «Γέλια ως το πρωί». Όμως εδώ, αντίθετα από ό,τι στο διήγημα του Κουμανταρέα, ο ήρωας ξεσπάει σε γέλια, όταν οι φόβοι του ότι θα μολυνθεί με τον ιό του AIDS αποδεικνύονται ανυπόστατοι.

Ο Ανδρέας Μήτσου είναι ένας συγγραφέας που κυρίως αφηγείται γεγονότα χωρίς να περιγράφει ψυχικές καταστάσεις. Ο ψυχισμός και ο βαθύτερος σπαραγμός των ηρώων του δεν μας περιγράφεται από τον συγγραφέα, αλλά υποδηλώνεται μέσα από τις πράξεις του, τις οποίες παραθέτει. Ο μπηχεβιορισμός αυτός του showing (δείχνω) είναι ιδιαίτερα εμφανής στο πρώτο διήγημα της συλλογής. Ο «άρχοντας», ενώ φαίνεται να συμμετέχει στην πλάκα των φίλων του, στα βαφτίσια της μαϊμούς, τάχα παιδιού του, στο τέλος, όταν εκείνοι φεύγουν, ρίχνει τη μαϊμού μέσα στο πηγάδι, πράξη που δείχνει πόσο πολύ του στοιχίζει το γεγονός ότι είναι άτεκνος.

Λιτός και απέρिटτος στα εκφραστικά του μέσα, ο Μήτσου τραβά το ενδιαφέρον των αναγνωστών του στις αλλόκοτες ιστορίες του. Νομίζω όμως ότι κάποιες φορές υπερβαίνει ένα όριο πέρα από το οποίο δημιουργούνται κάποιες αφηγηματικές ασάφειες, όπως π.χ. στο τέλος του διηγήματος «Χαιρέκακη και αιμοβόρα». Οι υπερβάσεις αυτές είναι ελάχιστες, σε μια κατά τα άλλα εξαιρετική συλλογή.

Μπάμπης Δερμιτζάκης

Γιουγκοσλαβία και η μεταφορά ανθρωπιστικής βοήθειας αλλά και του μηνύματος της συναδέλφωσης και της αλληλεγγύης μεταξύ των λαών είναι μία μικρή μόνο ένδειξη της ευαισθητοποίησης και της ισχυρής μνήμης που διατηρούν οι τοπικές κοινωνίες. Και ας μην ξεχνάμε κι εμείς την εκτέλεση των διακοσίων κομμουνιστών πατριωτών στο Σκοπευτήριο της Καισαριανής από τα γερμανικά Ες-Ες την Πρωτομαγιά του '44.

Λόγω και έργω συμπαρά-σταση στον δοκιμαζόμενο σερβικό λαό διαβάζουμε σε ψήφισμα που διατύπωσαν θηνιακοί πολίτες που συγκεντρώθηκαν για να ενώσουν τη φωνή τους με όλους όσους καταγγέλλουν τους αμερικανο-νατοϊκούς βομβαρδισμούς, στη μηνιαία Τηνιακή Εφημερίδα *Η Οφιούσα* 48 (Απρ. '99).

Μικρός Ρωμής: εφημερίδα για την Αθήνα, όπου διαβάζουμε στα λογοπαίγνια «κατά τας γραφάξ» του Πετροπολιτικού τα ακόλουθα που τιτλοφορούνται *Σερβία σε βία*: «Οι κακόμοιροι οι Κοσοβάροι σηκώνουν τόσα βάρη. Μπαμ και ΝΑΤΟ, μπαμ και κάτω. Τους Κοσοβαράνε. Μα σοβαρά είναι; Στις φλόγες η Πρίστινα. Πύρστινα. Βελιγραδιφλεγής βόμβα στα Βαλκάνια. Οι Αμερικανοί μιλάνε για Σερβική επιμονή και βίτσιο του Μιλόσεβιτς. Σερβίτσιο».

ο χαρτοκόπτης

Το πρώτο θύμα

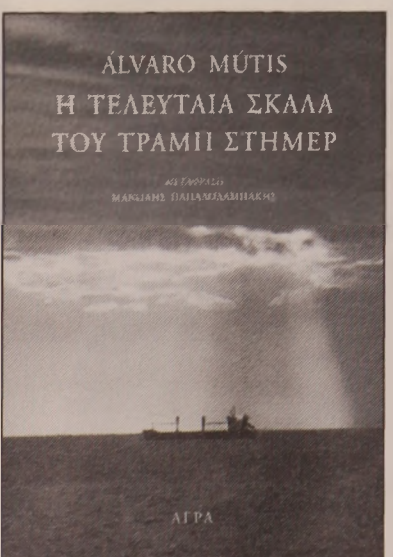
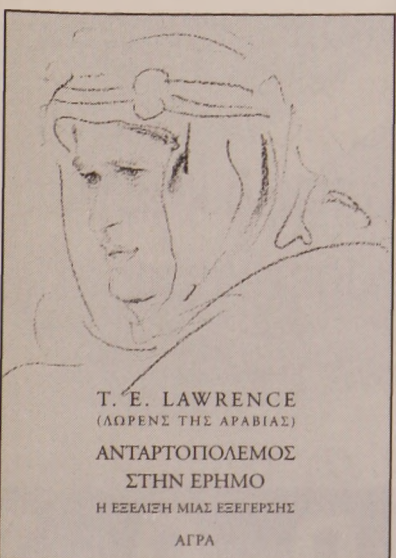
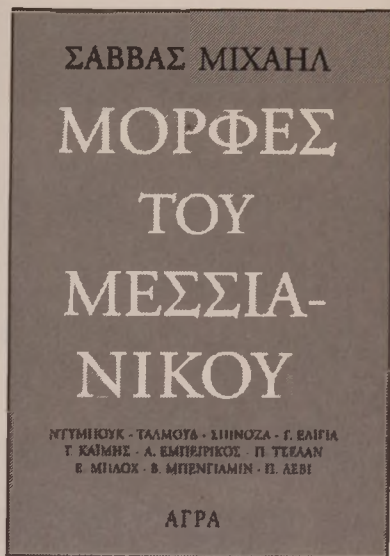
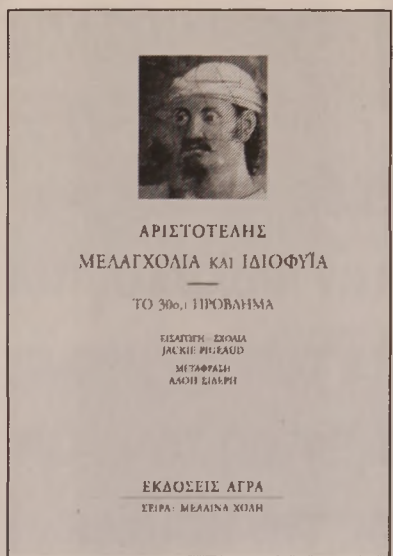
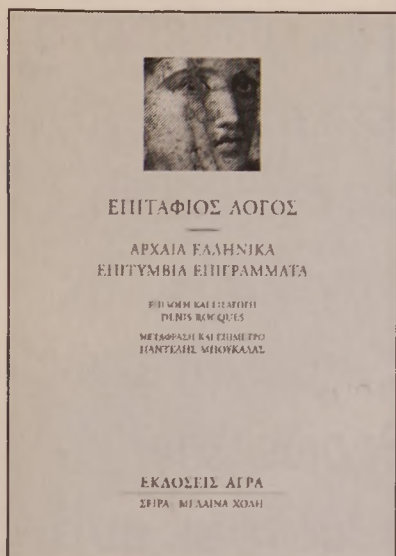
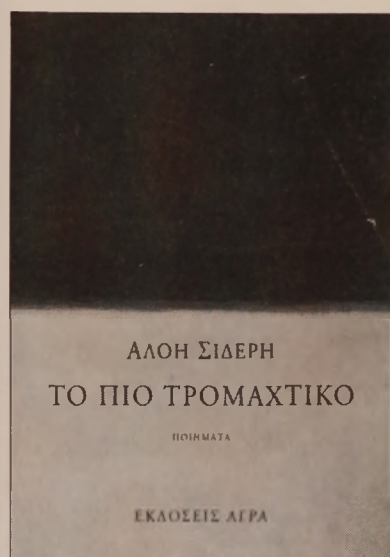
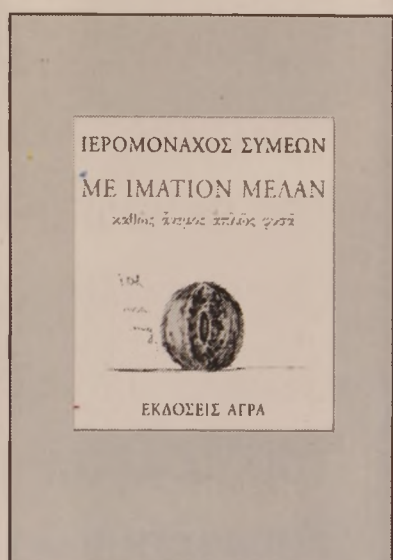
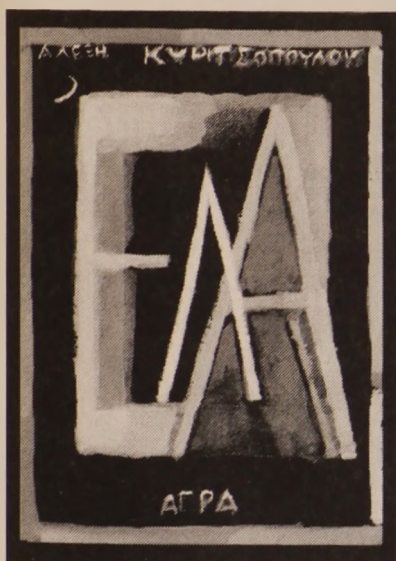
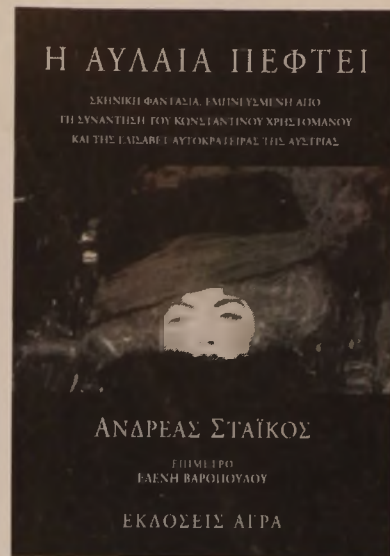
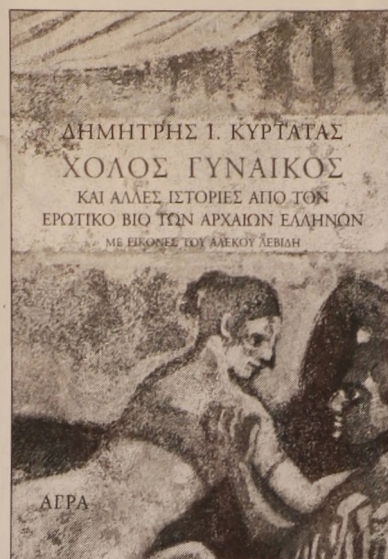
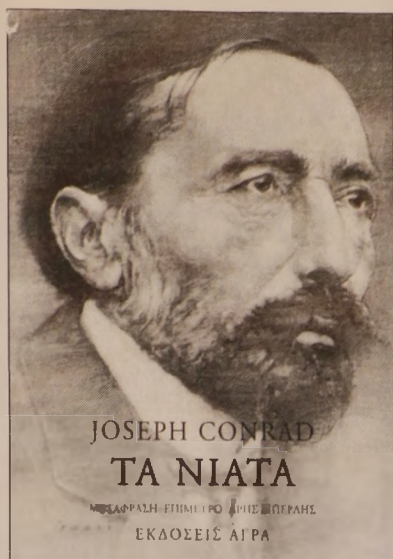
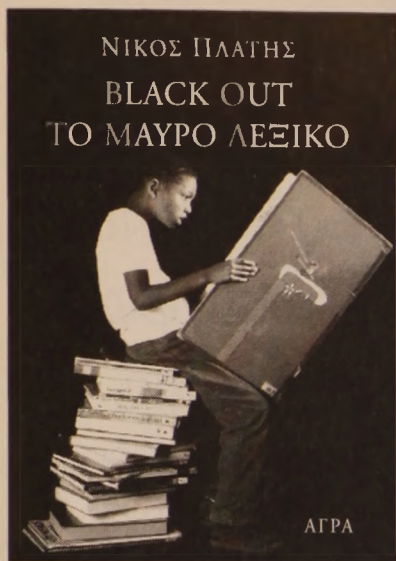
ΤΡΙΤΗ 2 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1999. Πρωτοσέλιδο της *Ελευθεροτυπίας*: **Ο Οτσαλάν ίπταται πάνω από την Ευρώπη - Ουδείς τον δέχεται - Εξόριστος στον αέρα.** Κι έπειτα από ένα δεκαπενθήμερο περίπου, ημέρα Τρίτη, **Μαύρη Τρίτη**, πρωτοσέλιδο στην ίδια εφημερίδα, 16 Φεβρουαρίου, ο Οτσαλάν στα χέρια των Τούρκων. Και μπήκαν στη ζωή μας η Κένυα, το Ναϊρόμπι, οι μυστικοί πράκτορες. Ας μην υπήρξαμε ποτέ κουρδολόγοι, ας μη θεωρήσαμε ποτέ φίλο τον εχθρό του εχθρού μας, ας σεβόμαστε τον τουρκικό λαό. Λακέδες μόνο δεν θελήσαμε ποτέ να είμαστε. Έλληνες πάνω απ' όλα, Ευρωπαίοι και Βαλκάνιοι. Και ξεχυθήκαμε στους δρόμους. Βγήκαν τότε οι «σώφρονες» να μας κατηγορήσουν ότι «κουρδοποιήσαμε» την ελληνική κοινωνία, ότι εκχυδαίσαμε τον πολιτικό λόγο του Πάγκαλου και του Γιαννόπουλου.

ΠΟΣΕΣ ΨΕΥΔΕΙΣ, θρασείες και ανακριβείς δηλώσεις κυβερνητικών έγιναν από τότε; Ελπίζω κάποτε η Ιστορία να τις κατατάξει και να τις αξιολογήσει. Ωστόσο εμείς, οι κοινοί θνητοί, θα παραμένουμε με τη βεβαιότητα ότι τον ικέτη Οτσαλάν τον παρέδωσαν στους Τούρκους αυτοί που τον έστειλαν στην Κένυα. Κι όσο να επαναπροσδιορίσουν την αρχαιοελληνική ανθρωπιά οι επαίοντες, όσο να επαναφέρουν στην τάξη τον ελληνικό λαό οι κυβερνητικοί παρακοιμώμενοι, όσο να τονωθεί και η Σοφοκλέους, τα νατοϊκά «ειρηνευτικά» στρατεύματα αποβιβάζονταν στη Θεσσαλονίκη με προορισμό τα Σκόπια. Σταδιακά, όπως συμβαίνει πάντα, ο Οτσαλάν πέρασε στα ψιλά των εφημερίδων, αποφορτίστηκε και η οθόνη του σαλονιού μας από την τραγική μορφή του. Άρχισαν έπειτα, παραμονή της 25ης Μαρτίου, οι βομβαρδισμοί εναντίον της Γιουγκοσλαβίας, άρχισε να φλέγεται και ο χάρτης των Βαλκανίων στο CNN. Κύλησαν από τότε σχεδόν δυο μήνες.

ΓΙΑ ΟΣΟΥΣ όμως επιμένουν να θυμούνται, για όσους προσπαθούν να συσχετίζουν και να διαβάζουν κάτω από τις λέξεις, ο Οτσαλάν, Δεσμώτης σήμερα στο νησάκι Ιμραλί, θα είναι το πρώτο θύμα της Νέας Τάξης Πραγμάτων στην Ευρώπη. Αυτής της Ευρώπης που έπρεπε πάση θυσία να ξεφορτωθεί τον κούρδο «τρομοκράτη», παραμονές της «εποποιίας» της εναντίον του γιουγκοσλαβικού λαού. Και τώρα που πλησιάζει η ημερομηνία της «δίκης» του (ποιος αμφιβάλλει ότι δεν έχει προαποφασιστεί υπό τις ευλογίες του «πολιτισμένου» κόσμου η εκτέλεσή του;), με τους ΝΑΤΟϊκούς βομβαρδισμούς να εντείνονται στη Γιουγκοσλαβία και με τους Κοσοβάρους να απανθρακώνονται από τους σωτήρες τους, δεν αμφιβάλλω ότι θα υπάρξουν και πάλι, κόντρα στο ήθος και στο πολιτικό ένστικτο του ελληνικού λαού, οι μετρημένοι της κρατικοδίαιτης συνείδησης, παραμονές ευρωεκλογών, που θα επιδοθούν στο «κοινωφελές» έργο της συκοφαντίας, της παραποίησης και της υποβάθμισης του αγώνα του κουρδικού λαού, επιρρίπτοντας τις ευθύνες στον ίδιο τον Οτσαλάν. Και από κοντά τα μαζικά μέσα ενημέρωσης θα προβάλλουν πλάνα από την παρωδία-δίκη ανάμεσα σε εγκλήματα έρωτος και σε τροχαία.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

ΟΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ ΣΤΗ ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Οκτώ ιστορίες φαντασίας, υπό τον ίδιο τίτλο, με το ξεχωριστό ύφος του καθενός από τους οκτώ συγγραφείς. Τι είναι ο φύλακας των ψυχών; Δεν είναι ο ίδιος πάντα, αλλάζει από ιστορία σε ιστορία, γίνεται παιδί, γυναίκα, άντρας, άγγελος, θεός, ξωτικό της νύχτας, τράπεζα ηδονής, πόνου και μνήμης. Κατοικεί στη μεθόριο ζωής και θανάτου, στα όρια της θείας και της ανθρώπινης δικαιοσύνης. Οκτώ φύλακες προστατεύουν τις ψυχές, ο καθένας με το δικό του τρόπο. Οκτώ συγγραφείς επιχειρούν να συναντήσουν τις δικές σας ψυχές μέσα από έρωτα, πόνο, αγάπη, τρόμο, κατανόηση,

τρυφερότητα, αγωνία και πάθος. Ανάμεσα σε αυτούς και σε σας ένα βιβλίο. Μέσα στο οποίο μπορεί να ανακαλύψετε τον **Φύλακα**, που έχει αναλάβει την δική σας **Ψυχή**. Γιατί κάποτε τα βιβλία είναι τυπωμένες σελίδες, κάποτε όμως... είναι λεωφόροι. Τα ονειρεύεστε και διαβάζοντάς τα ... απελευθερώνεστε.

Αν έχετε χάσει την ψυχή σας, ίσως κάποιος την κρύβει... Αν φοβάστε γι' αυτήν, κάποιος μπορεί να την προστατεύσει... Αν δεν την γνωρίσατε ακόμα, υπάρχει κάποιος που μπορεί να σας την συστήσει.

Ο Φύλακας των Ψυχών ίσως κρύβει στις σελίδες του το μυστικό της δικής σας ψυχής. Αν όχι, σίγουρα θα βρει τον τρόπο μέσα από οκτώ διαφορετικούς δρόμους να την κατακτήσει.